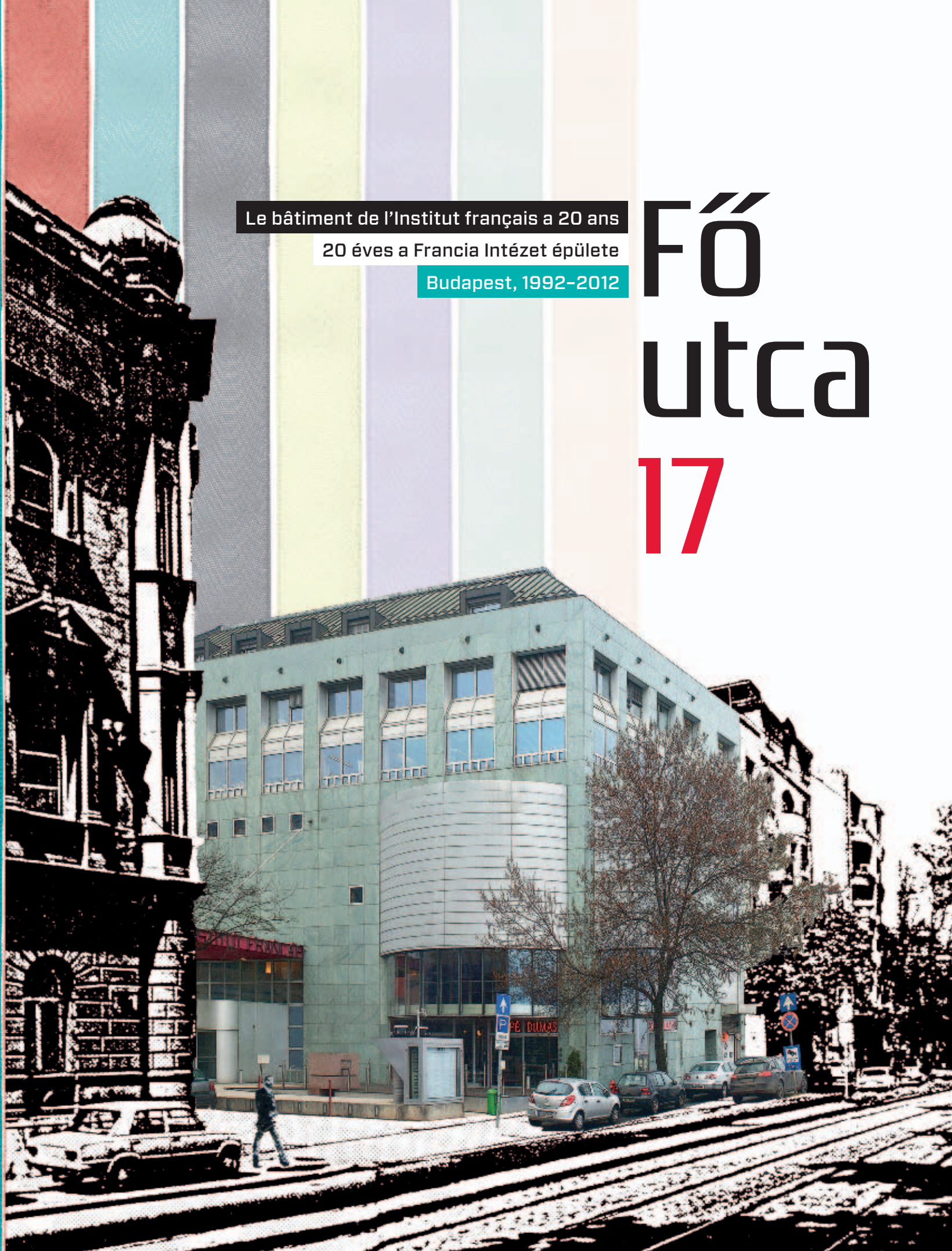
Le bâtiment de l'Institut français a 20 ans

20 éves a Francia Intézet épülete

Budapest, 1992–2012

Fő utca 17

Budapest, 2012. december 20.

Előszó

François Laquièze

Kulturális és Együttműködési Tanácsos,
a budapesti Francia Intézet igazgatója

Több indokunk is volt arra, hogy 2012-ben megünnepeljük a Fő utca 17. sz. alatti új Budapesti Francia Intézet megnyitásának 20. évfordulóját.

Egyik indíttatásunk az volt, hogy lerójuk tiszteletünket egy különleges épület és annak megalkotója, Georges Maurios, francia építész előtt. A katalógus alapján elképzelhető, hogy az építész milyen szenvedélyesen vetette bele magát a tervezésbe, minden kreativitását latba vetve, hogy megbirkózzon a feladatban rejlő kihívásokkal. A kulturális intézetet többféle funkcióval kellett ellátnia, az épületnek a francia építészeti minőséget kellett tükröznie, ráadásul egy lenyűgöző szépségű helyszínen kellett mindezt megvalósítania, amely nem kevés nehézséggel járt. Végül pedig le kellett vezényelnie a kivitelezést a sajátos korabeli magyarországi feltételrendszer közepette, kiszolgáltatva „az akkor még javában létező szocializmus kénye-kedvének". Georges Maurios bravúrosan legyőzte az útjába kerülő akadályokat, s olyan épületet alkotott, amely egyrészt funkcionális, klasszikusan modern, másrészt pedig szokatlan elemeket is tartalmaz, amely egyszerre kelti fel nem csak a kritikusok, de a közönség figyelmét is.

A katalógust a Francia Intézetben 2012 áprilisában megrendezett kiállítás anyagából állítottuk össze. Az izgalmas cikkeket olvasva újra átélhetjük a koncepciótól az épület megvalósulásáig terjedő kalandos időszak különböző szakaszait. A katalógus segítségével visszamehetünk az időben a kezdetek kezdetéig, megismerve az Intézet építési telkének történetét is, amely szintén nagy jelentőséggel bír az épület terveinek alakulásában.

Budapest, le 20 décembre 2012

Préface

François Laquièze

Conseiller de coopération et d'action culturelle de l'ambassade de France en Hongrie, Directeur de l'Institut français de Budapest

Plusieurs raisons nous ont incité à célébrer en 2012 le 20ème anniversaire de l'ouverture des nouveaux locaux de l'Institut français de Budapest, Fő utca 17.

D'abord, il s'agissait de rendre hommage à un bâtiment original et à son concepteur, l'architecte français Georges Maurios. Comme on pourra s'en rendre compte à la lecture de ce catalogue, l'architecte s'est passionnément investi dans ce projet et a mobilisé toute sa créativité pour relever les nombreux défis qu'il comportait : répondre aux multiples fonctions d'un Institut culturel, représenter la qualité de l'architecture française, tout en s'intégrant dans un site prestigieux et par là difficile, enfin mener à bien un chantier dans les conditions très particulières de la Hongrie, soumise alors aux contraintes du « socialisme réellement existant »... Georges Maurios a surmonté toutes ces contraintes avec brio en signant un bâtiment à la fois fonctionnel, d'une modernité classique, mais non dépourvu d'une certaine étrangeté qui a d'emblée attiré l'attention des critiques... et du public.

Ce catalogue, qui reprend les documents présentés dans l'exposition qui a eu lieu à l'Institut au mois d'avril 2012, nous fait revivre, tel un feuilleton passionnant, les différentes étapes de l'aventure de la conception jusqu'à la réalisation du bâtiment. La « préhistoire » est même prise en compte, par le biais d'une histoire de la parcelle, qui n'est pas anodine, sur laquelle est édifié l'Institut...

En relisant les articles des critiques français et hongrois de l'époque, on mesure l'importance de l'impact qu'a eu l'ouverture du nouveau bâtiment, à un moment clef de l'histoire de la Hongrie

A kiállítás alatt az épület tereiben a PREHUMAN SYNDICATE (Iván Katalin és Mindák Gergely), a képzőművészeti pályázat győzteseinek installációja volt látható. Kiállításmegnyitó, 2012. április 2. Fotó: Kováts Dániel

Le temps de l'exposition, les espaces de l'Institut ont été investis par une installation de PREHUMAN SYNDICATE (Katalin Iván et Gergely Mindák) lauréats du concours organisé à cette occasion. Photo lors du vernissage, le 2 avril 2012. Photo : Daniel Kováts

Ahogy olvassuk a korabeli francia és magyar kritikákat, megbizonyosodhatunk afelől, hogy milyen nagy hatást váltott ki az új épület megnyitása. Ez egyúttal az 1990-től a demokratikus átalakulás útján haladó Magyarország történelmének is kulcsfontosságú pillanata volt. Az intézet igen hamar népszerűvé vált. Ez a népszerűség is igazolja azt, hogy Francois Mitterand köztársasági elnök helyesen döntött, mikor a francia kultúra Magyarországon való jelenlétét erősíteni kívánta. Ez a döntés tükrözte a magyaroknak a francia kultúra iránti töretlen érdeklődését, még ha a két ország időnként a történelem során, a politikában ellentétes oldalakon is állt.

A kiadott katalógus bizonyítja egyrészt a 2012 áprilisában megtartott kiállítás, másrészt a megnyitót követő napon tartott két kerekasztal-beszélgetés sikerét. Szeretném megköszönni minden résztvevőnek, akik hozzájárultak ahhoz, hogy az eltelt 20 évről bizonyságot tegyenek, és velünk gondolkozzonanak a két ország kulturális együttműködésének jövőjéről: Hoffmann Rózsa oktatásért felelős államtitkárnak, Prőlhe Gergelynek, a Magyar Külügyminisztérium EU kétoldalú kapcsolatokért felelős helyettes államtitkárának, Inkei Péter volt kulturális helyettes államtitkárnak, François Nicoullaud-nak és Dominique de Combles de Nayves-nek, Franciaország volt magyarországi nagyköveteinek, Roland Galharague-nak, Franciaország magyarországi nagykövetének, Hatos Pálnak, a Balassi Intézet főigazgatójának, Ablonczy Balázsnak, a Párizsi Magyar Intézet igazgatójának, Sylviane Tarsot-Gillery-nek, a Párizsi Francia Intézet ügyvezető igazgatójának, Catherine Suard-nak, a Francia Intézetek hálózata koordinátorának, valamint más magyar és francia személyiségeknek: Szabó Magdának, Rubovszky Ritának, Sepsi Enikőnek, Körmendy Mariannak, Granasztói Györgynek, Szabó Miklósnak, Farkas Ádámnak, Jack Batho-nak, Françoise Allaire-nek, Henri Lebreton-nak, Alain Lombard-nak, Jean-Luc Soulé-nak és Stanislas Pierret-nek.

Azoknak is szeretnék köszönetet mondani, akik nélkül se a kiállítás, se a katalógus nem valósulhatott volna meg: első helyen Georges Maurios-nak, aki megnyitotta archívumait és felidézte emlékeit; köszönet illeti a Francia Intézet építési folyamatában közreműködő minden magyar és francia részvevőt és végül – de nem utolsósorban – a két kurátort és installációtervezőt: Evva Ambrust és Polyák Leventét: e két fiatal magyar építész szintén nagy tehetséggel és érzékenységgel teljesítette a rájuk bízott nehéz feladatot.

qui s'engageait, à partir de 1990, dans la voie de la transition démocratique. A travers le succès de fréquentation qu'a très vite connu le nouvel institut culturel, on mesure aussi combien a été pertinente la décision prise par le Président François Mitterand de renforcer la présence culturelle de la France en Hongrie. Cette décision était bien en phase avec l'intérêt, constamment manifesté par les hongrois pour la culture française, alors même que les deux pays ont souvent appartenu dans l'histoire à des camps antagonistes sur le plan politique.

Le présent catalogue témoigne aussi du succès qu'a connu l'exposition du mois d'avril 2012, ainsi que les deux tables rondes organisées le lendemain du vernissage. Je voudrais remercier tous les participants qui ont accepté d'apporter leurs témoignages sur les 20 années écoulées et de réfléchir avec nous sur l'avenir de la coopération culturelle entre les deux pays : Mme Rózsa Hoffmann, Secrétaire d'Etat à l'éducation, M. Gergely Prőlhe, Secrétaire d'Etat adjoint au ministère hongrois des Affaires étrangères, M. Péter Inkei, ancien Secrétaire d'Etat à la culture, MM. François Nicoullaud et Dominique de Combles de Nayves, anciens ambassadeurs de France en Hongrie, M. Roland Galharague, ambassadeur de France en Hongrie, M. Pál Hatos, directeur général de l'Institut Balassi, M. Balázs Ablonczy, directeur de l'Institut hongrois de Paris, Mme Sylviane Tarsot-Gillery, directrice déléguée de l'Institut Français, Mme Catherine Suard, chef de la mission du réseau des établissements culturels français au ministère des Affaires étrangères et européennes. Ainsi que les autres personnalités hongroises et françaises : Madga Szabó, Rita Rubovszky, Enikő Sepsi, Mariann Körmendy, György Granasztói, Miklós Szabó, Ádám Farkas, Jack Batho, Françoise Allaire, Henri Lebreton, Alain Lombard, Jean-Luc Soulé et Stanislas Pierret.

Je voudrais enfin remercier ceux sans qui ni l'exposition ni ce catalogue n'auraient pu se faire : en premier lieu Georges Maurios qui a ouvert ses archives – et sa mémoire – ; tous les acteurs hongrois et français du processus de construction de l'Institut et enfin - et surtout - les deux commissaires et scénographes de l'exposition : Ambrus Evva et Levente Polyák : ces deux jeunes architectes hongrois ont su, eux aussi, s'acquitter avec beaucoup de talent et de sensibilité de la mission difficile qui leur avait été confiée.

A kiállításmegnyitó estéje, 2012. április 2. Fotó: Kováts Dániel

Le soir de l'inauguration de l'exposition, le 2 avril 2012. Photo : Dániel Kováts

Budapest, 2012. június 12.

Szerkesztői bevezetés

A kiállítás kurátorai:

Evva Ambrus és Polyák Levente,
KÉK – Kortárs Építészeti Központ

A Budapesti Francia Intézet 1992-ben költözött be a Fő utcai, Georges Maurios által tervezett épületébe. Az 1990-es évek elejének Budapestjén szokatlan építészeti minőséget képviselő épület története rendhagyó: az 1984-es pályázatot követően 1988 és 1992 között zajott az építkezés, változó körülmények között és radikálisan átalakuló politikai környezetben. Ezek a változások az épület forma- és funkcióváltozásaiban is nyomon követhetőek: az épület történetének felelevenítése egyúttal a rendszerváltás kulturális, diplomáciai és építészeti vonatkozásainak megértéséhez is új nézőpontokat kínál.

Éppen ezért fogadtuk nagy lelkesedéssel, amikor a Francia Intézet vezetői egy, az épületről szóló kiállítás gondolatával fordultak a KÉK – Kortárs Építészeti Központhoz. A kiállítás megfelelő alkalomnak tűnt ahhoz, hogy egy különleges épület kapcsán hozzuk közelebb a nagyközönséghez a jelen és a közelmúlt építészetének legfontosabb kérdéseit: az épületek kibogozhatatlan összefonódását a társadalom különböző kulturális, politikai és gazdasági folyamataival. Következésképpen, a kiállítás koncepciójának megalkotásakor egyetértettünk abban, hogy túl kell lépni az épület technikai bemutatásán: a tervezés és az építés egykori szereplőivel való találkozásokon keresztül, a korabeli párbeszéd és reakciók feltérképezésével, valamint a kortárs dokumentumok feltárásával kell megeleveníteni azt a kontextust, amelyben a Francia Intézet új épülete megvalósult.

A kiállítást több hónapnyi kutatás előzte meg. A Francia Intézet archívumából rengeteg telegram, levél, szerződés, jegyzet és fotó került elő, amelyek segítettek felvázolni az elmúlt évszázad eseményeit a Fő utcai telken. Meglepődve találtunk rá a telek tulajdonjogát tárgyaló, a második világháborút megelőző dokumentumokra. Még izgalmasabbnak bizonyultak azok a tervek, amelyek a hatvanas évek megvalósulatlan terveiről rántották le a leplet. A tervrajzok, emlékeztetők és – gyakran titkos – levelek azonban csak az épület történetének egy részét fedték le: főként a konfliktusokra koncentrálva és nagyvonalúan átlépve a tervezés és építkezés zökkenőmentes időszakain, teljesen más történetet megrajzolva ezzel, mint ami a szereplők gyakran nosztalgikus elbeszéléseiből kibontakozott. A kutatás során jártunk az Institut Français des Architectes provins-i tervtárában, a francia külügyminisztérium courneuve-i archívumában, és Georges Maurios irodájában is napokat töltöttünk a tervek, makettek, rajzok, levelek, fotók keresésével, értelmezésével és rendszerezésével. Mindeme anyagokból állt össze az a kiállítás, amely a budapesti francia kulturális jelenlét, az építészeti pályázat, az építész, az építkezés, a fogadtatás és a hétköznapok témáin keresztül gondolta újra az épület történetét.

A katalógus, amelyet az Olvasó a kezében tart, a Francia Intézet tereiben 2012. április 2–május 17. között nyitva tartó kiállítás alaptematikáját követi, újraszervezve annak anyagait és gazdagítva őket a kiállításon nem mutatott dokumentumokkal, interjúkkal. A katalógust a Francia Intézet weboldalán beutatott videók egészítik ki, amelyek némelyike a kiállításon is szerepelt. Mindezen anyagok olyan gazdag, sokszínű körüljárását biztosítják a Francia Intézet épületének, amely ritkán mondható el egy kortárs épületről. A kiállítás kurátoraiként és e katalógus szerkesztőiként bízunk benne, hogy az itt bemutatott levelek, szövegek, interjúk, fotók és tervek hathatós segítséget nyújtanak minden érdeklődőnek az épülethez és az intézményhez való közelebb kerüléshez, a rendszerváltás korszakának részletesebb megismeréséhez és a kortárs építészeti dilemmák pontosabb megértéséhez.

Budapest, le 12 juin 2012

Introduction des commissaires

Commissaires d'exposition :

Ambrus Evva et Levente Polyák,
KÉK – Centre d'architecture contemporaine

L'Institut français de Budapest s'est installé en 1992 dans le bâtiment de la rue Fő conçu par l'architecte Georges Maurios en 1984. L'histoire de l'édifice, d'une qualité architecturale inhabituelle dans le Budapest du début des années 1990, est exceptionnelle. Le récit de sa gestation à sa réalisation offre de nouvelles perspectives pour comprendre les aspects culturels, diplomatiques et architecturaux entre la France et la Hongrie dans cette période charnière de l'Histoire.

Lorsque l'Institut français a demandé au KÉK (Centre d'architecture contemporaine, Budapest) de réaliser une exposition pour fêter les 20 ans du bâtiment, nous avons accueilli la proposition avec enthousiasme. L'exposition nous a semblé l'occasion idéale de faire connaître au grand public les questions les plus importantes de l'architecture : le lien inextricable des bâtiments avec les différents processus culturels, politiques et économiques de la société. Par conséquent, au moment de l'élaboration de la conception de l'exposition, nous avons décidé d'aller au-delà de la simple présentation formelle et technique du bâtiment en essayant de le re-contextualiser dans son époque.

Plusieurs mois de recherches ont précédé l'exposition. Nous avons eu accès à toutes les archives correspondantes au projet de l'Institut, ici à Budapest, et à Paris dans les fonds des ministères. Ainsi, pour présenter les 20 ans de l'Institut à Fő utca, nous avons dû commencer par comprendre tout ce qui s'était passé pendant un siècle. Nous avons découvert que le terrain de la rue Fő abritait déjà la Légation de France dans un palais détruit pendant la seconde guerre mondiale. Nous avons découvert que la question d'édifier un institut sur ses ruines avait souvent été évoquée et que plusieurs projets avaient même vu le jour, sans aboutir : lire toute cette correspondance sur les tractations diplomatiques a été très riche d'enseignements sur la complexité de mener à bien ce projet. Nous avons appris qu'il s'agissait d'un acte politique avec des intérêts en jeu dépassant le simple fait de construire un immeuble.

Au cours de nos recherches, nous nous sommes également rendus au Centre d'archives de l'IFA (Institut français d'architecture) à Provins, ainsi qu'à celui du ministère des Affaires étrangères à la Courneuve, et nous avons passé plusieurs journées dans l'atelier d'architecture de Georges Maurios à analyser, comprendre et classer les courriers, les comptes rendus, les photos et les plans, afin de retracer le fil du concours, des études et du chantier. Nous avons également recherché dans les médias tout ce qui a bien pu être dit sur ce bâtiment, en bien et en mal, en France ainsi qu'en Hongrie. Pour finir, nous avons eu le plaisir d'avoir des entretiens avec les principaux acteurs qui ont permis au bâtiment d'être réalisé. Les interviewés nous ont beaucoup appris, autant avec des anecdotes que par leur vision synthétique des événements et ils nous ont donné une version des faits beaucoup plus positive, un brin nostalgique, que ne le laissaient supposer les traces écrites trop souvent limitées aux conflits.

Tous ces documents ont composé cette exposition, retraçant l'histoire du bâtiment à travers celle de la présence culturelle française à Budapest, dans un climat politique en pleine mutation. Le catalogue que le lecteur a dans les mains suit la thématique de base de l'exposition qui s'est tenue du 2 avril au 18 mai 2012 dans les salles de l'Institut français. Nous l'avons enrichi de documents et d'interviews non présentés dans l'exposition. Le catalogue est complété par des vidéos visionnables sur le site internet de l'Institut français. Tous ces documents permettent d'obtenir une vue détaillée et holistique de la vie du bâtiment, comme il est rare d'en avoir d'un bâtiment contemporain. En qualité de curateurs de l'exposition et de rédacteurs de ce catalogue, nous espérons aider tous les intéressés à être plus près du bâtiment et de l'institution et d'en comprendre toutes les clefs et dilemmes architecturaux contemporains.

Fő utca 17

Budapest, 1992–2012

20 éves a Francia Intézet épülete

Kiállítás a Francia Intézet épületéről:
kultúra, politika, építészet

Budapest, 2012. április 2–május 18.

Kurátorok: Evva Ambrus és Polyák Levente,
KÉK – Kortárs Építészeti Központ

Le bâtiment de l'Institut français a 20 ans

Exposition sur le bâtiment de l'Institut français :
culture, politique et architecture

Budapest, du 2 avril au 18 mai 2012

Commisaires : Ambrus Evva et Levente Polyák,
KÉK – Centre d'architecture contemporaine

TARTALOM

1 kiállítás 7 fejezetben

Francia jelenlét Budapesten 1906–1988 1 10–22.

Az építészeti pályázat 1984 2 23–35.

Az építész Georges Maurios 3 36–45.

Alkotó együttműködés? 1984–1992 4 46–61.

Az Intézet építése 1988–1992 5 62–85.

Az épület fogadtatása 6 86–107.

Az Intézet mindennapjai 1988–1992 7 108–121.

SOMMAIRE

1 exposition en 7 chapitres

La présence française à Budapest 1906–1988 1 10–22.

Le concours d'architecture 1984 2 23–35.

L'architecte Georges Maurios 3 36–45.

Une coopération constructive ? 1984–1992 4 46–61.

Le chantier de l'Institut 1988–1992 5 62–85.

Accueil médiatique 6 86–107.

L'Institut au quotidien 1988–1992 7 108–121.

Francia jelenlét Budapesten 1906–1988

Az 1931-ben a francia külképviselet számára megvásárolt Andrássy-palotát egy bombatalálat következtében le kellett bontani. A palota újjáépítésének vagy a telek elcserélésének kérdése a következő évtizedekben nyitva maradt.

La présence française à Budapest 1906–1988

Le Palais Andrássy acheté en 1931 pour y abriter la légation française, est détruit par une bombe à la fin de la seconde guerre mondiale. Reconstruire le Palais ou vendre le terrain, la question restera en suspens pendant plusieurs décennies.

Az építészeti pályázat 1984

1984-ben a francia külügyminisztérium építészeti pályázatot írt ki a Fő utcai telekre. Az öt dontőbe került pályázó közül a zsűri Georges Maurios csapatának terveit találta legjobbnak.

Le concours d'architecture 1984

En 1984, le ministère français des Affaires étrangères se décide à lancer un concours d'architecture pour le terrain de Fő utca. Des cinq concurrents, l'équipe de Georges Maurios sera la lauréate.

Az építész Georges Maurios

Georges Maurios építészeti tanulmányait megszakítva Le Corbusier nyomába eredt, és részt vett Csandígarh tervezésében. A Harvardon töltött néhány év után tért vissza Franciaországba, ahol 1966-tól vezetett saját építészirodát. Pályájának csúcsaként tekint a budapesti Francia Intézet épületére.

L'architecte Georges Maurios

Georges Maurios abandonne ses études d'architecte pour suivre les traces de Le Corbusier jusqu'à le rejoindre à Chandigarh. Après quelques années passées à Harvard, il reviendra en France, où depuis 1966 il dirige sa propre agence. Il considère l'Institut français comme son œuvre la plus aboutie.

Alkotó együttműködés? 1984–1992

Az épület tervezésében megkerülhetetlen szereplő volt a DTEI, amely közvetítői szerepet töltött be a magyar és francia felek között. A tervezés során számolni kellett a Várnegyed műemléki szempontjaival és az ÁFA megjelenésének terhével is.

Une coopération constructive ? 1984–1992

Lors des études et du chantier, la Hongrie impose à la France un partenariat incontournable avec le DTEI. Il faudra aussi compter sur les exigences concernant les monuments historiques et la création de la TVA en Hongrie.

Az Intézet építése 1988–1992

Az építkezésen két ország különböző építési kultúrája találkozott, ahol a különböző szabályrendszerek egyeztetésére volt szükség. Az építkezést tovább bonyolították az alapozás során a földben talált különböző objektumok is.

Le chantier de l'Institut 1988–1992

Deux différentes cultures de la construction se sont rencontrées et de nombreuses mises au point furent nécessaires. De plus, le chantier se compliqua dès les fondations lorsqu'on y trouva des éléments inattendus

Az épület fogadtatása

A Francia Intézet hosszú évtizedek után az első külföldi által tervezett épület volt Magyarországon. Ennek megfelelően az épület 1992-es avatása mind a szakmát, mind a közvéleményt megmozgatta, és a francia sajtó is megemlékezett róla.

Accueil médiatique

L'Institut français est pratiquement l'un des premiers bâtiments construits à Budapest par des étrangers occidentaux depuis quelques décennies. C'est donc naturellement que son inauguration en 1992 éveille l'attention de la profession et du public, ainsi que l'intérêt des médias français.

Az Intézet mindennapjai 1988–1992

Az épület funkcionális hangsúlyait már az építkezés közben átalakuló program megváltoztatta. Az Intézet az egyes funkciók helykereséséről is tanúskodik: az elmúlt 20 évben nem csak a galéria, de a kávézó is többször helyet változtatott.

L'Institut au quotidien 1988–1992

Les modifications du programme initial, décidées pendant le chantier, affecteront les fonctionnalités du bâtiment. Certaines fonctions de l'Institut ont plusieurs fois cherché leur place. La galerie, mais aussi le café, ont été déplacés au cours de ces 20 dernières années.

'Fő utca 17' A kiállítás 2012. április 2–május 18.

Az épület 20. évét ünneplő kiállítás az eredeti terv funkcionális megosztását követő, az épület belsőépítészetét 'szabadon engedő', az épületet formáló szándékokat felfedő installációval jelent meg az Intézet tereiben. A tervezés és az építkezés dokumentumainak bemutatása mellett a kiállítás az épület megszületésében részt vevő szereplőket is megszólaltatta.

« Fő utca 17 » L'exposition du 2 avril au 18 mai 2012

La scénographie de l'exposition célébrant le 20ème anniversaire de l'Institut souhaitait mettre en valeur les originalités du bâtiment, en libérant son architecture intérieure et en révélant les intentions de sa composition. En plus de présenter les documents de son histoire et de sa construction, l'exposition invite également les protagonistes de sa genèse à raconter leurs souvenirs.

”

Szép épület volt, amelynek építészete nem nélkülözte a nemes karaktert. A Duna jobb partján, a budai oldalon, a Budát Pesttel összekötő legfontosabb híd közelében elhelyezkedve kielégítő helyszínt biztosított diplomáciai képviseletünknek.”

A francia konzulátus jelentése, 1956. december 31.

«

C'était un bel immeuble, dont l'architecture n'était pas sans noblesse. Situé sur le quai de la rive droite du Danube, côté Buda, à proximité du pont principal reliant Buda à Pest, il assurait à notre mission diplomatique une installation satisfaisante. »

Rapport de la Légation, 31 décembre 1956

Az Andrássy-palota az 1910-es években (BTM Kiscelli Múzeum Fényképtára)

Le palais Andrássy dans les années 1910 (archive Kiscelli Múzeum BTM)

1

Francia jelenlét Budapesten

1906–1988

Bár a 20. századi francia politika meghatározó reprezentációs eszköze az építészet, Budapesten korántsem volt mindig hangsúlyos a francia kulturális és diplomáciai jelenlét építészeti dimenziója. Az 1931-ben a külképviselet céljára megvásárolt, Fő utca 17. szám alatti Andrássy-palota kitűnő elhelyezkedésével és nagyvonalúságával mindenképpen reprezentatívnak számított, de lévén a századfordulós Budapest jellegzetes épülettípusa, kevéssé képviselte a francia kultúrát és építészetet.

A francia külképviselet nem használhatta sokáig a palotát: az alig másfél évtizede elfoglalt épület nem vészelte át a háborút. 1945 elején egy bombázásban a palota jelentős része elpusztult. Az épület megmentésére tett kísérletek hiábavalónak bizonyultak: egy sürgősségi felújítás után, amely az épület életveszélyes állapotának elhárítását célozta, a külképviselet végül a romok elbontása mellett döntött.

A háború után Franciaország, székhelyet keresve budapesti képviseletének, döntési kényszerbe került: módosított formában újjáépítse a küldöttségnek korábban otthont adó, elpusztult dunaparti palotát, teljesen új épületet emeljen a telken vagy elcserélje azt egy másik, jobban hasznosítható épületre. Ezekre a kérdésekre nem született egyértelmű válasz: az egymást követő diplomaták különböző stratégiákat részesítettek előnyben, így volt lehetséges, hogy az egymásnak ellentmondó döntések meghiúsították mind a telek eladását, mind egy új épület emelését a háborút követő évtizedekben.

1

La présence française à Budapest

1906–1988

Pour affirmer ses ambitions politiques, la France s'est volontiers servie de l'architecture comme d'un moyen de représentation. Toutefois, cette dimension architecturale de la présence culturelle et diplomatique française n'a pas toujours été significative à Budapest.

Ainsi, le palais Andrássy, situé au n°17 de la rue Fő, acheté en 1931 par la France pour abriter sa légation, présentait un aspect architectural majestueux, mais il s'agissait d'une construction typique du style dominant à Budapest au tournant du siècle et ce n'était nullement une vitrine de l'architecture française.

De fait, la Légation de France ne profitera pas longtemps du palais : l'édifice ne survivra pas à la guerre. Les bombardements des premiers mois de 1945 en détruisent une partie importante. Toutes les tentatives ultérieures destinées à sauver le bâtiment restent sans écho : après avoir effectué quelques travaux d'urgence, la Légation décidera finalement de raser les ruines restantes.

A l'issue de la guerre, la France se voit contrainte de choisir entre trois solutions pour abriter son ambassade : reconstruire l'hôtel particulier fortement endommagé, ériger à sa place un nouveau bâtiment sur les quais du Danube ou trouver un autre bien immobilier en échange de la vente du terrain où s'élevait l'ancien bâtiment de la Légation. La décision n'est pas facile à prendre et les diplomates français qui se succèdent en Hongrie adoptent, chacun à leur tour, des stratégies différentes. Finalement, aucune initiative n'aboutira. La vente de la

A magyar hatóságok 1945-ben a háborús károk ellensúlyozására a francia képviselet részére bocsátottak két villát: a budai Csaba utca a konzuli rezidenciának adott otthont, míg a pesti Lendvay utcába a követség költözött. Ez a helyzet a budapesti francia diplomáciai jelenlét szétaprózódását eredményezte, annak minden negatív következményével. Erre utal az a levél is, amelyet Jean Paul-Boncour nagykövet írt az 1956-os forradalom napjaiban a francia külügyminiszternek: Paul-Boncour beszámolt arról, hogy öt napig nem tudott átkelni a Dunán, hogy a nagyköveti rezidenciáról eljusson a kancelláriára. Ebből a helyzetből kiindulva a nagykövet javasolta a különböző diplomáciai funkciók ismételt összekapcsolását egyetlen épületben, amely a Fő utca 17-ben lenne felépíthető. Valamivel később Paul-Boncour kidolgozta egy „Francia Ház” koncepcióját, amely a francia kultúra közvetítésének intézményeit is magába foglalta volna. Ez a terv azonban ekkor még folytatás nélkül maradt.

1947-ben megnyílt az első francia kulturális intézet a pesti Wurm utca 3-ban. 1961-ben az Intézet a Szegfű utcába, egy tágasabb épületbe költözött. Ezt az időszakot végigkövette a Fő utca 17. telkének jövőjét illető vita: újjá kell-e itt építeni a követséget, befogadva a követi rezidenciát is? Be kell-e fogadnia az új épületnek az új, specializált – gazdasági és kulturális – diplomáciai funkciókat is?

Az Intézet számára a Fő utcában létesítendő új épület tervét 1966-ban fogadta el a francia külügyminisztérium; ezt az elképzelést a francia fél a magyar hatóságokkal fél évtizeden keresztül tartó egyeztetés és tervezés után adta fel. 1972-ben döntés született a Francia Intézetnek otthont adó Szegfű utcai épület felújításáról. Az új épület gondolatának visszatérésére az 1980-as évek elejéig, François Mitterand francia elnök magyarországi útjáig kellett várni: ezalatt a Fő utcai telken teniszpálya, télen korcsolyapálya működött.

parcelle ainsi que les travaux de construction sont ajournés pendant plusieurs décennies.

Au titre des réparations des dommages de guerre, les autorités hongroises, dès 1945, mettent à la disposition de la Légation française deux hôtels particuliers, l’un situé à Csaba utca à Buda pour abriter la Résidence, et l’autre à Lendvay utca à Pest qui abritera l’ambassade. Cela a pour conséquence la dispersion géographique de la présence diplomatique française dans la capitale avec les effets négatifs que cela entraîne. Ainsi, dans une lettre adressée au ministère des Affaires étrangères après la révolution de 1956, Jean-Paul Boncour, ambassadeur de France en Hongrie, souligne que ces événements l’ont empêché de traverser le Danube, la résidence se trouvant coupée de la chancellerie. Il propose donc la réorganisation des services diplomatiques en les regroupant sous le toit d’un seul bâtiment qui devrait être reconstruit au 17 Fő utca. Un peu plus tard, il élaborera le concept d’une «Maison de France» qui regrouperait également les services en charge du rayonnement économique et culturel de la France. Le projet restera momentanément sans suite.

En 1947, le premier institut culturel français ouvre ses portes au 3 Wurm utca, à Pest. En 1961, l’Institut sera installé dans des locaux plus spacieux à Szegfű utca. Pendant toute la période, les débats autour de l’avenir de la parcelle du 17 Fő utca se poursuivent côté français : faut-il y reconstruire une ambassade incluant la résidence ? De plus, avec le développement des nouveaux services diplomatiques spécialisés (économiques, culturels), la question se pose de savoir si le nouveau bâtiment doit – ou non – les inclure.

En 1966, le ministère des Affaires étrangères français approuve le projet d’un nouveau bâtiment à construire sur la parcelle de Fő utca, à la réalisation duquel il ne renonce qu’après plusieurs années de négociations avortées avec les autorités hongroises. En 1972, la décision est prise d’entamer les travaux de rénovation de l’hôtel de Szegfű utca qui abrite l’Institut. L’idée de construire un nouvel édifice consacré au rayonnement culturel ne réapparaît qu’au début des années 1980, après la visite du Président François Mitterand en Hongrie. Pendant toutes ces années, la parcelle continue d’accueillir un terrain de tennis en été et une piste de patinage en hiver.

Budapest, 2012. február 28.

interjú | entretien

BOJÁR Iván András

építészettörténész, újságíró | historien de l’architecture, journaliste

A szocializmus éveiben a Francia Intézet egy kicsit titkos, féllegális hely volt, mint minden nyugati állam kulturális intézete. A közelben fotózták a titkosszolgák az intézetbe nyelvórákra járókat, és figyelték, hogy ott milyen aktivitás folyik. Nyilván államközi és egyéb megállapodások az Intézet tevékenységét meglehetősen szűk mezsgyén tartották, de a rendszerváltással ennek a lehetősége kinyílt. Egész biztos vagyok benne, hogy a magyar társadalom viszonya a francia kultúrához ma teljesen más, mint mondjuk a hetvenes években, amikor nagyon erős kulturális elszigeteltségben élt az ország. Az biztos, hogy nagyon jó munkát végeztek itt, és a Francia Intézet mindenkori igazgatója fontos szereplője a város kulturális életének és kapcsolatrendszerének.

Dans les années socialistes, l’Institut français était un lieu un peu secret, à demi illégal, comme tous les instituts culturels occidentaux. Les services secrets photographiaient ceux qui suivaient des cours de langue et surveillaient les activités qui s’y déroulaient. Certes, des accords entre Etats régulaient ces activités auxquelles le changement de régime a permis de s’épanouir. Je suis certain que la relation de la société hongroise à la culture française est tout à fait différente que dans les années soixante-dix, lorsque le pays vivait dans un isolement culturel très fort. Il est certain qu’on y faisait un excellent travail et chaque directeur de l’Institut français a un été un acteur important de la vie culturelle et des relations étrangères de la ville.

A palota állapota a bombázás után, 1948-ban

Etat du palais Andrássy de la Légation française après le bombardement de Budapest, en 1948

Az Andrássy-palota 1878 körül (BTM Kiscelli Múzeum Fényképtára)

Le palais Andrássy vers 1878 (archive Kiscelli Múzeum BTM)

1906 Francia külképviselet létesül Budapesten, a Ferenc József rakparton. A második világháború után itt jön létre az első francia nagykövetség is.

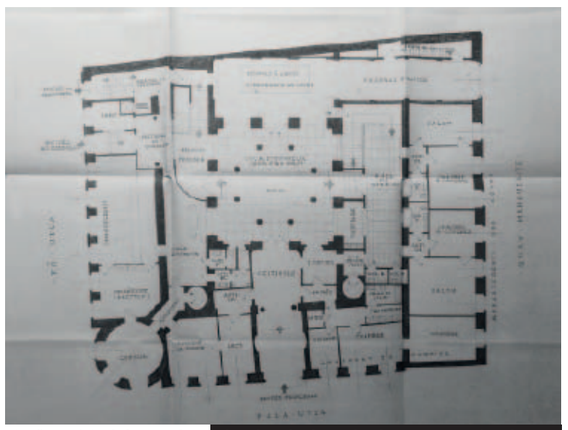
Création d'un consulat de France à Budapest, situé quai François Joseph. C'est à partir de ce dernier que sera créée la première ambassade de France après la seconde guerre mondiale

31/12/1931 A Francia Képviselet megvásárolja a Fő utca és Pala utca sarkán álló 60 szobás épületet gróf Károlyi Imrétől

La Légation de France achète au comte Imre Károlyi le bâtiment de 60 pièces situé au coin de Fő et Pala utca

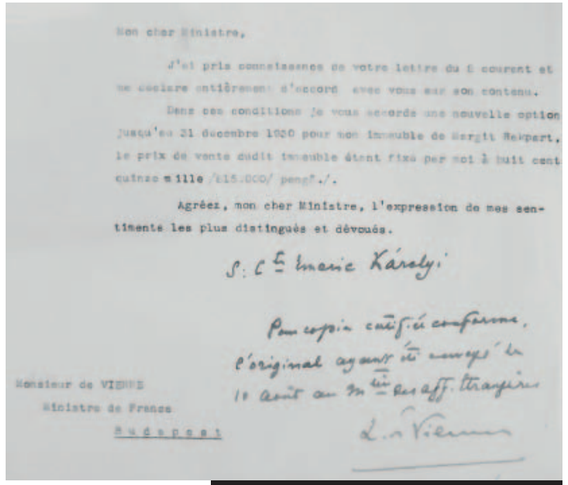
1945 Az épület egy bombázást követő tűzben jelentős mértékben elpusztul; a háború végén az épület sürgősségi felújításban részesül, de sorsa továbbra is megoldatlan

Lors d'un incendie suite aux bombardements, le bâtiment subit d'importants dégâts ; à l'issue de la guerre, quelques travaux de rénovation sont effectués d'urgence, mais l'avenir de l'immeuble reste toutefois imprécis

A Fő utcai Andrássy-palota rekonstrukciós terve, 1945.

Plan du RdC du projet de reconstruction du palais Andrássy en 1945

Gróf Károlyi Imre levele a francia nagykövetnek, amelyben a Fő utca 17. szám alatti Andrássy-palota árát 815 000 pengőben rögzíti, 1930. augusztus 9.

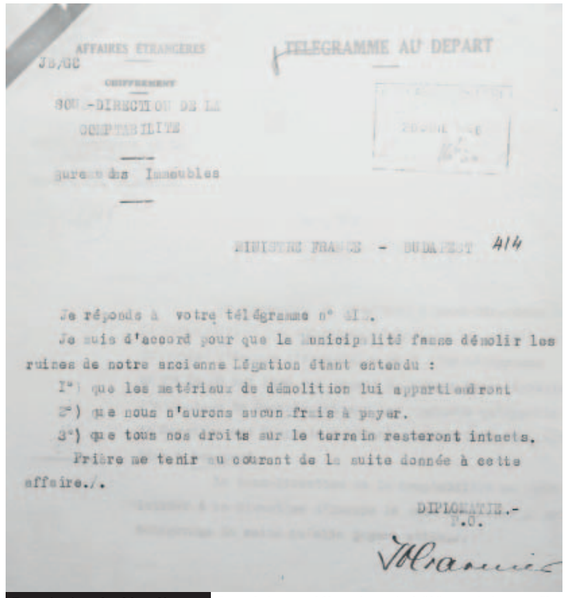
Lettre du comte Imre Károlyi à la légation française fixant le prix de vente de son palais Andrássy du 17 Fő utca à 815 000 pengő, le 9 août 1930

1946 Tervek készülnek a felújításra, de ezek túl költségesnek bizonyulnak

Le projet de la reconstruction générale est prêt, mais il s'avère trop coûteux

20/07/1948 A francia külképviselet megkapja a bontási engedélyt

La Légation française obtient le permis de démolition des ruines

Permission de démolir du ministre des Affaires étrangères du 20 juillet 1946

Bontási engedély a francia külügyminisztertől, 1946. július 20., azzal a feltétellel, hogy a bontási anyagok elszállíttatnak, a francia félnek a bontás nem kerül pénzbe és a telek francia tulajdonjoga változatlan marad.

Fő utca 17. a telek birtoklapja, 1949.

Cadastre de la parcelle du 17 Fő utca en 1949

A palota állapota a bombázás után, 1948-ban

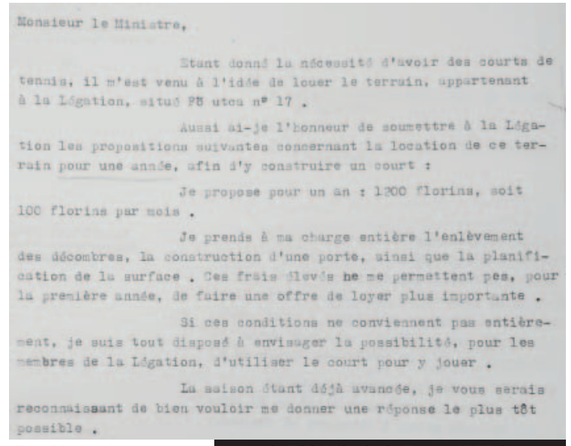
Etat du palais Andrássy de la Légation française après le bombardement de Budapest, en 1948

1950 Tóth Mátyás kibérli a telket teniszpályának; télen korcsolyapályaként hasznosítja

Un hongrois Mátyás Tóth loue le terrain et y aménage un tennis en été et une piste de patinage en hiver

1951 Franciaország a megrongálódott ingatlanért cserébe megkapja a Csaba és Lendvay utcai villákat, ahol követségét és rezidenciáit rendezi be

Au titre d'indemnité de guerre, la Légation française reçoit de la République populaire hongroise deux hôtels particuliers (Csaba utca et Lendvay utca) afin d'y installer ses bureaux et la résidence de l'ambassadeur

Tóth Mátyás levele a nagykövethez a telek teniszpálya céljára való bérlésével kapcsolatban, amelyben 100 forint havi bérleti díjat javasol. 1950. március 7.

Lettre de Tóth Mátyás du 7 mars 1950 demandant la permission d'utiliser le terrain vague de Fő utca pour en faire un terrain de tennis

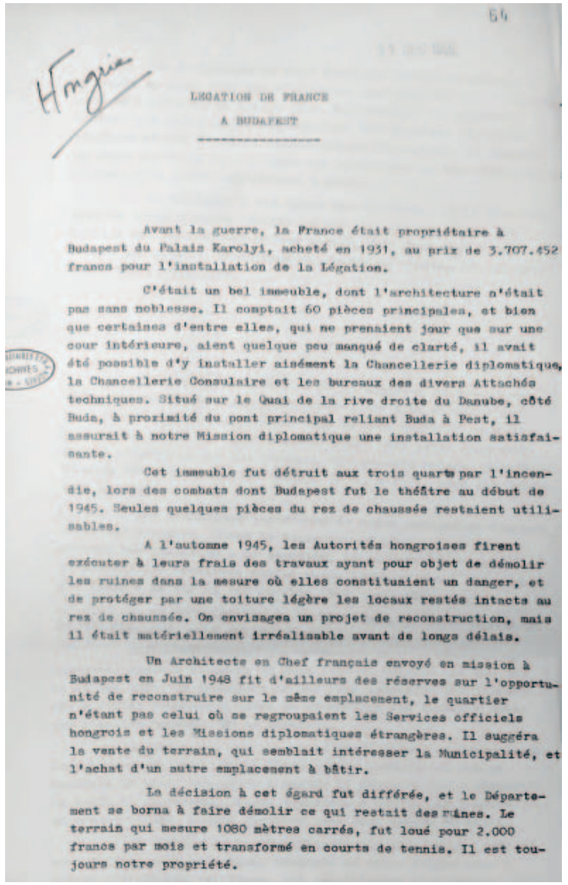

A teniszpálya 1963-ban

Le terrain de tennis en 1963

1956 A francia képviseleten a forradalom közlekedési nehézségeinek hatására felmerül a funkciók koncentrációjának gondolata; a megoldást egy egyesített „Francia Ház” jelentené, egyesítve a konzulátust, a kancelláriát és a technikai és tudományos testületeket

A la suite des difficultés créées en 1956 par l'impossibilité de circuler librement entre Buda et Pest, l'idée de la concentration des services et fonctions diplomatiques se voit formulée ; la solution idéale à ce problème serait la création d'une Maison de France réunissant le consulat, la chancellerie et les comités technique et scientifique

64

Hongrie

LEGATION DE FRANCE
A BUDAPEST

Avant la guerre, la France était propriétaire à Budapest du Palais Karolyi, acheté en 1951, au prix de 3.707.452 francs pour l'installation de la Légation.

C'était un bel immeuble, dont l'architecture n'était pas sans noblesse. Il comptait 60 pièces principales, et bien que certaines d'entre elles, qui ne prenaient jour que sur une cour intérieure, aient quelque peu manqué de clarté, il avait été possible d'y installer aisément la Chancellerie diplomatique, la Chancellerie Consulaire et les bureaux des divers Attachés techniques. Situé sur le Quai de la rive droite du Danube, côté Buda, à proximité du pont principal reliant Buda à Pest, il assurait à notre Mission diplomatique une installation satisfaisante.

Cet immeuble fut détruit aux trois quarts par l'incendie, lors des combats dont Budapest fut le théâtre au début de 1945. Seules quelques pièces du rez de chaussée restaient utilisables.

A l'automne 1945, les Autorités hongroises firent exécuter à leurs frais des travaux ayant pour objet de démolir les ruines dans la mesure où elles constituaient un danger, et de protéger par une toiture légère les locaux restés intacts au rez de chaussée. On envisagea un projet de reconstruction, mais il était matériellement irréalisable avant de longs délais.

Un Architecte en Chef français envoyé en mission à Budapest en Juin 1948 fit d'ailleurs des réserves sur l'opportunité de reconstruire sur le même emplacement, le quartier n'étant pas celui où se regroupaient les Services officiels hongrois et les Missions diplomatiques étrangères. Il suggéra la vente du terrain, qui semblait intéresser la Municipalité, et l'achat d'un autre emplacement à bâtir.

La décision à cet égard fut différée, et le Département se borna à faire démolir ce qui restait des ruines. Le terrain qui mesure 1080 mètres carrés, fut loué pour 2.000 francs par mois et transformé en courts de tennis. Il est toujours notre propriété.

Lors de la réouverture de la Légation de France, en 1945, les Autorités hongroises avaient mis à sa disposition un immeuble sis 20 CSABA UCTA, dans un beau quartier, sur la colline de Buda. Puis cet immeuble étant trop petit pour permettre l'installation des bureaux, une seconde maison, située de l'autre côté du Danube, 27 LENDWAY UCTA, à Pest, nous fut également attribuée.

Les conditions juridiques de notre occupation étaient assez mal définies. C'est le Gouvernement hongrois qui avait affecté ces immeubles à la Légation, il en paya l'aménagement, et pendant les premières années aucun loyer ne fut à notre charge. Puis, à partir du 1er Janvier 1948, nous dûmes payer :

- au propriétaire de la Résidence, un loyer annuel de 24.000 florints, soit 480.000 francs.
- à l'usufruitier de la Chancellerie, un loyer annuel de 35.800 florints, soit 776.000 francs, dont les Services annexes payèrent d'ailleurs une quote-part.

Enfin, en exécution d'un accord avec le Gouvernement hongrois, signé à Paris le 12 Juin 1950 et ratifié par une Loi du 24 Mai 1951, la propriété de ces deux immeubles fut transférée à l'Etat français à titre de réparation des dommages subis par l'ancien immeuble de la Légation.

La Résidence est une villa de 10 pièces et dépendances avec terrain de 2808 mètres carrés. Elle comprend au rez de chaussée un hall, une salle à manger (5 mètres70 sur 9 mètres10) un salon et un bureau, chacun d'environ 6 mètres sur 9 mètres10; au premier étage, quatre chambres avec deux salles de bains.

Le terrain de la Chancellerie est plus petit (1058 mètres carrés) mais la maison, composée de trois étages avec 6 pièces principales par étage, est sensiblement plus grande. Elle a permis l'installation des bureaux de la Légation, du Poste de l'Expansion Economique et du Poste de l'Attaché Militaire. Certains logements ont pu être attribués au petit personnel.

Cette installation a le mérite d'avoir été acquise sans les difficultés ni les délais qu'aurait entraînés une reconstruction de la Légation. A peu près suffisante en ce qui concerne les bureaux, elle est trop petite en ce qui concerne la Résidence où il est impossible de donner des réceptions de quelque importance. Enfin l'éloignement des deux immeubles et le fait qu'ils sont séparés par le Danube, présente des inconvénients que les événements de Novembre 1956 ont mis spécialement en évidence.

Extrait du compte-rendu du 31 décembre 1956 que rédige l'ambassadeur Jean-Paul Boncour à sa hiérarchie à propos des propriétés foncières françaises à Budapest

Jean-Paul Boncour nagykövet jelentése a francia külügyminiszternek a Fő utcai ingatlanról, 1956. december 31. (részlet)
A levélben Boncour beszámol az Andrássy-palota megvásárlásáról, a különböző diplomáciai funkciók beköltözéséről, az épület 1945-ös lebombázásáról és a romok eltakarításáról, az újjáépítés és a telekcsere elképzeléseiről és a telek teniszpálya céljára való kiadásáról. Ezenkívül Boncour kitér a magyar kormány által a francia kiküldöttség rendelkezésére bocsájtott Csaba és Lendvay utcai épületek tisztázatlan jogi helyzetére, tereik szűkösségére, és a területi széttagoltság problémájára.

A Pala utca hajnalban, 1958. (BTM Kiscelli Múzeum Fényképtára)

Photo de Pala utca en 1958 (archive Kiscelli Múzeum BTM)

« Toute présence d'un pays dans un autre pose d'abord un problème d'image. [. . .] Toute architecture publique est un discours sur la relation entre l'autorité qui construit et le type de public qui est censé y venir. Le discours d'un centre culturel à l'étranger est forcément un discours de séduction. »

Jack Batho, directeur de l'Institut français de Budapest entre 1986 et 1989

” Egy ország jelenléte egy másik országban elsősorban az imázs problémáját veti fel. [. . .] Minden középület az építtető hatalom és az épületet látogató közönség kapcsolatáról szól. Egy külföldi kulturális központ pedig kifejezetten a csábítás eszköze."

Jack Batho, a budapesti Francia Intézet 1986 és 1989 közötti igazgatója

Je dois revenir sur les circonstances dans lesquelles j'ai été amené à retourner dans ma résidence à partir du 1er novembre et à me trouver, de ce fait, séparé de ma chancellerie du 4 au 9 novembre.

Le 3 au soir, revenant de la première conférence du nouveau Cabinet Imre NAGY avec la presse internationale, nos correspondants de presse me disaient à quel point la crainte d'un retour des Russes dans la capitale avait troublé la fin de cette réunion et modifié le ton général des propos tenus par Zoltan TILDY et LOSONCZI aux journalistes. J'étais donc, en quelque sorte, prévenu de l'éventualité qui allait se réaliser aux premières heures de la matinée du 4 novembre.

Je m'en ai pas moins résolu de rentrer le soir à Buda. La raison en était que le Ministère des Affaires Etrangères avait réouvert ses portes depuis trois jours et qu'il se trouve à Buda. Une nouvelle fermeture des ponts du Danube m'eût donc interdit toute démarche personnelle et je venais d'être suffisamment gêné par cette situation pour souhaiter qu'elle ne se renouvelât pas.

.....

J'y ai perdu le contrôle personnel de ma chancellerie pendant 5 jours et je m'en excuse.

La morale de cette affaire est que si nous obtenons un nouvel immeuble pour cette légation, il doit être sis à Buda comme avant la guerre, et assez vaste pour y loger la résidence, la chancellerie diplomatique et l'Attaché Militaire, les services consulaires et commerciaux pouvant à la rigueur demeurer à Pest./.

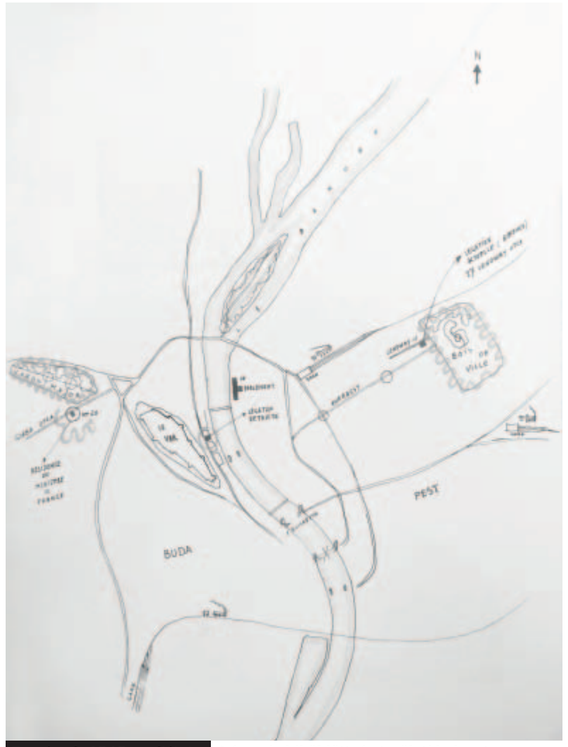
Compte rendu de l'ambassadeur Jean-Paul Boncour à sa hiérarchie à propos des événements de 1956

Jean-Paul Boncour nagykövet levele a francia külügyminiszterhez, 1956. november 13. (részlet) Boncour beszámol a nehézségekről, amelyeket a rezidencia és a kancellária épülete közötti fizikai távolság okozott a forradalom napjaiban: a hidak szovjet katonák általi lezárása miatt a követ napokig nem tudott eljutni a francia kancelláriára.

Szovjet tankok a Margit híd budai hídfőjénél 1956. november

Des chars russes sur le pont Marguerite en novembre 1956

Dossier de 1948 sur l'état de la Légation française à Budapest

A francia kiküldöttség területi helyzete, térkép 1948-ból

14/12/1963 A képviselet nagykövetségi rangra emelkedik

La Légation devient ambassade

02/1963 A francia nagykövetség megkezdi a tárgyalásokat a Diplomáciai Testületi Ellátó Irodával (DTEI) egy új épület megvalósításáról, de egyúttal a telek elcseréléséne gondolata is felmerül

L'ambassade de France entame les négociations avec le Corps Diplomatique hongrois (DTEI) en vue de la construction d'un nouveau bâtiment sur la parcelle de Fő utca, sans toutefois rejeter l'idée de trouver un autre emplacement

02/1967 A telekcserére vonatkozó érvek háttérbe szorulnak, Jean Duthilleul állami építész Budapestre látogat és a Fő utcai telket jelöli meg a leendő épület helyszíneként

Jean Duthilleul, l'architecte délégué par l'Etat français, fait une visite à Budapest afin de sonder le terrain et opte pour la parcelle de Fő utca, ce qui repousse définitivement les arguments pour le déménagement

C'est alors que je me suis ouvert auprès de la Direction d'Europe et de la Direction Générale des Affaires Culturelles, de la solution d'ensemble que j'imagine dans le cadre d'une éventuelle reconstruction de la Légation de France en Hongrie. La résidence actuelle étant conservée aux fins de logement du chef de mission, une "Maison de France" serait construite sur l'ancien emplacement, conçue et édifiée aux fins suivantes :

1) Aménagement des divers bureaux actuellement installés dans l'immeuble de Lendvai Utca. Ou cet immeuble serait rendu ; ou il serait affecté au logement gratuit dans trois très beaux appartements, d'un haut personnel logé en ville où il est en proie aux exactions des autorités locales à chaque renouvellement de bail.

2) Salons de réception suffisamment vastes pour 1.500 à 2.000 invités.

3) Salles de projection de films, de concerts, de cours de français.

4) Hall d'exposition permanente d'échantillons de produits français.

5) Transfert d'une grande partie de la bibliothèque de l'Institut de France, en particulier de tout ce qui a rapport direct ou indirect avec la science, la technique et la production économique françaises. Les oeuvres purement littéraires demeureraient l'apanage des activités de l'Institut proprement dit.... et la source de mes difficultés.

6) Des logements de 2 ou 3 pièces pour le personnel subalterne résidant actuellement Lendvai Utca, une présence française permanente étant indispensable pour la garde et la sécurité de l'immeuble.

Courrier du 18 janvier 1961 de l'ambassadeur Jean-Paul Boncour à sa hiérarchie concernant son projet de création d'une « Maison de France »

Jean-Paul Boncour nagykövet levele a francia külügyminiszterhez a Francia Ház ötletével, 1961. január 18. Boncour a levélben megalapozza a későbbi Francia Intézet épületének programját, irodákkal, egy fogadásokra alkalmas teremmel, egy előadóteremmel, kiállítótérrel, könyvtárral és szolgálati lakásokkal.

Francia Köztársaság Nagykövetsége

Budapest

A Diplomáciai Testületet Ellátó Irodának van szerencséje visszatérni a korábbi tárgyalásokra és tisztelettel a T. Nagykövetség szíves tudomására hozni az alábbiakat:

Illetékes szervek véleménye szerint nincs akadálya annak, hogy a Budapest II., Fő-u 17.sz. alatt lévő telken a Francia Kulturintézet felépítésre kerüljön.

A Kulturintézet létesítésével kapcsolatban a Diplomáciai Testületet Ellátó Iroda meg kívánja jegyezni, hogy városrendezési előírások miatt a telekből kb. 6 méter szélességű sávot kénytelen az illetékes szerv igénybe venni.

A tervezéssel és az építéssel kapcsolatos kérdések tisztázása végett, várjuk szíves megkeresésüket.

A Diplomáciai Testületet Ellátó Iroda ezúton is megragadja az alkalmat, hogy őszinte nagyrabecsüléséről biztosítsa a T. Nagykövetséget.

Budapest, 1967.május hó 10.

Kiváló tisztelettel:
Diplomáciai Testületet
Ellátó Iroda

A Diplomáciai Testületet Ellátó Igazgatóság nem látja akadályát az építkezés megkezdésének, 1967. május 10.

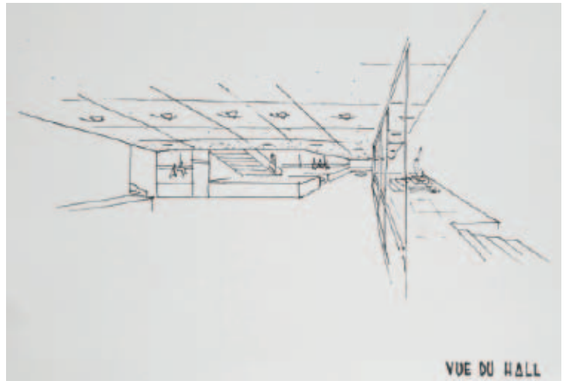
Lettre du 10 mai 1967 confirmant que le Service Immobilier du bureau des services du Corps Diplomatique hongrois (DTEI) ne voit pas d'inconvénient à la construction d'un bâtiment au 17 Fő utca, mais rappelle le règlement d'urbanisme qui imposait un retrait supplémentaire de 6 m par rapport à la Pala utca, car elle devait servir de jonction automobile entre les deux nouvelles voies rapides

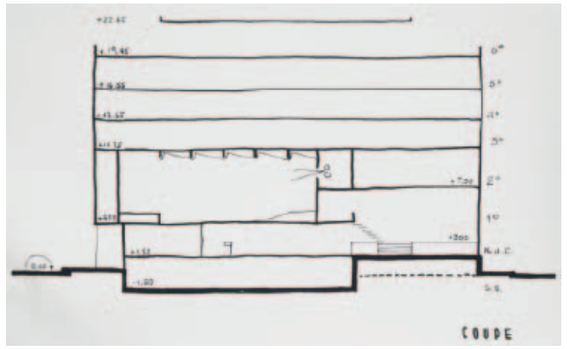
10/05/1967 A DTEI nem látja akadályát az építkezés megkezdésének

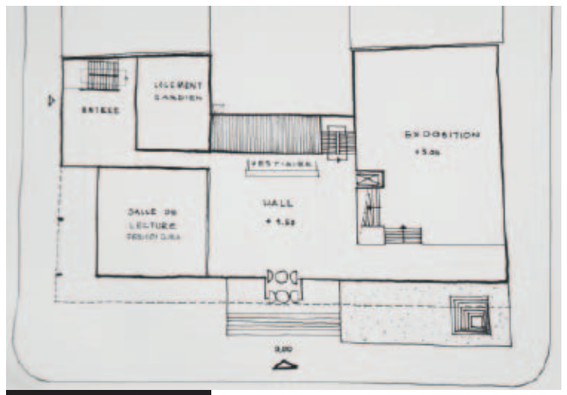
Le DTEI ne voit pas d'inconvénient à la construction d'un bâtiment

26/07/1967 Jean Duthilleul bemutatja az első vázlatos terveket. Egy, a DTEI-hez kötődő magyar építészcsoport kap megbízást a tervek további kidolgozására.

Jean Duthilleul présente à Budapest ses premières esquisses conceptuelles. Une équipe d'architectes hongrois, affiliée au DTEI, est chargée du projet

Esquisses du projet d'institut en 1967 par l'architecte Jean Duthilleul

Jean Duthilleul rajzai a leendő épületről, 1967.

29/11/1967 Magyar építészek ellenjavaslatot mutatnak be az épületre, más beépítéssel, 3 méterrel szélesebb sávot hagyva szabadon a telekből

Des architectes hongrois proposent un nouveau projet d'aménagement du terrain qui libérerait une zone de voirie encore plus large de 3 mètres

11/12/1967 Jean Duthilleul visszatér Budapestre és bemutatja új homlokzati tervét, amely magába foglal egy Victor Vasarely-alkotást is

Jean Duthilleul revient à Budapest présenter une nouvelle esquisse avec une façade incluant une œuvre de Victor Vasarely

12/1967 Az építkezés előre látható költsége (5,5 milló frank) jóval meghaladja az előzetes becsléseket (3 millió frank): a projekt finanszírozása egy francia parlamenti szavazáshoz kötött

Le montant nécessaire pour les travaux de construction (5,5 millions de francs) dépasse largement les calculs préalables (3 millions de francs) : le financement du projet est tributaire d'une décision parlementaire en France

08/02/1968 A DTEI elvi építési engedélyt ad a Francia Intézet projektjére

Le DTEI donne son accord de principe à la réalisation du bâtiment de l'Institut français

21/02/1968 A projektben résztvevő magyar építészek párizsi tanulmányúton vesznek részt

Les architectes hongrois participant au projet partent en voyage professionnel en France

05/1968 Egyezmény-tervezet születik a francia külügyminisztérium és a DTEI között

Un accord préalable est signé entre le ministère des Affaires étrangères français et le DTEI

12/06/1968 Duthilleul átadja előzetes terveit a magyar hatóságoknak

Duthilleul remet son projet à la disposition des autorités hongroises

29/11/1968 Megszületik a párizsi Magyar Intézet áthelyezésének gondolata

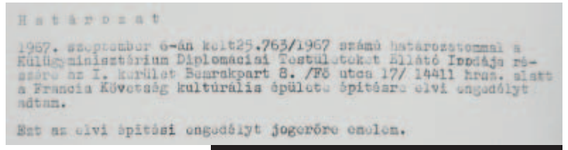
L'idée de la relocalisation de l'Institut hongrois à Paris est évoquée pour la première fois

20/03/1969 et 20/11/1969 Duthilleul budapesti látogatásainak hatására felfrissülnek a tárgyalások az új épületről

Suite aux visites renouvelées de Duthilleul à Budapest, les négociations sont reprises au sujet du nouveau bâtiment

15/06/1970 Duthilleul új terveket mutat be a DTEI-nek, ez utóbbi a változtatásokra hivatkozva új szerződést javasol

Duthilleul présente sa dernière conception au DTEI ; ce dernier, prétextant la nécessité de certaines modifications, souhaite un nouveau contrat

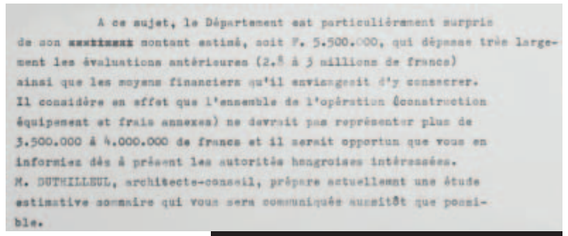
Határozat

1967. szeptember 6-án kelt25.763/1967 számú határozatommal a Külügyminisztérium Diplomáciai Testületeket Ellátó Irodája részére az I. kerület Bem rakpart 8. /Fő utca 17/ 14411 hrsz. alatt a Francia Követség kulturális épület építésre elvi engedélyt adtam.

Ezt az elvi építési engedélyt jogerőre emelem.

Az I. kerület elvi építési engedélye, 1967. szeptember 6.

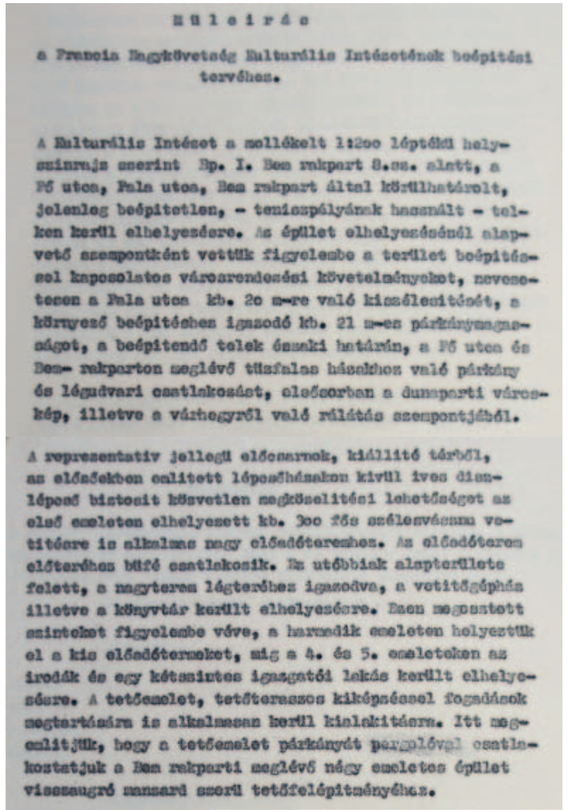
Obtention d'un permis de construire théorique le 6 septembre 1967

A ce sujet, le Département est particulièrement surpris de son montant estimé, soit F. 5.500.000, qui dépasse très largement les évaluations antérieures (2.5 à 3 millions de francs) ainsi que les moyens financiers qu'il envisageait d'y consacrer. Il considère en effet que l'ensemble de l'opération (construction équipement et frais annexes) ne devrait pas représenter plus de 3.500.000 à 4.000.000 de francs et il serait opportun que vous en informiez dès à présent les autorités hongroises intéressées. M. DUTHILLEUL, architecte-conseil, prépare actuellement une étude estimative sommaire qui vous sera communiquée aussitôt que possible.

Levél a külügyminisztériumok között a megnövekedett építési költségekről. 1968. április 23.

Extrait de la réponse du Département du 23 avril 1968 s'étonnant du montant prévisionnel des travaux

Külleirás

a Francia Nagykövetség Kulturális Intézetének beépítési tervéhez.

A Kulturális Intézet a mellékelt 1:200 léptékű helyszinrajz szerint Bp. I. Bem rakpart 8.sz. alatt, a Fő utca, Pala utca, Bem rakpart által körülhatárolt, jelenleg beépitetlen, - teniszpályának használt - telken kerül elhelyezésre. Az épület elhelyezésénél alapvető szempontként vettük figyelembe a terület beépitésel kapcsolatos városrendezési követelményeket, nevezetesen a Pala utca kb. 20 m-re való kiszélesitését, a környező beépitésben igazodó kb. 21 m-en párkánymagasságot, a beépitendő telek északi határán, a Fő utca és Bem rakparton meglévő tűzfalas házakhoz való párkány és légudvari csatlakozást, elsősorban a dunaparti városkép, illetve a várhegyről való rálátás szempontjából.

A representativ jellegü előcsarnok, kiállitó térből, az előcsarnok ecilitett lépcsőházakon kivül ives diszlépcső biztositja közvetlen megközelitési lehetőséget az első emeleten elhelyezett kb. 300 fős szélesvászonnu vetitőterre is alkalmas nagy előadóteremhez. Az előadóterem előterében büfé csatlakozik. Az utóbbiak alapterülete felett, a nagyteremi lógyterhez igazodva, a vetitőgépház illetve a könyvtár került elhelyezésre. Ezen megosztott szintekat figyelembe véve, a harmadik emeleten helyeztük el a kis előadótermeket, mig a 4. és 5. emeleteken az irodák és egy kétszintes igazgatói lakás került elhelyezésre. A tetőemelet, tetőterasszos kilépéssel fogadások megtartására is alkalmasan került kialakitásra. Itt megemlitjük, hogy a tetőemelet párkányát pergolával csatlakoztatjuk a Bem rakparti meglévő négy emeletes épület visszaugró mansard szerü tetőfelépitményéhez.

A hatvanas években tervezett épület műleírása

Notice technique du bâtiment de l'Institut culturel projeté dans les années 60, prenant en compte les nouvelles règles d'urbanisme de retrait de Pala utca et de hauteur à l'égout de 21 m, et expliquant les partis pris architecturaux du projet

5/11/1970 A DTEI által elkészítendő előtanulmányokra vonatkozó új szerződés 210 217 frankkal meghaladja az előző szerződésben foglaltakat; a francia nagykövetség magyarázatot kér az előző szerződés módosításának okaira, de ezt nem kapja meg

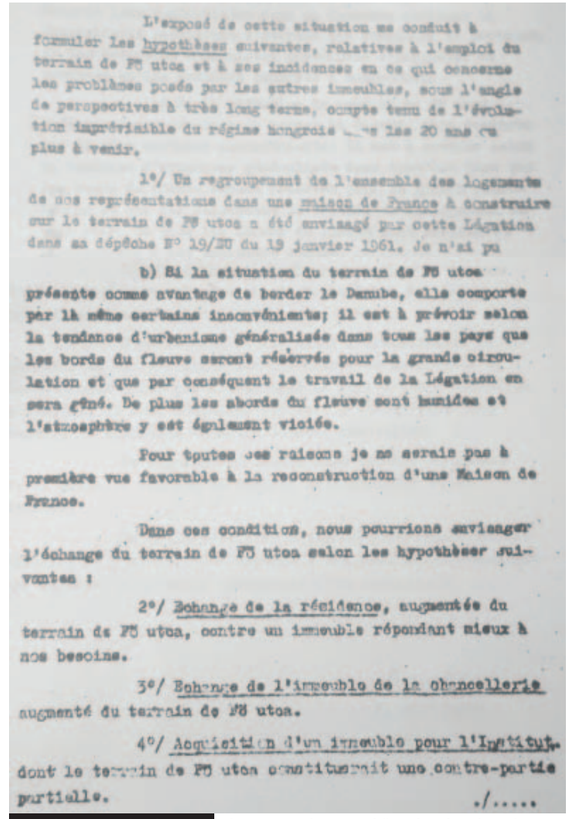
Selon les termes de ce nouveau contrat, les honoraires du DTEI seraient augmentés de 210 217 francs ; l'ambassade demande des explications au DTEI, en vain

1972 Új forgalmi rendet vezetnek be a Fő utcában: a francia állam lobbizik azért, hogy a lehajtó forgalom elkerülje a Pala utcát

Une nouvelle réglementation à la circulation est introduite dans Fő utca : l'Etat français exerce une pression diplomatique pour que la circulation servant les quais du Danube évite Pala utca

1972 A növekvő költségek a francia államot az új épület gondolatának feladására késztetik; a követség a Szegfű utcai épület felújításának előkészítésébe kezd, amely így képessé válik a Francia Intézet befogadására

Devant l'augmentation des estimations et des honoraires et la multiplication des entraves administratives, l'Etat français renonce à l'idée de réaliser un nouveau bâtiment à Fő utca et décide d'investir plutôt dans des travaux de rénovation de l'hôtel particulier qu'elle loue à Szegfű utca pour abriter l'Institut français

L'exposé de cette situation me conduit à formuler les hypothèses suivantes, relatives à l'emploi du terrain de Fő utca et à ses incidences en ce qui concerne les problèmes posés par les autres immeubles, sous l'angle de perspectives à très long terme, compte tenu de l'évolution imprévisible du régime hongrois [illegible] les 20 ans ou plus à venir.

1°/ Un regroupement de l'ensemble des logements de nos représentations dans une maison de France à construire sur le terrain de Fő utca a été envisagé par cette Légation dans sa dépêche N° 19/20 du 19 janvier 1961. Je n'ai pu

b) Si la situation du terrain de Fő utca présente comme avantage de border le Danube, elle comporte par là même certains inconvénients; il est à prévoir selon la tendance d'urbanisme généralisée dans tous les pays que les bords du fleuve seront réservés pour la grande circulation et que par conséquent le travail de la Légation en sera gêné. De plus les abords du fleuve sont humides et l'atmosphère y est également viciée.

Pour toutes ces raisons je ne serais pas à première vue favorable à la reconstruction d'une Maison de France.

Dans ces conditions, nous pourrions envisager l'échange du terrain de Fő utca selon les hypothèses suivantes :

2°/ Echange de la résidence, augmentée du terrain de Fő utca, contre un immeuble répondant mieux à nos besoins.

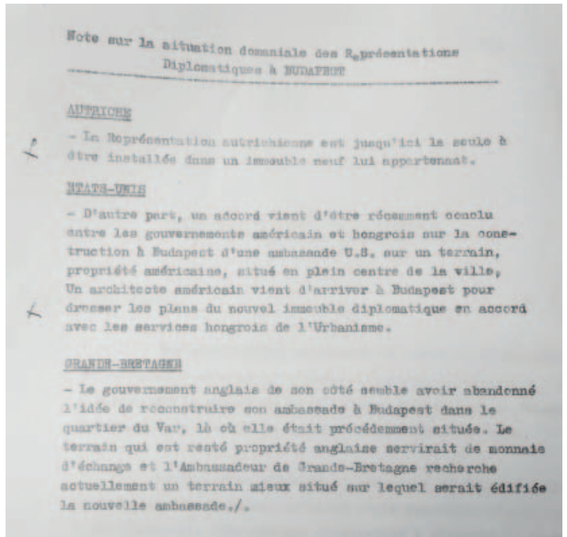
3°/ Echange de l'immeuble de la chancellerie augmenté du terrain de Fő utca.

4°/ Acquisition d'un immeuble pour l'Institut, dont le terrain de Fő utca constituerait une contre-partie partielle.

./.....

Extrait du courrier de l'ambassadeur Pierre Francfort du 10 juin 1970 envisageant l'échange du terrain vide contre une autre parcelle

Pierre Francfort nagykövet levele a francia külügyminiszterhez a telekcsere ötletével, 1970. június 10. (részlet) Francfort a levélben a Fő utcai telek elcserélését javasolja, többek között a várostervezési tendenciákra hivatkozva, amelyeknek megfelelően más városokhoz hasonlóan a budapesti Duna-part is várhatóan nagyforgalmú autóutnak fog helyet adni, ezzel csökkentve a Fő utcai telek értékét.

Note sur la situation domaniale des Représentations Diplomatiques à BUDAPEST

AUTRICHE

- La Représentation autrichienne est jusqu'ici la seule à être installée dans un immeuble neuf lui appartenant.

ETATS-UNIS

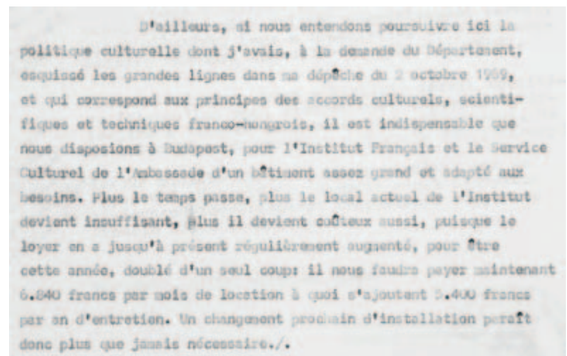
- D'autre part, un accord vient d'être récemment conclu entre les gouvernements américain et hongrois sur la construction à Budapest d'une ambassade U.S. sur un terrain, propriété américaine, situé en plein centre de la ville. Un architecte américain vient d'arriver à Budapest pour dresser les plans du nouvel immeuble diplomatique en accord avec les services hongrois de l'Urbanisme.

GRANDE-BRETAGNE

- Le gouvernement anglais de son côté semble avoir abandonné l'idée de reconstruire son ambassade à Budapest dans le quartier du Var, là où elle était précédemment située. Le terrain qui est resté propriété anglaise servirait de monnaie d'échange et l'Ambassadeur de Grande-Bretagne recherche actuellement un terrain mieux situé sur lequel serait édifiée la nouvelle ambassade./.

Extrait de la note de l'ambassadeur Pierre Francfort sur la situation domaniale des représentations étrangères à Budapest dans les années 1970

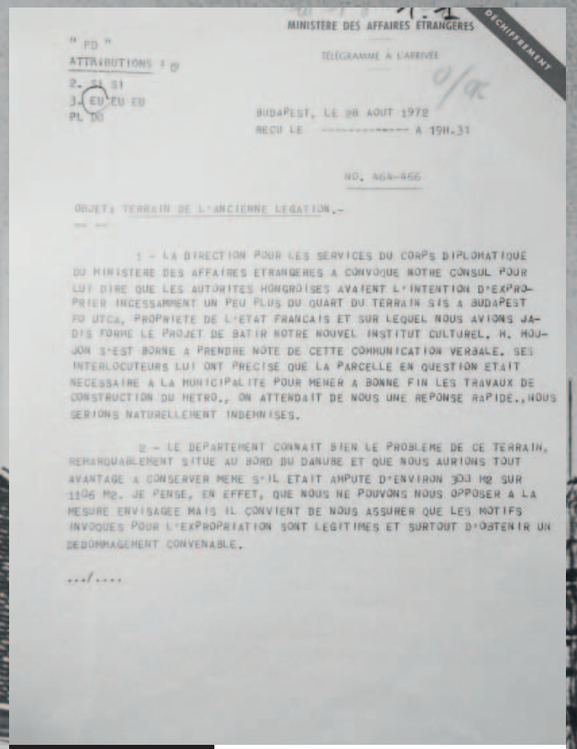
Pierre Francfort levele a francia külügyminiszterhez a különböző országok diplomáciai ingatlanjairól (részlet). Francfort ebben a levélben részletezi azokat a módszereket és együttműködéseket, amelyekkel Ausztria, az Egyesült Államok és Nagy-Britannia hozzálátott új épületek létrehozásához.

D'ailleurs, si nous entendons poursuivre ici la politique culturelle dont j'avais, à la demande du Département, esquissé les grandes lignes dans ma dépêche du 2 octobre 1969, et qui correspond aux principes des accords culturels, scientifiques et techniques franco-hongrois, il est indispensable que nous disposions à Budapest, pour l'Institut Français et le Service Culturel de l'Ambassade d'un bâtiment assez grand et adapté aux besoins. Plus le temps passe, plus le local actuel de l'Institut devient insuffisant, plus il devient coûteux aussi, puisque le loyer en a jusqu'à présent régulièrement augmenté, pour être cette année, doublé d'un seul coup: il nous faudra payer maintenant 6.840 francs par mois de location à quoi s'ajoutent 2.400 francs par an d'entretien. Un changement prochain d'installation paraît donc plus que jamais nécessaire./.

Extrait du courrier de l'ambassadeur Raymond Gastambide du 22 avril 1970 insistant auprès de sa hiérarchie sur la nécessité d'un nouvel institut culturel à Budapest

Raymond Gastambide nagykövet levele a francia külügyminiszterhez, 1970. április 22. Gastambide a levélben hangsúlyozza egy új, a Francia intézet igényeinek megfelelő saját épület építésének szükségességét.

MINISTERE DES AFFAIRES ETRANGERES

DECHIFFREMENT

" PD "
ATTRIBUTIONS : @
2. EU SI
3. EU EU EU
PL DO

TELEGRAMME A L'ARRIVEE

BUDAPEST, LE 28 AOUT 1972
RECU LE ---------- A 19H.31

NO. 464-466

OBJET: TERRAIN DE L'ANCIENNE LEGATION.-

1 - LA DIRECTION POUR LES SERVICES DU CORPS DIPLOMATIQUE DU MINISTERE DES AFFAIRES ETRANGERES A CONVOQUE NOTRE CONSUL POUR LUI DIRE QUE LES AUTORITES HONGROISES AVAIENT L'INTENTION D'EXPROPRIER INCESSAMMENT UN PEU PLUS DU QUART DU TERRAIN SIS A BUDAPEST FO UTCA, PROPRIETE DE L'ETAT FRANCAIS ET SUR LEQUEL NOUS AVIONS JADIS FORME LE PROJET DE BATIR NOTRE NOUVEL INSTITUT CULTUREL. M. HOJON S'EST BORNE A PRENDRE NOTE DE CETTE COMMUNICATION VERBALE. SES INTERLOCUTEURS LUI ONT PRECISE QUE LA PARCELLE EN QUESTION ETAIT NECESSAIRE A LA MUNICIPALITE POUR MENER A BONNE FIN LES TRAVAUX DE CONSTRUCTION DU METRO., ON ATTENDAIT DE NOUS UNE REPONSE RAPIDE., NOUS SERIONS NATURELLEMENT INDEMNISES.

2 - LE DEPARTEMENT CONNAIT BIEN LE PROBLEME DE CE TERRAIN, REMARQUABLEMENT SITUE AU BORD DU DANUBE ET QUE NOUS AURIONS TOUT AVANTAGE A CONSERVER MEME S'IL ETAIT AMPUTE D'ENVIRON 300 M2 SUR 1196 M2. JE PENSE, EN EFFET, QUE NOUS NE POUVONS NOUS OPPOSER A LA MESURE ENVISAGEE MAIS IL CONVIENT DE NOUS ASSURER QUE LES MOTIFS INVOQUES POUR L'EXPROPRIATION SONT LEGITIMES ET SURTOUT D'OBTENIR UN DEDOMMAGEMENT CONVENABLE.

.../....

Courier du ministre des Affaires étrangères adressé à l'ambassadeur le 28 aout 1972

A francia külügyminisztérium levele a budapesti francia nagykövetségre, 1972. augusztus 28. A levélben szó esik a Fő utcai telek negyedének a magyar hatóságok általi kisajátításáról, amelyre a metró építése miatt van szükség.

KÜLÜGYMINISZTÉRIUMI ÁLLAMTITKÁR

Didier Bariani
francia külügyminisztériumi
államtitkár részére

P á r i z s

Miniszter Úr!

Köszönettel vettem szíves levelét, melynek sorait jóleső érzéssel olvastam. Meg vagyok győződve arról, hogy a Párizsi Magyar Intézet és a Budapesti Francia Intézet működési feltételeinek folyamatos javítása országaink fontos érdeke. Bizonyos vagyok benne, hogy a Budapesti Francia Intézet új épületének megépítése jelentős előrehaladás lesz e téren. A magyar-francia kapcsolatok fejlesztésében, különösen ezen a területen, mely népeink kölcsönös jobb megismerését szolgálja, nagy fontosságunak ítélem, hogy az Intézetek jogállása mielőbb kidolgozásra és egyezményes megfogalmazásra kerüljön. Nagyszerű alkalom lehetne egy ilyen egyezmény aláírására az Ön budapesti látogatása.

A mielőbbi találkozás reményében engedje meg Miniszter Úr, hogy nagyrabecsülésemről biztosítsam.

Budapest, 1987. március 25.

Horn Gyula

Horn Gyula külügyminisztériumi államtitkár levele a francia külügyminisztériumi államtitkár részére, 1987. március 25.

Lettre du ministre des Affaires étrangères hongrois au secrétaire d'Etat français aux affaires étrangères, Didier Bariani, en charge du dossier, le 25 mars 1987

1.1. Rôle des Instituts et Centres Culturels

Un INSTITUT FRANCAIS à l'étranger est d'abord et avant tout un lieu physique, dans une ville étrangère où est présentée, tant à travers l'organisation de manifestations culturelles et l'enseignement du français qu'au moyen de documents mis à la disposition du public, une approche de notre culture et de nos modes de vie.

Le temps où les Centres Culturels étaient des endroits où l'on assenait aux étrangers un message unilatéral est révolu.

Les INSTITUTS ET CENTRES CULTURELS se veulent aujourd'hui des lieux d'accueil et d'échange, où se tiennent un dialogue actif et une confrontation permanente des idées.

Espace ouvert à tous les publics, ils permettent à ceux qui le désirent d'accéder sans entrave à la connaissance de notre pays et de ses réalisations dans le domaine de l'esprit.

Sur le rôle que doivent jouer les instituts culturels français, extrait du programme du concours d'architecture en 1984

A budapesti Francia intézet programjából, 1984. március 31.
„A kornak, amelyben a kulturális központok egyoldalú kulturális üzeneteket próbáltak belesulykolni a külföldiekbe, leáldozott. A kulturális intézetek és központok ma a befogadás és a csere helyszínei, ahol a gondolatok rendszeres konfrontációja zajlik."

A Francia Intézet épületére kiírt építészeti pályázat fotóillusztrációja

Photo du site vue vers Pala utca, fournie lors du concours d'architecture

2

Az építészeti pályázat

1984

A Francia intézet új épületének 1960-as évekbeli tervezése és a magyar hatósággal való tárgyalások az 1970-es évek elejére kudarcot vallottak. A tervek 1972-es feladását követő egy évtizedben nem merült fel komolyan az új épület terve. A Fő utca 17-ben való építkezés ötletének visszatérése François Mitterand hatalomra kerüléséhez köthető: a francia elnök első kelet-európai útja Budapestre vezetett, ahol felkarolta az új épület ügyét.

A francia tervezők számára meghirdetett pályázatot az épület 1960-as évekbeli terveire emlékeztető programmal 1984-ben írta ki a francia Külügyminisztérium az addigra az országban kötelezővé vált építészeti pályázati rendszernek megfelelően. E rendszert az 1970-es évtized végétől kezdve dolgozta ki az erre létrehozott Középítkezések Minőségéért Felelős Minisztériumközi Osztály, amely céljául az építészeti kultúra és minőség fejlesztését tűzte ki. A pályázati rendszer kidolgozásának vezetője, Jacques Cabanieu szerint a pályázatok jobban kivitelezett középületeket eredményeztek, a demokratikusabbá tett döntéshozatal pedig lehetővé tette fiatal tehetségek számára, hogy bemutatkozzanak

A pályázat döntőjébe Georges Maurios mellett Marina Devillers és Léna Pérot, Pierre-Louis Carlier, Sylvain et François Dubuisson, Pierre Gangnet és Daniel Tajan, valamint Antoine Grumbach került. A pályázat által teremtett különleges lehetőségek egyike volt, hogy az első körben kiválasztott építészek a pályázatot szervező minisztérium költségén egy hetet töltöttek Budapesten, a helyszín és a

2

Le concours d'architecture

1984

Au début des années 1970, les négociations avec les autorités hongroises échouent et l'idée de la construction d'un nouveau bâtiment pour l'Institut culturel français à Budapest est ajournée. Le projet concernant l'aménagement du terrain du nº 17 de Fő utca ne se voit relancé qu'une dizaine d'années plus tard, au moment de l'arrivée au pouvoir de François Mitterrand : lors de son premier voyage en Europe de l'Est, le nouveau président français, grand bâtisseur, met en évidence à Budapest sa volonté d'embrasser la cause du nouveau bâtiment.

En 1984, suivant le procédé légal en vigueur, le ministère des Affaires étrangères français lance un concours de maîtrise d'œuvre dont le programme s'appuie fortement sur le projet déjà conçu dans les années 1960.

Le système des concours de maîtrise d'œuvre est élaboré en France à la fin des années 1970 par la Mission interministérielle pour la qualité des constructions publiques ayant pour objectif le développement de la qualité architecturale. Selon Jacques Cabanieu, concepteur de ce nouveau dispositif, la situation concurrentielle favorise une meilleure réalisation des bâtiments publics, et la démocratisation des processus de décision aide les jeunes architectes à se faire connaître.

Le lauréat, Georges Maurios, a eu plusieurs concurrents dans ce concours, les architectes M. Devillers et L. Pérot, S. et F. Dubuisson, P. Gangnet et D. Tajan, et A. Grumbach. Les concurrents ont l'opportunité de passer huit jours à Budapest –

környezet megismerésével. Az utazást előkészítő pályázatlebonyolító szerv a helyi hatóságokkal is szervezett találkozókat az építészek számára, megismertetve őket a helyi várostervezési és építészeti szabályozásokkal, kötöttségekkel. A végső tervet mindeme új ismeretek fényében kellett a pályázóknak előkészíteniük. A résztvevők megegyeztek arról is, hogy a zsűri döntését elősegítve, terveiket megegyező nézőpontokból, megegyező formátumokban adják be.

„A pályázók közül én voltam az egyetlen, aki az emeletre terveztem a nagy előadótermet, így szabadítva fel a földszintet a bejárat és a galéria számára. Azt hiszem, ez volt a legfontosabb érv a zsűri szemében" – így emlékezik Georges Maurios a pályázaton aratott győzelmére.

aux frais du ministère – afin d'étudier le terrain et l'environnement dans lequel le projet doit s'inscrire. Ils participent aussi à des entretiens professionnels avec les autorités locales qui leur exposent les réglementations et restrictions urbanistiques et architecturales en vigueur que la conception finale doit obligatoirement respecter. Pour faciliter le travail du jury, les candidats se mettent également d'accord pour adopter une perspective et un format similaires dans leurs projets respectifs.

« Parmi les candidats, j'étais le seul à avoir placé l'amphithéâtre au premier étage en libérant ainsi le rez-de-chaussée pour l'entrée et la salle d'exposition. Je crois que c'est ce qui a finalement convaincu le jury » dit Georges Maurios, lauréat du concours, en évoquant le résultat de la compétition.

«

En effet, le concours permet avant tout d'avoir le choix entre plusieurs projets, au lieu de choisir entre plusieurs architectes sur leurs références. (...) Toutes les chances sont réunies pour que les projets soient véritablement différents les uns des autres, bien que répondant tous au même programme. C'est l'occasion d'instaurer un débat à partir des différences entre les projets réunis, leurs partis pris et leurs incidences. »

Discours de Jacques Cabanieu, ancien directeur de la Mission interministérielle pour la qualité des constructions publiques, le 1 juillet 2008, Turin

"

A pályázat mindenekelőtt azt teszi lehetővé, hogy a választás ne a referenciáikkal azonosított építészek között történjen, hanem projektek között. (...)
Ez megteremti az esélyt arra, hogy a projektek, miközben ugyanarra a programra adott megoldások, igen eltérőek legyenek.
A pályázat alkalmat ad arra, hogy vita alakuljon ki az összegyűjtött projektek és következményeik közötti különbségek mentén."

Jacques Cabanieu, a Középítkezések Minőségéért Felelős Minisztériumközi Osztály volt igazgatójának előadása 2008. július 1-én, Torinóban

Teniszpálya a Fő utca 17. szám alatt a 80-as években

Photo du terrain de tennis dans les années 1980

Paris, le 14 février 2012

entretien | interjú

Jack BATHO

directeur de l'Institut français de Budapest de 1986 à 1989
a Budapesti Francia Intézet igazgatója 1986 és 1989 között

J'étais en 1986 conseiller de coopération et d'action culturelle à Budapest et directeur de l'Institut français. Je suis parti de Budapest le 31 août 1989. J'étais d'abord directeur de l'ancien Institut français à Szegfű utca, où je m'occupais des coopérations et j'intervenais dans les préparations du nouveau bâtiment. Ce qui m'intéressait, c'était le programme de ce bâtiment : l'utilisation qu'on pourrait en faire par la suite pour accueillir le public. J'ai eu la part très ingrate : au quotidien, c'était des difficultés de gestion du dossier avec les autorités hongroises, et aussi avec les autorités françaises pour débloquer les tranches de crédit qui étaient nécessaires.

A l'époque, il y avait une séparation très claire – moi, j'y tenais beaucoup – entre ce qui était une ambassade et ce qui était un centre culturel. C'est un débat qui n'est toujours pas réglé dans la vie diplomatique, et pas seulement française : vous avez les mêmes débats entre les ambassades de l'Allemagne et les Instituts Goethe. La question est de savoir si ce sont deux métiers complètement différents et que l'on a intérêt à séparer de manière très claire, ou si ce sont des facettes d'un même métier avec des contraintes qui permettent de faire des économies d'échelle en les regroupant dans un même lieu. Se pose alors toute une série de problèmes : à l'Institut de Madrid par exemple, vous avez le consulat et le centre culturel dans le même lieu. La file d'attente des gens qui vont demander un visa est à coté de l'entrée de la salle de conférence. Le consulat y accueille les français à qui on a volé les valises ou les sacs à l'aéroport, parfois des gens dans le besoin. Ce sont des publics totalement différents.

La présence d'un pays dans un autre pose un problème d'image. La qualité du bâtiment est très clairement un message sur la modernité et l'attention aux conditions d'accueil pour le public. C'est une espèce de manière de dire : « on vous respecte et on vous aime tellement que l'on va vous montrer ce qu'il y a de mieux ! » Toute architecture publique est un discours sur la relation entre l'autorité qui bâtit, qui construit, et le type de public qui est censé venir s'en servir. Si vous pensez que votre public sera uniquement des ministres, des sénateurs, vous ne faites pas de grands halls d'entrée, vous faites des salons privés, des boiseries, des lustres de Venise. Si vous voulez faire venir des gens qui ne vous intéressent pas, vous faites des couloirs ! Il y a chaque fois une manière de s'adresser au public, et le discours d'un centre culturel est normalement un discours de séduction, d'où l'intérêt de disposer d'une image plus percutante, l'idée étant par rapport au jeune public hongrois d'être plus séduisant que les autres. En gros c'est : « venez faire vos études chez nous plutôt que chez eux... Si vous devez apprendre une langue étrangère, apprenez plutôt le français que l'allemand. L'allemand, ça ne sert à rien ! » On était gentiment concurrents, c'est un peu normal.

Le lieu est splendide. On ne pouvait pas imaginer dans Budapest de lieu plus symbolique par rapport à l'histoire, le siège de l'ancienne légation de France, une situation sur le bord du Danube. Ça, c'était presque trop beau. C'est ce qui nous faisait une obligation aussi de faire quelque chose de fort en geste architectural. Ce n'était pas un lieu caché. Pour un pays,

1986-ban kulturális tanácsosként a Francia Intézet igazgatója voltam, 1989 augusztus 31-én jöttem el Budapestről. Eleinte a régi Intézetet vezettem a Szegfű utcában: elsősorban a kulturális együttműködéssel foglalkoztam, de részt vettem az új épület előkészületeiben is; nagyon érdekelt az épület programja, hogy mivel várja majd a nagyközönséget. Hálátlan időszak volt ez, mindennapos papírmunkával, és folyamatos egyezkedéssel nem csak a magyar hatóságokkal, de a franciákkal is, hogy felszabadítsák a szükséges forrásokat.

Akkoriban tisztán különváltak egymástól – és ez nekem nagyon fontos is volt – a nagykövetség és a kulturális intézet feladatai. Örök vita ez nem csak a francia diplomáciai életben, ugyanez megvan a német nagykövetség és a Goethe Intézet között is: a kérdés az, hogy valóban kétféle tevékenységről van-e szó, amelyeket tisztán külön lehet választani, vagy ugyanannak a munkának a két oldaláról. A kulturális és diplomáciai funkciók keveredése nem egyszerű, de a gazdasági válságidőszakokban majdnemhogy elkerülhetetlen. Rengeteg probléma fakad ebből: a madridi francia kulturális intézet például egy épületben van a konzulátussal, vagyis vízumért az előadóterem bejárata mellett kell sorban állni, illetve azokat a franciákat is a konzulátus fogadja, akiknek ellopták a csomagját a repülőtéren vagy akiknek valami gondjuk van. A kulturális és diplomáciai funkciók közönsége nem ugyanaz a közönség.

Egy ország külföldi jelenléte arculati kérdéseket vet fel. A Francia Intézet épületének minősége – modernségével, közönségbarát kialakításával – egyértelmű üzenetet hordozott. A maga módján azt sugallta, hogy „annyira tisztelünk és szeretünk benneteket, hogy a legjobbat akarjuk nyújtani". Minden középület egyfajta dialógus az építtető hatóságok és a várható közönség között. Ahol csak miniszterekre vagy szenátorokra számítanak, ott nincs szükség előcsarnokra, csak kis szalonokra, faborítással és velencei csillárral. Ha nem érdekes, ki jön be, szűk folyosók is megteszik. Valahogyan mindig meg kell szólítani a közönséget, és egy kulturális központ normális esetben a csábításra játszik. Ezért ennyire fontos az épület képe, hogy felhívja magára a figyelmet. Főleg, ha az a cél, hogy odavonzza a fiatalokat, mondván: „Inkább itt tanuljatok, ne annál a másiknál!" Vagy „Ha már nyelvet kell tanulni, érdemesebb franciául, a német nem jó semmire!" A nemzeti kulturális intézetek között egyfajta konkurenciaharc folyik, de ez normális.

A hely csodálatos, el sem lehetne képzelni Budapesten ennél szimbolikusabb helyet: a francia képviselet egykori telkén, a Duna-parton. Már-már túl szép. Ez nem valami eldugott hely, Szinte kötelességünknek éreztük, hogy valami erős építészeti gesztus kerüljön oda. Ha egy országnak azt mondják, nagykövetséget építhet a Champs-Élysées-n, az hatalmas nyomás. Muszáj megfelelni a környezetnek, erős dolgot kell csinálni, ami ugyanakkor illik is oda. Olyan fantasztikus lehetőség volt, amilyen nem mindennap adódik.

Az új Intézet programja megfelelt a kor követelményeinek, leszámítva a színháztermet. A színházzal kapcsolatban valahogy mindig voltak

imaginez que vous deviez construire la nouvelle ambassade de Hongrie, vous avez les Champs-Elysées, c'est terrible. Vous êtes obligé de vous mettre au niveau de tout cet environnement, de faire un geste très fort, qui s'intègre en même temps. Ça, c'était formidable.

Le programme du nouvel institut correspondait bien à ce qu'étaient les besoins de cette époque là. Théâtre mis à part. Ça, c'était quelque chose dont j'ai toujours un peu douté, vu le nombre de salles qui étaient disponibles dans Budapest, je me disais : « Est-ce que c'est vraiment la peine d'avoir un équipement aussi complet, complexe, dans notre maison ? » Là, j'ai des souvenirs qui ne sont pas si précis que ça. En dehors de ce qui était bureaux et salles de cours, il y avait trois équipements qui étaient en réalité toujours en jeu et qui posaient toute une série de questions dans leurs dimensions et dans leurs rôles : c'était une salle d'exposition, c'était une bibliothèque-médiathèque et c'était une salle polyvalente. On peut le voir comme ça : une salle de concert-spectacle-cinéma-conférence. C'était à chaque fois un problème : problème d'espace, de mètres carrés, d'équipement technique et de déploiement dans le bâtiment, d'accès. La question des expositions a été très mal comprise, non pas par les architectes, mais par l'administration : ils trouvaient que c'était des mètres carrés un peu inutiles. Je me battais beaucoup avec mes collègues du ministère : pour eux, une exposition pouvait s'accrocher dans un couloir, dans un hall d'entrée ! On n'avait pas besoin d'une salle particulière pour ça. Si vous aviez un beau hall d'entrée, on vous faisait l'exposition dans le hall d'entrée ! L'idée d'une galerie avec des contraintes d'éclairage particulières, pas trop de lumière naturelle, le moins possible, et éventuellement même une clôture. Ça ne passait pas, ils ne voulaient pas comprendre ça !

Le deuxième problème, on l'avait sur la bibliothèque-médiathèque. Pour moi, c'était l'équipement fondamental. Le seul qui ne pouvait pas être mis ailleurs. Et là, tout dépendait de l'ambition qu'on voulait donner ou pas à cet équipement : entre la bibliothèque à l'ancienne un peu cimetière de livres, et un centre de documentation moderne avec des équipements, ordinateurs comme on peut les connaître. Le déploiement dans 20 m² ou dans 200 m² ou dans 500 m² n'était pas le même et dépendait du nombre de personnels que vous étiez disposés à y déployer. Si vous avez 500 m², il faut 3 ou 4 bibliothécaires. « Est-ce qu'on a les postes ? Non ! Eh bien, dans ce cas là, on va faire plus petit ! » C'était ce type de débats là.

Le plus compliqué, c'était la fameuse salle polyvalente dans laquelle les patrons du Quai D'Orsay ne voyaient aucun problème à mettre dans le même espace une conférence, un film, un concert, une musique de chambre, une pièce de théâtre, voire un spectacle de danse, sans se rendre compte que les contraintes physiques et acoustiques, techniques, étaient très différentes selon les cas. Alors, dans certains cas de figure, on arrivait à se payer de la vraie polyvalence, mais terriblement coûteuse, avec des panneaux capables de pivoter, de passer du bois d'un côté à de la moquette et du tissu de l'autre... Mais en général on a toujours un peu raté les contraintes techniques permettant d'accueillir un spectacle avec une hauteur de cintre, les éclairages, les dégagements de coulisses, les loges, etc. C'était très compliqué. Donc, on a fait des choses toujours un peu bâtardes qui n'étaient pas forcément les plus adaptées, finissant par avoir surtout une utilisation conférence, puis cinéma. Les activités danse, théâtre, musique, ont toujours été un peu mal traitées dans ce type d'équipement.

fenntartásaim. Tekintettel a budapesti színházak nagy számára, úgy éreztem, felesleges egy ilyen felszereltség kialakítása a házban. Már nem emlékszem egészen pontosan, de az irodákon és a tantermeken kívül három dologról folyt igazán a vita, főleg a helyigényük és a funkciójuk miatt: a kiállítóteremről, a könyv- és médiatárról, valamint az előadóteremről – ahová koncertek, színházi előadások, filmvetítések, konferenciák mind befférnek. Mindez a rendelkezésre álló négyzetméterek, a technikai felszereltség és az épületen belüli megközelíthetőség függvénye volt. A kiállítótér szükségességét nem az építész, inkább az adminisztratív szervek kérdőjelezték meg: helypocsékolásnak tartották. Úgy képzelték – sokat is vitatkoztam erről a minisztériummal – hogy a kiállítások berendezhetők bármelyik folyosón vagy az előtérben, nem kell nekik külön terem: „Ha már van egy tágas előcsarnok, miért is ne lehetnének ott?" Hogy egy galériához sajátos világításra, lehetőleg minél kevesebb természetes fényre, esetleg válaszfalakra van szükség, ezt képtelenek voltak felfogni, legalábbis nem akarták megérteni.

A másik probléma a könyv-és médiatár volt. Számomra ez alapvető fontosságú volt, az egyetlen dolog, amit nem lehetett kihagyni. Minden attól függött, pontosan milyen szerepet szántunk neki: maradjon-e afféle régimódi könyvtemető, vagy csináljunk dokumentációs központot számítógépekkel, mint számtalan más helyen. Nem mindegy, hogy 20, 200 vagy 500 négyzetméter áll rendelkezésre, hogy hány embert foglalkoztat. 500 négyzetméterhez 3-4 könyvtáros kell, de ha nincs rá keret, kisebbet kell csinálni – ilyenek voltak a felmerülő kérdések.

A legnehezebb a híres előadóterem ügye volt, mert a külügyminisztérium döntéshozói úgy látták, ugyanaz a tér képes befogadni előadásokat, filmeket, nagyobb és kamarakoncerteket, színi-, sőt táncelőadásokat. Azzal nem számoltak, hogy mindegyiknél mások a fizikai, akusztikai és technikai követelmények. Bizonyos esetekben sikerült megfelelni az igényeknek – bár igen sokba került beszerelni a forgatható és variálható elemeket – de általában véve nem teljesültek a szükséges feltételek: rossz helyen voltak a függesztések, nem volt elég lámpa és takarás, öltöző stb. Ez egy nagyon bonyolult kérdés: csak részleges megoldások születtek, amelyek nem feltétlenül elégségesek, így végül leginkább konferenciákhoz és filmvetítésekre használható a terem: a tánc, a színház és a zene technikailag háttérbe szorult.

Institut français de Budapest : Georges Maurios, lauréat

Le ministre des relations extérieures vient de confirmer le choix du jury en retenant le projet de Georges Maurios comme lauréat du concours de l'Institut français de Budapest.

Ce programme, de 2 600 m² utiles environ, regroupe les locaux de l'Institut proprement dit (hall d'exposition, salle de spectacle, médiathèque, télé-thèque, services culturels) et ceux de l'école française (école et centre d'enseignement du français) sur une parcelle d'environ 900 m² magnifiquement située au bord du Danube, en contrebas du quartier du château royal et en face du Parlement.

Le coût des travaux est estimé à environ 22 millions de francs h.t. (valeur juin 1984) et le chantier devrait démarrer au début de 1986. Le jury qui a délibéré les 6 et 7 septembre dernier comprenait, outre les personnalités du ministère des relations extérieures, les architectes Philippe Robert et Pierre Lajus.

Les autres concurrents étaient : Marina Devillers et Léna Pérot, Pierre-Louis Carlier, F. et S. Dubuisson, Pierre Gangnet, et Antoine Grumbach.

Le projet de Georges Maurios s'inscrit dans le site en fractionnant les deux ensembles (école et institut) à partir d'une large ouverture verticale de l'angle dans une direction diagonale par rapport à l'îlot. Les deux entrées sont marquées distinctement. Le hall d'exposition du rez-de-chaussée se prolonge dans la salle de spectacle et en mezzanine vers la galerie du foyer en encorbellement sur l'angle du bâtiment face au Danube.

Pour éviter tout cuvelage (le sous-sol étant inondable à cause des crues fréquentes) aucun local n'est enterré. La cour de récréation de l'école est surélevée par rapport à la rue, sur une double hauteur d'étage et abritée pour des raisons climatiques.

Institut français de Budapest : Georges Maurios, lauréat, Le Moniteur, décembre 1984

LE MONITEUR N°52, 1984. december

Budapesti Francia Intézet: Georges Maurios, a győztes pályázó

Nemrég erősítette meg a külügyminiszter a zsűri döntését, miszerint Georges Maurios tervét választották ki a budapesti Francia Intézetre kiírt pályázaton.

A program közel 2 600 hasznos m²-en foglalja magába az Intézet tevékenységéhez kapcsolódó helyiségeket (kiállítási teret, előadótermet, médiatárat, televíziós archívumot, kulturális szolgáltatásokat), valamint a francia iskolához (iskolához és francia oktatási központhoz) tartozó részleget a mintegy 900 m² alapterületű, csodálatos fekvésű Duna-parti telken, amely a Budai Vár tövében, a Parlamenttel szemközt található.

A kivitelezés költségeit közel nettó 22 millió frankra becsülték (1984 júniusában érvényes adat szerint). A munkálatok megkezdésére 1986 elején kerülne sor. A zsűriben, amely múlt év szeptember 6-án és 7-én ült össze, a külügyminisztérium képviseletén kívül, Philippe Robert és Pierre Lajus építészek is helyet kaptak.

A többi pályázó név szerint: Marina Devillers és Léna Pérot, Pierre-Louis Carlier, F. és S. Dubuisson, Pierre Gangnet és Antoine Grumbach.

Georges Maurios terve úgy helyezkedik el, hogy két egységre (az iskolára és az Intézetre) bontja az épületet, a sarkon lévő hosszanti függőleges nyílástól kiindulva átlós irányban a tömb belseje felé. A két bejárat igen szembeötlő az épületen. A földszinti kiállítótér az előadóteremig és a félemeleten lévő kávézóig nyúlik, amely a Dunával szemközti saroknál kiválik az épület tömegéből.

Hogy elkerüljék mindenféle védőburkolat alkalmazását (a pinceszintet a gyakori áradások alkalmával ellephette volna a víz), egyetlen helyiséget sem süllyesztettek terepszint alá. Az iskola pihenőudvarát az utcaszinthez képest meg-emelték, légtere két szint magasságú és az időjárás viszontagságaitól védve van.

A budapesti Francia Intézet: Georges Maurios, a pályázat győztese, Le Moniteur, 1984. december

Paris, le 14 février 2012

entretien | interjú

Jacques CABANIEU

directeur de la construction au ministère des Affaires étrangères
a francia külügyminisztérium építésügyi igazgatója

LE CONCOURS D'ARCHITECTURE

Je suis un ingénieur des Ponts et Chaussées, et j'ai, pendant 40 ans, fait des constructions publiques, donc toute ma vie. D'abord à l'Education Nationale et ensuite aux Affaires étrangères. Je suis venu aux Affaires étrangères en 1978 pour créer un service constructeur de la France à l'étranger, et qui regroupait tout, toutes les constructions faites par la France à l'étranger. Que cela soit les ambassades, les consulats, les services culturels, les lycées français à l'étranger, les instituts français, les péris en Afrique du nord, même à Colombo, vous voyez, tous les bâtiments français, tous les ministères français. On a créé ce service constructeur pour avoir des techniciens compétents pour le gérer. J'avais une équipe d'une vingtaine de personnes composée d'architectes, d'ingénieurs et aussi de gens des finances, et des domaines, parce qu'il y a des problèmes de droit, de droits domaniaux sur les terrains où on construit.

En 1977 a été votée une loi sur l'architecture qui a déclaré l'architecture d'intérêt public, et a imposé le recours aux architectes, seuls habilités à déposer un permis de construire pour toute construction d'une surface supérieure à 170 m². Cette même année, a été créée la Mission interministérielle pour la qualité des constructions publiques, chargée de favoriser l'amélioration de la qualité architecturale des bâtiments publics. En 1985, une deuxième loi, capitale pour l'architecture, a été votée sur la maîtrise d'ouvrage publique. Le concours obligatoire permet de stimuler la création, il provoque l'émergence de nouvelles forces et contribue activement au débat architectural de notre époque. La France est le seul pays d'Europe à avoir rendu le concours obligatoire, la Finlande a failli le faire, mais à ma connaissance, elle ne l'a pas fait. L'émulation, qui est faite par les concours d'architecture, est excellente, parce qu'elle pousse les architectes à chercher les solutions les plus intéressantes, les plus efficaces, les plus pertinentes, à un problème donné, dans un contexte donné.

La France s'est imposée des concours d'architecture avec des jurys dans lesquels il y a un tiers d'architectes au moins. C'est-à-dire qu'on est face à des utilisateurs, qui n'ont pas nécessairement une vision de l'architecture à travers les plans, notamment à travers l'espace, notamment des coupes qui ne leur disent pas grand chose. Le passage de la lumière dans le bâtiment, ils ne la voient pas. Donc il faut qu'il y ait des architectes qui l'expliquent, qui le commentent, pour faire adhérer les membres du jury au meilleur projet. C'est capital d'avoir dans un jury des gens biens. Dans le concours de l'Institut français de Budapest, il y avait Lajus et Robert, ce sont vraiment d'excellents architectes.

A PÁLYÁZAT

A „Ponts et Chaussées"-ban, a francia állam kiemelt felsőfokú intézményében végeztem mérnökként, s egész életemben, 40 éven keresztül állami építkezéseken dolgoztam. Először az állami oktatási intézmények projektjeiben vettem részt, majd azt követően a külügyekben. 1978-ban kerültem kapcsolatba a külügyekkel, mégpedig azzal a megbízással, hogy hozzak létre egy olyan építésügyi hivatalt, amely Franciaország külföldi építkezéseivel foglalkozik. Legyenek azok nagykövetségek, konzulátusok, kéttannyelvű gimnáziumok, francia intézetek, a periférikus létesítmények Észak-Afrikában, vagy akár Colombóban. Egyszóval minden francia épület, az összes francia minisztérium építése, ide tartozott. Azzal a céllal hoztam létre ezt az építésügyi hivatalt, hogy meglegyenek a megfelelő szakemberek a munkához, egyszerre alkalmaztam építészeket és mérnököket. Mintegy húsz főből állt a csapatom, voltak köztük építészek, mérnökök, pénzügyi, jogi szakemberek, hiszen adódhatnak jogi problémák is az adott földterületen, ahol épp építkezünk.

Franciaországban 1977-ben született meg az építészetről szóló törvény, amely az építészetet közérdekű tevékenységnek nyilvánította és az építészek kezébe adta a jogot minden 170 m²-t meghaladó épület építési engedélyének kikéréséhez. Ekkor jött létre a Középítkezések Minőségéért Felelős Minisztérium-közi Osztály is az állami megbízásokról szóló törvényekkel és az állami építkezések minőségére vonatkozó speciális előírásokkal párhuzamosan. Franciaország az egyetlen európai ország, ahol kötelező érvényű a pályázati rendszer; Finnország is tervezett ilyen törvényt, de ha jól tudom, ez nem valósult meg. A verseny, amely az építészeti pályázatokon zajlik, nagyszerű lehetőség. Arra ösztönzi az építészeket, hogy a legérdekesebb, a leghatásosabb, a legmegfelelőbb megoldásokat keressék az adott problémára, az adott környezetbe.

A franciaországi építészeti pályázatokban a zsűritagok legalább egyharmada építész. Főként azért lényeges szempont ez, mert azok, akik majd az épületet birtokba veszik, nem tudják értelmezni az építészeti terveket, nem egyértelmű számukra a térképzés, a metszetek nem árulnak el sokat. A laikusok számára nem világos, merről érkezik a fény az épületbe. Épp ezért szükség van a zsűriben építészekre is, akik magyarázatokkal szolgálnak, megjegyzéseket fűznek az épülethez, s ezáltal rávezetik a többieket arra, hogy melyik a legjobb terv. Lényeges szempont az is, hogy a zsűritagok szakmailag elismertek legyenek. Ilyenek voltak Lajus és Robert, a budapesti Francia Intézet pályázatának építész-zsűritagjai is.

Bien sûr, on a fait une maquette, je faisais toujours une maquette du site, puis on venait nous mettre la maquette du projet à l'intérieur ; on l'a fait plein de fois. Cela se fait couramment, mais ce n'est pas suffisant. Prendre des photos, prendre des films, ce n'est pas suffisant. Il faut voir l'ambiance, il faut voir l'atmosphère, il faut voir les gens, cela ne se discutait même pas. Lors du concours de l'Institut français de Budapest, j'ai pris la décision d'emmener les architectes concurrents avec les architectes du jury sur place, de manière à ce qu'ils visitent le site, rencontrent les utilisateurs, se mettent dans l'ambiance de Budapest, de l'architecture de là-bas. Il était hors de question que je laisse chacun de mes architectes se débrouiller pour se payer un voyage à Budapest, par leurs propres moyens. En plus, ce n'était pas un pays dans lequel on pouvait entrer, sortir, comme on voulait.

C'était l'occasion lors de cette visite d'avoir des contacts avec des gens de la ville. Des règlements d'urbanisme, ce n'est pas très facile à lire, pas très facile à comprendre, et en plus, ils sont traduits. Ce n'est pas d'une limpidité absolue ! Donc pouvoir en discuter avec ceux qui en sont responsables, et pouvoir comprendre comment on risquait de se les prendre dans la figure comme un boomerang si on les avait mal compris, c'était essentiel. Il n'y a que les gens qui les contrôlaient qui pouvaient les expliquer : il me semblait parfaitement naturel de les rencontrer. Je veux dire qu'ils ont dû rencontrer aussi des architectes locaux pour discuter avec eux, pour créer des liens, c'était l'essentiel !

Puis aussi, si vous voulez, il y a un problème d'égalité de chance, d'égalité de traitement des gens, qui est fondamental dans une mise en concurrence. Il faut que tout le monde dispose des mêmes infos, en même temps. Donc de les avoir tous ensemble, à se promener tous ensemble, à rencontrer les gens du service culturel, les gens de la ville de Budapest, en même temps, c'est à l'évidence une condition d'égalité de traitement des concurrents qui est essentielle dans un concours. Le rendu d'un concours d'architecture, c'est quelque chose qui doit être normé, qui doit être défini clairement, et imposé à tout le monde. On ne peut pas laisser chaque architecte proposer ce qu'il veut, parce qu'après pour un jury c'est très difficile de pouvoir choisir un projet par rapport aux autres si certains sont beaucoup plus élaborés que d'autres.

A pályázatok során mindig elkészíttetem a környék makettjét. Természetesen így történt ebben az esetben is: a Kulturális Intézetről készített maketteket ebbe a környezetbe helyeztük bele. Általában mindenhol készítenek maketteket, ez azonban még nem elég: látni kell a környezetet, a légkört, az ottani embereket; a fényképezés, a filmezés önmagában nem elegendő. A budapesti Francia Intézet pályázatának előkészítésekor éppen ezért döntöttem úgy, hogy elviszem az építészeket a helyszínre. A pályázó építészekkel együtt a zsűri építész tagjait is elvittem Budapestre, hogy járják be ők is a helyszínt, találkozzanak az épület leendő felhasználóival, fedezzék fel a környezetet, ismerjék meg Budapest hangulatát, tapasztalják meg az ottani építészeti közeget. Mindez viszonylag sokba került, de nem hagytam volna, hogy az építészek a saját zsebükből maguk fizessék az utazás költségeit Budapestre. Magyarország ráadásul akkoriban nem is olyan ország volt, ahova kedvünk szerint bármikor elutazhattunk.

A terepszemle jó alkalom volt arra, hogy kapcsolatba léphessünk a helyiekkel. A szabályozási tervet nem volt egyszerű értelmezni, sőt, a fordítás sem volt olykor egyértelmű, egyszóval nem voltunk könnyű helyzetben. Éppen ezért lényeges volt, hogy beszélhessünk az illetékekkel, hiszen ha valamit rosszul értelmeztünk volna a szabályzatban, és eszerint terveztünk volna, az később bumerángként csapott volna vissza. Szükségszerű volt, hogy találkozzunk azokkal, akik a szabályzati előírások betartását vizsgálták felül, hiszen ők tudtak leginkább rávilágítani arra, hogy mire kell különös figyelmet fordítanunk. Építészeink a helyi építészekkel találkoztak, beszélgettek, kapcsolatokat építettek ki velük. Fontos utazás volt.

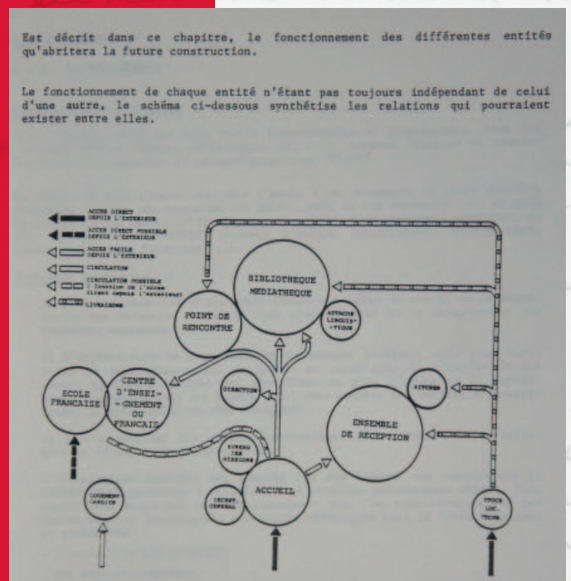
Emellett ugyanakkor ott volt az esélyegyenlőségi probléma is, hogy a pályázat részvevőivel egyenlőképpen bánjunk. Versenyeztetés esetén ez alapvető szempont. Ugyanazokat az információkat ugyanabban az időben mindenkinek meg kell kapnia. Hogy valamennyi pályázóval egyszerre sétáltunk, együtt találkoztunk a Kulturális Intézet és Budapest városának képviselőivel, ez is a pályázókkal való egyenlő bánásmódot bizonyítja. Az esélyegyenlőség érdekében szabályozni kell az építészeti pályázat leadandó anyagát is, világosan meg kell határozni a feltételeket és minden részvevő számára kötelezővé kell tenni azokat. Nem hagyhatjuk, hogy mindegyik építész azt javasoljon, amit akar: a zsűri számára nagyon nehéz lenne kiválasztani egyetlenegy tervet, ha egyes pályázatokat sokkal jobban kidolgoznának a többihez képest.

Pályázati kiírás

Programme du concours

Est décrit dans ce chapitre, le fonctionnement des différentes entités qu'abritera la future construction.

Le fonctionnement de chaque entité n'étant pas toujours indépendant de celui d'une autre, le schéma ci-dessous synthétise les relations qui pourraient exister entre elles.

Extrait du programme du concours d'architecture de 1984

Részlet az épület programjából a Francia Intézetre kiírt 1984-es pályázat szövegében. Az ábra az Intézet különböző funkcióinak összekapcsolódását mutatja be.

1.2. Spécificité de l'Institut Français de Budapest

Ainsi un INSTITUT FRANCAIS se caractérise par la polyvalence des fonctions assumées et des missions qui lui sont confiées : cette structure lui permettant d'être un appui efficace pour les actions de la Direction Générale des Relations Culturelles Scientifiques et Techniques. Ceci est encore plus vrai à Budapest où, dans la pratique, Services Culturels de l'Ambassade et Institut Français sont confondus.

L'opération de construction de l'INSTITUT FRANCAIS DE BUDAPEST se caractérise aussi par le regroupement sur un même site de deux entités indépendantes :

- L'INSTITUT FRANCAIS proprement dit auquel ont été physiquement rattachés :
  - . LES SERVICES CULTURELS dont le conseiller et l'attaché sont aussi Directeur et Directeur adjoint de l'Institut,
  - . LE B.A.L. (Bureau d'Action Linguistique) qui dépend hiérarchiquement des services culturels, et peut avoir des liaisons fonctionnelles avec l'Institut.
- et L'ECOLE FRANCAISE

  Celle-ci est le lieu d'enseignement pour les jeunes français à Budapest : enfants du personnel de l'Ambassade ou des entreprises françaises en Hongrie. Elle accueille aussi des enfants d'autres nationalités qui n'ont pas, sur place, leur propre réseau d'enseignement. Cette école, gérée par les parents d'élèves et subventionnée par le Ministère des Relations Extérieures, est sous la responsabilité pédagogique du Conseiller Culturel.

Extrait du programme du concours d'architecture de 1984

Részlet az épület programjából a Francia Intézetre kiírt 1984-es pályázat szövegében. A program felhívja a figyelmet az Intézet által betöltendő funkciók diverzitására.

1.4. Le contexte de l'opération

L'INSTITUT FRANCAIS à BUDAPEST est aujourd'hui localisé sur la rive gauche du Danube dans un bâtiment ancien de PEST.

Il cohabite avec l'ECOLE FRANCAISE. Cette cohabitation, quoique source de vie et d'animation, n'est pas sans problème, le principal étant la perturbation que créent, aux heures de récréation, les cris des élèves les plus petits, amplifiés par la forme et la localisation de la cour.

Le bâtiment est aujourd'hui trop petit et inadapté à l'évolution des activités.

La décision a donc été prise de construire un nouvel INSTITUT sur le terrain 17 FŐ utca (1) que possède la France à BUDA sur la rive droite du Danube. Il s'agit d'un terrain de 1.110 m² occupé actuellement par deux courts de tennis et sur lequel était implantée autrefois l'ancienne Légation française (voir photo ci-dessous).

Il est situé en contre-bas du quartier du Château Royal, le Var, qui par ses nombreux monuments se rattache aux sources mêmes de la Hongrie, et en face du Parlement, qui, sur l'autre rive du Danube, constitue aux yeux des Hongrois le symbole de leur liberté.

C'EST DIRE L'IMPORTANCE QUE REVETIRA LE CARACTERE ESTHETIQUE DE CETTE CONSTRUCTION QUI DEVRA REPONDRE A L'ATTENTE EXIGEANTE DES SERVICES D'URBANISME HONGROIS.

(1) utca : rue en hongrois.

1.4.1. Les contraintes d'urbanisme

Des discussions qui ont eu lieu avec la DTEI, organisme hongrois chargé des relations avec les Ambassades, il semble ressortir que des dérogations seront envisageables à la presque totalité des contraintes, sous réserve que le projet qui leur sera présenté ait un caractère architectural intéressant et qu'il soit EN HARMONIE AVEC SON ENVIRONNEMENT.

Cette dernière formulation ne semble pas, pour la DTEI, vouloir dire que l'analogie de style soit un impératif.

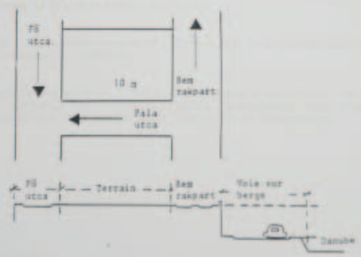
1) Aucune prescription d'ordre architectural n'a pu être formulée. Compte tenu de l'emplacement du terrain, le projet devra être présenté à l'"Office de Préservation des Monuments à BUDAPEST" qui s'assurera de la bonne harmonisation du projet avec l'environnement.

2) D'après le plan d'aménagement urbain en vigueur, la zone parallèle à la Pala utca ne peut être construite sur une profondeur de 10 mètres, un jardin pouvant être projeté sur cette partie du terrain.

   Il semble que la raison de cette exigence est d'"aérer" le bâtiment voisin architecturalement intéressant. Aucun élargissement de cette petite rue, qui n'existe que le long de notre terrain, n'est à craindre.

   Cette rue constituant l'accès voiture préférentiel au terrain (pour des raisons de circulation automobile), il ne pourra être évité d'en aménager une partie en zone de circulation automobile.

   Une dérogation devrait donc également pouvoir être obtenue pour construire tout ou partie de cette zone inconstructible (en sous-sol pour le parking cela semble déjà acquis).

Extrait du programme du concours d'architecture de 1984, présentation du contexte urbanistique et architectural

Részlet az épület 1984-es programjából, az urbanisztikai és az építészeti kontextus bemutatása

Konkurens pályázatok

Projets des concurrents

Maquette du projet de Pierre Gangnet et Daniel Tajan, 1984

Pierre Gangnet és Daniel Tajan terve a Francia Intézet épületére kiírt 1984-es pályázaton

Maquette du projet de Antoine Grumbach, 1984

Antoine Grumbach terve a Francia Intézet épületére kiírt 1984-es pályázaton

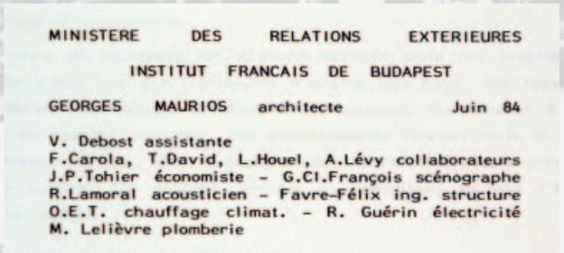

Maquette du projet de Pierre-Louis Carlier, 1984

Pierre-Louis Carlier terve a Francia Intézet épületére kiírt 1984-es pályázaton

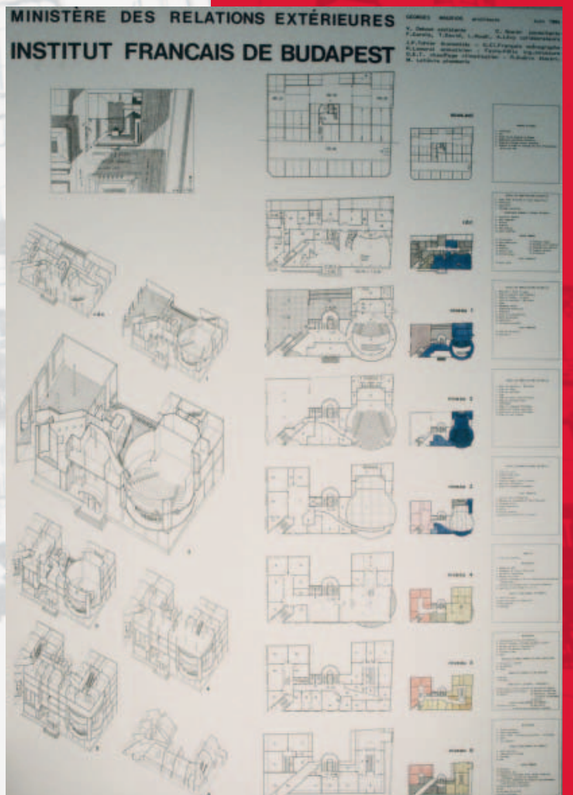
A nyertes pályamű

Le projet lauréat

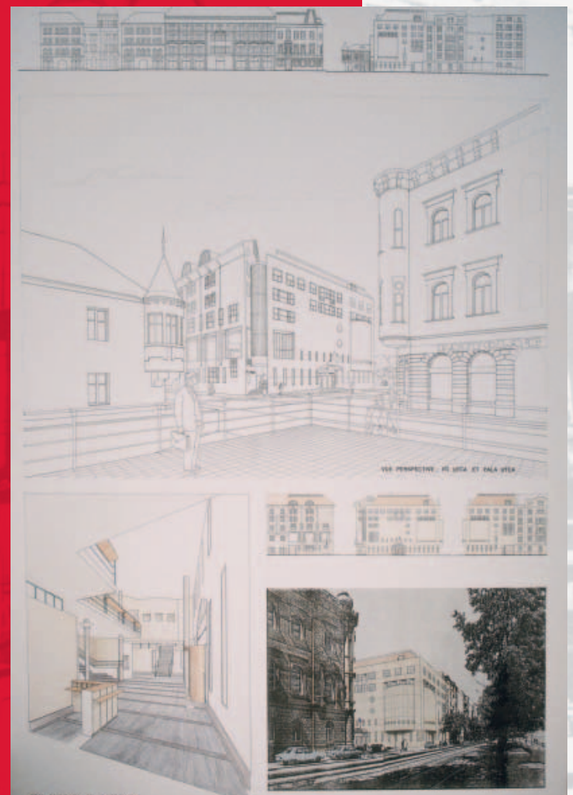
L'équipe de maîtrise d'oeuvre de G. Maurios, juin 1984

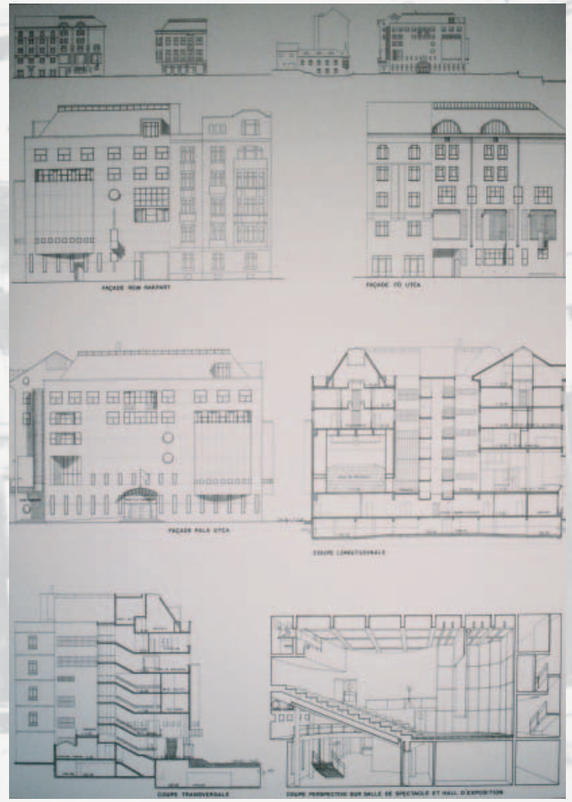
G. Maurios pályázati csapatának névsora, 1984. június

Planches de rendu du concours du projet de G. Maurios, 1984

G. Maurios pályázati tablója, 1984

Maquette du projet lauréat de G. Maurios pour le concours de maîtrise d'œuvre rendu en 1984

G. Maurios győztes terve a Francia Intézet épületére kiírt 1984-es pályázaton

« Les espaces communs pittoresques et mouvementés du bâtiment, ainsi que ses liaisons d'espace sont projetés surtout sur la façade de Fő utca, qui devient ainsi un élément de structure urbaine qui s'insère organiquement dans son environnement. Ses moyens architecturaux dérivent de l'environnement par la transposition adéquate, et dont l'utilisation est logique, ingénieuse. »

Extrait du rapport du jury, 1984

" Az épület festői és mozgalmas közösségi terei és térkapcsolatai főként a Fő utcai homlokzaton jelennek meg, amely így a városi struktúra egyik elemévé válik, organikusan belesimulva környezetébe. Építészeti eszközei a környezet karakterének helyes átültetéséből erednek, használatuk logikus és szellemes."

Idézet a zsűri értékeléséből, 1984.

INTRODUCTION

La manière d'aborder ce projet est essentiellement "urbaine" en ce sens qu'elle requiert un traitement historique, typologique et morphologique du lieu. Le regard porté sur la ville, même s'il a un effet réducteur, permet donc de retenir quelques points forts qui serviront de repères conceptuels.

La ville de Budapest est d'abord marquée dans son architecture du 19ème siècle par des traitements d'angles très forts, des façades plus ou moins boursouflées d'influence néo-baroque, des toitures supportées par de lourdes corniches, des soubassements formant socle et assurant l'ancrage au sol, des revêtements de pierre et d'enduit très variés, sans oublier les doubles fenêtres qui réduisent souvent l'épaisseur de la façade.

Dans la période du 20ème siècle, le mouvement moderne a laissé quelques traces, mais l'influence de l'école viennoise est très forte. Certains immeubles sont dignes de l'architecture d'Otto Wagner, de Josef Hoffmann ou d'Aldof Loos... Ils se caractérisent par des façades très contrastées faisant apparaître des façades lisses, interrompues par des creux et des saillies formant bow-windows ou in-windows encadrées souvent de fines colonnettes. Les transparences bien que très partielles sont représentées entre des bandeaux horizontaux, et les découpages géométriques sont très marqués. Les détails sont raffinés dans les menuiseries des fenêtres et des portes d'entrée, les escaliers, les garde-corps etc...

La période contemporaine nous offre dans un style plus international, des exemples de réalisations avec des matériaux, béton, aluminium, verre, pierre, correctement mis en oeuvre.

En ce qui concerne le site proprement dit, le retrait de 10 mètres par rapport à notre limite de terrain permet de continuer dans les mêmes proportions le système d'îlots le long du Danube avec un écartement moyen de 20 mètres : ceci assure un bon dégagement visuel depuis la rue Fő et les rues orthogonales au quai.

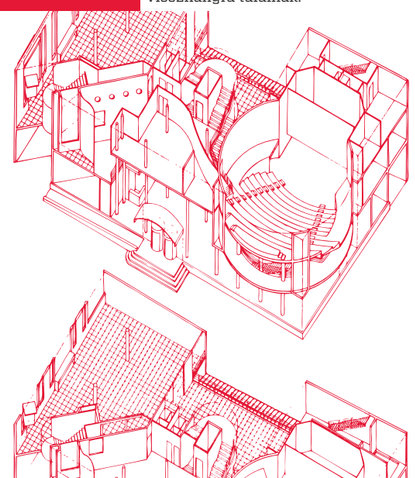
L'ensemble de ces repères définit en partie le "contexte urbain" et constitue les références formelles de notre projet, dans une démarche qui s'oppose à tout pastiche architectural.

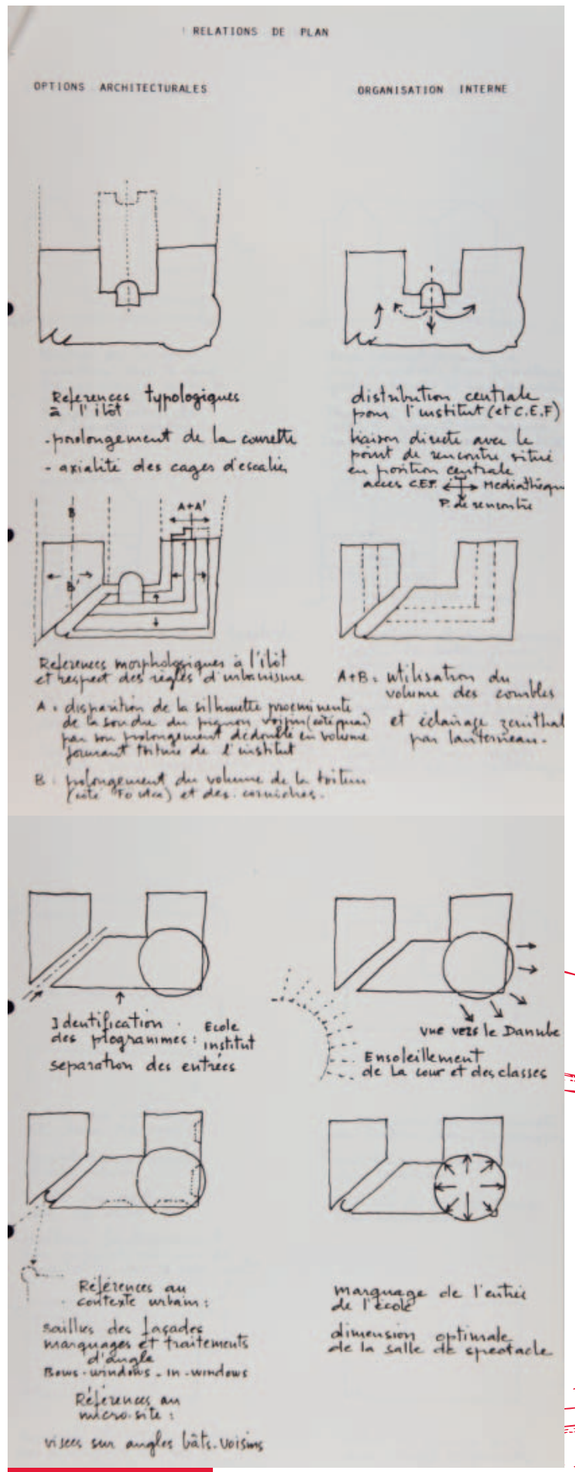
Ces références signifient une relation forte avec la ville, tout en caractérisant l'image globale de "l'institution" que nous avons voulu donner à l'ensemble du bâtiment.

Nous précisons ci-dessous par des schémas, les principales options adoptées et leurs implications directes dans l'organisation des fonctions.

Notice explicative du projet de G. Maurios

G. Maurios pályázatának bevezetése
A szövegben az építész bemutatja azokat az építészeti hatásokat (például a bécsi iskoláét), amelyeket meghatározónak érez Budapesten, és amelyek a Francia intézet projektjében is visszhangra találnak.

Schémas et principales options adoptés par le projet de G. maurios, 1984

G. Maurios kommentált vázlatai a tervezett épület terének szervezéséről, 1984.

Paris, le 15 février 2012

entretien | interjú

Georges MAURIOS

architecte de l'Institut français de Budapest
a budapesti Francia Intézet építésze

C'est à peu près au milieu de ma carrière que je me présente à ce concours. Avant ça, j'avais fait comme équipements publics, essentiellement des écoles. J'en avais fait plusieurs avant, des crèches et puis, en dehors de ça, j'avais fait des logements, des usines, des bureaux, mais jamais d'institut culturel comme celui-là à proprement dit. Il faut dire que l'occasion ne se présente pas souvent. J'étais ravi d'être invité à ce concours.

Ça s'est passé en avril 84 et nous sommes allés à Budapest tous ensemble, c'est-à-dire les candidats, mais aussi les membres du jury et le directeur des constructions, Jacques Cabanieu. Ça consistait à voir le terrain, à rencontrer l'ambassadeur, lequel était chargé de tout ce programme, puis à rencontrer l'institut qui existait dans une maison assez belle avec une cour intérieure. Il n'y avait pas assez de place pour mettre des livres. La médiathèque, c'était une bibliothèque, elle était toute petite, on n'avait pas les moyens de faire une médiathèque justement ; quelques bureaux, un directeur tout à fait compétent et dynamique, Jack Batho. On avait, à ce moment là, le programme, c'est tout. On savait ce qu'il fallait faire et il fallait les écouter aussi.

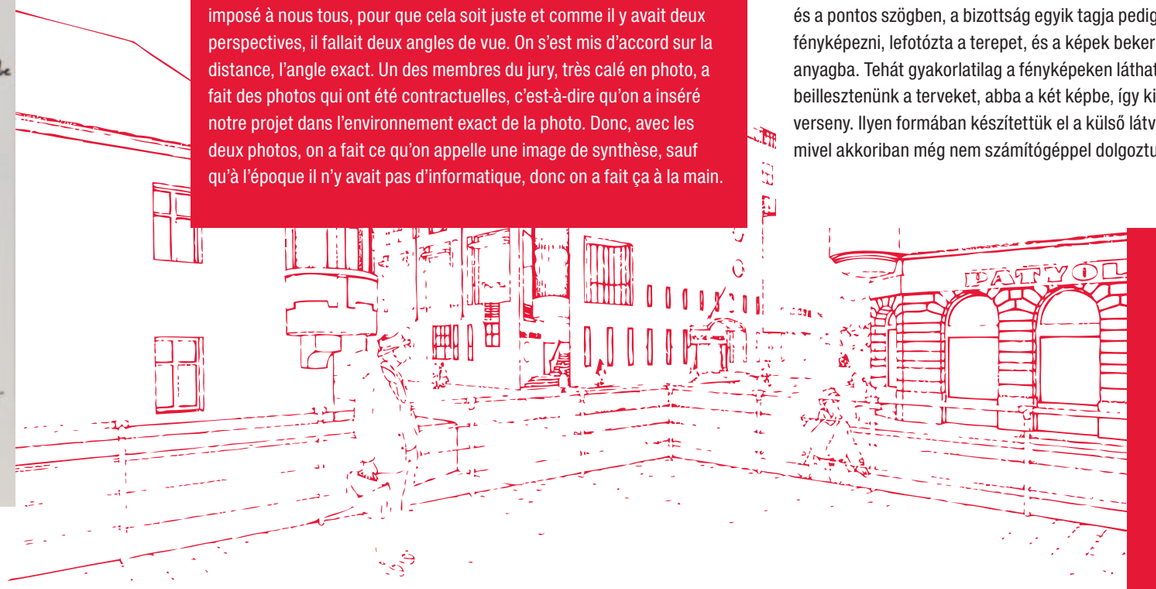
Bien entendu, voir le terrain, ça impliquait qu'on discute non pas avec tous les membres du jury, mais avec les deux architectes qui étaient au jury. Avec eux, on a décidé de rendre à telle et à telle échelle, tel et tel plan, perspective, pour ce rendu de concours qui devait avoir lieu quelques mois après. Mais c'est surtout le plus important, les perspectives, les angles des perspectives. Il fallait bien trouver un angle de vue, imposé à nous tous, pour que cela soit juste et comme il y avait deux perspectives, il fallait deux angles de vue. On s'est mis d'accord sur la distance, l'angle exact. Un des membres du jury, très calé en photo, a fait des photos qui ont été contractuelles, c'est-à-dire qu'on a inséré notre projet dans l'environnement exact de la photo. Donc, avec les deux photos, on a fait ce qu'on appelle une image de synthèse, sauf qu'à l'époque il n'y avait pas d'informatique, donc on a fait ça à la main.

Amikor jelentkeztem a pályázatra, nagyjából a karrierem felénél jártam. Azelőtt a legtöbb középület, amit terveztem, iskola vagy bölcsőde volt. Ezen kívül terveztem lakóházakat, gyárakat, irodákat, de ehhez hasonló kulturális intézetet még soha. Mondhatni, ilyen lehetőség nem sokszor adódik az életben; nagyon örültem, amikor meghívtak a pályázatra.

1984 áprilisában történt, hogy mindannyian együtt elmentünk Budapestre, az összes pályázó. A bírálók is velünk tartottak, és a kivitelezést lebonyolító Jacques Cabanieu is. Terepszemlét tartottunk, találkoztunk a nagykövettel, aki az egész építkezési programért felelt, és jártunk a Francia Intézetben is. Az Intézet akkoriban egy elég szép épületben működött, volt belső udvara is, de már nem tudták hová tenni a könyveket, mert a médiatárnak, azaz a könyvtárnak nagyon kevés helye volt; a körülmények nem voltak megfelelőek egy igazi médiatár kialakítására. Megnéztük a programokat, jártunk az irodákban, találkoztunk az igazgatóval, Jack Bathóval is, aki igen dinamikus ember volt. Tudtuk, mi a feladat, de persze a dolgozókat is meg kellett hallgatni.

A terepszemle kapcsán eszmét cseréltünk a zsűri néhány tagjával, elsősorban a két építésszel; a velük folytatott folyamatos párbeszéd nyomán dőlt el, hogy milyen méretben, milyen nézetből, milyen perspektívából fogjuk bemutatni a pályázati terveket néhány hónappal később. A legfontosabb szempont a nézőpont volt: a verseny igazságossága érdekében egységesíteni kellett, milyen szögből rajzoljuk meg mindannyian a terveket. Mivel két perspektíváról volt szó, két nézőpontot kellett szem előtt tartani. Megegyeztünk a távolságban és a pontos szögben, a bizottság egyik tagja pedig, aki nagyon szeretett fényképezni, lefotózta a terepet, és a képek bekerültek a pályázati anyagba. Tehát gyakorlatilag a fényképeken látható környezetbe kellett beillesztenünk a terveket, abba a két képbe, így kiegyenlített volt a verseny. Ilyen formában készítettük el a külső látványterveket, kézzel, mivel akkoriban még nem számítógéppel dolgoztunk.

3
Az építész Georges Maurios

Georges Maurios, a budapesti Francia Intézet épületének tervezője még ma, 20 évvel az átadás után is büszkeséggel tekint munkájára, amelyet a nyolcvanas évek végén pályafutása fordulópontjának tekintett.

Az ötvenes évek derekán, a párizsi Művészeti Akadémia tervezőasztalai mögött gubbasztva Georges Maurios viszonylag hamar szembetalálta magát a fiatal, pályakezdő építészek dilemmájával: miközben szorgalmasan követte a hagyományos képzést, a különféle építészeti szaklapokon keresztül felfedezte a modernista irányzatot és Le Corbusier munkáit, amelyeknek azonnal a hatása alá került. A hivatalos tananyagban természetesen szó sem esett az építészet ezen új lehetőségeiről. Maurios megszakította tanulmányait, nem diplomázott le. Inkább belevetette magát a kalandba: „Le Corbusier vonzásának engedelmeskedve" a mester nyomába eredt, Indiába utazott. Huszonkét éves volt ekkor. Beült az autójába, és két hónapi vezetés után megérkezett úticéljához, Csandígarhba.

Az ott szerzett tapasztalatok jelentették az ugródeszkát későbbi tanulmányaihoz és egész szakmai fejlődéséhez. Idővel beiratkozott a Harvardra, ahol megismerkedett Wright, Paul Rudolph és Louis Kahn munkáival. Az Egyesült Államokban megint csak rácsodálkozott az építészet nyújtotta lehetőségekre. „Úgy éreztem, mintha a Holdon járnék" – emlékszik vissza arra az időszakra.

Nem sokkal azután, hogy 1962-ben visszatért Franciaországba, megnősült. Vezető tervezőként

3
L'architecte Georges Maurios

Georges Maurios, l'architecte de l'Institut français, revient, 20 ans après, sur ce qui représente au tournant de sa carrière architecturale, à la fin des années 80, l'œuvre dont il est le plus fier.

Encore étudiant à l'école des Beaux-Arts au milieu des années 50, Georges Maurios ressent rapidement le paradoxe et la frustration d'un jeune architecte en devenir, entre la formation classique qu'il reçoit aux Beaux-Arts, et la découverte des modernes, et notamment de Le Corbusier dans les magazines d'architecture. Fasciné par cette architecture qu'on lui cache, il quitte les Beaux Arts, sans diplôme. Commence alors ce qu'il énonce comme une aventure. « Attiré par le grand magnétisme de Le Corbusier », Georges Maurios part rejoindre son maître en Inde ; il a 22 ans. Deux mois de route au volant de sa 2CV pour arriver à destination : Chandigarh.

Cette expérience unique est alors le tremplin du reste de sa formation et de sa carrière professionnelle. Il étudie ensuite à Harvard et découvre l'architecture de Wright, Paul Rudolph et Louis Kahn. Son voyage aux Etats-Unis est une nouvelle révélation architecturale. « J'avais l'impression d'aller sur la lune » se souvient-il.

Il se marie pour la première fois après son retour en France, en 1962. Il travaille alors comme chef de projet chez un ancien collaborateur de Le Corbusier avant de fonder son agence en 1966. Sa carrière architecturale est alors inscrite dans ses projets, de 1966 à 2012, réalisant pas moins de 54 bâtiments.

« C'est vrai que c'est un bâtiment dont je suis très fier et ce n'est pas un hasard si j'ai toujours gardé contact avec ce bâtiment. »

G. Maurios s'exprimant sur l'Institut français de Budapest en février 2012

"Erre az épületre valóban büszke vagyok, így nem véletlen, hogy folyamatosan rajta is tartom a szemem."

G. Maurios a Francia Intézetről nyilatkozik, 2012. február

G. Maurios posant devant l'Institut le jour de l'inauguration de l'exposition, le 2 avril 2012. Photo : Ambrus Evva

G. Maurios az Intézet előtt a kiállítás-megnyitó napján, 2012. április 2. Fotó: Evva Ambrus

dolgozott Le Cobusier egyik egykori munkatársának tervezőirodájában, majd 1966-ban megalapította saját irodáját. 1966 és 2012 között nem kevesebb mint 54 épület kivitelezése fűződik a nevéhez. Vázlatait, feljegyzéseit és terveit néhány éve a franciaországi építészeti kamara archívumában őrzik.

A terepen, Csandígarhban és a Harvard falai közt szerzett technikai és elméleti tudását bőven volt alkalma a gyakorlatban kamatoztatni. Mert Georges Maurios világéletében építeni szeretett a legjobban. Az elnagyolt ceruzavonásoktól a gondosan kidolgozott tervekig minden egyes rajza mély elhivatottságról tanúskodik. Az éjjeliszekrényén mindig ott hever a keze ügyében egy vázlatfüzet, a sárga pauszpapírt pedig, amelyre rajta kívül más nem is rajzolhat, egyenesen az Egyesült Államokból hozatja. Amikor manapság megpróbálja felidézni a budapesti Francia Intézet épületéhez készített első vázlatait, a vonalak sutasága láthatóan szándékos, hiszen nem a pontosság a lényeg, hanem a koncepció.

Georges Maurios egyrészről pragmatikus, másrészről kontextualista építész: „Azt hiszem, mindig az voltam, most is az vagyok, és már az is maradok: kon-tex-tu-a-lis-ta. Miért, talán másképp is lehet ezt csinálni? El sem tudom képzelni, hogyan.” Az 1970-es években a kor kísérleti laboratóriumainak számító új városokban épít. „Az építészet olyasvalami, ami formálja a várost, és ez fordítva is igaz, a város kitermeli magából a kontextusának megfelelő építészeti megoldásokat.” Később az összetettebb formák, a szigorú értelemben vett modern építészet felé fordul, de a cél továbbra is ugyanaz marad: az idomok önmagában is értelmezhető szabadságát a kor igényeinek megfelelő épületekben megjeleníteni úgy, hogy azok illeszkedjenek az adott város közösségi tereibe.

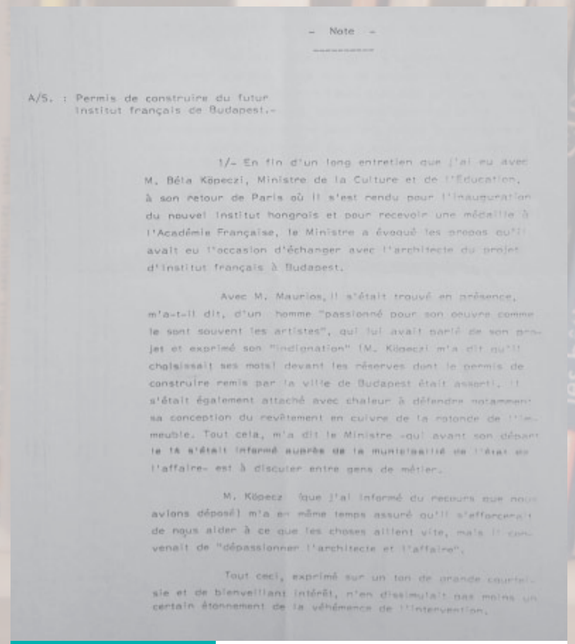
Építészi pályafutása talán legfontosabb „próbakövének” Maurios mind a mai napig a budapesti Francia Intézet épületét tartja, második helyen pedig saját irodájának épületét említi, amelyet a 80-as évek végén a párizsi magyar konzulátus egykori székhelyén rendezett be. Magyarország tehát váratlanul ugyan, de több alkalommal is kiemelt szerephez jutott az építész életében.

Ses archives sont conservées précieusement depuis quelques années aux archives nationales françaises d’architecture.

Sa formation, du chantier de Chandigarh à l’enseignement d’Harvard, constitue le socle technique et intellectuel de sa pratique architecturale. Car Georges Maurios est avant tout un bâtisseur. Du croquis au détail, le dessin chez Georges Maurios est éminemment architecture. Son carnet sur la table de chevet, les calques jaunes importés des Etats-Unis sur lesquels il est le seul à dessiner en sont les preuves tangibles. Lorsque Georges Maurios se souvient des premières esquisses conceptuelles de l’Institut produites à Budapest, il les redessine aujourd’hui de façon volontairement malhabile pour que seule apparaisse l’intention.

S’il est pragmatique, Georges Maurios se veut aussi contextualiste : « Je pense que j'ai toujours été, suis et resterai, un contex-tu-a-liste. Comment peut-on imaginer être autrement ? Je ne sais pas. » Il construit d’abord dans les villes nouvelles, centre d’expérimentation architectural des années 70, pour penser un nouvel espace public : « L’architecture est un produit qui fabrique la ville, et inversement, la ville génère la production d’une architecture dans la logique de son contexte ». Il évolue ensuite vers une architecture plus complexe, d’un modernisme raide, où l’enjeu demeure la traduction moderne de la liberté individuelle des formes, tout en construisant l’espace collectif de la ville.

L’architecte, sur l’ensemble de sa carrière, retient de ses plus grandes fiertés architecturales l’Institut français de Budapest, « son bâtiment d’expérience », et en seconde position sa propre agence, ancien consulat hongrois acquis à la fin des années 80 ; la Hongrie semble alors s’être positionnée dans sa carrière architecturale comme une aubaine inattendue.

- Note -

A/S. : Permis de construire du futur
Institut français de Budapest.-

1/- En fin d'un long entretien que j'ai eu avec M. Béla Köpeczi, Ministre de la Culture et de l'Education, à son retour de Paris où il s'est rendu pour l'inauguration du nouvel Institut hongrois et pour recevoir une médaille à l'Académie Française, le Ministre a évoqué les propos qu'il avait eu l'occasion d'échanger avec l'architecte du projet d'institut français à Budapest.

Avec M. Maurios, il s'était trouvé en présence, m'a-t-il dit, d'un homme "passionné pour son oeuvre comme le sont souvent les artistes", qui lui avait parlé de son projet et exprimé son "indignation" (M. Köpeczi m'a dit qu'il choisissait ses mots) devant les réserves dont le permis de construire remis par la ville de Budapest était assorti. Il s'était également attaché avec chaleur à défendre notamment sa conception du revêtement en cuivre de la rotonde de l'immeuble. Tout cela, m'a dit le Ministre -qui avant son départ le 14 s'était informé auprès de la municipalité de l'état de l'affaire- est à discuter entre gens de métier.

M. Köpecz que j'ai informé du recours que nous avions déposé, m'a en même temps assuré qu'il s'efforcerait de nous aider à ce que les choses aillent vite, mais il convenait de "dépassionner l'architecte et l'affaire".

Tout ceci, exprimé sur un ton de grande courtoisie et de bienveillant intérêt, n'en dissimulait pas moins un certain étonnement de la véhémence de l'intervention.

Note du 23 décembre 1986 à propos d’une conversation passionnée entre le ministre hongrois de la culture en voyage à Paris et G. Maurios

Jegyzet egy párizsi beszélgetésről Köpeczi Béla magyar művelődési miniszter és G. Maurios között, melyben a miniszter sajnálatát fejezi ki, amiért Maurios ennyi nehézségbe ütközik az építés engedélyeztetése során. Köpeczi méltatja az építész művészi lelkesedését és segítségéről biztosítja Maurios-t.

G. Maurios à la redécouverte de ses plans aux archives de l’IFA en février 2012. Photo : Ambrus Evva

G. Maurios rátalál egykori terveire a Francia Építészeti Intézet provins-i archívumában, 2012. február. Fotó: Evva Ambrus

Chronologie (extrait)

Réalisations

EN QUELQUES CHIFFRES :
54 projets construits
2 453 logements construits
213 068 m² de SHON
20 années d'enseignement
46 années d'agence George Maurios

Referenciák

SZÁMOKBAN MÉRVE:
54 megvalósult terv
2453 felépített lakás
213068 m² hasznosan beépített felület
20 év oktatás
46 év a Georges Maurios építésziroda megalakulása óta

1934 Naissance à Narbonne
megszületik Narbonne-ban

1957–1958 Voyage en Inde. Travaille à Chandigarh sous la direction de Le Corbusier et Pierre Jeanneret
Indiába utazik, ahol Csandígarh városában Le Corbusier és Pierre Jeanneret irányítása alatt dolgozik

1959–1961 Etudes à l'université de Harvard sous la direction de José-Luis Sert, Siegfried Giedion et Paul Nelson
Tanulmányait a Harvard egyetemen folytatja, tanárai többek között José-Luis Sert, Siegfried Giedion és Paul Nelson

1966 Crée son agence à Paris
Párizsban megalapítja saját építész-irodáját

1967–2000 Enseigne à l'Ecole des Beaux-Arts, puis aux écoles d'architecture de Paris Belleville, Paris Villemin, Paris la Défense, et Marne la Vallée
A Művészeti Akadémián, majd más, Párizs-környéki építészeti karokon oktat (Paris Belleville, Paris Villemin, Paris la Défense, Marne-la-Vallée)

1974 « Les Marelles » – ensemble de 110 logements expérimentaux au Val d'Yerres (91)
A nevében malomjátékot idéző, 110 lakóteret magába foglaló „Les Marelles" kísérleti épületegyüttes Val d"Yerres-ben

Szakmai életrajz (részlet)

1977 Groupe scolaire des Champs-Elysées, ville nouvelle d'Evry (91)
Lakótelepi iskola a Párizs környéki Evryben (Groupe scolaire des Champs-Élysées)

1984 Centre administratif et logements locatifs à Drancy (93)
Irodaház és bérlakások Drancyban

1984 140 logements locatifs pour la RIVP rue de Fontarabie à Paris 20e
A fővárosi ingatlankezelő vállalat megbízásából 140 bérlakás Párizs 20. kerületében (rue de Fontarabie)

1988 Immeuble de 80 logements locatifs, rue Balard, Paris 15e, pour la SAGI
80 bérlakásos épület Párizs 15. kerületében (rue Balard)

1989–1990 G. Maurios acquiert et surélève le bâtiment du consulat hongrois à Paris pour y installer son agence et son appartement, rue Saint Jacques, Paris 5e
G. Maurios megvásárolja a párizsi Magyar Konzulátus épületét az 5. kerületi Rue St. Jacques-ban és átalakítja saját lakássá és építészeti irodává

1984–1992 Institut français de Budapest en Hongrie, ministère des Affaires étrangères
A budapesti Francia Intézet, Francia Külügyminisztérium

1997–2000 77 logements quai de la Gare à Paris 13e pour la SAGI
77 lakás Párizs 13. kerületében (quai de la Gare)

2003–2006 Commissariat à Paris 11e pour la préfecture de police
A 11. kerületi rendőrkapitányság épülete a párizsi főkapitányság megbízásából

2010–2011 Réhabilitation de ENIO désigne l'Ecole Normale Israelite Orientale, Paris 16e
A Párizs 16. kerületében található zsidó oktatási és kulturális központ (E.N.I.O.) rehabilitációja

Paris, le 15 février 2012

entretien | interjú

Georges MAURIOS

architecte de l'Institut français de Budapest
a budapesti Francia Intézet építésze

Je pense que j'ai toujours été, je suis, je resterai un contextualiste. Comment on peut imaginer être autrement? Je ne sais pas. Je ne suis pas forcément moderne, pur et dur, mais ma formation, c'est le mouvement moderne. C'est un peu ma génération. Très jeune, je suis tombé dans un bol plein de lait lecorbusien, et j'étais fasciné par Le Corbusier, alors qu'à l'école des beaux-arts on me le cachait. Je suis allé à Chandigarh mais tout ça, vous le savez, et après j'ai repris mes études, mais aux États-Unis. Quand je suis rentré en France, j'étais un jeune architecte moderne ! Un mouvement moderne, voilà. Je savais faire ça. Après j'ai travaillé aussi avec un ancien collaborateur du Corbusier avec qui on a fait pendant quatre ans plusieurs bâtiments néo-corbusiens.

Donc, plus on passe de temps sur un projet, meilleur il est ! C'est comme le vin. Il faut le laisser vieillir. Le projet aussi, il faut le laisser vieillir un tout petit peu. Il ne faut pas l'abandonner. Il faut le regarder. Il ne faut jamais le quitter. Moi, toute ma vie et aujourd'hui encore, je dors avec un carnet de croquis à côté de mon lit, sur ma table de nuit! Pas très grand. Là, des fois, on a de très bonnes idées. Donc, il ne faut pas les laisser partir, les idées ! Ça s'envole comme des oiseaux. Il faut les prendre, il faut les capter, il faut les noter et les retravailler. Je pense que de tempérament je suis plutôt dyonisiaque, et que j'ai toujours cherché cette dimension de plaisir dans l'architecture. Le plaisir, ce n'est pas dégueulasse. Le plaisir c'est quelque chose dont on est chargé, que les architectes sont chargés de donner. A tout moment dans tous les bâtiments, que ce soit un bâtiment de bureau, que ce soit un bâtiment d'habitation, s'il n'y a pas de plaisir d'habiter, ce n'est pas réussi. C'est comme si dans l'air il y avait des paillettes invisibles qui vous font du bien, qui font « guzi-guzi-guzi-guzi ».

Moi, je pense que quand on dessine, je le vis vraiment pratiquement tous les jours, puisque je dessine tous les jours, on est mieux que bien quand on commence à avoir des papillons dans le ventre, parce qu'on a à la main un crayon, un instrument tout con, une gomme, une règle. On mesure et on efface ou on reprend un calque, on refait. Au bout d'un moment on se dit : « Merde, mais oui, c'est comme cela que cela doit être ! ». En fait, l'élaboration lente et méticuleuse qui donne des fois du mal au début, après, donne plein de bonheur. C'est pour cela que l'architecture, je trouve, c'est quelque chose de généreux. Si on n'est pas généreux, on n'est pas un bon architecte.

Chez tout architecte, il doit y avoir un aviateur et un mécanicien. Un aviateur, c'est celui qui voit la terre du haut, du ciel, des nuages, comme les oiseaux, et quand il est architecte, il voit le bâtiment dans son contexte. S'il ne le voit pas du haut, c'est raté. Il faut qu'il voit en trois dimensions, il faut qu'il voit la cinquième façade. C'est le côté aviateur de l'architecte avec sa casquette. Puis, celui qui a aussi la casquette, pas la même que celle de l'aviateur, c'est le mécanicien. Construire des tas de trucs comme ça, assembler des verrières, des murs en assiettes cassées et tout le reste, c'est de la mécanique. Vous assemblez des pièces et puis, si la pièce n'est pas bien usinée, ça ne rentre pas et pour qu'elle soit bien usinée, il faut qu'elle soit bien dessinée, la pièce, parce que le gars, il ne fait pas ça au hasard. C'est ça qui est formidable ! Je pense que l'architecte s'intéresse ou doit s'intéresser autant à la mécanique qu'au vol plané.

Azt hiszem, mindig kontextualista voltam, most is az vagyok és már az is maradok. El sem tudom képzelni, hogyan lehet ezt másként csinálni. Bár nem igazán keverem a stílusokat, mégsem vagyok szigorú értelemben véve modern építész. Pedig a modern építészeten nevelkedtem: ahogy az egész generációm, fiatalon Le Corbusier hatása alá kerültem, elkápráztattak az ő munkái, amelyeket az egyetemen gondosan titkoltak előttünk. Elutaztam Csandígarhba, hogy vele dolgozzak. Utána folytattam a tanulmányaimat, már az Egyesült Államokban, és amikor visszatértem Franciaországba, modern építészként tartottak számon: csak a modern építészethez értettem. Később Le Corbusier egy másik tanítványával dolgoztam együtt négy évig, több épületet terveztünk Le Corbusier stílusában.

Minél több időt foglalkozunk egy tervvel, annál jobb lesz. Olyan ez, mint a bor, hagyni kell érni. A terveknek sem árt, ha érlelődnek egy kicsit. Az ember nem teszi félre, folyamatosan gondolkozik rajta, nem száll ki belőle. Mióta az eszemet tudom, még ma is tartok az éjjeliszekrényemen egy kisebb vázlatfüzetet. Nem szabad kiengedni a kezünkből a gondolatokat, mert egy pillanat alatt elrebbennek, mint a madarak. Azonnal meg kell ragadni, fel kell jegyezni őket, hogy legyen mivel tovább dolgozni. Azt hiszem, olyan ember vagyok, aki meglehetősen szereti az életet, és az építészetben is mindig valamiféle örömöt kerestem. Az élet élvezete nem rossz dolog, és az építésznek is az a dolga, hogy közvetítse ezt az örömöt. Minden pillanatban, minden egyes épületében, legyen az irodaház vagy lakóház. Mert ha a lakók nem szeretnek ott lakni, akkor semmi értelme. Olyan ez, mintha a levegőben láthatatlan csillámok repkednének, amelyek valami kellemes érzéssel töltik el az embert.

Magam tapasztalom nap mint nap, mert mindennap rajzolok, hogy az elégedettség ott kezdődik, amikor a gyomorban megjelenik az a kellemes érzés. Kézbe vesz az ember egy ceruzát, egy teljesen egyszerű tárgyat, radírt, vonalzót, radírozgat, újrarajzol bizonyos részleteket, és egy idő után rájön, hogy a fenébe is, ez az, pontosan így kell kinéznie. A kidolgozás lassú és aprólékos folyamatában, ami az elején elég nehezen szokott menni, rengeteg az öröm. Ezért is gondolom azt, hogy az építészet nagyvonalú foglalatosság. Aki nem nagyvonalú, abból nem lehet jó építész.

Minden építész egyszerre pilóta és szerelő. A pilóta-énje felülről, a felhők közül szemrevételezi a terepet: madártávlatból, az adott környezetben látja az épületet. Ha az építésznek nincs ilyesfajta rálátása, akkor a terv eleve kudarcra van ítélve. (Tudnia kell elképzelni az arányokat, azt a bizonyos „ötödik homlokzatot"). Ebben az értelemben pilóta minden építész, a maga kis tányérsapkájával. Ugyanakkor szerelőnek is kell lennie: egy üvegház vagy egy törtcserép mozaik összerakása nem más, mint színtiszta mechanika. Egymáshoz kell illeszteni a darabokat, és ha valami nem pontos, akkor az egész szétesik. Ahhoz, hogy pontosan össze lehessen rakni bármit, pontos rajzok kellenek. Ezek az emberek nem csak úgy találomra dolgoznak, ettől olyan izgalmas a dolog. Fontos, hogy az építész az összeszereléshez is értsen, ne csak a sétarepüléshez.

FONDS MAURIOS Liste exhaustive des travaux par ordre chronologique avec repères d'archivage

Année	C	E	Re	A	R	Programme	Localisation	Maître d'ouvrage	Boîtes archives 101 à 281	Boîtes archives 301 à 304	Boîtes archives 401 à 409	Boîtes photos 501 à 503	Tubes carrés 601 à 623	Tubes triangul. 701 à 747	Tubes ronds 801 à 962	Cartons à dessin 1001 à 1008	Maquet. 1101 à 1118
1992	X					Concours d'idées pour la porte d'Aubervilliers	Aubervilliers (93)	SCET			403				904		
1992	X					Composition urbaine ZAC des marronniers	Villejuif (94)	SEMASEP	138 242		405				914		
1984 à 1992					X	Institut Français	Budapest Hongrie	Ministère des Aff. Étrangères	140 à 149 236 237 280 281	301		503	622	710 711 712 723	De 909 à 913	1005 1006	1111
1992	X					Cercle mixte de garnison de l'armée de terre (caserne de Reuilly)	Paris 12	Génie	208	302				739			
1992		X				Etude sur terrain des pianos Hamm , rue de Rennes	Paris 6ème		240	304				740			
1992	X					Concours Pont du Gard			279					740			

A la recherche des plans de l'Institut français de Budapest dans le « Fond Maurios » aux archives de l'IFA (Institut Français d'Architecture) à Provins en février 2012

Kutatás a budapesti Francia Intézet tervei után a Francia Építészeti Intézet provins-i archívumának Maurios-gyűjteményében, 2012. február

Paris, le 15 février 2012

entretien | interjú

Georges MAURIOS

architecte de l'Institut français de Budapest
a budapesti Francia Intézet építésze

Budapest est une ville importante, une des villes les plus importantes, avec Prague, de cette partie de l'Europe. Je savais, avant d'y aller en 84, qu'il y avait des richesses architecturales qui m'intéressaient à voir. Je savais que le mouvement moderne avait laissé des traces et ça m'a intéressé. J'ai fait un peu allusion à cette tradition qui va de Loos à Huyghe en passant par des viennois. Je connais bien Vienne. J'avais vu des photos de Budapest et je me demandais si je n'allais pas retrouver effectivement des similitudes dans le dessin, dans le dessin de certaines portes. Par exemple, la façon dont les portes d'entrée sont faites dans les halls en bois très dur qui durent depuis plus d'un siècle, avec ces vitrages légèrement biseautés sur les côtés, les poignées très bien dessinées, en laiton. Tout ça faisait que j'étais attentif à ces détails.

Quand je suis arrivé, donc, j'y suis allé cette première fois où on était très occupés par les obligations diverses et variées du concours, mais j'ai quand même pu regarder certaines choses, et j'ai fait beaucoup de photos que j'ai retrouvées quelque part tous ces jours-ci. J'ai appelé ça « références architecturales ». J'ai évidemment redécouvert après, dans les voyages qui ont suivi, tout ce que j'avais pressenti et à peine aperçu la première fois, y compris d'ailleurs par exemple, la façon dont le carrelage, le sol carrelé, remonte sur les côtés très haut à peu près à 1,80 m–2 m dans les halls, c'est très propre, c'est magnifique.

On nous dit : « Il y a eu beaucoup de malheurs ». C'est vrai que les Hongrois installés à Budapest partagent des appartements. Donc, ils sont plus nombreux que les occupants d'origine d'un immeuble au départ. Dans un immeuble où il y avait 12 appartements, il n'y a pas 12 familles, il y en a 24 au moins, donc on a coupé en deux. Tout ça, on le sent, parce qu'il y a plus de boîtes aux lettres. C'est légèrement dégradé et pas très bien entretenu.

Moi, je balaie toutes ces questions de jugement un peu politique, de rejet. Je ne vois pas tout ça ! Ça ne m'intéresse pas, parce que ce que je vois c'est ce qui reste de la qualité architecturale : ça, c'est une vérité qui ne s'éteint pas. Quand on va au Gerbaud, par exemple, sur la place de Vörösmarty, c'est quand même un lieu de luxe, c'est bien conservé, mais enfin, même avant 89, c'était bourré de monde. Il n'y avait pas que des touristes, et tant mieux, voilà.

Ensuite, j'ai été fasciné, je dirais, pour avouer quelque chose, par le Parlement. Ce n'est pas du tout un bâtiment qui est de nature et de style à m'apporter quelque chose dans cet institut, parce que ça n'a rien à voir, c'est immense. Mais la façon dont ce bâtiment est posé, est installé le long du Danube, cela me faisait penser au Louvre. Voyez ! Vous regardez le Louvre en biais comme ça, d'un côté ou de l'autre de la Seine, en amont ou en aval. C'est comme si là aussi, en aval on regardait le parlement. Le fait d'avoir cette révérence intellectuelle vis-à-vis du parlement qui était quand même assez loin sur l'autre rive, et d'avoir à faire quelque chose qui tienne la route de l'autre côté, ça vous pousse, ça vous soulève, ça veut dire : « Attends, là, il faut être à la hauteur, il y a le truc en face,

Budapest nagyon fontos központ, Prága mellett a legfontosabb város Európa ezen régiójában. Már első, 1984-es budapesti látogatásom előtt is sejtettem, hogy ott olyan építészeti kincseket találok, amelyek nagyon is érdekelnek. Tudtam például, hogy a modern építészet jócskán rányomta bélyegét a városra, és ez rendkívüli módon izgatott. Arra a hagyományra gondolok, amely Loostól indul és egészen Huyghe-ig tart, beleértve a bécsi iskolát, amit igen jól ismerek. Budapestről rengeteg fényképet láttam, és azt gondoltam, hogy nyilván hasonló formákat, hasonló rajzolatú kapukat találok ott is, ugyanolyan kialakítású bejáratokat, kemény fából, amelyek több, mint száz évet kibírtak, finom faragásokkal a szélükön, különleges rajzolatú rézkilincsekkel. Mindezek miatt nagyon óvatosan közelítettem a témához.

Amikor első alkalommal megérkeztem, rengeteg dolgot kellett elintézni a pályázat kapcsán, de azért kicsit körül tudtam nézni, rengeteg fényképet is készítettem – épp a napokban akadtam rájuk megint. Ezek a képek egyfajta építészeti kiindulópontot adtak, persze a későbbi utak során felfedeztem számos olyan dolgot, amelyeket első alkalommal szinte nem is vettem észre, például azt, hogy sok kapualjban a csempe kétoldalt viszonylag magasra, 1 m 80-ra, 2 méterre felmegy, és tökéletesen tiszta, csodálatos az egész.

Mindenki panaszkodott a városra, az építészetre. Tény, hogy a magyarok előszeretettel darabolták fel a lakásokat, így többen laktak az épületekben, mint amire azokat tervezték. Vagyis egy olyan házban, ahol eredetileg 12 lakás volt, később nem 12, hanem 24 család lakott, leválasztott lakásokban. Amint beléptünk a házakba, érződött ez a zsúfoltság, egyrészt mert több volt a postaláda, másrészt pedig mert minden elég rossz állapotban volt, nem figyeltek oda az épületek karbantartására.

A politikai kérdéseket megpróbáltam félretenni, csupán arra koncentrálva, hogy mi maradt meg a házak építészeti minőségéből. Az épületek sok mindenről tanúskodnak. Éppen ezért nem tudok betelni azzal, amikor például elmegyek a Gerbeaud-ba a Vörösmarty térre: persze az egy fényűző hely, rendben is tartják, de valljuk be, 1989 előtt is mindig tele volt, és nem csak turistákkal. És ez így van jól.

A másik dolog, ami lenyűgözött – ha bevallhatom –, az a Parlament. Nem arról van szó, hogy maga az épület vagy a stílusa hozzáadott volna valamit a Francia Intézet épületéhez. Viszont az, ahogyan az a hatalmas építmény ott áll a Duna partján, az valamiért a Louvre-ra emlékeztetett. Ha a Szajna felől nézzük a Louvre-t – folyásirányból vagy ellenkezőleg – pontosan ugyanaz az érzés fogja el az embert, mint amikor a folyó felől szemléli a Parlamentet. A kihívás, hogy intellektuálisan valamiféleképpen tisztelegni kell a Parlament előtt, még ha nincs is nagyon közel, hanem a túlparton, hogy valami olyasmit kell építeni erre az oldalra, ami képes kapcsolatba lépni vele, ez már önmagában is erős motiváció volt, olyan feladat, amelyhez fel kellett nőni. Ugyanis még ha nincsenek is pontosan szemben egymással, akkor is együtt látjuk őket.

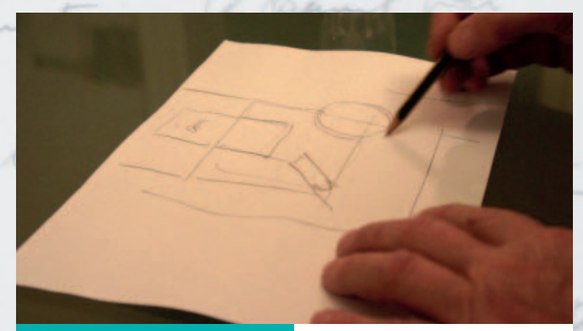
là-bas ! », même s'il n'est pas en face exactement, on voit les deux en même temps.

J'ai parlé aussi l'autre jour du toit, à partir du neuf et d'un site magnifique. A Paris, on est souvent entre deux mitoyens : on a la rue devant, on a la cour derrière, tandis que là, on est dégagé de tous les côtés et sur le quatrième côté en plus, on a l'ouverture sur une cour d'habitation. Donc, on a quatre orientations, avec d'un côté Buda, et de l'autre côté le Danube. C'est quand même exceptionnel !

Pour le contexte le plus proche, j'ai déjà parlé un petit peu de la pierre, de la couleur de la pierre qui était en harmonie avec l'enduit du bâtiment d'habitation d'à côté, de ce vert pâle. J'ai parlé aussi de la rue, du passage Pala, parce que le passage Pala était décalé, mais presque en face de l'arrivée des escaliers qui descendent de la colline de Buda. Donc, c'est très important, quand on arrive là, sur les trottoirs de Fő utca, on est presque en face de ce grand passage. Ce n'est pas un simple passage à voitures. Je dois dire que les tourelles d'angle des bâtiments, ça ne m'a pas inspiré, mais ce qui arrive en architecture, c'est que, il faut quand même avoir la sincèrité de le reconnaître, quelques fois on fait des choses, et puisqu'on les a faites, elles sont dessinées et puis d'un coup on les situe dans le contexte. Comme cela on dit : « Merde ! Mais c'est comme si ça avait été fait exprès ! ». C'est-à-dire que l'escalier qui est dans la faille, il n'a pas été fait pour dialoguer avec les deux autres tourelles qui sont dans les angles en face, en diagonale. Il se trouve qu'il est venu comme ça. Je l'ai vu ! Et je pourrais dire en n'étant pas sincère : « Oui, j'ai voulu le faire comme ça ! ». J'avoue que ce n'est pas le cas, mais que c'est tombé par hasard, un hasard extraordinaire. Ce n'est pas une tourelle pourtant. Cela aurait été une tourelle qui aurait été en porte-à-faux, littéralement. Non ! C'était une tourelle qui était à moitié cachée et rentrait à l'intérieur. Donc, le contexte c'était ça aussi. C'était être très contextualiste, mais en même temps l'être après coup.

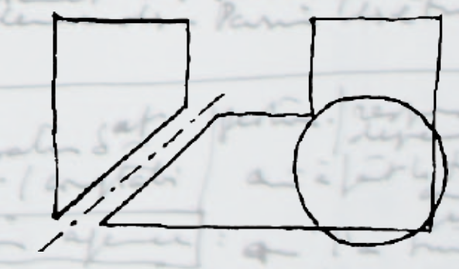
Nem szabad elfelejteni, hogy egy csodálatos telekre kerülő új épületről van szó. A foghíjtelkek esetében, főleg Párizsban, rendszerint az a helyzet, hogy elől ott az utca, hátul pedig egy udvar. Itt viszont három oldalról szabad volt a tér, a negyedik oldal pedig egy belső udvarra nézett: tehát mind a négy irányban kellett mutatni valamit. Erre Buda, arra a Duna... Ez különleges adottság.

És mindemellett ott van a közvetlen kontextus, a szűkebb környezet. Például a kő, a kő színe, amelynek összhangban kellett lennie a szomszédos lakóház halványzöld vakolatával. Vagy a Pala utca, amely majdnem pontosan szemben van a Várhegyről lefelé vezető lépcsővel; amikor a lépcső eléri a Fő utca szintjét, fontos, hogy szembetaláljuk magunkat ezzel a mellékutcával, hogy ne csak egy lehajtó legyen. A környékbeli házak saroktornyai nem igazán inspiráltak, de van itt valami, ami az építészetben elég gyakran előfordul: időnként tudni kell bevallani, hogy vannak esetek, amikor kitalálunk dolgokat, mindent pontosan megrajzolunk, és amikor belehelyezzük a környezetbe, rájövünk, hogy szántszándékkal sem lehetett volna jobban kitalálni. Az a lépcső például, amely a sarok beszögellésében fut, egyáltalán nem azért került oda, hogy „feleljen" a szemben lévő ház két saroktornyára, mégis olyan, mintha direkt csináltam volna. Bevallom, én nem így akartam. Csak így alakult valami csodálatos véletlen folytán. De ez tulajdonképpen nem is igazán torony. Lehetett volna ténylegesen tornyot csinálni, ami kiugrik a falból, ahogy azt kell; de nem az lett, hanem egy félig-meddig rejtett tornyocska, amely belesimul az épületbe. A kontextus kérdéséhez ezek is hozzátartoznak: fontos, hogy az épület illeszkedjen a környezetbe, még ha ez csak utólag derül is ki.

G. Maurios redessine pour nous le croquis fédérateur de l'Institut français de Budapest en février 2012

G. Maurios újrarajzolja a Francia intézet alaprajzát, 2012. február

Création du logo de l'exposition à partir du schéma fédérateur du projet de l'Institut français de Budapest

A kiállítás logójának tervezéséhez használt Maurios-féle alaprajzi séma

Kiállításmegnyitó, 2012. április 2.
Fotó: Evva Ambrus

Vernissage de l'exposition,
le 2 avril 2012. Photo : Ambrus Evva

4

Alkotó együtt-működés?

1984–1992

A Francia Intézet új épületének nyolcvanas évekbeli tervezése és előkészítése minden szempontból a korábbi tervek nyomvonalán haladt. Az épület korábbival megegyező programja mellett az építkezéshez szükséges együttműködéseket is a már ismerős szereplőkkel kellett a francia félnek kiépítenie. A legfontosabb ilyen szereplő a Diplomáciai Testületeket Ellátó Igazgatóság (DTEI) volt, amelyet 1955-ben hozott létre a Külügyminisztérium az itt állomásozó diplomaták ellátására. A DTEI szerepe a közvetítés és koordináció volt: magánszemély nem intézhetett ügyeket közvetlenül a külképviseletekkel, csak az Igazgatóságon keresztül.

A Francia Intézet új épületének tervezésében a DTEI megkerülhetetlennek bizonyult. Bár a francia külügyminisztérium hónapokig kereste a jogi lehetőségeket arra, hogy a DTEI közvetítése nélkül kezdjen tárgyalásokba az építésügyben illetékes hatóságokkal, a francia fél képviselőinek be kellett látniuk, hogy az építkezéshez szükséges engedélyekhez a DTEI-n keresztül vezet az út. A DTEI, miközben a projekt hatékony segítőjének bizonyult, több szempontból is bebiztosította magát: egyrészt a hatóságokkal való tárgyalási folyamat kizárólagos közvetítőjeként pozicionálta magát, másrészt ebben a helyzetében a különböző előkészítő kutatásokat (állagfelmérés, tűzrendészeti vizsgálat) is monopolizálta, a francia fél szerint jóval áron felül.

A francia külügyminisztérium az egyeztetések során három nagy dilemmával találta magát szemben. Az egyik a kivitelezők kérdése volt: a magyar fél álláspontja szerint a megrendelő csak magyar

4

Une coopération constructive ?

1984–1992

Au milieu des années 80, la conception et les préparatifs de la construction du nouveau bâtiment de l'Institut français de Budapest doivent s'adapter à l'esprit de la planification en vigueur dans le pays. Le programme de construction reste inchangé, mais le côté français essaye de fixer les termes de la collaboration avec les partenaires hongrois imposés. Le plus important d'entre eux est le Bureau Chargé des Relations Diplomatiques (DTEI en hongrois), fondé par le ministère des Affaires étrangères hongrois en 1955, et qui a pour mission de faciliter le travail des diplomates en Hongrie. Le DTEI a avant tout un rôle d'intermédiaire dans la coordination, car les particuliers et les entreprises d'Etat n'avaient le droit d'entrer en contact avec les représentations diplomatiques étrangères qu'en passant par ce Bureau.

Tout au long de l'élaboration de la conception du bâtiment de l'Institut, le DTEI se présente comme un maillon incontournable. Le ministère des Affaires étrangères français cherche à entrer directement en contact avec les autorités délivrant les autorisations nécessaires à la mise en chantier des travaux, mais doit reconnaître au bout de quelques mois de vains efforts que tous les chemins mènent au DTEI. Ce dernier, tout en soutenant le projet avec efficacité, n'oublie pas de veiller à ses intérêts : d'une part, il contrecarre toute négociation directe avec les autorités compétentes, d'autre part, grâce à sa situation privilégiée, il monopolise le droit aux études préalables obligatoires (étude de sol, prescriptions de protection contre l'incendie) qu'il vend aux français pour un montant assez élevé, en dollars.

kivitelezőt fogadhatott fel a kivitelezési munkákra; a francia követség ezt a követelményt indokolatlannak és jogilag megalapozatlannak ítélte. A másik dilemmát az I. kerületi Műszaki Osztály feltételekhez kötött építési engedélye jelentette. A helyi építési hatóság esztétikai érvekre hivatkozva az építésznek a nagy előadóterem íves felületén kőburkolást, a Fő utcai sarkon pedig tört csempe helyett más burkolóanyagot javasolt; a tetőtérbe telepített kazánházat megvétózta, és az épület 5. emeleti homlokzati megjelenésének újragondolását kérte. Mindkét esetben a francia külügyminisztérium politikai nyomására volt szükség a feltételek módosításához.

A harmadik dilemmával szemben azonban a francia külügyminisztérium is tehetetlennek bizonyult. A gazdaságpolitika liberalizációjának fontos lépéseként 1988. január 1-én életbe lépett az általános forgalmi adót bevezető törvény, amely 25%-kal megemelte a Francia Intézet új épületének költségeit is, komoly fejtörést okozva ezzel a projektet lebonyolító szerveknek. A francia állam azonban – elkötelezettségét bizonyítva – ezúttal nem hátrált ki az építkezésből.

Suite aux pourparlers, le ministère français se trouve rapidement face à trois dilemmes. Le premier concerne le choix des partenaires opérationnels : le côté hongrois tient à ce que la France n'engage pour la réalisation des travaux que des entreprises locales, ce que l'ambassade de France considère comme une contrainte juridiquement non justifiée. Le deuxième dilemme est relatif aux conditions du permis de construire définies par le Département technique du Conseil du 1er arrondissement de Budapest. En prenant en considération les aspects esthétiques du bâtiment, les autorités locales exigent une couverture en pierre agrafées sur les murs cintrés de l'amphithéâtre et l'utilisation d'un matériel plus résistant que du casson pour le pavage de l'angle de Fő utca ; elles opposent leur veto à l'idée de l'installation de la chaufferie sous les combles et demandent de refaire les projets visuels de la façade au niveau du 5e étage. Ces deux conflits se voient finalement résolus grâce à la pression diplomatique venant du ministère français.

Cependant, face au troisième dilemme le ministère lui-même demeure impuissant. La loi sur la TVA introduite le 1er janvier 1988 est un pas décisif dans le processus de libéralisation de la politique économique. En même temps, elle pèse lourdement sur le budget de la réalisation du nouveau bâtiment de l'Institut par le fait de l'augmentation de 25% des frais prévus. Mais malgré cette difficulté financière, l'Etat français reste fidèle à son engagement et ne revient pas sur sa décision.

Dans ses perspectives et ses maquettes, G. Maurios évoque humoristiquement et discrètement des présumés espions qui surveillent le bâtiment de l'Institut français

G. Maurios rajzaiban és makettjében megjelenítette az állítólagos ügynököket, akik megbízása a francia építészek megfigyelése volt

Paris, le 15 février 2012

entretien | interjú

Georges MAURIOS

architecte de l'Institut français de Budapest
a budapesti Francia Intézet építésze

Dès le début, en 84, l'administration hongroise revendiquait le droit de faire partie du jury. Ce n'était pas une personne, c'étaient deux ou trois : un ingénieur, un architecte, un administrateur. C'était un peu gonflé, on leur a dit : « Non, non ! » Là, on leur a tenu tête, et personne n'a été membre du jury officiellement, parce qu'ils voulaient choisir le projet. Ils y tenaient absolument. Alors, on leur a dit : « On vous montrera les projets. On vous dira pourquoi on a choisi, mais c'est notre droit, à l'Etat français, de choisir un projet. »

Ultérieurement pour décongestionner le passage difficile dans l'intestin administratif de la municipalité de Budapest, il a fallu inviter deux ou trois officiels, fonctionnaires, avec leurs épouses à Paris pendant huit jours. Là, ce n'était pas drôle. Vous imaginez, faire le guide touristique à Paris et moi, qui n'aime pas aller sur la Tour Eiffel. Donc, on l'a fait, gentiment, on a toujours été bien reçus là-bas et il n'y avait pas de raison pour qu'on ne les reçoive pas bien ici. Mais c'était, je pense, révélateur d'une époque de ces États socialistes. J'imagine très bien que les choses se passaient de la même façon dans les pays voisins et amis. Donc, on l'a fait. Je suis allé à peu près une cinquantaine de fois là-bas pour le projet, l'élaboration du projet, le chantier, le savoir-faire.

Il est certain que la Hongrie, qui est un pays extrêmement développé, s'est construit de façon technocratique et réglementaire, comme la France d'ailleurs, mais peut-être un peu plus. J'ai remarqué à l'époque que les Hongrois travaillant dans tous ces organismes étaient disciplinés, il n'était pas question de ne pas faire ceci ou cela. Donc au moment d'avoir le permis pour les règles de sécurité, ce qui m'avait frappé, je m'en souviens, c'est le nombre de toilettes, de sanitaires qui étaient exigés dans la règlementation hongroise. Moi, j'ai fait de la résistance. Si on les avait écoutés ! Il y en a beaucoup, il y en a un paquet de sanitaires, mais il y en aurait eu trois fois plus. Alors, ils disaient : « C'est le règlement ! » « Oui, » je dis, « mais quand même, c'est un bâtiment français. » On biaisait toujours.

Après il y a des règles de sécurité, il y avait des pompiers. On a quand même respecté l'essentiel des règles, mais on a eu beaucoup de difficultés néanmoins à essayer de les convaincre pour arriver à nos fins, c'est-à-dire à imposer que cela soit un bâtiment français, une Légation comme on dit, admettant du personnel hongrois, mais sous système de défense de sécurité hongroise. Par exemple, s'il y a un incendie, ce ne sont pas les Français qui vont venir secourir, ce sont les Hongrois. A tout ça, il faut faire attention. Il faut être respecteux aussi, il ne faut pas non plus venir en terrain conquis.

A magyar hivatalok már 1984-ben kifejezték az igényüket arra, hogy részt vegyenek az épülettel kapcsolatos döntéshozatalban: két vagy három emberüket akarták a zsűriben tudni, egy mérnököt, egy építészt és egy hivatalnokot. Ez túlzás volt, ezért nemet mondtunk rá: hivatalosan senki sem került be a bizottságba, pedig ragaszkodtak hozzá. A pályázat szervezői megígérték, hogy megmutatják a magyar hatóságoknak a terveket, elmondják, mi alapján választanak, de a döntés csakis az ő joguk, a francia államé.

A fővárosi önkormányzat bedugult belső útvesztőiben úgy tudtunk nagy nehezen utat nyitni magunknak, hogy vendégül láttunk két-három hivatali méltóságot feleségestül egy hétre Párizsban. Ez nem volt túl szórakoztató: idegenvezetősködnöm kellett Párizsban, nekem, aki egyáltalán nem vagyok oda az Eiffel-toronyért. De végig-csináltuk, mosolyogva, elvégre minket is mindig kedvesen fogadtak, miért is ne lettünk volna mi is kedvesek. Ugyanakkor ez nagyon sokat elmond arról a korról és a szocialista államokról: könnyen el tudom képzelni, hogy a szomszédos és baráti országokban is hasonlóképpen mentek a dolgok. Miután ezen túl voltunk, legalább ötvenszer utaztam oda a tervek és az építkezés miatt.

Magyarországon megvolt a szükséges hozzáértés, ezen a téren igen fejlett volt az ország, de nagyon technokratikus, túlszabályozott módon szerveződtek a dolgok. Akkoriban megfigyeltem, hogy a magyarok nagyon fegyelmezetten dolgoznak: fel sem merül, hogy bizonyos feladatokat ne végezzenek el. Amikor a biztonsági és egyéb engedélyek beszerzéséről volt szó, emlékszem, elképedve néztem, milyen sok mellékhelyiséget és mosdót ír elő a magyar szabályozás. Ha az ember komolyan veszi a dolgokat, kénytelen ellenkezni, én legalábbis ellenkeztem. Ha elfogadtuk volna az előírásokat, háromszor ennyi mosdó lenne, bár így sincs kevés. „Ez az előírás" – mondták. „Jó, jó, de mégiscsak egy francia épületről van szó" – állandóan alkudoztunk.

Aztán ott voltak még a biztonsági, tűzoltósági előírások, amelyeket nagyrészt természetesen betartottunk, de nem kevés erőfeszítésünkbe került meggyőzni a hivatalokat, hogy itt mégiscsak egy francia diplomáciai fennhatóságú épületről van szó, ahol történetesen magyarok is dolgoznak: Az épületnek mindazonáltal a helyi biztonsági követelményeknek kellett megfelelnie, mert ha tűz üt ki, mégsem a francia tűzoltóság fog kivonulni, hanem a magyarok. Az ilyesmire igenis oda kell figyelni, tiszteletben kell tartani a helyi viszonyokat: nem viselkedhetünk úgy, mint valami hódítók.

Nem vettem azonban figyelembe azt a kritikát, amely az épület homlokzatát és általában esztétikai megjelenését érte, elsősorban az I. kerületi önkormányzat részéről. Ha Franciaországban kapok ilyen

Je n'ai pas tenu compte des observations qu'on me faisait pour la façade et le plan esthétique, en particulier à la mairie du premier arrondissement, parce que si on me faisait les mêmes en France, déjà je serais fou de rage, et j'ai tendance à ne pas les suivre. Ca me porte préjudice, ça met en porte-à-faux le promoteur. On trouve que j'ai un caractère de cochon, mais à Budapest ce n'était pas pareil. J'étais à l'aise, j'avais gagné un concours. Je n'en tenais pas compte, ça ne m'a jamais traumatisé. Je disais : « Oui, oui », mais je faisais, je continuais mon chemin. « Vous preniez le risque que le permis soit refusé ? ». Oui, même après, mais il y a eu du forcing pour le permis ; grâce à cette architecte des monuments historiques qui devait donner un accord, et tout le monde attendait qu'elle donne un avis défavorable, et elle a donné un avis favorable, en applaudissant.

Il y a deux choses dans le règlement. Tous les règlements au monde ont deux choses, il y a le règlement bâton et le règlement bon sens. Quand c'est le règlement bon sens, vous le comprenez toute de suite. Vous dites : « Ah, merci le règlement, tu es formidable, tu me fais penser à ça, mais évidemment c'est nécessaire, il faut faire comme ça ! ». Puis le règlement qui consiste à dire : « le garde-corps est à un mètre ! » et que les enfants ne doivent pas atteindre des barreaux horizontaux pour grimper dessus en faisant l'échelle jusqu'à 45 cm de hauteur, c'est un règlement bon sens. Vous n'allez pas dire que c'est complètement con. Si par contre vous allez dans un pays, où on vous dit : « Ah, non, nous, ce n'est pas 1 mètre, c'est 1,05 m ». Ça veut dire 5 cm dans la façade, on va trouver un truc, on va plier la tôle pour que ça le fasse, on va trouver une solution. En France vous faites ça, vous avez un mètre ici, et voilà. Si jamais vous êtes dans un pays, où on vous dit : « Ah non ! C'est 1,10 m ! » Là, vous vous démerdez, vous faites le garde-corps çomme ça et comme ça. Là, vous mettez 1,10 m, et c'est en retrait, donc, vu de l'extérieur, vu de la façade, vous lirez les 1 m, et les 1,10 m, comme ça, vous ne les lirez pas ! Il y a toujours des moyens et c'est ça qui est intéressant en architecture, c'est de trouver des astuces pour répondre à toutes les questions dirimantes, mais en même temps en restant solide, cohérent, c'est tout. Alors, les Hongrois, c'était ça, des fois ils me disaient : « Ah non, non, mais tu ne peux pas faire ça ! Il faut que tu fasses ça. » Je disais : « Non, moi je fais comme ça, et les 1,10 m ; je les ai, là ! » .

C'est grâce au programme et grâce au maître d'ouvrage qu'on fait une bonne architecture. Vraiment je rends hommage au maître d'ouvrage qui a su respecter l'architecture. Les meilleurs maîtres d'ouvrage prennent des risques : défendre une architecture, c'est défendre un architecte, qui a fait l'architecture, et si le résultat n'est pas bon, ils se font disputer.

megjegyzéseket, azonnal kikelek magamból, és eszembe sem jut, hogy végiggondoljam őket, aminek persze én iszom meg a levét, mert nehéz helyzetbe hozom a befektetőt. Budapesten azonban más volt, ott nyeregben éreztem magam, hiszen megnyertem egy pályázatot. Itt nem vettem figyelembe semmit, és nem lett belőle bajom: helyeseltem, aztán mentem tovább a magam útján. Előfordulhatott volna, hogy nem kapjuk meg az építési engedélyt, sőt később is visszavonhatták volna. De az engedély ügyében elég nagy volt a nyomás annak a helyi építésznek köszönhetően, akinek műemlékvédelmi szempontból véleményeznie kellett a tervet, és akitől mindenki azt várta, hogy visszadobja, de végül kedvező véleményt adott róla, támogatta.

A szabályozásnak két fajtája van, és ez a világ minden tájára érvényes: a sulykoló rendelkezések és a józan megfontolások. A józan megfontolások hallatán az ember a fejéhez kap: „Ó, köszönöm, majd' elfelejtettem, remek, persze, így is kell csinálni." Az a szabály, amely meghatározza, hogy a korlátnak egyméteresnek kell lennie, és 45 cm magasságig nem lehetnek vízszintes osztóbordák rajta, vagy hogy a szellőzőfedeleknek nem lehet vízszintes rácsozata, nehogy valakinek kedve szottyanjon felmászni rajta, ezek mind józan megfontolások: senki nem mondhatja, hogy feleslegesek lennének. De ha valamelyik ország azt mondja, hogy nálunk nem 1 m, hanem 1 m 5 cm a szabvány, akkor hiába siratjuk a homlokzatot, ki kell találni valamit, mit tudom én, visszahajtjuk a korlát végét, vagy valami ilyesmit. Franciaországban így szokás: van egy métered, és kész. De ha valamelyik országban azt mondják, hogy nem, nem, az 1 m 10 cm, akkor azt meg kell oldani valahogy. Meghagyod az 1 m 10 centit, csak behajtod. Kívülről, innen vagy az utcáról egy méternek látszik, így viszont mégis megvan az 1 m 10. Mindig van megoldás, ettől olyan érdekes az építészet: meg kell találni azokat a fogásokat, amelyeknek a segítségével minden akadályozó tényezőt ki lehet küszöbölni. Ez a lényeg: az embernek nem szabad hagynia magát. 1 m 10 cm kell? Megcsinálom én azt, csak nem úgy ahogy te szeretnéd. A magyarokkal pontosan így állt a helyzet. Időnként jöttek azzal, hogy „nem, nem, így nem lehet, azt úgy kell". Mire én mondtam, hogy hagyjanak békén, mert én akkor is így csinálom, az 1,10 így is megvan.

Végül mégiscsak a programnak és az építésvezetőnek volt köszönhető, hogy megvalósult a tervünk. Nem szabad megfeledkezni az építésvezetőkről, akik tiszteletben tudják tartani az építészeti koncepciót. Van ebben a munkában némi kockázat: mert ha az ember megvéd egy koncepciót, azzal kiáll az építész mellett, és ha az eredmény nem kielégítő, ő kap a fejére.

Budapesten építeni

A Francia Intézet új épületének Bem rakparti elhelyezése több szabályozási-városrendezési kérdést felvetett. Miközben az 1980-as évek budapesti építési szabályozásának alapdokumentuma, az Általános Rendezési Terv a várost zónákra bontva központi orientációt kínált az új építkezéseknek, mégsem voltak eszközei arra, hogy elősegítse egy-egy városi funkció kialakulását vagy azokat egy-egy környékre vonzza.

A korszak várostervezése nemigen foglalkozott sem a turizmus, sem a kulturális infrastruktúra kérdéseivel, ehelyett az építési szabályok részletes kidolgozására korlátozódott. Ennek megfelelően a Fővárosi Tanácsnak, illetve a kerületi építési hatóságnak módja volt konkrét módosításokat javasolni az épületek egyes részleteinek megoldásaira.

A városrész történelmi, műemlékekben gazdag jellege a kötelezően korlátozott beépítési százalék, a szintterület és a csatlakozási magasságok mellett erős esztétikai elvárásokat ébresztett mind a meglévő épületek rekonstrukcióját, mind az új épületeket tervezését illetően: a kontextushoz való kompromisszumoktól mentes illeszkedés, a különböző nézőpontokból látható városkép védelmének elvárásait.

A Francia Intézet Duna-parti telkének rendkívüli láthatósága különleges lehetőséget jelentett az építész számára, hogy ismert, maradandó épületet hozzon létre, de kihívást is, hogy a budai Várhegy panorámájához és a környező történelmi városszövethez illeszkedve tervezzen a kortárs ízlésnek megfelelő, modern épületet.

Construire à Budapest

L'installation du nouveau bâtiment de l'Institut français sur le quai Bem a posé plusieurs problèmes au niveau de la règlementation et de l'urbanisme. Le Projet d'Aménagement Général, document de base pour la règlementation des constructions à Budapest, propose, en partageant la ville en zones, une orientation centrale pour les nouvelles constructions afin d'aider quelques fonctions urbaines à se développer ou pour les attirer dans certains quartiers de la ville. Malheureusement, ce projet ne disposait pas de moyens suffisants.

L'urbanisme, à cette époque, ne s'occupait pas trop des questions de tourisme ou d'infrastructures culturelles, se limitant à l'élaboration de détails concernant la règlementation des constructions. En conséquence, le Conseil Municipal ou l'autorité de construction de l'arrondissement avait le pouvoir d'imposer des modifications très précises sur certains détails des bâtiments, en plus des limitations obligatoires concernant le pourcentage de plancher constructible, le coefficient d'occupation des sols et la hauteur des bâtiments mitoyens. Lorsqu'il s'agissait de quartiers riches en monuments historiques, des attentes esthétiques très fortes concernant aussi bien la reconstruction des bâtiments existants que la construction des nouveaux édifices s'éveillaient. Ces attentes signifiaient l'adaptation du bâtiment au contexte, sans compromis, et la protection de l'image de la ville à partir des différents points de vue.

La parcelle de terrain bien visible de l'Institut français, situé au bord du Danube, a offert une excellente opportunité à l'architecte pour créer un bâtiment à la fois connu et durable, mais dans le même temps elle a également représenté un véritable défi par le fait même d'insérer un édifice moderne, convenant au goût de l'époque, dans le panorama de la colline du château de Buda, et dans le tissu historique.

Műemléki vizsgálat, Budapest I. kerület Corvin tér részletes rendezési terve és beépítési javaslata
Budapesti Városépítési Tervező Vállalat, Budapest, 1985

Étude des monuments historiques dans le plan local d'urbanisme du 1er arrondissement
Société d'urbanisme de Budapest, 1985

1982 François Mitterand francia köztársasági elnök Budapestre látogat és újra felveti az új épület gondolatát

Visite du Président de la République française François Mitterand à Budapest où il exprime son soutien à l'idée de la construction d'un nouveau bâtiment pour l'Institut culturel

1984 Pályázat Franciaországban a budapesti Francia Intézet új épületére

Concours français d'architecture pour la conception du nouvel édifice de l'Institut français de Budapest

12/1984 A francia külügyminisztérium bemutatja Georges Maurios győztes pályázatát a magyar hatóságoknak

Le ministère des Affaires étrangères français présente le projet du lauréat, Georges Maurios, aux autorités hongroises

05/1985 A francia külügymimisztérium vizsgálja a magyarországi szerződéstervezetet, amely megkötné a kezét a kivitelező cégek kiválasztásában

Le ministère français critique la proposition de contrat des autorités hongroises qui limiterait sa marge de manœuvre dans la sélection des partenaires opérationnels

11/1985 A francia követ eléri, hogy a magyar külügyminisztérium elálljon attól az elképzeléstől, hogy a francia állam csak magyar kivitelező cégekkel építtetheti meg a Francia Intézet épületét

L'Ambassadeur de France réussit à convaincre le ministère hongrois des Affaires étrangères de revenir sur sa volonté de n'avoir recours qu'à des entreprises de travaux hongroises pour la réalisation de l'Institut

13/12/1985 A francia nagykövetség és a DTEI aláírják az első szerződést, amelyben a DTEI a különböző hatósági szervekkel való egyeztetés és az építkezést megelőző tanulmányok elkészítésének feladatát kapja

L'Ambassade de France et le DTEI signent un premier contrat qui confie à ce dernier le suivi administratif du chantier et la préparation des études préalables

06/03/1986 G. Maurios bemutatja az épület előzetes terveit Magyarországon

G. Maurios expose en Hongrie les esquisses conceptuelles du nouveau bâtiment

24-27/06/1986 Magyar delegáció Párizsban

Voyage professionnel en France d'une délégation hongroise

10/11/1986 Az építész és a francia küldöttség találkozója az I. kerület vezetésével

L'architecte et une délégation française rencontrent les représentants de la municipalité du 1er arrondissement de Budapest

2. L'acceptation "règlementaire" du projet ne pouvant être que le résultat d'une négociation avec les autorités locales, le Maître d'Ouvrage insiste sur l'importance qu'il attache :

- à la qualité architecturale du projet,
- à son interface avec l'extérieur (traitement de l'accès, des vis-à-vis, ...),
- à ses possibilités d'évolution, en fonction de la négociation, dans le respect du parti d'orgine.

Extrait du programme du concours d'architecture, 1984

Részlet az épület pályázatában közzétett programból, 1984.

A Külügyminisztérium Diplomáciai Testületet Ellátó Igazgatóság tiszteletét fejezi ki a Francia Köztársaság budapesti Nagykövetségének és visszatérve a Budapest, I. kerület Fő utca 17. szám alatti telken felépítendő Francia Intézet építésével kapcsolatos 95. számu jegyzékében foglalt arra vonatkozó kérésre, hogy az építkezéssel megbizandó cég kiválasztásában teljes szabadságot élvezzen, van szerencséje a következőket közölni.

Az illetékes magyar szervek nem látják akadályát annak, hogy francia fővállalkozó kapjon megbizást az emlitett beruházás kivitelezésére az Igazgatóság közreműködése mellett. Amennyiben harmadik országbeli kivitelezőt kivánna a Tisztelt Nagykövetség megbizni, ahhoz előzetes engedély szükséges. Az Igazgatóság kész biztositani a Tisztelt Nagykövetség igénye szerint, magyar építőipari és egyéb cégek alvállalkozói közreműködését. A külső közművek /gáz-, viz-, elektromos-, csatorna-, telefon- és telexvezetékek/ megépitése továbbra is magyar kivitelezéssel kell, hogy történjék.

Az Igazgatóság javasolja a tervezési szerződés-tervezet fentiekre figyelemmel történő megtárgyalását december 2-6. között Budapesten.

A Külügyminisztérium Diplomáciai Testületet Ellátó Igazgatóság ezt az alkalmat is felhasználja, hogy a Francia Köztársaság budapesti Nagykövetségét nagyrabecsüléséről biztositsa.

Budapest, 1985. november 1.

Francia Köztársaság
Nagykövetsége
Budapest

A DTEI levelei a Francia Nagykövetségnek a kivitelező kiválasztásáról, 1985 júl. 16. és nov. 1.

Courriers du DTEI du 16 juillet et du 1er novembre 1985, autorisant la construction de l'Institut par une entreprise française tout en soulignant sa disponibilité à proposer des entreprises hongroises et rappelant l'obligation de confier les travaux de raccord à la voirie à une entreprise hongroise

Plus discret que son collègue américain et s'abritant derrière le fait que toute la négociation avait été menée directement depuis Helsinki avec la DTEI par L'Office National Finlandais des Bâtiments Publics, Monsieur SALMI m'a seulement laissé entendre que le chantier s'était déroulé sans problème, l'entreprise finlandaise maître d'oeuvre, la compagnie POLAR, ayant passé directement contrat avec la DTEI. Il semble toutefois que dans ce cas également la DTEI a perçu des honoraires correspondant à un pourcentage du contrat général équivalent à celui versé par les Etats-Unis pour la construction de leur école.

Note du directeur de l'Institut français Jack Batho

Jack Batho, a Francia Intézet igazgatójának levele a francia külügyminisztériumnak, amelyben beszámol a külföldi intézmények budapesti építési tapasztalatairól.

KÜLÜGYMINISZTÉRIUM
DIPLOMÁCIAI TESTÜLETET ELLÁTÓ
IGAZGATÓSÁG

AMBASSADE DE FRANCE EN HONGRIE
10. JAN. 1986
ARRIVEE

65/4-1/86

A Külügyminisztérium Diplomáciai Testületet Ellátó Igazgatósága tiszteletét fejezi ki a Francia Köztársaság budapesti Nagykövetségének és hivatkozva a Francia Köztársaság Kormánya és az Igazgatóság között 1985. december 13-án aláirt tervezési konzulensi szerződés 4.1.1. pontjában foglaltakra, van szerencséje közölni, hogy a Magyar Népköztársaság Építésügyi és Városfejlesztési Minisztériuma Georges Maurios ur részére magyarországi építési tervezői jogosultságot biztositott.

A Külügyminisztérium Diplomáciai Testületet Ellátó Igazgatósága ezt az alkalmat is felhasználja, hogy a Francia Köztársaság budapesti Nagykövetségét nagyrabecsüléséről biztositsa.

Budapest, 1986. január 9.

Courrier du 9 janvier 1986 du DTEI confirmant le droit qu'obtient G. Maurios d'utiliser son titre d'architecte en Hongrie

A DTEI levele G. Maurios magyarországi tervezési jogosultságáról, 1986. január 9.

A Francia Köztársaság
Nagykövetségének Kulturális Központja és
Intézete
Budapest, I., Fő utca 17.

Műszaki tájékoztatás és ismertetés

Helyszinrajzi elrendezés.

A tervezett épület Bp. I.ker. Fő utca 17. sz. telken fekszik. A területet három oldalról utca határolja; keletről a Bem rakpart, délről a Pala utca, nyugatról a Fő utca; az északi oldalon meglévő épületek tüzfalához csatlakozik. A Részletes rendezési terv előirásai szerint a Pala utcai telekhatártól a beépitési vonal lo m-re visszalép, mely a térszint alatti beépitésre nem vonatkozik. Az épület keretes beépitésü; a földszinten és két emeleti szinten a teljes alapterülettel beépül, mig a további szinteken egy udvari légtér körülzárásával csatlakozik a szomszédos épületek tüzfalához. A beépitési előirásnak megfelelően a tervezett épület párkánymagassága megegyezik a csatlakozó épületekével; tetőfelépitménye a környezet jellegének megfelelően magastetős. Pelszini parkolás, ill. megállás csak a Pala utcában engedélyezett.

Budapest, 1986. február 24.

/Emődy Attila/
konzulens építész
Budapesti Városépitési Tervező Vállalat

Emődy Attila konzulens építész műszaki tájékoztatása az épületről (részletek), 1986. február 26.

Rapport technique du bâtiment par Attila Emődy, architecte consultant, 26 février 1986
Dans le rapport, l'architecte décrit les contraintes urbanistiques dont le bâtiment devra tenir compte.

Conseil Municipal de Budapest
Sous-commission d'urbanisme de la
Commission municpale et technique

Budapest, le 11 avril 1986

Nº : 85031/11/1986.
Kovács/P.K.

EXPERTISE

Objet : Centre et Institut Culturel Français sis 17 rue Fő, Ier arrondissement.
Architecte : Georges Maurios (Paris)
Consultant : Attila Emődy (B.V.I.V.)
Argumentant : Károly Parády (Lakóterv)

Date et lieu de la réunion : 6 mars 1986, 14 heures, Conseil municipal de la capitale, 9-11 rue Városház, Ve.

Etaient présents : MM. Tibor Gáspár, dr. János Brenner, Etele Baráth, Ákos Kaszab, Árpád Mester, András Schöner, András Kovács, dr. Géza Tompai, Sándor Marjai, Georges Maurios, Attila Emődy, Károly Parády, Miklós Kiss, Tibor Csáki, Glajk, Verdalle. Mmes. dr. Piroska Czétényi, Katalin Kiss, dr. Mária Horváth.

Etaient excusés : MM. Mihály Ráday, Antal Szabadits, József Szanyi, Tivadar Láng.

Après avoir entendu l'exposé de l'architecte et le point de vue de l'argumentant, la sous-commission d'urbanisme a discuté l'avant-projet relatif à l'immeuble de l'institut et du centre culturel français, et a pris les résolutions suivantes:

- La sous-commission est d'accord avec la conception de base du projet de proposition élaboré à un haut niveau, et pense qu'elle convient à la poursuite de l'étude.
- Au cours de l'étude, il conviendra de tenir compte des remarques, des suggestions et des propositions, en particulier :

+ Afin de préserver l'harmonie du paysage urbain, il convient de réapprécier l'entrée de la rue Pala -l'avant-corps de l'édifice-, et de développer la solution architecturale proposée.

- 2 -

+ La formation de la "fissure" entre les deux blocs de la Fő utca -angle de la rue Pala, cage d'escalier- doit être examinée.

+ Quant au projet de façade, il convient d'être particulièrement exigeant tant sur le choix des matériaux, que sur la réalisation des détails. Il convient d'examiner le choix des matériaux envisagés pour les deux types de couverture (tuiles, plaques de cuivre).

+ Afin de déterminer l'insertion harmonieuse de l'immeuble dans l'environnement, il convient de réaliser une maquette (au 1/500e) de l'immeubles'intégrant à la "maquette de Budapest", ainsi qu'un plan du front du Danube.

+ La sous-commission a également attiré l'attention du consultant du projet sur la nécessité d'examiner convenablement les prescriptions relatives aux nuisances (bruit, désagréments divers causés par l'école, l'auditorium, etc) sur les immeubles voisins.

L'étude qui sera réalisée devra de nouveau être présentée devant la sous-commission -préalablement à l'engagement de la procédure d'autorisation-.

tibor Gáspár
Chef de service

Traduction du rapport de la réunion du Conseil Municipal où G. Maurios a présenté le 6 mars 1986 son projet pour l'Institut

Jelentés francia fordítása a Fővárosi Tanács 1986. március 6-ai gyüléséről, ahol G. Maurios bemutatta az Intézet terveit.
A Tanács kedvezően fogadta a terveket, és az épület városi kontextusba való illeszkedésének fontosságát hangsúlyozva egyes részletek újragondolását javasolta az építésznek.

05/12/1986 Feltételekhez kötött építési engedély az I. kerülettől

La municipalité du Ier arrondissement délivre le permis de construire soumis à certaines conditions

18/12/1986 A DTEI a francia nagykövetség kérésére fellebbez az építési engedély feltételei ellen

L'Ambassade demande à la DTEI de faire appel des réserves du permis de construire auprès des autorités municipales

22/01/1987 A fővárosi tanács felülvizsgálja és törli az I. kerület feltételeit

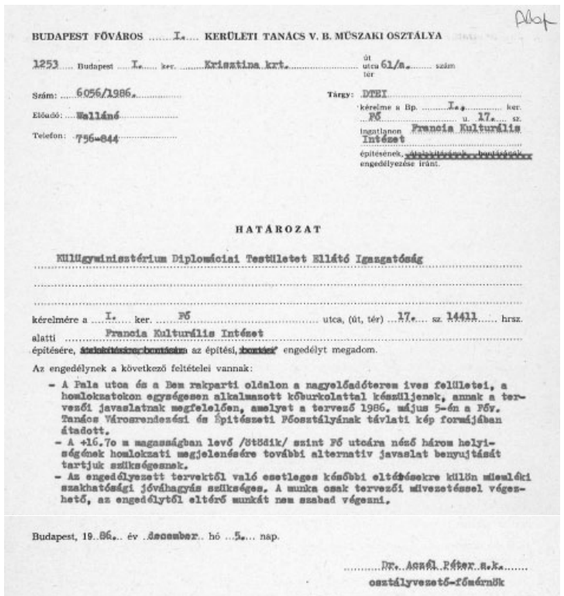
Le Conseil municipal de Budapest analyse les réserves contraignantes formulées par le Ier arrondissement et décide de les supprimer

25/03/1987 Horn Gyula külügyminiszteri államtitkár a két ország kulturális intézetei státuszának rendezését javasolja a francia külügyminiszternek

Gyula Horn, ministre des Affaires étrangères hongrois, soumet à son homologue français une proposition visant la définition officielle du statut des instituts culturels des deux pays

01/01/1988 Az ÁFA bevezetése 25%-kal megnöveli az építkezés költségeit

La mise en vigueur de la loi sur la TVA augmente le budget prévisionnel des travaux de 25%

BUDAPEST FŐVÁROS ..I.. KERÜLETI TANÁCS V. B. MŰSZAKI OSZTÁLYA

1253 Budapest I. ker. Krisztina krt. út utca 61/a. szám tér

Szám: 6056/1986. Tárgy: DTEI

Előadó: Halláné kérelme a Bp. I.-a. ker. Fő út 17. sz. ingatlanon Francia Kulturális Intézet építésének, ~~átalakításának, bővítésének~~ engedélyezése iránt.

Telefon: 756-844

HATÁROZAT

Külügyminisztérium Diplomáciai Testületet Ellátó Igazgatóság

kérelmére a I. ker. Fő utca, (út, tér) 17. sz. 14411 hrsz. alatti Francia Kulturális Intézet építésére, ~~átalakítására, bővítésére~~ az építési, ~~bontási~~ engedélyt megadom.

Az engedélynek a következő feltételei vannak:

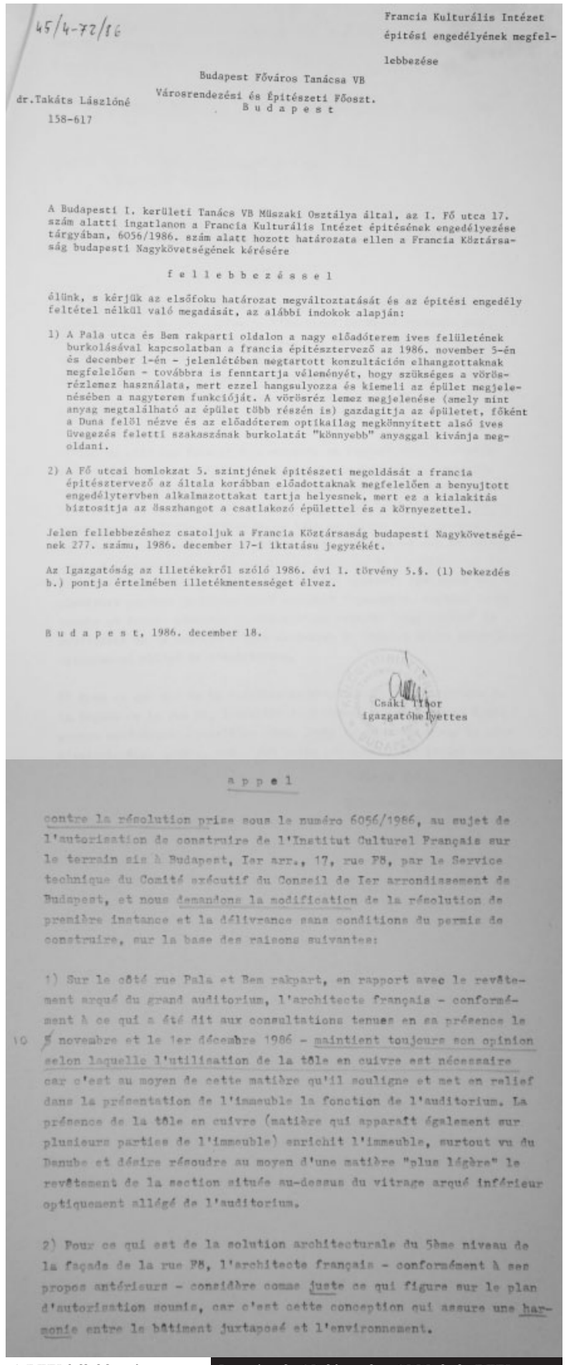
- A Pala utca és a Bem rakparti oldalon a nagyelőadóterem íves felületei, a hozzákapcsolódó egységesen alkalmazott kőburkolattal készüljenek, annak a tervvezői javaslatnak megfelelően, amelyet a tervező 1986. május 5-én a Főv. Tanács Városrendezési és Építészeti Főosztályának távlati kép formájában átadott.
- A +16.70 m magasságban levő /8.emelet/ szint Fő utcára néző három helyiségének hozzákapcsolására további alternatív javaslat benyújtását tartjuk szükségesnek.
- Az engedélyezett tervektől való esetleges későbbi eltérésekre külön műszaki szakhatósági jóváhagyás szükséges. A munka csak tervezői művezetéssel végezhető, az engedélytől eltérő munkát nem szabad végezni.

Budapest, 19..86.. év ..december.. hó ...5... nap.

Dr. Acsádi Péter s.k.
osztályvezető-főmérnök

Az I. kerületi Műszaki Osztály feltételes építési engedélye, 1986. december 5.

Permis de construire délivré le 5 décembre 1986 par le 1er arrondissement de Budapest sous certaines réserves d'ordre esthétique comme le changement du revêtement en cuivre de la rotonde par de la pierre agrafée similaire à celle de la façade, ou comme la demande de revoir la façade du cinquième étage sur Fő utca

45/4-72/16

Francia Kulturális Intézet építési engedélyének megfellebbezése

Budapest Főváros Tanácsa VB
Városrendezési és Építészeti Főoszt.
B u d a p e s t

dr.Takáts Lászlóné
158-617

A Budapesti I. kerületi Tanács VB Műszaki Osztálya által, az I. Fő utca 17. szám alatti ingatlanon a Francia Kulturális Intézet építési engedélyezése tárgyában, 6056/1986. szám alatt hozott határozata ellen a Francia Köztársaság budapesti Nagykövetségének kérésére

f e l l e b b e z ü n k

s kérjük az elsőfoku határozat megváltoztatását és az építési engedély feltétel nélkül való megadását, az alábbi indokok alapján:

1) A Pala utca és Bem rakparti oldalon a nagy előadóterem íves felületének burkolásával kapcsolatban a francia építésztervező az 1986. november 5-én és december 1-én - jelenlétében megtartott konzultáción elhangzottaknak megfelelően - továbbra is fenntartja véleményét, hogy szükséges a vörösréz használata, mert ezzel hangsulyozza és kiemeli az épület megjelenésében a nagyterem funkcióját. A vörösréz lemez megjelenése (amely mint anyag megtalálható az épület több részén is) gazdagitja az épületet, főként a Duna felől nézve és az előadóterem optikailag megkönnyitett alsó íves üvegezés feletti szakaszának burkolatát "könnyebb" anyaggal kivánja megoldani.

2) A Fő utcai homlokzat 5. szintjének építészeti megoldását a francia építésztervező az általa korábban előadottaknak megfelelően a benyujtott engedélytervben alkalmazottakat tartja helyesnek, mert ez a kialakitás biztositja az összhangot a csatlakozó épülettel és a környezettel.

Jelen fellebbezéshez csatoljuk a Francia Köztársaság budapesti Nagykövetségének 277. számu, 1986. december 17-i iktatásu jegyzékét.

Az Igazgatóság az illetékekről szóló 1986. évi I. törvény 5.§. (1) bekezdés b.) pontja értelmében illetékmentességet élvez.

B u d a p e s t, 1986. december 18.

Csáki Tibor
igazgatóhelyettes

a p p e l

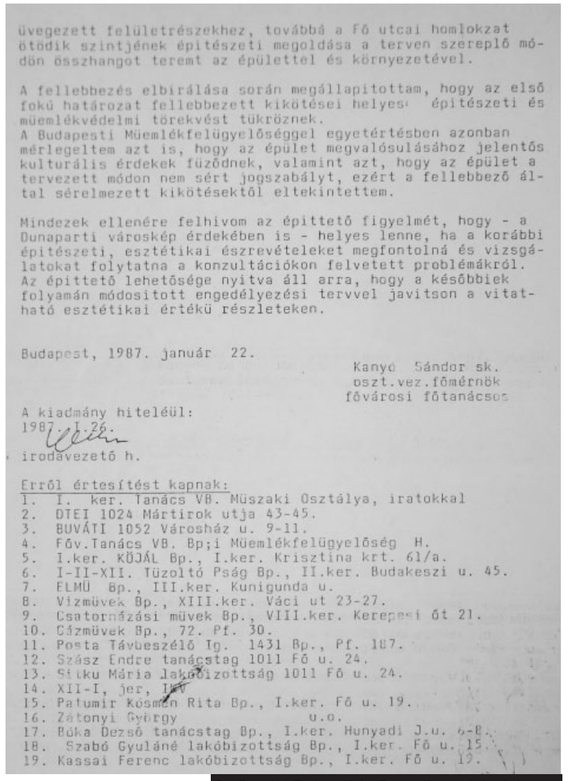
contre la résolution prise sous le numéro 6056/1986, au sujet de l'autorisation de construire de l'Institut Culturel Français sur le terrain sis à Budapest, Ier arr., 17, rue Fő, par le Service technique du Comité exécutif du Conseil de Ier arrondissement de Budapest, et nous demandons la modification de la résolution de première instance et la délivrance sans conditions du permis de construire, sur la base des raisons suivantes:

1) Sur le côté rue Pala et Bem rakpart, en rapport avec le revêtement arqué du grand auditorium, l'architecte français - conformément à ce qui a été dit aux consultations tenues en sa présence le 5 novembre et le 1er décembre 1986 - maintient toujours son opinion selon laquelle l'utilisation de la tôle en cuivre est nécessaire car c'est au moyen de cette matière qu'il souligne et met en relief dans la présentation de l'immeuble la fonction de l'auditorium. La présence de la tôle en cuivre (matière qui apparaît également sur plusieurs parties de l'immeuble) enrichit l'immeuble, surtout vu du Danube et désire résoudre au moyen d'une matière "plus légère" le revêtement de la section située au-dessus du vitrage arqué inférieur optiquement allégé de l'auditorium.

2) Pour ce qui est de la solution architecturale du 5ème niveau de la façade de la rue Fő, l'architecte français - conformément à ses propos antérieurs - considère comme juste ce qui figure sur le plan d'autorisation soumis, car c'est cette conception qui assure une harmonie entre le bâtiment juxtaposé et l'environnement.

A DTEI fellebbezése az építési engedély feltételei ellen, 1986. december 18.

Courrier du 18 décembre 1986 de la DTEI auprès du comité exécutif du conseil municipal de Budapest pour faire appel des réserves du permis de construire

üvegezett felületrészekhez, továbbá a Fő utcai homlokzat ötödik szintjének építészeti megoldása a terven szereplő módon összhangot teremt az épülettel és környezetével.

A fellebbezés elbirálása során megállapitottam, hogy az első fokú határozat fellebbezett kikötései helyesek építészeti és müemlékvédelmi törekvést tükröznek.
A Budapesti Müemlékfelügyelőséggel egyetértésben azonban mérlegeltem azt is, hogy az épület megvalósulásához jelentős kulturális érdekek füződnek, valamint azt, hogy az épület a tervezett módon nem sért jogszabályt, ezért a fellebbező által sérelmezett kikötésektől eltekintettem.

Mindezek ellenére felhivom az épittető figyelmét, hogy - a Dunaparti városkép érdekében is - helyes lenne, ha a korábbi építészeti, esztétikai észrevételeket megfontolná és vizsgálatokat folytatna a konzultációkon felvetett problémákról. Az épittető lehetősége nyitva áll arra, hogy a későbbiek folyamán módositott engedélyezési tervvel javitson a vitatható esztétikai értékü részleteken.

Budapest, 1987. január 22.

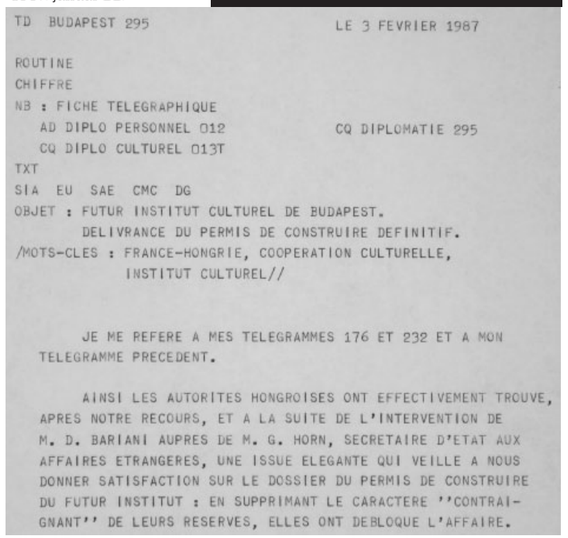
Kanyó Sándor sk.
oszt.vez.főmérnök
fővárosi főtanácsos

A kiadmány hiteléül:
1987. I. 26.
irodavezető h.

Erről értesítést kapnak:
1. I. ker. Tanács VB. Müszaki Osztálya, iratokkal
2. DTEI 1024 Mártirok utja 43-45.
3. BUVÁTI 1052 Városház u. 9-11.
4. Főv.Tanács VB. Bp;i Müemlékfelügyelőség H.
5. I.ker. KÜJÁL Bp., I.ker. Krisztina krt. 61/a.
6. I-II-XII. Tüzoltó Pság Bp., II.ker. Budakeszi u. 45.
7. ELMÜ Bp., III.ker. Kunigunda u.
8. Vizmüvek Bp., XIII.ker. Váci ut 23-27.
9. Csatornázási müvek Bp., VIII.ker. Kerepesi út 21.
10. Gázmüvek Bp., 72. Pf. 30.
11. Posta Távbeszélő Ig. 1431 Bp., Pf. 107.
12. Szász Endre tanácstag 1011 Fő u. 24.
13. Stiku Mária lakóbizottság 1011 Fő u. 24.
14. XII-I, jer, I
15. Patumir Kosmin Rita Bp., I.ker. Fő u. 19.
16. Zátonyi György u.o.
17. Béka Dezső tanácstag Bp., I.ker. Hunyadi J.u. 6-8.
18. Szabó Gyuláné lakóbizottság Bp., I.ker. Fő u. 15.
19. Kassai Ferenc lakóbizottság Bp., I.ker. Fő u. 19.

A budapesti másodfokú építési hatóság, a Fővárosi Tanács Városrendezési és Építészeti Főosztálya elfogadja a DTEI fellebbezését és feloldja az építési engedély feltételeit, 1987. január 22.

Le Comité Exécutif du Conseil municipal de Budapest accède à la demande du DTEI et annule les réserves formulées par le 1er arrondissement de Budapest, le 22 janvier 1987

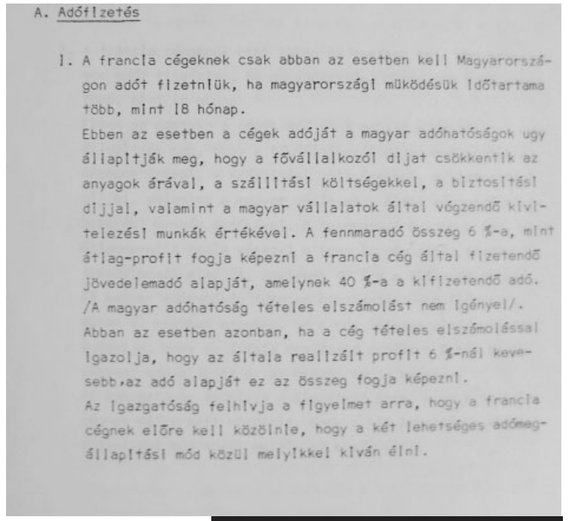

TD BUDAPEST 295 LE 3 FEVRIER 1987

ROUTINE
CHIFFRE
NB : FICHE TELEGRAPHIQUE
AD DIPLO PERSONNEL 012 CQ DIPLOMATIE 295
CQ DIPLO CULTUREL 013T
TXT
SIA EU SAE CMC DG
OBJET : FUTUR INSTITUT CULTUREL DE BUDAPEST.
DELIVRANCE DU PERMIS DE CONSTRUIRE DEFINITIF.
/MOTS-CLES : FRANCE-HONGRIE, COOPERATION CULTURELLE,
INSTITUT CULTUREL//

JE ME REFERE A MES TELEGRAMMES 176 ET 232 ET A MON TELEGRAMME PRECEDENT.

AINSI LES AUTORITES HONGROISES ONT EFFECTIVEMENT TROUVE, APRES NOTRE RECOURS, ET A LA SUITE DE L'INTERVENTION DE M. D. BARIANI AUPRES DE M. G. HORN, SECRETAIRE D'ETAT AUX AFFAIRES ETRANGERES, UNE ISSUE ELEGANTE QUI VEILLE A NOUS DONNER SATISFACTION SUR LE DOSSIER DU PERMIS DE CONSTRUIRE DU FUTUR INSTITUT : EN SUPPRIMANT LE CARACTERE ''CONTRAIGNANT'' DE LEURS RESERVES, ELLES ONT DEBLOQUE L'AFFAIRE.

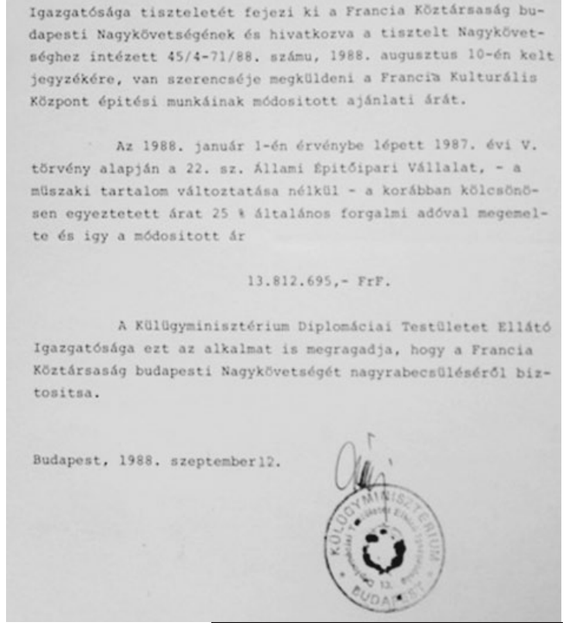

A. Adófizetés

1. A francia cégeknek csak abban az esetben kell Magyarországon adót fizetniük, ha magyarországi müködésük időtartama több, mint 18 hónap.
Ebben az esetben a cégek adóját a magyar adóhatóságok ugy állapitják meg, hogy a fővállalkozói dijat csökkentik az anyagok árával, a szállitási költségekkel, a biztositási dijjal, valamint a magyar vállalatok által végzendő kivitelezési munkák értékével. A fennmaradó összeg 6 %-a, mint átlag-profit fogja képezni a francia cég által fizetendő jövedelemadó alapját, amelynek 40 %-a a kifizetendő adó. /A magyar adóhatóság tételes elszámolást nem igényel/.
Abban az esetben azonban, ha a cég tételes elszámolással igazolja, hogy az általa realizált profit 6 %-nál kevesebb, az adó alapját ez az összeg fogja képezni.
Az igazgatóság felhivja a figyelmet arra, hogy a francia cégnek előre kell közölnie, hogy a két lehetséges adómegállapitási mód közül melyikkel kiván élni.

a DTEI levele az adófizetésről, 1987. október 13.

Courrier du 13 octobre 1987 du DTEI à propos du taux d'imposition des entreprises étrangères travaillant sur le territoire hongrois imposables à partir de 18 mois de résidence

A Külügyminisztérium Diplomáciai Testületet Ellátó Igazgatósága tiszteletét fejezi ki a Francia Köztársaság budapesti Nagykövetségének és hivatkozva a tisztelt Nagykövetséghez intézett 45/4-71/88. számu, 1988. augusztus 10-én kelt jegyzékére, van szerencséje megküldeni a Francia Kulturális Központ építési munkáinak módositott ajánlati árát.

Az 1988. január 1-én érvénybe lépett 1987. évi V. törvény alapján a 22. sz. Állami Épitőipari Vállalat, - a müszaki tartalom változtatása nélkül - a korábban kölcsönösen egyeztetett árat 25 % általános forgalmi adóval megemelte és igy a módositott ár

13.812.695,- FrF.

A Külügyminisztérium Diplomáciai Testületet Ellátó Igazgatósága ezt az alkalmat is megragadja, hogy a Francia Köztársaság budapesti Nagykövetségét nagyrabecsüléséről biztositsa.

Budapest, 1988. szeptember 12.

KÜLÜGYMINISZTÉRIUM BUDAPEST

A DTEI levele a Francia Nagykövetséghez, amelyben jelzik, hogy az 1988. január 1-jén bevezetett ÁFA 25%-kal megnöveli az építkezés költségét, 1988. szeptember 12.

Courrier du 12 septembre 1988 du DTEI annonçant l'application de la taxe sur la valeur ajoutée nouvellement entrée en vigueur en Hongrie au 1er janvier 1988 et augmentant de ce fait toutes les factures de 25%

02/1988 A francia nagykövetség tapasztalatcserét kezdeményez az Egyesült Államok és Finnország nagykövetségeivel a magyarországi építési tapasztalatokról

Echanges entre l'Ambassade de France et celles des Etats-Unis et de Finlande afin de partager leurs expériences respectives au sujet de la mise en place des chantiers de construction en Hongrie

12/10/1988 A francia nagykövetség és a DTEI aláírják a második szerződést

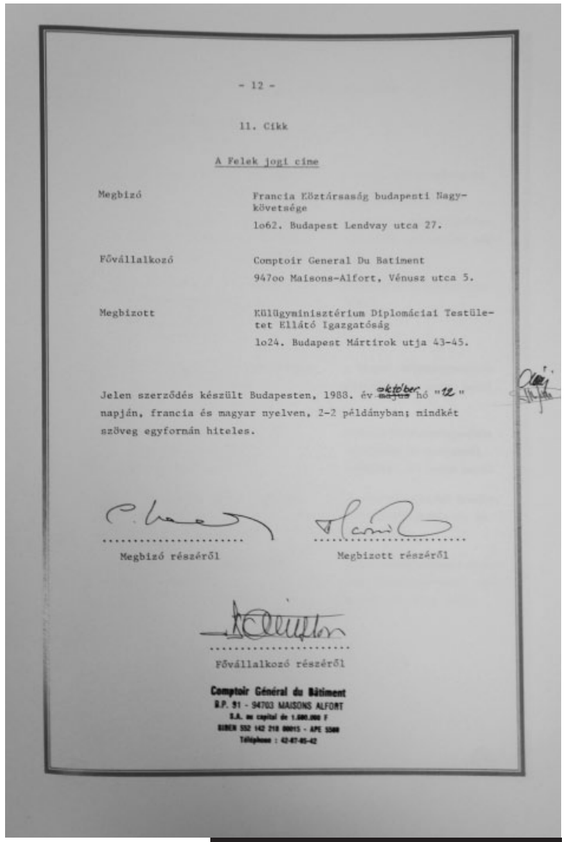
Signature d'un deuxième contrat conclu entre le ministère français des Affaires étrangères et le DTEI

01/12/1988 Az építési munkaterület átadása

Ouverture du chantier, début des terrassements et des fondations

03/07/1990 Az I. kerület apró módosításokat kér az épületen

La municipalité du Ier arrondissement demande certaines modifications à effectuer lors des finalisations

- 12 -

11. Cikk

A Felek jogi címe

Megbízó — Francia Köztársaság budapesti Nagykövetsége, 1062. Budapest Lendvay utca 27.

Fővállalkozó — Comptoir General Du Batiment, 9470o Maisons-Alfort, Vénusz utca 5.

Megbízott — Külügyminisztérium Diplomáciai Testületet Ellátó Igazgatóság, 1024. Budapest Mártirok utja 43-45.

Jelen szerződés készült Budapesten, 1988. év ~~október~~ hó "12" napján, francia és magyar nyelven, 2-2 példányban; mindkét szöveg egyformán hiteles.

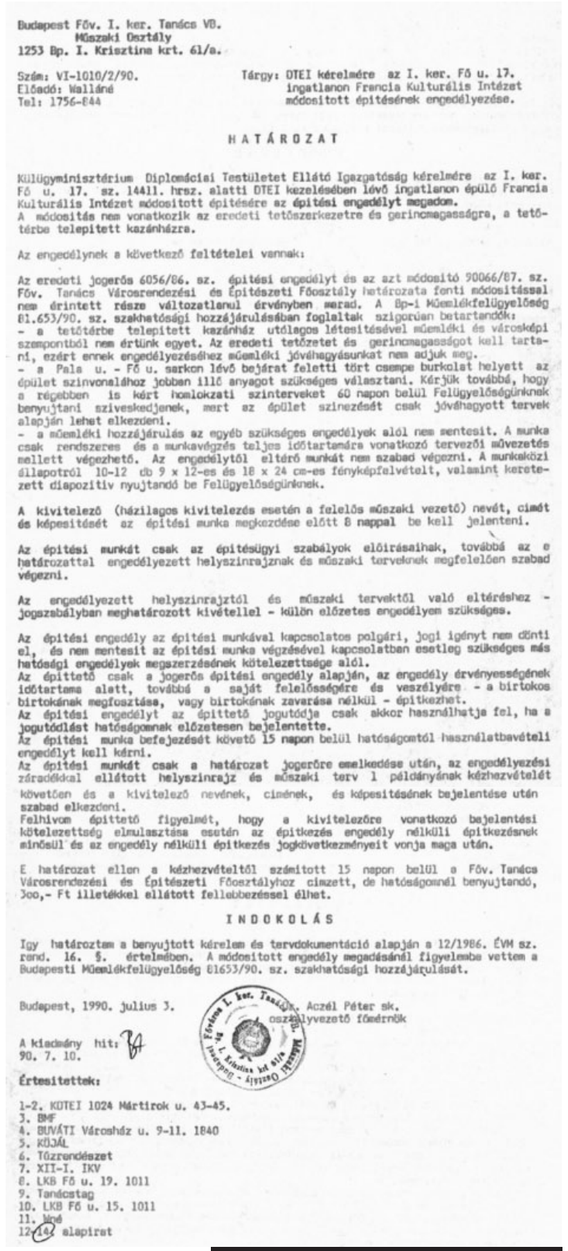
Megbízó részéről — Megbízott részéről

Fővállalkozó részéről

Comptoir Général du Bâtiment
B.P. 91 - 94703 MAISONS ALFORT

A Francia Intézet épületének felépítésére vonatkozó, aláírt szerződés, 1988. október 12.

Signature le 12 octobre 1988 du contrat tripartites SIAG/DTEI/CGB

Budapest Főv. I. ker. Tanács VB.
Műszaki Osztály
1253 Bp. I. Krisztina krt. 61/a.

Szám: VI-1010/2/90.
Előadó: Walláné
Tel: 1756-844

Tárgy: DTEI kérelmére az I. ker. Fő u. 17. ingatlanon Francia Kulturális Intézet módosított építésének engedélyezése.

HATÁROZAT

Külügyminisztérium Diplomáciai Testületet Ellátó Igazgatóság kérelmére az I. ker. Fő u. 17. sz. 14411. hrsz. alatti DTEI kezelésében lévő ingatlanon épülő Francia Kulturális Intézet módosított építésére az **építési engedélyt megadom.**
A módosítás nem vonatkozik az eredeti tetőszerkezetre és gerincmagasságra, a tetőtérbe telepített kazánházra.

Az engedélynek a következő feltételei vannak:

Az eredeti jogerős 6056/86. sz. építési engedélyt és az azt módosító 90066/87. sz. Főv. Tanács Városrendezési és Építészeti Főosztály határozata fenti módosítással nem érintett része változatlanul érvényben marad. A Bp-i Műemlékfelügyelőség 81.653/90. sz. szakhatósági hozzájárulásában foglaltak szigorúan betartandók:
- a tetőtérbe telepített kazánház utólagos létesítésével műemléki és városképi szempontból nem értünk egyet. Az eredeti tetőzetet és gerincmagasságot kell tartani, ezért ennek engedélyezéséhez műemléki jóváhagyásunkat nem adjuk meg.
- a Pala u. - Fő u. sarkon lévő bejárat feletti tört csempe burkolat helyett az épület szinvonalához jobban illő anyagot szükséges választani. Kérjük továbbá, hogy a régebben is kért homlokzati szinterveket 60 napon belül Felügyelőségünknek benyujtani szíveskedjenek, mert az épület színezését csak jóváhagyott tervek alapján lehet elkezdeni.
- a műemléki hozzájárulás az egyéb szükséges engedélyek alól nem mentesit. A munka csak rendszeres és a munkavégzés teljes időtartamára vonatkozó tervezői művezetés mellett végezhető. Az engedélytől eltérő munkát nem szabad végezni. A munkaközi állapotról 10-12 db 9 x 12-es és 18 x 24 cm-es fényképfelvételt, valamint keretezett diapozitiv nyujtandó be Felügyelőségünknek.

A kivitelező (házilagos kivitelezés esetén a felelős műszaki vezető) nevét, címét és képesitését az építési munka megkezdése előtt 8 nappal be kell jelenteni.

Az építési munkát csak az építésügyi szabályok előirásainak, továbbá az e határozattal engedélyezett helyszinrajznak és műszaki terveknek megfelelően szabad végezni.

Az engedélyezett helyszinrajztól és műszaki tervektől való eltéréshez - jogszabályban meghatározott kivétellel - külön előzetes engedélyem szükséges.

Az építési engedély az építési munkával kapcsolatos polgári, jogi igényt nem dönti el, és nem mentesit az építési munka végzésével kapcsolatban esetleg szükséges más hatósági engedélyek megszerzésének kötelezettsége alól.
Az építtető csak a jogerős építési engedély alapján, az engedély érvényességének időtartama alatt, továbbá a saját felelősségére és veszélyére - a birtokos birtokának megfosztása, vagy birtokának zavarása nélkül - építkezhet.
Az építési engedélyt az építtető jogutódja csak akkor használhatja fel, ha a jogutódlást hatóságomnak előzetesen bejelentette.
Az építési munka befejezését követő 15 napon belül hatóságomtól használatbavételi engedélyt kell kérni.
Az építési munkát csak a határozat jogerőre emelkedése után, az engedélyezési záradékkal ellátott helyszinrajz és műszaki terv 1 példányának kézhezvételét követően és a kivitelező nevének, címének, és képesitésének bejelentése után szabad elkezdeni.
Felhivom építtető figyelmét, hogy a kivitelezőre vonatkozó bejelentési kötelezettség elmulasztása esetén az építkezés engedély nélküli építkezésnek minősül és az engedély nélküli építkezés jogkövetkezményeit vonja maga után.

E határozat ellen a kézhezvételtől számitott 15 napon belül a Főv. Tanács Városrendezési és Építészeti Főosztályhoz cimzett, de hatóságomnál benyujtandó, 3oo,- Ft illetékkel ellátott fellebbezéssel élhet.

INDOKOLÁS

Igy határoztam a benyujtott kérelem és tervdokumentáció alapján a 12/1986. ÉVM sz. rend. 16. §. értelmében. A módositott engedély megadásánál figyelembe vettem a Budapesti Műemlékfelügyelőség 81653/90. sz. szakhatósági hozzájárulását.

Budapest, 1990. julius 3.

Dr. Aczél Péter sk.
osztályvezető főmérnök

A kiadmány hiteles:
90. 7. 10.

Értesitettek:
1-2. KÜTEI 1024 Mártirok u. 43-45.
3. BHF
4. BUVÁTI Városház u. 9-11. 1840
5. KÜJÁL
6. Tűzrendészet
7. XII-I. IKV
8. LKB Fő u. 19. 1011
9. Tanácstag
10. LKB Fő u. 15. 1011
11. Irat
12-14. alapirat

Feltételes építési engedély az I. kerület Műszaki Osztályától, 1990. július 3.

Permis de construire délivré le 3 juillet 1990 par le 1er arrondissement de Budapest ne comportant plus que des réserves non contraignantes

Paris, le 14 février 2012

entretien | interjú

Jacques CABANIEU

directeur de la construction au ministère des Affaires étrangères
a francia külügyminisztérium építésügyi igazgatója

Dans tous les pays socialistes, il y avait un organisme d'Etat comme le DTEI en Hongrie, comme le PDK en Russie, qui avait pour but de faire de l'argent sur des constructions faites par les autres pays étrangers, mais c'était institutionnalisé. C'est un racket d'Etat, si je peux me permettre, ce n'est pas du bakchich, c'est vraiment des contrats plus ou moins justifiés, mais dans lesquels on demande une rémunération pour des choses comme l'assistance à la maîtrise d'oeuvre, ou l'assistance à la maîtrise d'ouvrage.

Concernant l'Institut français de Budapest, le type de contrat qu'on m'imposait, qui s'appelait « assistance à la maîtrise d'œuvre », me rendait fou furieux, parce que je considerais que nous avions suffisamment de compétences architecturales et techniques, avec des bureaux d'études, avec des économistes, avec des architectes, capables de gérer en maîtrise d'oeuvre toutes les difficultés qui se présentaient et qu'on n'avait pas besoin de maître d'oeuvre assistant. On était assez grands pour tout faire à condition qu'on ait en face de nous des gens capables de nous dire ce qu'il fallait, quelles étaient les règles à appliquer ou, si ça ne leur plaisait pas, pourquoi, et on aurait trouvé des solutions ensemble. Donc j'ai dû à l'époque signer sans doute, de mémoire, un contrat d'assistance de maîtrise d'oeuvre de manière à au moins pouvoir faire avancer le projet et avoir en face de nous des gens qui acceptent au moins de répondre à nos questions.

Ensuite, il me semble bien qu'au niveau de l'entreprise, j'ai eu de grosses difficultés pour avancer, pour faire intervenir une entreprise française à Budapest, alors que les autorités hongroises l'avait refusé pendant longtemps. Je crois me souvenir que le démarrage du chantier a été retardé assez longtemps et, de mémoire, je crois bien qu'il a fallu un rendez-vous. Il a fallu profiter d'un voyage d'un ministre hongrois en France au Quai d'Orsay, et au cours de ce rendez-vous obtenir que soit autorisée l'intervention d'une entreprise française. Et nous, on sous-traitait à des boîtes hongroises et les Hongrois sous-traitaient à des boîtes françaises pour la construction à équivalence, quelque chose comme ça. Bon, et là je regarde, c'est janvier 88, et le concours, il était en 84. C'est ça, 4 ans, c'est hallucinant ! Après un concours, en général on démarre le chantier un an après.

Minden szocialista országban volt egy állami szervezet, mint a DTEI (Diplomáciai Testületeket Ellátó Igazgatóság), vagy a PDK Oroszországban, amelynek az volt a célja, hogy pénzt csiholjon ki a külföldi országok építkezéseiből; mindez intézményesítve volt. Ezek voltak az állam ütőkártyái, ha megengedhetem magamnak ezt a kifejezést: nem borravalóról volt szó, hanem valóban többé-kevésbé jogos szerződésekről, állami szinten, amelyekben olyan dolgokért kértek díjazást, mint a tervezésben, illetve a kiviteleésben szolgáltatott segítségnyújtás.

A Francia Intézet kapcsán aláírt szerződésünk „tervezéshez nyújtott támogatási szerződés" néven szerepelt. Ez engem iszonyúan felbosszantott, úgy véltem, elegendő építészeti és műszaki szaktudásunk van: a mérnöki irodákkal, közgazdászokkal, építészekkel együtt képesek vagyunk megbirkózni a felmerülő nehézségekkel, nincs szükségünk építészeti segítségre a munka során. Elég nagyok voltunk ahhoz, hogy mindent elvégezzünk egymagunk, feltéve, ha szemtől-szembe közlik velünk a szükséges intéznivalókat, illetve azt, hogy melyek azok az előírások, amelyeket be kell tartanunk. Nem tehettem mást, mint hogy aláírjam a szerződést annak az érdekében, hogy haladhassunk a tervvel és olyan embereket tudhassunk magunk körül, akik legalább hajlandóak válaszolni a kérdéseinkre.

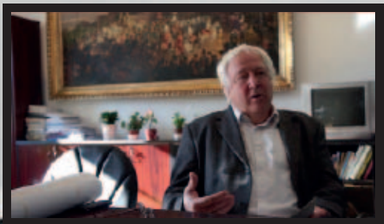
A cégeket illetően nagy erőfeszítéseket kellett tennem azért, hogy Budapesten francia cégek vegyenek részt a kivitelezésben. A magyar hatóságok elutasították, hogy franciák hosszabb ideig dolgozzanak Magyarországon. Emlékszem arra, hogy a kivitelezés megkezdése viszonylag sokáig húzódott, és úgy rémlik, hogy a munkálatok elindításához szükség volt egy kis politikai nyomásra. Ki kellett használni azt az alkalmat, amikor egy magyar miniszter Párizsba, a Külügyminisztériumba látogatott. A találkozó folyamán meg kellett szerezni a francia cég munkavégzéséhez szükséges engedélyt. Mindez 1988-ban volt, négy évvel a pályázat után: elképesztő volt ez a lassúság; a pályázatot követően általában egy éven belül elindul az építkezés.

Budapest, 2012. február 29.

interjú | entretien

Dr ACZÉL Péter

az I. kerület főépítésze
architecte en chef de la Mairie du 1er arrondissement

Azon a telken, ha jól emlékszem, egy látható foghíj volt, amin egy teniszpálya működött: olykor üzemelt, olykor nem, így nem igazán töltötte be azt a klasszikus teniszpálya-szerepet, amit elvárnánk. Nekem mint főépítésznek ezért mindenképpen kedvező fordulatot jelentett, hogy ezt a területet be akarják építeni. Hogy a Francia Intézet épületét tervezték ide, annak külön örültem. Hogy az I. kerületbe, Budapest szívébe kerül a francia kultúra egy bázisa, az egy megtisztelő és nagyon pozitív dolog. Egészében véve én borzasztóan örültem, amikor megtudtam, hogy ez a szándék megtestesül és megkezdődik itt egy építkezés.

A kérdés az volt, hogy ki fogja elkészíteni ennek az épületnek a terveit. Emlékeim szerint itthon akkoriban egy olyan jogszabály élt, hogy Magyarországon csak magyar tervező tervezhet. Ezt persze már akkor is megpróbálták felpuhítani úgy, hogy ilyenkor összeállt egy magyar és egy külföldi, és a magyar nevében tervezett a külföldi. De voltak olyan tervezők, mint Georges Maurios, akik tartották magukat annyira, hogy nem akartak más neve mögött dolgozni: nehéz volt adminisztratív szempontból megoldani, hogy ki jelenjen meg a Francia Intézet tervezőjeként.

Bennem az maradt meg, hogy a francia tárgyalópartnereim nem igazán akarták elfogadni a magyar álláspontokat. Azt kommunikálták, hogy legyünk boldogok, hogy ők idehozzák ezt az intézetet és érezzük magunkat megtiszteltve: ne okoskodjunk, ne tegyünk ellenvetést, ne hozzunk alternatívákat, hanem tegyük azt, amit ők szeretnének. A mi taktikánk akkor is – és most is – az volt, hogy a tervezési feladatot az alkalmas tervezőre kell bízni. A mi feladatunk az orientáció volt, tehát azoknak a szempontoknak a megfogalmazása, amelyek az adott szituációban lényegesek. Itt például nagyon fontos volt az, hogy léptékében, sőt még a színeiben is egy olyan épület létesüljön, amelyik korszerű, modern, ugyanakkor nem akar nagyon nagy durranást csinálni: nem akarja önmagát túlzottan, nagyobb súllyal mutogatni, mint ami itt elviselhető. Ez volt a két fél közötti ütközési pont, hiszen a tervező elsősorban mindig a megbízó irányába próbál megfelelni. Nekem a munkaköri kötelességem, hogy feldolgozzam ezeket a helyzeteket, a tervezői oldalon azonban nincs ez így. Vannak tervezők, akik ezt nehezebben kezelik, és vannak, akik könnyebben viselik az együttműködést.

A cet endroit se trouvait un terrain vague qui abritait un court de tennis : celui-ci était ouvert ou fermé, si bien qu'il ne remplissait pas vraiment la fonction qu'on est en droit d'attendre d'un court de tennis classique. En tant qu'architecte en chef, la première bonne nouvelle a été d'apprendre que ce terrain allait être construit. Je me suis réjoui encore plus quand j'ai entendu qu'on prévoyait d'y installer l'Institut français. Le fait que la base de la culture française s'installe dans le 1er arrondissement, le coeur de Budapest, était un grand honneur, un évènement positif. Bref, j'ai été fou de joie quand j'ai su que le projet prenait corps et que la construction allait commencer.

La question était de savoir qui dessinerait les plans du bâtiment. Si je me souviens bien, à l'époque il y avait une loi qui disait qu'en Hongrie, seul un architecte hongrois pouvait dessiner un plan. Bien sûr, il y avait moyen de déjouer l'obstacle en réunissant un architecte hongrois et un étranger, et l'étranger concevait le projet au nom du collègue hongrois. Cependant, il y avait des architectes, comme par exemple Georges Maurios, qui ne voulaient pas travailler sous un autre nom : du point de vue administratif, il était difficile de résoudre la question du nom de l'architecte de l'Institut français.

Ce que je retiens aujourd'hui est que mes partenaires français ne voulaient pas vraiment accepter les points de vues hongrois. Ils alléguaient que nous devions être heureux qu'ils nous offrent cet institut et que nous devions nous sentir honorés : « ne faisons pas les malins, ne leur mettons pas de bâtons dans les roues, ne proposons pas d'alternatives, mais faisons ce qu'ils aimeraient ». Notre tactique de l'époque – et encore aujourd'hui – était que le projet devait être confié à un architecte compétent. Nous devions définir les aspects essentiels dans la situation donnée. Là par exemple, il était très important qu'au niveau des dimensions et aussi des couleurs soit construit un bâtiment moderne mais qui ne fasse pas l'effet d'un coup de tonnerre, qui ne veuille pas se mettre plus en avant qu'il n'est souhaitable à cet endroit. C'était la pierre d'achoppement entre les deux parties, vu que l'architecte se préoccupait avant tout des souhaits du commanditaire. De mon côté, j'étais tenu de résoudre tous les problèmes administratifs, ce qui n'était pas le cas de l'architecte. Il y a des architectes qui ont du mal à collaborer et d'autres, pour qui c'est plus facile.

Annyira szívügyemnek éreztem ezt a kérdést, hogy amikor a tervezési folyamat évének januárjában először az Egyesült Államokban jártam, útközben leszálltam Párizsban azzal a kifejezett szándékkal, hogy elmenjek Georges Maurios irodájába és megnézzem az akkor készülő, már majdnem végleges tervet. Az átszállásra volt öt vagy hét órám, az ottani magyar követség egyik munkatársa várt a repülőtéren és vitt el abba az irodába, ahol megmutatták ezeket, sőt még néhány más tervet is. Rendben lévőnek gondoltam a dolgot: ha úgy tetszik, megkönnyebbülve repültem tovább.

Nem volt semmiféle igazi konfliktus a tervező és köztem, én legalábbis így éltem meg a tervezési folyamatot. De a kommunikáció nem volt annyira barátságos, mint amilyen barátságosnak éreztem én magam ezt a helyzetet. A terület szabályozása egyértelmű volt, nem voltak benne nyitott kérdések, amelyeket menet közben kellett volna megoldani. Az viszont lehetséges, hogy ezek az információk rosszul, akadozva jutottak el ahhoz a csapathoz, amely a tervezéssel foglalkozott. Magyarországon a nyolcvanas években bevezetett helyépítési szabályzatok közül az egyik első volt az I. kerületi szabályrendszer. Ez a szabályrendszer, kiállva húsz év próbáját, a mai napig működőképes.

Ez egy történelmi városrész, amely jelenleg is mindössze húsz-harminc üres telekkel rendelkezik. Itt nem az a tipikus, hogy új házak épülnek, hanem inkább az, hogy meglévő épületek rekonstrukciójára, funkcióváltására kerül sor. Az új épületeknek azonban nagyon nagy jelentőségük van, mert erősen formálják a világörökségi arculatot. Ezek városközponti épületek. Az, hogy a városközpontban mit lehet építeni, mindenki tudja: nyilván nem lőporgyárat vagy sertéshizlaldát. Hogy mekkorát lehet építeni, azt a szabályrendszerünk pontosan leírta, beleértve a magassági és beépítési paramétereket, a beépítési százalékot, szintterületet és a csatlakozási magasságokat. Azt, hogy ide milyen funkció kerül, nem tervezte meg a kerület: nem bölcsődét akartunk ide építeni és nem is pártházat, hanem azt mondtuk, hogy itt van egy ilyen paraméterekkel rendelkező ingatlan, és az ingatlan tulajdonosa a lehetséges összes változat közül azt választja ki magának, amelyik számára a legelőnyösebb. Arra a kérdésre, hogy ez az épület francia kulturális funkciót kapjon, a kerületnek semmi ráhatása nem volt: teljesen nyitottak voltunk arra, hogy ide milyen megengedett funkció kerüljön.

Azt nem tudom, hogy a franciák tanultak-e tőlünk valamit – szerintem nem tanultak semmit. Nem volt az az érzésem, hogy azért jöttek volna, hogy tanuljanak tőlünk. Ők ezt az akadályt venni akarták és jól vették. Én sem éreztem úgy, hogy sokat tanultam volna a francia tervezési metodikából, de az épületből igen: egy épületből magából természetesen az ember mindig tanul.

L'affaire me tenait tellement à coeur qu'en janvier de l'année de la conception du projet, alors que je me rendais aux Etats-Unis, je me suis arrêté à Paris avec la ferme intention d'aller dans le bureau d'études de Georges Maurios pour voir le plan presque définitif. J'avais cinq ou sept heures pour la correspondance : un collaborateur de l'Ambassade de Hongrie m'a attendu à l'aéroport et m'a conduit dans le bureau où on m'a montré les plans en question, ainsi que quelques autres. J'ai vu que tout était en ordre et j'ai continué mon voyage, soulagé.

Il n'y a pas eu de vrai conflit entre l'architecte et moi, du moins en ce qui me concerne. Toutefois, la communication n'était pas aussi amicale que la situation. La règlementation du terrain était sans équivoque : il n'y avait pas de question ouverte devant être réglée en cours. En revanche, il était possible que ces informations parviennent mal à l'équipe chargée du projet. En Hongrie, dans les années quatre-vingt, le cadre juridique pour les constructions du 1er arrondissement a été un des premiers à voir le jour. Ce cadre a surmonté vingt ans d'épreuves et il est encore opérationnel aujourd'hui.

Il s'agit d'un quartier historique qui compte actuellement seulement entre vingt et trente terrains vagues. Ici, la tendance n'est pas de construire de nouvelles maisons, mais de rénover les bâtiments existants ou de changer leurs fonctions. Cependant, les nouveaux bâtiments ont une importance considérable car ils définissent fortement le visage d'un patrimoine reconnu d'intérêt mondial par l'UNESCO. Ce sont des bâtiments du centre-ville. Chacun sait ce qu'on peut y construire: ce qu'on trouve dans les centres-ville, c'est-à-dire ni des fabriques de poudre, ni des porcheries. Pour ce qui est des dimensions des bâtiments, tout est défini précisément dans notre système juridique, y compris les paramètres de hauteur de construction, le pourcentage de constructions, les surfaces de plancher, les raccordements des corniches. L'arrondissement n'a pas prévu de fonction au bâtiment : nous ne voulions pas construire une crèche ou une maison du parti. Nous avons dit qu'il se trouve ici un immobilier disposant de tels paramètres et que le propriétaire de l'immobilier choisit parmi toutes les versions possibles la plus avantageuse pour lui. A la question de savoir si ce bâtiment serait appelé à diffuser la culture française, l'arrondissement n'avait pas son mot à dire : nous étions tout à fait ouverts sur le type de fonctions prévues.

Je ne sais pas si les Français ont appris quelque chose de nous ; à mon avis, ils n'ont rien appris. Je n'ai pas le sentiment qu'ils soient venus ici pour apprendre quelque chose de nous. Ils voulaient surmonter l'obstacle et ils l'ont fait brillamment. Moi non plus, je n'ai pas eu l'impression d'apprendre beaucoup des méthodes architecturales françaises ; en revanche, j'ai beaucoup appris du bâtiment : naturellement, on apprend toujours du bâtiment en lui-même.

Etudes de façade par G. Maurios, 1984–1986

A Maurios-terv formaváltozásai, 1984–1986

5

Az Intézet építése

1988–1992

A Francia intézet Fő utcai otthona volt az első olyan épület a rendszerváltás utáni Magyarországon, amely külföldi tervező kezéből, külföldi kivitelező vezetésével valósult meg: ennek megfelelően próbára tette a hazai szakmai tudást, éppúgy mint a szervezőkészséget. A két ország építkezési kultúrája merőben eltérő: a magyar munkamódszer szerint minden apró részletet és adatot jelölni kell terveken, a kivitelező cég feladata pedig az, hogy pontosan kövesse a rajzokat. Ezzel szemben a franciák számára a terv csak kiindulópont, ezt egészíti ki a szerződés egyik legfontosabb eleme, a technikai követelményeket és szabványokat lefektető, több száz oldalas szabálygyűjtemény. A kivitelező ezek alapján gazdálkodhat a rendelkezésére álló eszközökkel, a lényeg, hogy a végeredmény megfeleljen az elvárásoknak.

Az építkezés előkészítése nem volt politikai erőpróbáktól mentes: miközben a francia fél kiharcolta a francia fővállalkozóval való szerződés jogát, a cég kiválasztásában magyar nyomás is érvényesült. A francia kivitelező cég, a Comptoir Général du Bâtiment mind anyagi, mind diplomáciai megfontolásokból magyar alvállalkozókkal látott neki a munkának: a földmunkák, az alapozások, az alagsori és a földszinti szerkezetépítés elvégzése a 22. Állami Építővállalat feladata lett. A 22. ÁÉV 1988. december 1-jén vette át az építési területet, de az építkezés kezdetétől fogva kisebb-nagyobb nehézségekbe ütközött: egyrészt a Duna közelsége miatt a normálisnál nagyobb elővigyázatosságra volt szükség a talajvíz kizárására az építési területről, másrészt az előzetes vizsgálat nem fedte fel azokat

5

Le chantier de l'Institut

1988–1992

Après le changement de régime, le futur Institut français est pratiquement le premier bâtiment en Hongrie réalisé par une maîtrise d'ouvrage et une maîtrise d'œuvre étrangères, ce qui mettra à l'épreuve les compétences des professionnels locaux et demandera une grande flexibilité dans l'organisation du travail. En effet, la culture du chantier est très différente entre les deux pays : les Hongrois ne jurent que par les plans d'exécution sur lesquels tout doit être consigné, et que l'entreprise doit appliquer à la lettre, les Français quant à eux considèrent que les plans d'exécution sont une aide pour que l'entreprise arrive au résultat souhaité, tout en lui laissant une latitude sur les moyens mis en œuvre. Pour les Français, l'élément qui est vraiment contractuel, inconnu des Hongrois, est le Cahier des Clauses Techniques et Particulières, une sorte de très gros cahier des charges de plusieurs centaines de pages, dans lesquelles sont consignées toutes les caractéristiques techniques et normatives attendues. C'est une obligation de résultat et non de moyens.

Parallèlement à l'avancement des préparatifs du chantier, les tours de force politiques se multiplient : bien que le côté français ait réussi à faire valoir ses droits pour engager une entreprise de travaux française, les autorités hongroises font tout leur possible pour influencer le processus de sélection. L'entreprise française finalement retenue, le Comptoir Général du Bâtiment, ne peut entamer les travaux qu'en confiant certaines étapes à des sous-traitants hongrois, autant pour des raisons fiscales que diplomatiques. Ainsi les terrassements, les

”

A kilencvenes évek eleje amellett, hogy megváltozott a piac, egy építőanyag- és technológiai boom is volt. Megjelentek a külföldi gyártók és forgalmazók, mind szerkezetekben, mind anyagokban, és az ezekkel való bánásmódot is meg kellett tanulni."

Nagy Bálint, építész, 2012

«

Dans les années 90, au delà du changement introduit par le marché, il y a eu aussi un boom des technologies et des matériaux de construction. Les fabricants et revendeurs étrangers sont arrivés, autant avec des systèmes constructifs que des nouvelles matières, et nous avions dû apprendre à les gérer. »

Bálint Nagy, architecte, 2012

Építkezés, Fő utca felőli nézet

Photo du chantier, vue de Fő utca

a talajban rejtőző többméteres kőtömböket, amelyek valószínűleg az előző századi rakpartépítésből maradtak a helyszínen. E kőtömbök eltávolítása előre nem tervezett technológiai eszközök bevonását igényelte, és ez jelentősen kitolta az alapozás elkészültének időpontját.

A föld további meglepetéseket rejtett. Előfordult, hogy a munkások emberi csontvázra bukkantak a felszín alatti rétegekben; máskor a Külügyminisztériumot a Varsói Szerződés vezetőivel összekötő, a közműtérképen nem jelölt kommunikációs kábelt vágták át: a területet perceken belül lezárták a minisztérium emberei. Mindezek az események tovább hátráltatták az építkezést, amit a francia fél komoly kritikával fogadott: a késlekedés okában a magyar kivitelező cégek inkompetenciáját, a lengyel vendégmunkásokkal való kommunikációs problémákat, illetve a költségek felsrófolásának kísérletét látták.

A váratlan bonyodalmak ellenére az építkezés viszonylag nyugodt körülmények között haladt előre, és amikor az épület szerkezetkész, lefedett állapotba került, a francia építők nyársonsütésre (ez az épület elkészültét jelző magyar „bokrétaünnep” francia változata) hívták az építkezés minden közreműködőjét. Az épület végül tíz hónapos késéssel, három évnyi építkezés után, 1992 tavaszán készült el. Meglepő módon az építkezés folyamatáról nem sok dokumentumnak sikerült a nyomára akadni, azok is csupán arról tesznek említést, hogy a 22. Állami Építővállalat alkalmazottai megkezdték a földmunkákat és az alapozást. Miközben a levelezésekből és a különféle beszámolókból kiderül, hogy a kezdeti munkálatok nem voltak éppen zökkenőmentesek, a francia kivitelezők budapesti munkájáról szinte szó sem esik sehol, talán a munkálatok gördülékeny eseménytelensége miatt.

fondations, le gros œuvre et l’étanchéité reviennent à l’entreprise de bâtiment nationale n^{0} 22 (AEV22). Le chantier commence le 1er décembre 1988, mais les problèmes surviennent dès les premiers coups de pioche : d’une part la proximité du Danube exige des mesures de précaution particulières contre les infiltrations d’eau, d’autre part les études géotechniques préalables n'avaient pas révélé que le sol dissimulait de gros blocs de pierre. Ces probables vestiges de la construction des quais au siècle précédent, larges de plusieurs mètres, doivent être obligatoirement détruits pour pouvoir poser les fondations, mais les outils inadaptés de l’entreprise hongroise ont pour résultat un retard de plusieurs mois.

Or, le sol réserve d’autres surprises encore. Un jour les ouvriers tombent sur des squelettes humains en creusant les couches plus profondes, le lendemain ils coupent par hasard des câbles de communication qui ne figurent pas sur le plan officiel mais qui lient directement le ministère des Affaires étrangères avec les dirigeants du Pacte de Varsovie – et il suffit de quelques minutes pour que les agents du ministère arrivent sur les lieux et bloquent le chantier. Tous ces imprévus ralentissent les travaux, ce qui pousse le partenaire français à formuler des critiques amères : il voit la cause du retard dans l’incompétence des sous-traitants hongrois, les problèmes de communication avec les ouvriers polonais et la volonté de générer des frais supplémentaires.

Malgré ces péripéties, le chantier avance dans une relative bonne ambiance. Même le DTEI finit par faire preuve de bonne volonté. Lorsque le bâtiment est enfin clos et couvert et qu’il ne reste plus que les lots intérieurs à faire, les constructeurs français invitent tous les participants du chantier à une partie de grillade à la broche (le gigot-bitume, variante française de la tradition hongroise où l’on pose un bouquet de fleurs sur le point le plus haut du bâtiment lorsqu’il est atteint). Les finitions ont enfin lieu au printemps 1992, au bout de trois ans de travaux et avec dix mois de retard. Etonnamment, les seules archives retrouvées de cette époque ne concernent que la présence sur le chantier de l'entreprise d'Etat AEV22. Les comptes rendus de chantier suivants, lorsque des entreprises françaises se rendent à Budapest, sont introuvables. Peut-être parce qu'à partir de ce moment, le chantier se déroula sans aucune difficulté.

1986. január 30.	A Francia Intézet épülete megkapja a feltétel nélküli építési engedélyt
30/01/1986	Permis de construire accordé sans réserve
1987. április 15.	Kivitelezési pályázat francia és osztrák építővállalatok számára
15/04/1987	Appel à candidature des entreprises françaises et autrichiennes
1987. június	Pályázatok értékelése
06/1987	Sélection des candidatures
1987. augusztus	Tendertervek leadása
08/1987	Remise des dossiers de consultation aux entreprises sélectionnées
1987. szeptember 25.	A vállalatok beadják kivitelezési ajánlataikat
25/09/1987	Remise des offres des entreprises
1987. október 30.	Szerződés megkötése a CGB-vel
30/10/1987	Adjucation du marché à l’entreprise CGB
1987. november 16.	A munkakezdés elrendelése
16/11/1987	Ordre de service n°1
1988. október 12.	Háromoldalú szerződés a SIAG, a DTEI és a CGB között
12/10/1988	Contrat tri-partites SIAG/DTEI/CGB
1988. december 1.	Az építési terület átadása
01/12/1988	Mise à disposition du terrain pour début des travaux
1989–1991.	Nem áll rendelkezésre adat
1989–1991	Aucune donnée n'a été retrouvée
1992. február 24.	Megkezdődik az épület berendezése és bútorozása
24/02/1992	Mise à disposition de l’Institut pour emménagement
1992. május 25.	Az épület ünnepélyes átadása
25/05/1992	Inauguration

AMBASSADE DE FRANCE
SERVICE ET INSTITUT CULTURELS
17 RUE FÖ 1er Arr. BUDAPEST

D.O.E.

PLAN DE R+1

ECH : 1/50
DATE : 10.04.1998

01

DESIGNATION	NUMERO	SOL	MURS	PLINTHE	PLAFOND
SCENE	1.01	S6	RI.3	PL.4	P1
ARRIERE-SCENE	1.02	S2	RI.2	PL.4	P1
SAS	1.03	S5	RI.4-R18	PL.4	P6
"	1.04	S5	RI.4-R18	PL.4	P6
GALERIE	1.05	S5	RI.4	PL.7	P6
MEZZANINE	1.06	S5	RI.4	PL.1	P6
DEBARCEMENT	1.07	S5	RI.4	PL.1	P6
FOYER	1.08	S5	RI.7	PL.1	
BAR	1.09	S6	RI.1-R15	PL.1	P5
DEPOT	1.10	S2	RI.2		P0
SANITAIRES H	1.11	S9	R15-R12	PL.3	P2
SANITAIRES F	1.12	S9	R15-R12	PL.3	P2
COURETTE	1.13	S10	RE.4	PL.6	
CLUB	1.14	S3	RE.6	PL.2	P5
DEPOT	1.15	S2	RI.2		
SANITAIRES H	1.16	S9	R15-R12	PL.3	P5
SANITAIRES F	1.17	S9	R15-R12	PL.3	P5
PASSERELLE	1.18	S3			
ESCALIER	E.5	S5	RE.71		
"	E.4	S5			
"	E.5	S10	RE2-RE6	PL.5	P5
"	E.6	S10	RE.6	PL.5	P5
"	E.8	S5	R18-R14	PL.1	
"	E.9	S4	RE.4-R15	PL.5	P2
"	E.10	S9	RE.2	PL.4	P1

Plan du premier étage / Első emeleti alaprajz

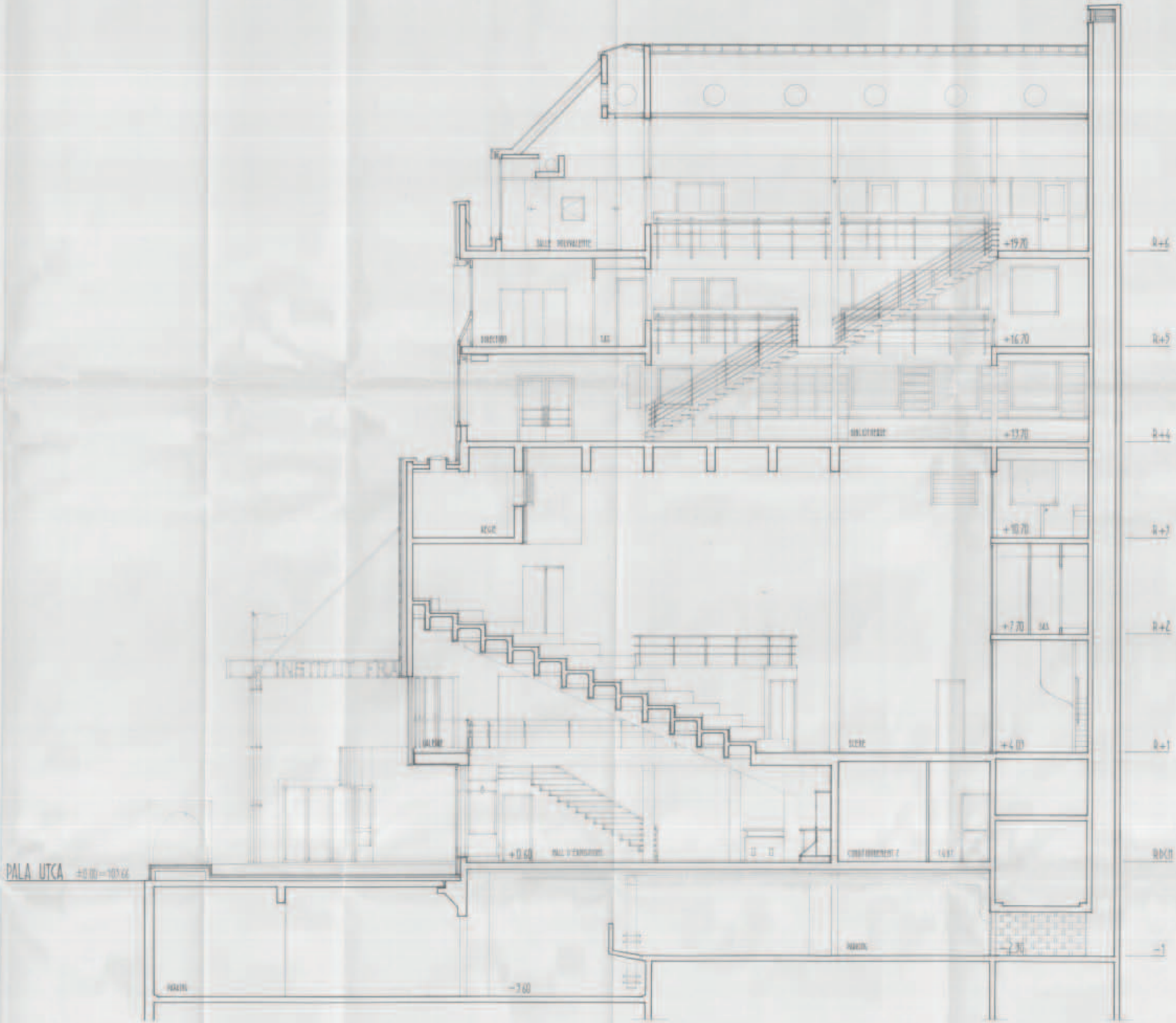
AMBASSADE DE FRANCE
SERVICE ET INSTITUT CULTURELS
17 RUE FÖ 1er Arr. BUDAPEST

D.O.E.

COUPE 1-1

ECH 1:50
DATE 10-04-1992

13

Coupe sur l'amphithéâtre | Az előadóterem metszete

AMBASSADE DE FRANCE
SERVICE ET INSTITUT CULTURELS
17 RUE FÔ 1er Arr. BUDAPEST

D.O.E.

FACADE EST

ECH 1:50
DATE 10 04 1992

11

CONCEPTEURS

LECOMTE MAURICE ARCHITECTE DPLG
JEAN-PIERRE TOHIER ECONOMISTE
BEDPA BET STRUCTURE
CET BET FLUIDES
GUY-CLAUDE FRANCOIS SCENOGRAPHE
ROGER LAMORAL ACOUSTICIEN

CONSULTANTS SUTV

EMODY ATTILA ARCHITECTE
BORSKI I. INGENIEUR ELECTRICITE
VALAY E. INGENIEUR MECANIQUE
SCHNEIBER J. INGENIEUR STRUCTURE

Elévation du quai Bem

A Bem rakparti homlokzat

AMBASSADE DE FRANCE
SERVICE ET INSTITUT CULTURELS
17 RUE FŐ 1er Ar. BUDAPEST

D.O.E.

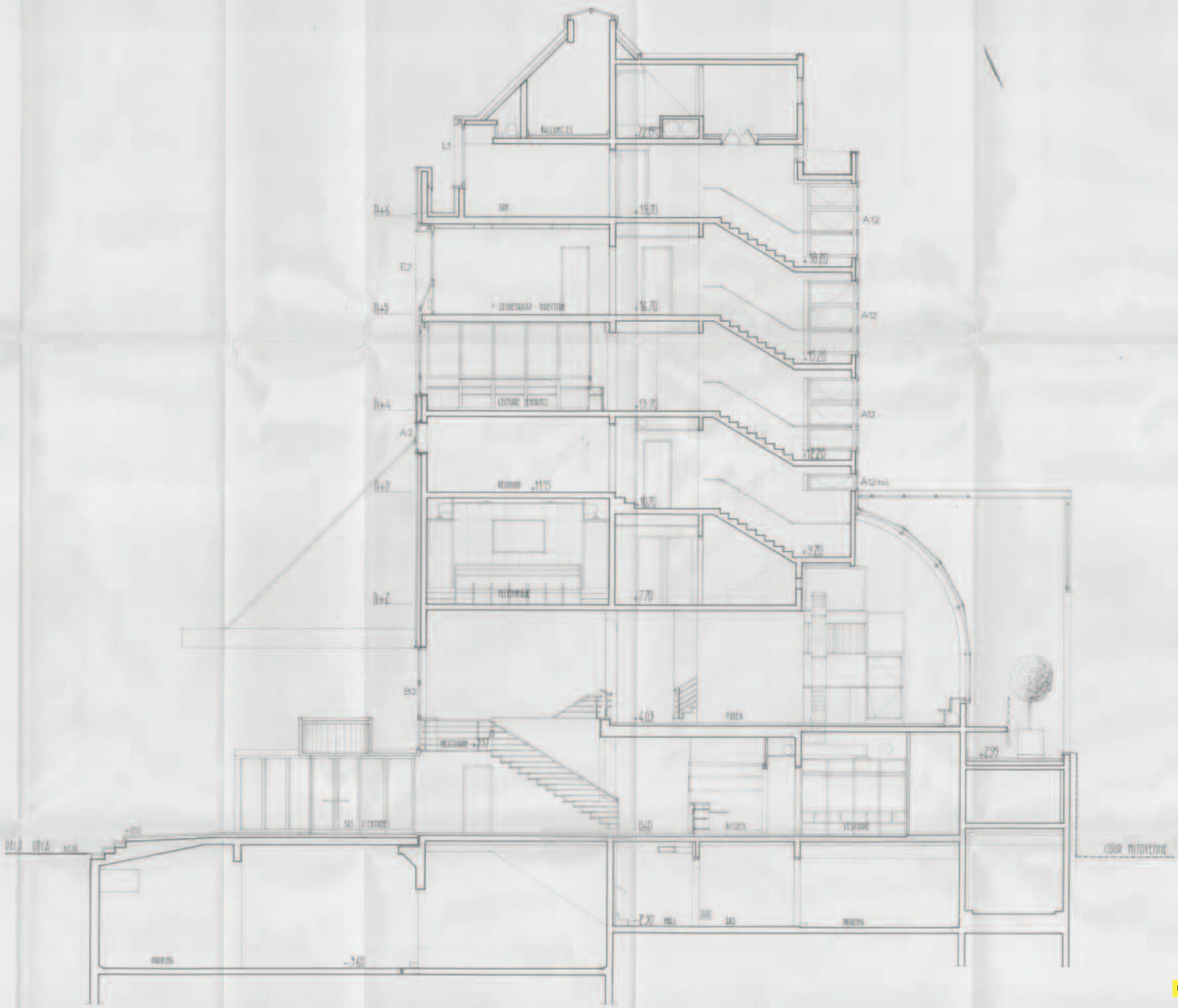
COUPE 3-3

ECH 1:50
DATE 10.04.1992

15

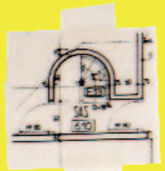
CONCEPTEURS

CONSEILLERS TECHNIQUES

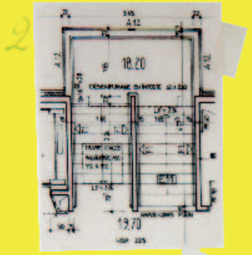

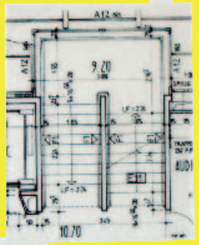
Coupe sur l'atrium | Az átrium metszete

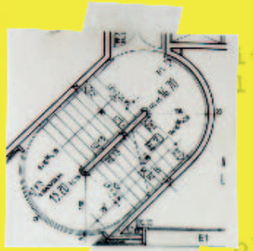

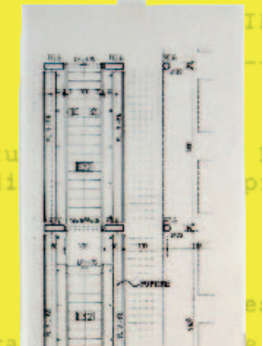

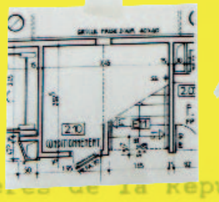

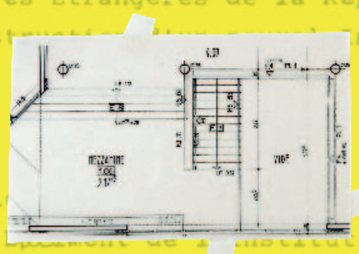

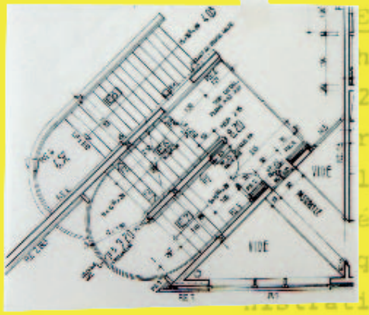

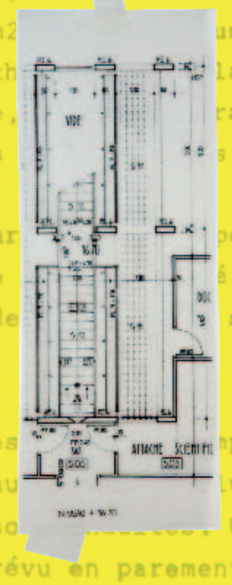

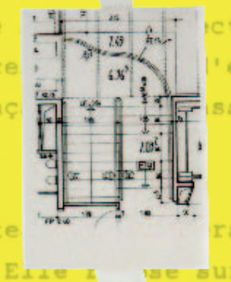

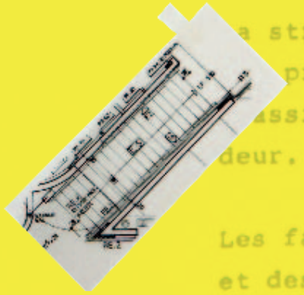

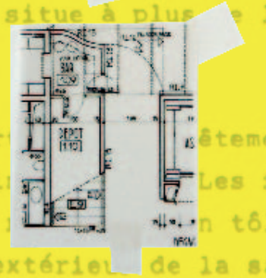

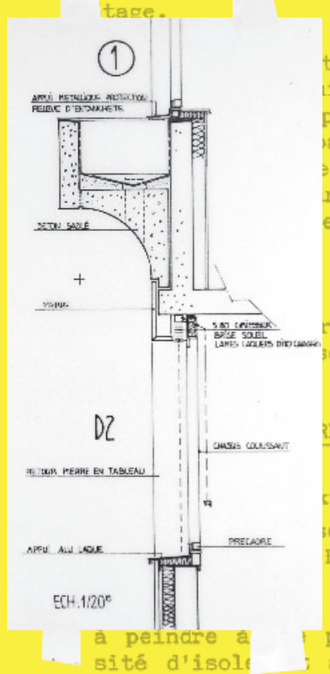
Détails	Részletek

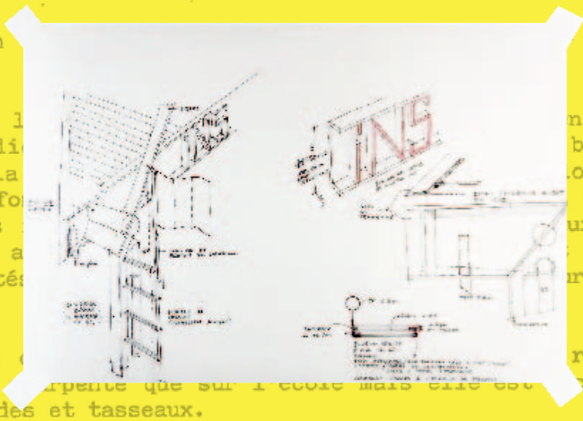
. Les parties terrasses d'agrément des différents niveaux sont traitées de façon semblable.

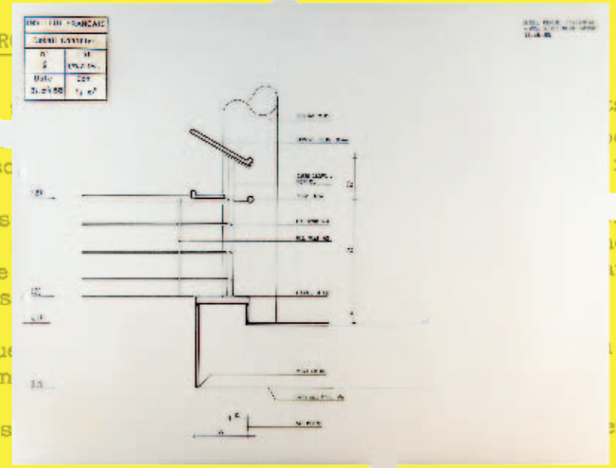
Une verrière métallique en au 1er tage.

timent de l n tuiles ite vieilli bois. pportant la on ther- ar un plafo des vitrages ux, leur rticipent a collec- eaux traités r isola-

au-dessus rakpart) r la même couverte é par bandes et tasseaux.

RERIES - PR

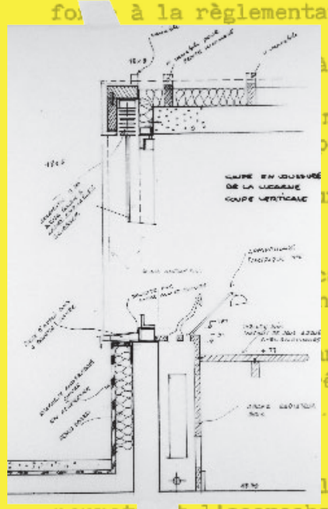
térieures s non quels oi ocaux Elles sc four.

intérieurs nts à peindre a pleine ou éces- sité d'isole acoustique ation, occulus vitrés en verre de s

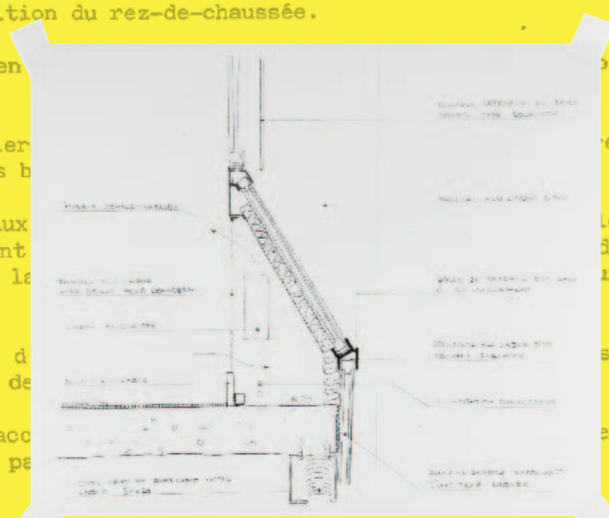
. Façades de gaines technique con- fo à la règlementation in

portes en.

métallique avec garde-corps pour ès à la galerie foyer position du rez-de-chaussée.

x en bibliothè-

alier e, garde- ntes b

ntaux ier étage, ément de l'école de la ux replia-

les d suspendues permet t l'accrochage de

. Par condamnation de l'acc e de façon électrique et commandée pa

Budapest, 2012. február 28.

interjú | entretien

NAGY Bálint

építész, a FUGA Építészeti galéria vezetője
architecte, directeur de la galerie d'architecture FUGA

A kilencvenes évek eleje – amellett, hogy megváltozott a piac – építőanyag- és technológiai boom is volt. Megjelentek a külföldi gyártók és forgalmazók, mind szerkezetekben, mind az anyagok terén, mindenben. Ezért az ezekkel való bánásmódot is meg kellett tanulni. Ahogy egyszer korábban írtam: „azelőtt volt a sóder meg a tégla", ez volt a magyar építőipar anyaga. Ezek a kilencvenes évek elején nagyon megváltoztak. Ebből a szempontból is itt egy olyan nagyon érett, egységes munkával állunk szemben, amelyiken érződik, hogy az alkotója nem kísérletezett, hanem egy olyan tudást épített ide be, ami nagyon fontos.

Le début des années quatre-vingt-dix, en plus des changements apportés par le marché, a coïncidé avec un boom au niveau des matériaux et des technologies. On a assisté à l'arrivée des fabricants et distributeurs étrangers dans les domaines des structures, des matériaux et de bien d'autres domaines encore. Il nous a fallu apprendre à les utiliser. Comme j'ai déjà eu l'occasion de l'écrire : « Autrefois, il y avait la caillasse et la brique », c'étaient les matériaux de construction hongrois. Ceux-ci ont beaucoup changé au début des années quatre-vingt-dix. De ce point de vue aussi, on se trouve face à un travail très mûr, homogène, qui nous fait comprendre que son créateur ne s'est pas livré à des expériences, mais a mis en oeuvre un savoir-faire qui est très important.

Budapest, 2012. március 2.

interjú | entretien

SÁFÁR György

a DTEI képviselője | représentant du DTEI

Az építkezés során merültek föl problémák. Gond volt például a talajmechanikai szakvéleménnyel. Ez kavicsos rétegeket jelölt meg az altalajban, ott azonban nem kavics volt, hanem nagyobb sziklatömbök, és a résfalazáshoz a kotrógép nem tudta olyan könnyen kiszedni ezeket. Ebből aztán nagy problémák adódtak, mert nem lehetett folytatni az építkezést, csúszás volt. Akkor sok kísérlet történt a helyzet megoldására: több tonnás súllyal próbálták szétzúzni a köveket, de a kő nem zúzódott szét, viszont a szomszéd házban a falak megrepedtek, a csillárok leestek. Ezért ezt rögtön abba kellett hagyni. Aztán valamilyen plazmavágásos technológiával próbálkoztak, no az sem ment. Végül egy nagyon nagy teljesítményű kővágó géppel próbálták elvágni a sziklákat, amin az alvállalkozó sajnálatos módon elég sokat bukott, mert az egyik ilyen vágóberendezése sajnos ott maradt lent.

Voltak más váratlan események is. A közműtérkép nem jelezte bizonyos telefon- és egyéb vonalak jelenlétét a telek körül. Haladt az alapozás, ment a résfalazási munka, de egy ponton kiderült, hogy ott a földben futnak a Bem rakparti Külügyminisztérium felé a Varsói Szerződés vezetékei. Ezért két napra mindent lezártak, teljesen. Nem lehetett semmit csinálni. Kisebb felbolydulás is volt hirtelenjében, aztán kiszállt a Posta és az erre hivatott emberek. Nekünk még a terepet is el kellett hagyni. Utána egy ún. mikrocölöpös megoldással az egész Bem rakparti oldal meg lett erősítve, és olyan csatornák kerültek beépítésre oda, amelyekben bármilyen telefonvonalat lehetett aztán huzogálni.
Egy másik alkalommal telefonáltak az építkezésről, hogy mindent le kell

Bien sur, des problèmes sont apparus au moment de la construction. Par exemple autour de l'expertise de mécanique des sols. Elle indiquait des couches caillouteuses dans le sous-sol ; or, ce n'étaient pas des cailloux, mais des blocs de roche de grande dimension que la pelle mécanique n'a pas pu extraire pour la réalisation de la paroi moulée. Cela a provoqué de grandes complications car on ne pouvait pas poursuivre la construction. De multiples tentatives ont été faites pour redresser la situation : on a essayé d'éclater les roches par des engins de plusieurs tonnes, mais elles ont résisté ; en revanche, les murs des maisons voisines se sont fissurés et les lustres sont tombés. L'opération a été arrêtée immédiatement. On a alors essayé le découpage au plasma, également inefficace. Finalement, on a eu recours à un appareil découpeur de roche de grande puissance. L'opération a coûté cher au sous-traitant car un appareil de ce type est resté coincé sous terre.

On a eu droit aussi à des événements inattendus. Le document cartographique officiel répertoriant les réseaux divers n'indiquait pas la présence de lignes téléphoniques ou autres autour du terrain. Les travaux de fondation avançaient quand on a découvert qu'à un endroit passaient les câbles du Pacte de Varsovie en direction du ministère des Affaires étrangères se trouvant quai Bem. Tout a été arrêté pendant deux jours. On ne pouvait rien faire. On a même dû quitter le site en attendant l'arrivée des experts de la Poste. Tout le côté du quai Bem s'est retrouvé renforcé par des pilotis et on a installé des gaines pouvant abriter toutes sortes de lignes téléphoniques.

állítani, mert őskori leleteket találtak az építési terület közepén, hívni kell a Történeti Múzeumot. Mondtam, hogy álljunk meg egy pillanatra, én azért azt megnézném, ha lehet. Valóban ott volt egy csontváz, valószínűleg egy német katona lehetett a második világháborúból, mert a sisakja is ott volt. Én összeszedtem a csontokat, elvittem, és az építkezés folytatódott. Ezeket a csontokat végül Makovecz Imre kapta meg, akinek a fia modellnek használta a csontvázat a Képzőművészeti Főiskolán.

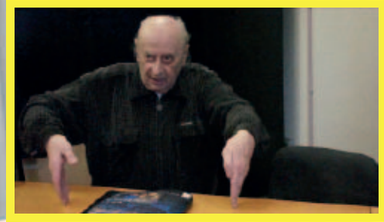
Une autre fois, on m'a appelé pour me dire qu'il fallait tout arrêter vu qu'on avait trouvé des vestiges préhistoriques en plein milieu du chantier. Il fallait appeler le Musée historique. Je leur ai répondu de s'arrêter quelques minutes, mais que j'aimerais voir ça de mes propres yeux si c'était possible. Certes, il y avait un squelette, mais probablement celui d'un soldat allemand de la seconde guerre mondiale parce que son casque était à proximité. J'ai recueilli les os et les ai emportés pour permettre à la construction de continuer. Finalement, Imre Makovecz a récupéré le squelette et son fils s'en est servi de modèle plus tard à l'Ecole supérieure des Beaux-Arts.

Budapest, 2012. március 2.

interjú | entretien

HARANGOZÓ László

mélyépítő kivitelező | entrepreneur en fondation

A Lánchidat 1848–49-ben adták át. Az első Hajózási Részvénytársaság tulajdonában volt, aminek a Clark Ádám téren volt az irodája. Akkor csinálták meg a partfalat: 40×40-es vörösfenyő cövekeket vertek le párosával, és arra rakták rá ezeket a köveket, amelyek most is láthatóak. Ezeket uszályon hozták ide, kirakták a partra, erre a részre, ami a Francia Intézet szakasza a Duna-parton. Azután jöttek a ritzerek, a kőfaragók, akiknek a pallér mondta, hogy mekkora méretű tömbre van szükség. Akkor a ritzer keresett egy megfelelő méretű követ, fogta magát és kifaragta. A siffrát azonban a faragás után nem vitték el: ha megmaradt egy kőtömb, amiből nem jött ki a kért méretű kőtest, akkor azt otthagyták. Amikor később a partfalat építették, ezt a részt töltötték föl a partfalig, így alakult ki a Duna-part Fő utcai magassága. Körülbelül hét–kilenc méter mélyen volt az utcaszint alatt a fövenyes part szintje, ahol a fel nem használt kőtömbök ottmaradtak a talajban.

Amikor nekiláttunk a Francia Intézet mélyépítésének, az alapozást a réseléssel kezdtük. A magasépítők erőltették a résalapot, ami a legdrágább megoldás. A járda és az úttest szintjéről indultunk lefelé, és kilenc méter mélységben elkezdtek törni a gépek, a kanalak. Ez akadályozta meg, hogy határidőre be tudjuk fejezni a munkát, de végül sikerült körbepréselni. Utána jött a felépítés. A szint megvolt, a szürke agyagba beépültünk, tizenkét méter mélyre csináltuk a rést, tizenkét méteres armatúrák mentek bele a talajba. Volt egy kis késésünk, ezt utána a „magasaknak" kellett behozni, hogy mégiscsak befejeződjön határidőre az épület. *[sic!]*

A pince fala tehát végig vasalva van lefelé, ezért nem jön be a víz a garázsba, mert a vízálló szürke agyagba ült bele ez a gép. Ezután a víz már nem tud bejönni: körbemegy, megkerüli az épületet, aztán elmegy vissza a folyóba.

Le pont des Chaînes fut inauguré en 1849. Il appartenait à la première Société anonyme de navigation qui avait son siège place Clark Adam. Les berges furent construites à cette époque : des pieux de pin rouge de 40×40 ont été enfoncés dans la terre pour supporter les pierres qui sont encore visibles aujourd'hui. Celles-ci furent acheminées sur des péniches au bord du Danube à l'endroit où se dresse aujourd'hui l'Institut français. Puis vinrent les tailleurs de pierre à qui le maître d'oeuvre expliquait quels types de pierres étaient nécessaires. Le tailleur cherchait une pierre aux dimensions convenables et la taillait. Cependant, la chute n'était pas emportée : s'il restait un bloc de pierre inutilisable, on le laissait sur place. Plus tard, les berges furent remblayées jusqu'à la hauteur actuelle de la rue Fő. C'est à peu près à sept, neuf mètres en dessous du niveau de la chaussée que se trouvait la rive sablonneuse sur laquelle étaient restés les blocs de pierre non utilisés.

Nous avons commencé les travaux de fondation de l'Institut français par la réalisation de la paroi moulée. Cette technique avait été imposée et c'était la solution la plus chère. On s'est mis à creuser à partir du trottoir et de la chaussée et à neuf mètres de profondeur, les engins et les pelles mécaniques ont commencé à se casser. Cela nous a empêché de finir le travail à temps, mais on a réussi à damer le terrain. Puis est venu le moment de la construction. On est descendus jusqu'au niveau de l'argile grise à douze mètres de profondeur et nous avons fait une paroi moulée de douze mètres de hauteur. On a fini avec un léger retard que les constructeurs en surface ont réussi à combler, si bien que le bâtiment a été terminé à temps. *[sic]*

Le mur du sous-sol est entièrement en béton armé étanche. L'eau ne peut pas s'infiltrer dans le garage : elle contourne le bâtiment et retourne dans le fleuve.

Paris, le 14 février 2012

entretien | interjú

Jacques CABANIEU

directeur de la construction au ministère des Affaires étrangères
a francia külügyminisztérium építésügyi igazgatója

On avait une très grande liberté de maîtrise d'ouvrage puisque cette maîtrise d'ouvrage était à Paris, au coeur des des Affaires étrangères. Et je ne l'ai jamais déléguée localement, nulle part. Tout ce que j'ai fait pendant toutes ces années, c'est d'envoyer de jeunes architectes ou ingénieurs VSNA, ça veut dire Volontaire du Service National Actif : à l'époque du service militaire obligatoire, on pouvait ne pas faire son service militaire dans l'armée, mais faire un travail civil, en fonction de ses compétences. Et donc pendant un an, un an et demi, ces jeunes architectes, ingénieurs, je les ai envoyés sur le chantier pour qu'ils soient mon oeil et me rendre compte de ce qui se passait. Pour moi, c'était important d'avoir un technicien sur place qui suive tout ce qui se passait y compris tous les problèmes de chantier, tous les problèmes qu'il pouvait y avoir avec les autorités locales, pour pouvoir réagir immédiatement et ça, c'était très important. Donc le fait que la maîtrise d'ouvrage soit restée à Paris a été un gage de la qualité de tout ce qu'on a réalisé, j'en suis intimement persuadé.

Nagyon nagy szabadságunk volt a kivitelezésben, mert a kivitelező Párizsban volt és közvetlen beleszólása volt a külügyekbe. A kivitelezés feladatát sosem ruháztam át helyi kezekbe: azokban az években olyan fiatal építészeket és mérnököket küldtem az építkezések helyszínére, akik a katonai szolgálat helyett a polgári szolgálatot választották, vagyis nem a hadseregben szolgáltak, hanem dolgoztak. Az építkezések ideje alatt ezek a kiküldött fiatal építészek, mérnökök voltak a tudósítóim, és beszámoltak nekem mindarról, ami a helyszínen történt. Számomra nagyon sokat jelentett, hogy a helyszínen szakember követte az eseményeket, közvetlenül tudott reagálni azokra a problémákra, amelyek a kivitelezés során, valamint a helyi hatóságokkal szemben felmerültek. Mélyen meg vagyok győződve arról, hogy az a tény, hogy az építkezések párizsi kivitelezővel zajlottak, minőségi biztosítékot jelentett mindarra, amit megvalósítottunk.

Paris, le 15 février 2012

entretien | interjú

Jean-Paul FAVROT

chef de projet pendant le chantier de l'Institut
a budapesti Francia Intézet építésvezetője

Au deuxième semestre de 1988, j'avais été désigné pour faire ce chantier. Ca ne démarrait pas tout de suite. On y était pour voir le terrain, l'ambassade, le personnel de l'ambassade, les différents protagonistes. Je suis arrivé pour m'installer définitivement à Budapest le 1er janvier 1989. J'ai été détaché de l'entreprise française CGB auprès de l'ambassade en tant qu'adjoint technique et pour faire le travail de l'entreprise générale, organiser l'ensemble, coordonner des entreprises et faire les travaux. Mon employeur était le CGB mais j'avais des comptes à rendre à l'ambassade. Il y a eu un marché séparé de l'ambassade en direct avec l'entreprise de travaux public hongroise AEV22. AEV22 était chargée de faire les terrassements, les structures de béton, tout ce qui était du domaine de la structure et de la couverture. Et le reste, c'était des entreprises sous-traitantes que j'avais consultées et choisies. Je faisais comme si j'étais une entreprise mais on ne pouvait pas avoir d'établissement commercial en Hongrie. Je n'avais pas le droit de discuter directement avec une entreprise, comme avec l'AEV22, or il fallait bien que je leur donne des instructions, que je leur explique le contrat, parce qu'ils avaient

1988 második felében jelöltek ki arra, hogy az Intézet kivitelezésén dolgozzam. A munka azonban nem kezdődött el azonnal. Az építkezés helyszínét a nagykövetség embereivel, különböző vezető személyiségekkel jártuk be. 1989. január 1-jén költöztem véglegesen Budapestre. A francia CGB vállalat műszaki vezető helyetteseként végeztem a munkámat a nagykövetségen. A feladatom az volt, hogy az általános építési munkákat intézzem, szervezzem azokat, koordináljam a vállalatokat és a kivitelezési munkálatokat. A munkaadóm a CGB volt, de a nagykövetségnek kellett elszámolnom a feladataimmal. A nagykövetség külön ügyletéről volt szó, melyet közvetlenül a magyar középítkezéseket végző 22-es Állami Építő Vállalattal kötött. A 22-es ÁÉV-t bízták meg a földmunkák elvégzésével, a betonszerkezetek megépítésével, mindenféle szerkezeti munkával, valamint a tetőszerkezet elkészítésével. A többit alvállalkozókra bízták, melyekkel én tárgyaltam, valamint én választottam közülük. Gyakorlatilag „jogi személyként" tényked tem. Akkortájt azonban Magyarországon az építőiparban nem lehetett kereskedelmi tevékenységet folytatni külföldi céggel. Nem volt jogom közvetlenül tárgyalni egy-egy vállalattal,

signé un contrat, ce qu'ils n'avaient pas tout a fait bien compris ; on a eu des séances assez longues et difficiles. Il fallait qu'on passe par l'intermédiaire du DTEI. J'étais parti pour deux ans et on a eu quelques problèmes avec l'avancement de l'entreprise hongroise qui n'était pas habituée aux délais. On a eu aussi des problèmes de terrassement, de parois moulée... et de gêne du fait de la ligne téléphonique du Pacte de Varsovie qui passait juste à côté de notre chantier. Il n'y avait pas de problème personnel entre les gens. Il n'y avait que des problèmes de travail, d'entreprise, chacun ayant à défendre son propre intérêt, mais ça s'est fait de façon très fair play.

Effectivement, ce qui m'a le plus étonné, c'est qu'en discutant avec AEV22, on s'est aperçu qu'en Hongrie, à l'époque, le territoire était partagé entre les entreprises, et il n'y avait quasiment pas d'appel d'offre, chacun avait sa zone et chacun faisait ses travaux. Au niveau de la gestion, il n'y avait pas de vraie gestion, dans la mesure où quand on payait AEV22, ça allait chez un trésorier et il n'y avait pas de contrôle de gestion, personne ne regardait si le coût était égal à la recette. Quand AEV22 avait besoin d'argent pour les travaux, pour payer les matériaux, le personnel, etc., ils demandaient au trésorier de l'argent, mais personne ne recoupait les coûts. Ce qui était complètement différent de ce qu'on faisait : chez nous, il ne fallait pas perdre de sous. Tous les mois, on faisait des calculs, de ce qu'on a dépensé, ce qu'on a gagné pour voir si c'était bien équilibré. Par ailleurs, en Hongrie, on sentait que c'était l'entreprise qui proposait au client ce qu'il voulait lui faire, en fonction de ce qu'elle savait faire, alors que chez nous, c'est le client qui dit ce qu'il veut. Et c'est là qu'on a eu pas mal de discussions avec AEV22, parce qu'au niveau du contrat, on a discuté très longtemps pour que je leur explique le contrat qu'ils avaient signé, et que je leur explique ce qu'ils avaient à faire. La structure, le béton, l'acier – il n'y a pas de différence notable entre ce qu'ils faisaient en Hongrie et ce qu'on faisait en France. Les plans en général étaient faits en France, et contrôlés par les services hongrois. On arrivait à avoir des choses qui fonctionnaient : chacun y mettait ses améliorations selon ses normes. On devait, de toute façon, respecter les normes hongroises puisqu'on construisait en Hongrie, mais ce qui était hors de leurs normes et qui permettait d'améliorer leur système, on le faisait aussi.

Le problème est que le rendement de l'entreprise était très faible. On a fait le bâtiment en un an avec une équipe de 35 personnes qui travaillaient 70 heures par semaine mais qui se relayaient une semaine sur deux. On aurait fait la même chose en France avec une vingtaine de personnes qui n'aurait travaillé que 35 heures par semaine. A l'époque les gens qui travaillaient sur le chantier ne gagnaient pas de quoi vivre avec leur boulot, ils devaient en faire un deuxième derrière.

mint például a 22-es ÁÉV-vel. Márpedig irányítanom kellett őket, és el kellett magyaráznom a szerződést, amelyet anélkül írtak alá, hogy részleteiben megértettek volna. Meglehetősen hosszadalmas és fáradságos megbeszéléseket folytattunk le egymással. A magyar külügyminisztérium műszaki igazgatásának közvetítőjén keresztül kellett értekeznünk. A kiküldetésem két évre szólt, de a magyar vállalat munkatempójával akadtak problémák: képzelhetjük, hogy a magyar vállalat nemigen volt hozzászokva a határidőkhöz. A földmunka végzése, a monolit betonfalak öntése is nehézséget okozott, valamint az is feszültséget keltett, hogy a Varsói Szerződés vonala épp a mi építkezésünk mentén húzódott. Az emberek között viszont nem voltak személyes nézeteltérések, csak a vállalati érdekek mentén. Mindenkinek a saját érdekét kellett védenie, de ez nagyon tisztességes módon zajlott.

Az ÁÉV-vel beszélgetve kiderült, hogy Magyarországon az idő tájt a vállalatok között felosztották a területeket. Ez engem igencsak meglepett. Szinte nem is létezett tendereztetés, mindenkinek megvolt a maga munkaterülete és ott végezte a munkáját. Ami pedig a vagyonkezelést illeti, valójában nem is volt igazi vagyonkezelés. A vállalat pénztárosánál fizettük ki a 22-es ÁÉV-t, nem volt vagyonkezelői ellenőrzés, senki nem vettette össze, hogy a költség megegyezett-e a bevétellel vagy sem. Amikor a 22-es ÁÉV-nek pénzre volt szüksége a munkálatokhoz, hogy kifizesse az építőanyagokat, munkásokat, akkor a pénztárosnál vett fel pénzt, de tulajdonképpen senki nem vetette össze a költségeket. Ez teljesen eltért attól, ahogy mi intéztük a pénzügyeinket: nálunk nem lehetett hiány. Havonta számításokat végeztünk, mennyit költöttünk, mennyi volt a nyereség, hogy lássuk, kiegyenlíti-e egymást a bevétel-kiadás. Másfelől az volt az érzésünk, hogy Magyarországon a vállalat tesz javaslatot a megbízónak, hogy mit akar, mit tud megvalósítani. Nálunk ezzel szemben az ügyfél mondja meg, hogy mit akar. Ez az a pont, ami nagyon sok vitára adott alkalmat a 22-es ÁÉV-vel. A szerződésről nagyon sokat vitatkoztunk. El kellett magyaráznom nekik a szerződést, amit aláírtak, és hogy mit kell elvégezniük, mi a kötelességük. A beton- és az acélszerkezet gyártásában azonban nincs jelentős különbség aközött, hogy Magyarországon vagy éppen Franciaországban állítják elő. A terveket általában Franciaországban készítették, viszont magyar hatóságok ellenőrizték azokat. Sikerült eljutni arra a szintre, ahol már jól működtek a dolgok. Mindenki a saját szabályai szerint törekedett a legjobb megoldásokra. Mindenképpen tiszteletben kellett tartani a magyar szabályokat, hiszen Magyarországon építkeztünk; ami azonban a magyar normán kívül esett, amin keresztül javíthattunk a rendszerükön, azt megtettük.

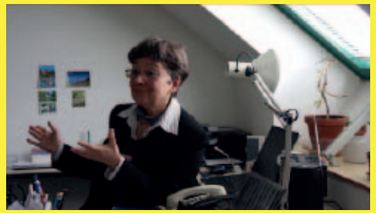
A problémát az okozta, hogy a magyar vállalat elég gyengén teljesített. Egy év alatt készült el az épület. 35 fős csapat dolgozott heti 70 órában. Viszont hetenként váltotta egymást két csapat. Franciaországban ugyanezt elvégeztük volna mintegy húsz fővel heti 35 munkaórában. Abban az időben az intézet építkezésén dolgozók nem tudtak megélni a fizetésükből, ezért a fő munkaidő mellett másodállást is vállalniuk kellett.

Budapest, 2012. március 1.

interjú | entretien

SZESZLER Zsuzsa

építész-városépítész, tolmács | architecte-urbaniste, interprète

Ami a Francia Intézet épületével kapcsolatban megmaradt az emlékezetemben, az az építkezés időszakából való. 1986-ben végeztem el a tolmácsképzőt, és 1987-ben hívtak tolmácsolni a DTEI-hez, akkor nálunk még masszívan működött a szocializmus. A munkám műszaki tolmácsolás volt.

Emlékszem rá, hogy a felkészüléshez kaptam egy nagyon vastag könyvet, aminek az volt a neve, hogy „Cahier des charges." Ennek nem volt neve Magyarországon, mert itt a nyolcvanas évek végéig, amíg be nem törtek a külföldi szervezési módszerek, teljesen más szokások voltak érvényben.

Az itthoni tervezési és kivitelezési kultúrában akkor a szövegnek nem volt értéke, csak szükségtelen szószaporításnak tartották: „az az igaz, ami le van rajzolva, a tervlapokra pedig rá lehet írni mindent, ami fontos. Ha van egy kiviteli terv, amin minden rajta van (hány sor csempe, milyen színű, hány négyzetméter, hol van a konnektor, stb.), emellé miért kellene mindent még egyszer leírni? És mi ez a vastag könyv? Azt sem tudjuk, hogyan fordítsuk, minek nevezzük. Ami benne van, az fölösleges, mert rajta van a rajzon is. Minek ez az egész?"

Ennek a két kivitelezési kultúrának az összeütközése a nyolcvanas évek végén nagyon érdekes volt. Olyan terminus technicusok voltak a francia nyelvben, amelyekre Magyarországon nem is volt szó. Meg kellett tanulni, hogy például a maître d'ouvrage-t, hogy fordítsuk, mert mindenkit beruházónak vagy befektetőnek neveztek. Tudnunk kellett, hogy mi a különbség az építtető, (akinek a pénze van), és a maître d'ouvrage délégué, (aki vigyáz az építtető pénzére, az építtető pénzén) között.

Egy további kérdés volt magának a kivitelezőnek a kiválasztása. Nálunk a kivitelezőnek nem volt önálló szerepe, nem tehetett javaslatot, hogy hogy csináljon valamit, hol vezesse a vezetéket, vagy milyen technológiával végezze a munkáját. Minden le volt előre írva és rajzolva neki. Nem volt kezdeményező szerepe, legfeljebb az működött, hogy ha jó viszonyban volt az építésszel a művezetés során, akkor meg tudtak állapodni bizonyos dolgokban. Szóval egy teljesen más kultúrával találta magát szembe a francia maître d'ouvrage, az építtető, és ezért neki nagyon sok közvetítőre volt szüksége a munkájához. Így kaptak nagyobb szerepet, gondolom, a tolmácsok is. Kicsit szakmai szerepük is lett attól fogva, hogy meg is kellett magyarázni bizonyos dolgokat, nem csak lefordítani. De ők sem tudták, ahogy mi sem tudtuk, hogy mi mit jelent, mert nem abban a közegben nevelkedtünk.

A Francia Intézet történetéhez az is hozzá tartozik, hogy időközben az épület funkciója változott. Kezdetben a tervben az szerepelt, hogy a francia iskola fog elhelyezkedni az épület Fő utcai oldalán. A terveket építés közben módosították, ami nem könnyítette meg az épület kivitelezése során elkerülhetetlen egyeztetéseket.

A budapesti Francia Intézet építésének nagyobb része még a rendszerváltozás előtti időszakra esett, ezért a kapcsolattartásban részt vállalt szereplők, tervezési-kivitelezési szokások még a régi, rendszerváltás előtti sémák szerint működtek. A történetek, melyeket elmesélünk, a kor Európájában élő rendszerekről és azok lényegi különbségeiről is szólnak.

Mes souvenirs sur le bâtiment de l'Institut français remontent à la période de sa construction. En 1986, j'avais achevé mes études d'interprète et en 1987, j'avais été appelée à travailler comme interprète technique au DTEI en pleine période communiste.

Je me souviens d'avoir reçu pour me préparer un livre très épais qui avait pour nom « cahier des charges ». Celui-ci n'avait pas de nom en hongrois parce que jusqu'à la fin des années quatre-vingt, avant l'arrivée des méthodes de travail étrangères, des pratiques tout à fait différentes étaient en vigueur.

Dans la culture de projet et d'exécution des travaux en Hongrie, le texte n'avait aucune valeur ; on considérait ça comme du verbiage superflu : « ce qui est vrai, c'est ce qui est dessiné et on peut indiquer sur les plans tout ce qui est important. Si on a un plan d'exécution qui comporte tout (combien de rangées de carreaux, de quelle couleur, quelle surface, où est la prise de courant, etc.) à quoi bon écrire encore une fois tout ça ? Qu'est-ce que c'est que ce bouquin épais ? On ne sait même pas comment le traduire, comment l'appeler. Ce qui se trouve à l'intérieur est superflu parce que les choses importantes sont inscrites sur les plans. »

La confrontation de ces deux cultures à la fin des années quatre-vingt ne manqua pas d'intérêt. Il existait des termes techniques en français qui n'avaient pas d'équivalent en hongrois. Il fallut apprendre à traduire « maître d'ouvrage » que tout le monde appelait « investisseur ». Il fallut apprendre la différence entre le maître d'ouvrage (celui qui a l'argent) et le maître d'ouvrage délégué (qui fait attention à l'argent du maître d'ouvrage et qui est payé par lui).

La question suivante était le choix de l'entreprise. Chez nous, l'entreprise ne jouissait d'aucune autonomie : ses représentants ne pouvaient émettre ni proposition, ni conseil sur l'emplacement des conduites ou le choix de la technologie. Ils n'avaient aucune possibilité d'initiative ; tout au plus, pouvaient-ils s'entendre sur certaines choses pendant les visites de chantier avec l'architecte s'ils étaient en bons termes avec lui. Bref, le maître d'ouvrage français, celui qui faisait construire, se trouva confronté à une culture tout à fait étrangère. Par conséquent, il eut besoin de nombreux intermédiaires pour son travail. Les interprètes se retrouvèrent face à une mission supplémentaire : ils ne devaient pas seulement traduire, ils devaient aussi expliquer certaines choses. Toutefois, pas plus que nous, les professionnels des entreprises non plus ne savaient pas ce que certains termes voulaient dire car aucun d'entre eux n'avait grandi dans ce système.

Il faut aussi ajouter à l'histoire de l'Institut français qu'entre temps, la fonction a changé. Au départ, l'école était prévue côté Fő utca, mais les plans ont été modifiés, ce qui n'a pas facilité le processus des concertations indispensables durant la réalisation du bâtiment.

La plus grande partie de la construction de l'Institut français s'est déroulée avant le changement de régime, si bien que les acteurs, les coutumes en matière de projet et d'exécution répondaient à des schémas de l'ancien régime. Les histoires que nous racontons maintenant présentent les systèmes qui régnaient en Europe à l'époque et leurs différences essentielles.

Ellenben a szakmai megközelítésben és a hagyományokban mai napig tovább élő különbségekről érdemes néhány szót ejteni. A rendszerváltás után a budapesti Francia Intézet már működött és kedvező hatást gyakorolt nemcsak a városképre, de azokra a befektetőkre is, akik Budapesten vagy Magyarország más településein kívántak építeni. A politikai nyitás sok külföldi, köztük francia szervezet, magáncég, stb. magyarországi tevékenységét is magával hozta, melyeknek működési helyre, sok esetben saját épületre volt szükségük. A kilencvenes években a magyar építészek fontos szerephez jutottak. Először azért, mert a hazai szakmai szervezetek úgy védték tagjaikat, hogy az ő közreműködésük és felelősségvállalást is jelentő aláírásuk nélkül nem lehetett építési engedélyezési kérelmet tartalmazó dokumentációt beadni a helyi hatóságokhoz. Másrészt azért, mert a külföldi építtetők nem értették az itthoni mélyen meggyökeresedett rendszert, szükségük volt a helyi szakemberekre. Francia építtetők esetében nyilvánvaló volt, hogy a két kultúrában a tervezéstől a megvalósult épületig vezető út nagyon különböző. A francia építtető képviselője a tender-dokumentáció alapján a kivitelezőtől várta a kiviteli terv elkészítését, ami azt jelentette, hogy ez a terv a kivitelező kiválasztása után készült el. A tender-dokumentációk alapján ajánlkozó kivitelezők árajánlatainak vizsgálatakor a magyar építészek sok bizonytalanságot éreztek, hiszen a kivitelező vállalkozások is a korábbi szokásoknak megfelelően működtek. Ezért a magyar építészek igyekeztek meggyőzni az építtetőt vagy képviselőjét arról, hogy jobban járnak, ha az építész készíti el a kiviteli terveket is. Magyarországon az építész a mai napig akkor nyugodt, ha elkészítheti a kiviteli terveket is, mert egyrészt akkor biztos lehet abban, hogy az valósul meg, amit tervezett, másrészt a kivitelező kiválasztásánál akkor tudja legjobban képviselni megbízójának érdekeit, ha egymással részleteiben is összehasonlítható ajánlatokat kap.

Ebbe a kultúrába nehezen volt illeszthető az a szakmai felfogás, mely szerint például a francia építtetők megbízottjai dolgoztak. Ők a követelményeket előre, írásban pontosan meghatározták, az építésztől egy hazai szabályoknak megfelelő építési engedélyezési, majd kivitelezői tender-dokumentáció elkészítését várták. Az ő felfogásuk szerint a megvalósításra jelentkező vállalatnak lehetnek ötletei, kezdeményezhet eljárásokat, egyes anyagok használatát, lehetnek a beruházást anyagilag kedvezően befolyásoló javaslatai, stb. Az építtető ezekre a kivitelezői ötletekre nyitott és csak azt kéri, hogy az épület feleljen meg az építtető által rögzített követelményeknek és a helyi szabályoknak, (valamint azt,) hogy az épület a lehető legjobban szolgálja az abban zajló tevékenységet. Az építtető által megszabott követelményeknek, az általa jóváhagyott tervnek és a hozzá tartozó írásbeli dokumentációban foglaltaknak való megfelelés a lényeg, ami természetesen összhangban van a felelősségek láncolatával, a biztosítók követelményeivel is.

Ebben az időben az építéssel kapcsolatos szakmákban a biztosítók még ritkán voltak jelen. Mára a helyzet megváltozott, az Európai Unióhoz való csatlakozást követően a magyarországi építési folyamatban tevékenykedő szereplők egyre inkább hasonló módon dolgoznak, mint európai kollegáik.

Il vaut la peine de dire quelques mots sur les différences qui subsistent encore de nos jours au niveau de l'approche professionnelle et des traditions. Après le changement de régime, l'Institut français de Budapest fonctionnait déjà et il a eu un effet favorable, non seulement sur l'image de la ville, mais aussi sur les investisseurs qui souhaitaient construire à Budapest ou dans d'autres villes de Hongrie. L'ouverture politique a fait venir en Hongrie de nombreuses organisations et entreprises privées étrangères, notamment françaises, qui avaient besoin de locaux ou de bâtiments pour exercer leurs activités. Dans les années quatre-vingt-dix, les architectes hongrois ont eu un rôle important à jouer. D'une part, les organisations professionnelles locales, soucieuses de protéger leurs membres, ont rendu obligatoire qu'un architecte local, membre de l'ordre, pose sa signature sur les plans ; sans leur collaboration et leur signature garante de leur responsabilité, aucun dossier de demande de permis de construire ne pouvait être déposé auprès des autorités locales. D'autre part, parce que les maîtres d'ouvrages étrangers ne comprenaient pas le système local profondément enraciné, ils avaient besoin de spécialistes locaux. Dans le cas des maîtres d'ouvrage français, il était évident que dans les deux cultures, le chemin menant du projet à la réalisation de l'édifice était totalement différent. Le représentant du maître d'ouvrage français attendait de l'entreprise qu'elle élabore les plans d'exécution sur la base du dossier d'appel d'offres, ce qui voulait dire que ces plans ne pourraient voir le jour qu'une fois que l'entreprise aurait été choisie. Lorsqu'ils ont examiné les offres de prix des entreprises, les architectes hongrois ont perçu de nombreuses incertitudes. En effet, les entreprises fonctionnaient comme par le passé. Aussi, se sont-ils efforcés de persuader le maître d'ouvrage ou son représentant en Hongrie qu'il valait mieux que l'architecte élabore aussi les plans d'exécution. En Hongrie, encore de nos jours, l'architecte n'est tranquille que s'il peut aussi préparer les plans d'exécution ; d'une part pour être sûr que ce qu'il a dessiné sera réalisé, d'autre part, au moment de choisir l'entreprise, il est plus à même de représenter les intérêts de son commanditaire, s'il reçoit des propositions comparables, jusque dans les détails.

Dans cette culture, il était difficile d'insérer la démarche professionnelle qui guidait par exemple les mandataires des maîtres d'ouvrage français. Ils définissaient précisément les exigences par écrit à l'avance et attendaient de l'architecte l'élaboration d'un dossier de permis de construire, conforme à la législation locale. Selon eux, l'entreprise souhaitant réaliser le projet pouvait avoir des idées, proposer des démarches, l'utilisation de matériaux, avoir des idées permettant de réduire le coût de la construction, etc. Le maître d'ouvrage était ouvert à ce genre de propositions : la seule chose qu'il demandait était que le bâtiment soit conforme aux exigences fixées par le maître d'ouvrage et à la législation locale, et que le bâtiment serve le mieux possible l'activité se déroulant en son sein. L'essentiel était de répondre aux critères définis par le maitre d'ouvrage, au projet qu'il avait approuvé et à la documentation écrite qui s'y rattachait. Le tout devait être naturellement en accord avec l'enchaînement des responsabilités et les exigences des assureurs.

A cette époque, les assureurs n'étaient pas encore très présents dans le domaine de la construction, mais la situation a changé depuis l'adhésion de la Hongrie à l'Union européenne. Maintenant, tous les acteurs travaillant dans la construction en Hongrie opèrent de plus en plus comme leurs collègues européens.

Fényképek az építkezésről

Photographies du chantier

Az építkezés látványa Pestről | Vue depuis Pest

Az előadó rotundája | Vue de la rotonde de l'amphithéâtre

Bem rakpart felőli nézet | Vue du quai Bem

Az előadóterem építése | Vue de l'amphithéâtre

Az alapozás | Fondations

A 'foyer' építése | Vue du foyer

Budapest, 2012. február 28.

interjú | entretien

KRÁLIK Ildikó

tolmács | interprète

Akkoriban azért mi itt a szocializmus örökségében más mentalitással dolgoztunk. Egy kicsit nyugodtabb tempóban. Nem nagyon tudták az emberek, hogy mondjuk egy falat feltétlenül egyenesre kell csinálni, és nem lehet görbe. Arra emlékszem például, amikor a francia műszaki vezető egy falat lebontatott, mert ránézett és azt mondta, hogy ez ferde. Megnéztük és valóban: a padlózat és a mennyezet között négy centiméter differencia volt, amit ő nagyon jól látott egy egyszerű rátekintéssel.

A Francia Intézet amúgy sem volt egy könnyű épület: két helyiség sincs, ami egyforma lenne benne. Nem olyan feladat volt, mint amikor egy szállodát vagy egy irodaépületet felhúzunk egyforma szobákkal, hanem komoly kihívás volt mindenkinek. Azt gondolom, hogy a magyar vállalkozók számára különösen elég szokatlan volt ez az épület a maga modern stílusával, nekik ez egy nagyon komoly és nehéz munka volt. A franciák pedig szerettek volna első az perctől fogva nagyon jó minőséget létrehozni. Az építész azt akarta, hogy ez egy kiemelkedő épület legyen; ha jól tudom, díjat is nyert ezzel a tervvel.

Amikor a francia előírásban az volt, hogy a tetőszerkezetre huszonöt éves garanciát kérnek, azon a magyarok hahotáztak: „mi az hogy huszonöt éves garancia?!" A franciáknál ugyanez teljesen normális volt: természetes, hogy minimum huszonöt év garanciát kérnek egy ilyen tetőszerkezetre. Ugyanígy, amikor a tetőn – gumilapokkal és egyéb szigeteléssel – megcsinálták a vízszigetelést, akkor a francia műszaki vezető kisebb próbákat végezett: napokon keresztül locsolta a tetőt, hogy mindent kipróbáljon, elmegy-e a víz valahol. A magyarok megint nem értették, hogy miért kell ezt ennyit tesztelni, de valóban voltak helyek, ahol végül javítani kellett a tetőt. Az ilyen különbségek voltak szokatlanok egy magyar építőmérnöknek, tervezőnek vagy kivitelezőnek. A magyarok sokszor próbálták mondani, hogy „ez itt nem szokás", „mi ezt nem így szoktuk" és „mi ezt nem így csináljuk". Erre a franciák azt válaszolták, hogy „lehet, hogy ezt eddig nem szokták, de most már szokják". Úgyhogy az elején értelemszerűen kicsit nehéz volt. Nehéz volt például elismertetni a magyarokkal, hogy a megrendelőhöz kell alkalmazkodniuk: a kivitelezők általában azt szerették volna, hogy mi úgy rendeljünk, ahogy ők szeretnének kivitelezni. Azt gondolom, hogy a végén ebből mindenki profitált: a franciák végig elismerték a magyarok szakmaiságát, a magyarok pedig megtanultak valami teljesen más stílusban, más munkamorállal dolgozni.

A l'époque, on travaillait encore avec la mentalité héritée du socialisme ; c'est-à-dire à un rythme plus calme. Les gens ne savaient pas vraiment qu'un mur devait être droit et non pas courbe. Je me souviens du jour où un responsable technique français nous a fait démolir un mur parce qu'il était de travers. Nous l'avons regardé et avons constaté qu'il avait raison : entre le sol et le plafond il y avait quatre centimètres d'écart et il s'en était aperçu au premier coup d'oeil.

D'ailleurs, l'Institut français n'est pas un bâtiment facile : il n'existe pas deux salles identiques. Il ne s'agissait pas d'élever un hôtel ou un immeuble de bureaux avec des pièces semblables ; en ce sens, il constituait un défi pour tout le monde. Je considère que ce bâtiment était assez inhabituel pour les entrepreneurs hongrois avec son style moderne. C'était un travail très sérieux et très difficile. Or, les français souhaitaient dès le départ un ouvrage de très grande qualité. L'architecte voulait que ce soit un édifice extraordinaire ; si je suis bien renseignée, ce projet lui a valu un prix.

En voyant la garantie exigée de vingt-cinq ans pour l'étanchéité de la toiture, inscrite dans le cahier des charges français, les Hongrois éclatèrent de rire : « Qu'est-ce que c'est que cette garantie de 25 ans ?! » Pour les Français, c'était tout à fait naturel de demander au minimum une garantie de 25 ans pour un tel toit. Une fois l'étanchéité faite à l'aide de feuilles de caoutchouc et autres enduits, le responsable technique français a effectué divers essais : durant plusieurs jours, il a arrosé le toit pour s'assurer que l'eau ne pouvait s'infiltrer nulle part. Les Hongrois ne comprenaient pas pourquoi il fallait tester à ce point le toit, mais il s'avéra que son étanchéité devait être améliorée à certains endroits. De telles différences étaient inhabituelles pour un ingénieur, un architecte ou une entreprise de construction hongrois. Les Hongrois essayèrent plusieurs fois de sortir des « ici, ce n'est pas l'habitude », « on n'a pas l'habitude de faire comme ça », « on ne fait pas ça comme ça ». Auxquels les Français répliquaient par « c'était peut-être pas l'habitude de faire comme ça, mais il va falloir vous y faire. » Au début, il était difficile de faire comprendre aux Hongrois qu'ils devaient s'adapter au client : en général, les maîtres d'oeuvre aiment que le client commande ce qu'ils aimeraient réaliser. Je pense que finalement, tout le monde a été gagnant : les Français ont reconnu le professionnalisme des Hongrois et les Hongrois ont appris à travailler dans un style tout à fait différent, avec une autre approche du travail.

Ünnepi ebéd az építkezésen | Déjeuner festif sur le chantier

Az épület fogadtatása

1992-ben

Accueil médiatique

en 1992

”

A franciák pontosan tudták, hogy hová és mit építenek, és azt is tudták, hogy ebben a kontextusban ez milyen erőteljes hangon fog megszólalni. Ilyen módon talán ez az első ikonikus épület Budapesten."

Bojár Iván András, az Octogon építészeti folyóirat főszerkesztője, 2012.

«

Les Français savaient exactement où et ce qu'ils construisaient. Ils savaient également à quel point ce serait amplifié dans ce contexte. De ce point de vue, c'est peut-être le premier bâtiment iconique de Budapest. »

András Bojár Iván, rédacteur en chef de la revue d'architecture Octogon, 2012

A budapesti Francia Intézet Fő utcai épülete számos tekintetben a rendszerváltás terméke: tervezése és építése egy olyan időszakot ölel át, amelyben a pártállam reflexei még meghatározták az építőipar működését, de az ipar egyes szereplői egyre nagyobb alkalmazkodóképességet mutattak a magán- és külföldi megrendelőkkel szemben. Ez volt az első olyan épület a rendszerváltás utáni Magyarországon, amely külföldi tervező kezéből, külföldi kivitelező vezetésével valósult meg, próbára téve nem csak a magyar technológiai felkészültséget, de a szakma nyitottságát, befogadókészségét is.

Georges Maurios épületének 1992-es avatása Magyarországon mind a szakmát, mind a közvéleményt megmozgatta. Az érdeklődés intenzitását mi sem mutatja jobban, mint a teltházas események, a televíziós és rádiós közvetítések, illetve a megnyitást követő években született tucatnyi újságcikk. Az épülettel kapcsolatos nagy várakozásokat több tényező magyarázza: miközben a nyolcvanas évek francia építészeti vívmányai a magyar szakma számára is láthatóak, elérhetőek voltak, a rendszerváltás korszakának politikai, gazdasági és kulturális folyamatai az építészettel szemben is új elvárásokat teremtettek.

Az 1990-es években született cikkek és tudósítások segítségével rekonstruálható az a reakcióhullám, amelyet az épület kiváltott. A kortárs beszámolók, kritikák egy olyan épületről beszélnek, amely elegánsan, modernségét vállalva találta meg helyét a Duna-parti házsorban, erős kontrasztot alkotva azokkal az építészeti megoldásokkal, amelyek az 1990-es évek elején robbanásszerűen megnövekvő kereskedelmi igényekre adtak középszerű építészeti válaszokat. A kommentárokban szó esik az urbanisztikai kontextus tiszteletéről avagy az épület budapestiségéről is, valamint az épületben megjelenő, Magyarországon akkor ismeretlen technológiai újításokról, amelyek példát és ötleteket adtak egy ambiciózus, fiatal építésznemzedék tagjainak. Az épületre adott

La réalisation du bâtiment de l'Institut français de Budapest a coïncidé avec le changement du régime politique en Hongrie : sa conception et sa réalisation se déroulent dans une période charnière où les modes de fonctionnement de l'industrie du bâtiment sont encore très fortement influencés par les habitudes du système collectiviste, bien que certains entrepreneurs commencent déjà à reconnaître la nécessité de proposer une plus grande flexibilité envers les clients privés ou étrangers. Après 1989, c'est pratiquement le premier chantier en Hongrie conçu et exécuté sous la direction d'un groupe de pilotage étranger, ce qui met à l'épreuve non seulement les capacités technologiques disponibles sur place, mais aussi l'ouverture d'esprit et la réceptivité de la profession.

L'inauguration du bâtiment signé par Georges Maurios en 1992 passionne les milieux professionnels tout comme le grand public. En Hongrie, les manifestations organisées autour de cet événement festif attirent un grand public, les chaînes de radio et de télévision nationales en rendent compte. La presse écrite y consacre une bonne dizaine d'articles. L'ampleur des attentes relatives à cette construction était motivée par les changements politiques, économiques et culturels qui ont créé des exigences vis-à-vis de l'architecture. Par ailleurs, les réalisations innovantes de cette discipline en France dans les années 1980 étaient déjà bien connues en Hongrie.

Les réactions suscitées par le nouveau bâtiment peuvent être facilement étudiées grâce à l'abondance des articles et des reportages réalisés dans les années 1990. Les critiques soulignent l'élégance et la modernité ostentatoire de la construction qui s'intègre toutefois organiquement dans le panorama des bords du Danube. Ils soulignent le contraste frappant avec d'autres réalisations architecturales proposant des solutions médiocres, qui ont accompagné l'explosion du libéralisme économique au début des années 90. Certains commentateurs salu-

Catherine Tasca és Göncz Árpád megnyitják az épületet 1992. május 25-én

Mme Catherine Tasca et M. Árpád Göncz coupent le ruban d'inauguration le lundi 25 mai 1992

1992. május 25. Az épület ünnepélyes átadása Göncz Árpád köztársasági elnök, Andrásfalvy Bertalan művelődési és közoktatási miniszter, Demszky Gábor budapesti főpolgármester és Catherine Tasca, a francia külügyminisztérium frankofón ügyekért és nemzetközi kulturális kapcsolatokért felelős államtitkára jelenlétével.

Inauguration, le lundi 25 mai 1992 à 12 heures 30, du nouveau bâtiment de l'Institut français de Budapest en présence de Monsieur Árpád Göncz, Président de la République, Monsieur Bertalan Andrásfalvy, ministre de la Culture et de l'Education, Monsieur Gabor Demszky, Maire de Budapest, et Madame Catherine Tasca, Secretaire d'Etat à la Francophonie et aux Relations culturelles extérieures auprès du ministre d'Etat, ministre des Affaires étrangères

reakciók között azonban kritikus hangok is megjelennek, amelyek túl sok kompromisszumról, meghaladott stílusról, inkoherens térképzésről és a Duna-parttól való érthetetlen elszigetelődésről beszélnek.

Az épület fogadtatása természetesen aligha választható el a kulturális kínálattól, amelyet a Francia Intézet képviselt: először Wurm utcai székhelyén, majd a Szegfű utcai épületben is fontos szerepet játszott a budapesti kultúrában. A Fő utcai épület megnyitásától kezdve nyíltan hirdeti ambícióját: a nyugat-európai kultúra első számú közvetítői között lenni Magyarországon.

Miközben Magyarországon a napisajtó, a rádió és a televízió is beszámolt a Francia Intézet épületéről, Franciaországban az épületre irányuló figyelem főként a szakmán belül volt érezhető. Számos építészeti folyóirat számolt be egy külföldön megvalósított projekt építésének nehézségeiről, főként a felmerülő adminisztratív és technikai problémákat hangsúlyozva. A dicsérő és kritikus hangok megegyeztek abban, hogy Maurios sikeresen kapcsolta össze az épület modernitását a hely szellemével.

„Határozott kontextualista épületként a budapesti Francia Intézet meggyőződéssel vállalja egy történelmi helyszínre tervezett új épület szükséges ambivalenciáját" – írta a Moniteur technológiai különszáma 1991-ben.

Miközben a magyar kommentátorok a francia kultúra reprezentációját keresték az épületben és a budapesti környezettel való találkozását elemezték, a francia szerzők sokkal inkább az Intézet építészeti jellegzetességeire öszepontosítottak, részleteiben mutatva be annak terveit, koncepcióját, technikai részleteit. A nagyszabású gesztusokat a francia szakma érthetően nem Maurios Duna-parti épületétől várta. Az 1980-as évek új fejezetet jeleztek a francia építészetben, olyan épületekkel, mint Jean Nouvel Arab Intézete (1981–87), Bernard Tschumi Parc de la Villette-je (1983–98) és I.M. Pei Louvre-piramisa (1983–88), amelyek alapjaiban újították meg a reprezentatív építészetet. Ezzel a hullámmal szemben a Francia Intézet épületét a kritika részletgazdagságáért szerette: „a részletek és az atmoszférák sokasága adja az épület minőségét" – írta a Moniteur 1992-ben.

ent le fait que le bâtiment respecte le contexte urbain et s'adapte à l'aspect général de Budapest, d'autres relatent les nouveautés technologiques inédites en Hongrie qui vont inspirer toute une génération de jeunes architectes. Cependant, à côté des zélateurs, les détracteurs font également entendre leur voix et ne voient dans le bâtiment qu'une succession de compromis, les traces d'un style révolu ; ils trouvent que l'aménagement de l'espace intérieur est incohérent et que le bâtiment tourne le dos au Danube.

La perception du bâtiment lui-même ne peut certainement pas être séparée de la programmation culturelle que l'Institut français propose dès son ouverture. L'Institut, d'abord abrité lors de sa création en 1947 à Wurm utca, puis dans un hôtel particulier à Szegfű utca, jouait déjà un rôle primordial dans la vie culturelle de la capitale hongroise. Les ambitions du nouvel édifice de Fő utca au moment de l'ouverture de ses portes sont clairement affichées : être parmi les chefs de file de la diffusion de la culture occidentale en Hongrie.

Alors qu'en Hongrie les quotidiens et les journaux télévisés relatent l'ouverture du nouveau bâtiment de l'Institut français de Budapest, l'accueil du bâtiment vu de France reste plus confiné à la sphère professionnelle des architectes. De nombreuses revues d'architecture témoignent des problèmes spécifiques que représente la construction d'un bâtiment français à l'étranger, en soulignant les difficultés administratives et techniques rencontrées en Hongrie. Certains applaudissent, d'autres critiquent, mais tous reconnaissent la capacité du bâtiment à relier efficacement modernité affichée et respect du genius loci.

« Résolument contextualiste, l'Institut français de Budapest affirme avec conviction la nécessaire ambivalence d'un édifice nouveau prenant place dans un site historique. » peut-on lire dans le Moniteur en 1991.

Une autre différence notable : Alors qu'en Hongrie les journalistes s'intéressent à la représentation culturelle française incarnée par le nouveau bâtiment et son intégration dans la ville de Budapest, les articles français s'intéressent plutôt au projet architectural et aux solutions conceptuelles et techniques apportées. Il est clair qu'ils n'attendent pas de Georges Maurios un grand geste architectural sur le bord du Danube, même si c'est à cette époque qu'un renouveau de l'architecture française se fait sentir, avec des bâtiments fraîchement achevés comme l'Institut du Monde Arabe de Jean Nouvel (1981–87), la Grande arche de la Défense de Johann Otto von Spreckeisen (1982–89), la Pyramide du Louvre de I.M.Pei (1983–88), ou encore le Parc de la Villette de Bernard Tschumi (1983–98). Face à cette nouvelle vague, le bâtiment de l'Institut français de Budapest est surtout apprécié pour ses détails de finition : « Une multitude de détails, une multitude d'atmosphères, donnent au bâtiment sa qualité » comme l'écrit le Moniteur en 1992.

Kiállításmegnyitó, 2012. április 2.
Fotó: Evva Ambrus

Vernissage de l'exposition,
le 2 avril 2012. Photo : Ambrus Evva

1

2

3

4

5

6

7

1 Bakonyi György, *A kultúra dimenziója az építészet dimenziójában*, Átrium, 1995/1

György Bakonyi, *La dimension de la culture dans la dimension de l'architecture*, Átrium, 1995/1

2 Török András, *Francia „szigor" a Duna-parton*, Magyar Építőművészet, 1995/1

András Török, *« Rigueur » française au bord du Danube*, Magyar Építőművészet, 1995/1

3 Csontos János, *Dunára néző franciák*, Esti Hírlap, 1992. május 20.

János Csontos, *Les français regardent le Danube*, Esti Hírlap, 20 mai 1992

4 Orbán Sándor, *Beteljesülő szerelem*, Kurír, 1992. május 26.

Sándor Orbán, *L'amour réalisé*, Kurír, 26 mai 1992

5 Kende Katalin, *A franciás műveltség otthona, Európa*, 1992. június 4.

Katalin Kende, *La maison de la culture française*, Európa, 4 juin 1992

6 Bojár Iván András, *A város maga a gyönyörűség, állítja Georges Maurios, a budapesti Francia Intézet tervezője*, Népszabadság, 1995/53.

Iván András Bojár, *La ville est le bonheur, dit Georges Maurios, l'architecte de l'Institut français de Budapest*, Népszabadság, 1995/53 Menuiseries en aluminium laquées rouge pour la façade sur Fő utca

7 MTV riport, IS műsor, *A francia kultúra új irányzatai: Új budapesti Francia Intézet*, 1992.05.12.

Reportage MTV, émission IS, *Nouvelles directions de la culture française : Nouvel Institut français*, 12/05/1992

Magyar Építőművészet, 1995/1

András Török

« Austérité » à la française au bord du Danube

Le nouveau bâtiment de l'Institut français, 17 Fő utca
Architecte : Georges Maurios

L'année 1992–1993 laisse prévoir un tournant dans l'architecture de Budapest. L'élite de la ville semble faire un pas en avant avec la construction de quelques bâtiments d'importance, de nombreuses rénovations et des transformations internes. Toutefois, il est intéressant de noter que le seul bâtiment public construit sur appel d'offres n'appartient que chronologiquement à cette année ; en effet, il a fallu presque une décennie pour passer de l'intention à l'acte et il aurait certainement été réalisé même sans les récents changements politiques.

L'architecture d'aujourd'hui consiste à habiller la fonction. Pour la construction d'un bâtiment public, il s'y glisse inévitablement une certaine exigence culturelle et même une envie de faste aussi bien de la part du commanditaire que de l'utilisateur, c'est-à-dire le grand public. Tout ça, si le maître d'ouvrage le peut. Dans notre cas, le maître d'ouvrage étant l'Etat français : il le peut. Si l'Etat français souhaite construire une représentation à l'étranger, les considérations se multiplient. En effet, il doit évoquer la culture en question d'une manière à la fois succincte et apparente. Parallèlement, pour attirer un grand nombre d'autochtones, seul un terrain situé dans le centre peut être envisagé, ce qui bride la fantaisie de l'architecte à cause des nombreux critères à respecter. Comme on le sait, l'Etat français a réussi à acquérir un des derniers terrains vagues de la rive du Danube à Buda : un trésor donnant sur trois rues. L'endroit idéal parfaitement desservi.

Charles Jencks date de 1985 l'essoufflement du postmoderne classique. L'appel d'offres concernant l'Institut français de Budapest remonte à 1984, année du roman d'Orwell, bien que l'offensive culturelle du gouvernement français ait été décidée plus tôt. Si nous examinons la carrière de l'architecte tout à fait inconnu en Hongrie, nous pouvons voir qu'il n'a guère été touché par l'esprit du temps.

Georges Maurios est né à Narbonne en 1934 et a achevé ses études à l'Ecole Nationale Supérieure des Beaux-Arts de Paris en 1957. Immédiatement après, il a travaillé à Chandigarh sous la direction de Le Corbusier et Pierre Jeanneret. Depuis 1966, il a son propre bureau d'études et c'est un spécialiste des maisons individuelles et des grands ensembles locatifs. Il s'est préoccupé à la fois des solutions high-tech et des questions sociales. Il a senti qu'une des fonctions de la construction de logements était de « brouiller » les frontières entre les groupes sociaux : qu'il devait réaliser des bâtiments qui ne reflètent pas le statut de ceux qui y vivent. D'ailleurs, il se classe dans la catégorie des architectes de service qui ne veulent pas déterminer une nouvelle forme de vie. Mieux, dans un de ses précédents projets de cent logements expérimentaux aux Marelles, il a essayé d'impliquer les futurs habitants dans l'aménagement interne de l'appartement. Son système breveté permet d'emboîter des éléments préfabriqués au choix des futurs habitants dans une trame structurelle prédéfinie. En regardant les espaces qui jouent sur les cordes sensibles du moderne classique, on s'aperçoit qu'à partir de 1977, les plans s'éloignent de plus en plus des points de repère de la grille considérés comme sacrés jusque là. La lumière et la géométrie, dans un sens plus large le règne de l'ordre, se relâchent sur les plans, offrant des solutions plus libres. L'Institut français dessiné en 1985 couronne la première étape de son oeuvre. En résumé : une coulisse high-tech cachée dans un environnement de grande ville. Il y a en lui quelque chose d'antiseptique, d'autonettoyant, une solution médicale judicieuse. Il est capable d'accueillir toutes les « maladies », toutes sortes de « caprices » culturels. Tout lui va. Il n'a pas de style propre. Plus de six mois après son inauguration, on peut oser déclarer qu'il constitue le récipient idéal pour les fonctions incroyablement complexes pour lesquelles il est né. Le bâtiment, constitué d'un demi pâté de maisons, construit sur un terrain donnant sur trois rues, remplit deux fonctions tout à fait séparées. Outre le centre culturel, l'institution doit accueillir une école de langue attirant un public différent. L'école fonctionne sur l'aile occidentale du bâtiment, côté Fő utca, alors que l'Institut est sur la partie Pala utca – quai Bem. La séparation des deux parties est accentuée par une cage d'escalier ressortant avec une audace modérée d'une large fente. Toutefois, ce n'est pas la curiosité emblématique qui est plutôt le gros cylindre en aluminium cachant une salle de théâtre de 220 personnes, visible même de Pest, et émergeant du deuxième au quatrième niveau du revêtement en granit vert pâle, qui lui est élégant seulement de près. En fait, il la cacherait si elle ne se déployait pas dans l'entrée. A travers le mur de verre, on peut bien voir le socle de la structure supportant la salle de spectacle, comme la partie inférieure d'une tribune de stade de province qu'on ne dissimule pas par souci d'économie. Tout le bâtiment se caractérise par la lutte de l'exhibitionnisme retenu, mais fier, contre l'opulence tranquille.

Le bâtiment de sept étages, d'une surface utile de 5 500 mètres carrés, possède trois façades radicalement différentes et trois véritables curiosités : l'entrée, le café et la médiathèque de trois niveaux.

La façade donnant sur le Danube est peut-être trop discrète : en choisissant son coloris, on n'a pas tenu compte de l'effet atténuant de la distance, de l'atmosphère et parfois du brouillard. Les structures horizontales en aluminium s'efforcent de rompre la cohésion verticale des deux rangées de fenêtres. Il faut dire que ces fenêtres en aluminium semblent bien misérables, surtout vues de Pest, mais de près, le spectateur est ébloui par la précision des formes et de la fabrication. Sur la façade centrale de Pala utca continuent les rangées de fenêtres des 5ème et 6ème étages donnant sur le Danube, avec un élément final vertical très fort. C'est ici, derrière l'angle, que se cache le cylindre d'aluminium trapu qui dissimule la salle de spectacle. Toutefois, l'élément le plus éclatant, le plus original du bâtiment est l'entrée principale avec ses deux portes tambour en verre constituant une sorte d'écluse à la gloire mitterrandienne, comme si elles suggéraient au visiteur de « laisser tous ses préjugés à la porte »

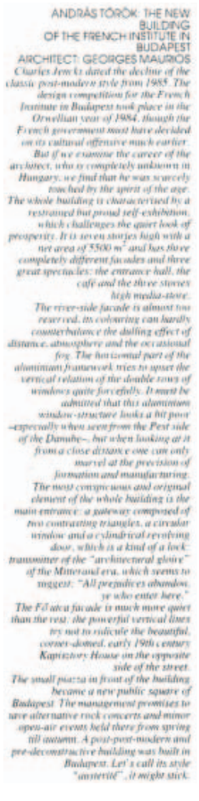
La façade de Fő utca est beaucoup plus paisible que les autres : les verticales vigoureuses s'efforcent de ne pas faire un pied de nez à la merveille du début du siècle dernier se trouvant en face, la maison Kapisztory avec sa tour d'angle (Andras Danko, 1811). Même les gouttières arrivant au genou soulignent la verticalité. De chaque côté, il y a une fenêtre ronde, comme pratiquement sur toutes les maisons de Maurios. L'entrée, le vestiaire, la réception, la salle d'exposition sur la droite sont spacieuses et donnent une impression d'élégance. L'escalier métallique à la fois accentué et léger qui mène au premier étage prend beaucoup d'espace : il paraît arrogant dans le vide. Toutefois, si le foyer est plein, par exemple à l'occasion de l'inauguration d'une exposition, il sert spontanément de tribune et est capable de conférer une intimité au hall : il fait disparaître la psychose de foule, permet de voir et de faire voir.

L'aménagement interne de la salle de spectacle semble sans inspiration, presque misérable et non pas sobre, comme c'était l'intention. On peut dire la même chose de la salle de réception du premier étage où les minces piliers en béton recouverts de mosaïques jusqu'à hauteur de la ceinture, installés à l'improviste, ne compensent pas les lambris en bois arides, de piètre qualité (le côté où la salle touche la montée d'escalier annexe a un effet carrément chaotique).

L'architecte a offert à Budapest deux salles qu'on peut certainement qualifier même à long terme de « trend-setter » références en matière de goût : la haute médiathèque de 3 niveaux et le café baptisé Café l'Orient Express. La médiathèque s'étend sur les 4ème, 5ème et 6ème étages ; grâce à la lumière naturelle et aux nombreux éléments en verre, elle semble à la fois spacieuse et intime. Le visiteur tombe inévitablement sur l'escalier abrupt et amical avec des marches en verre. La rampe large quelque peu précieuse déjà vue à d'autres endroits du bâtiment trouve ici toute son utilité : c'est un présentoir idéal pour les livres et les magazines. Naturellement, les tables destinées à la lecture donnent sur le Danube, offrant ainsi un panorama entièrement nouveau sur la ville et le Parlement. Il est beaucoup plus près du niveau du fleuve que le panorama du château et beaucoup plus protégé. Les spots de lecture en métal ont un design très recherché et les chaises dessinées par l'architecte, sans être d'une nouveauté audacieuse, sont intéressantes (Chaise Budapest, 1985). Hélas, il n'y en avait plus pour le café qui a dû se contenter provisoirement de chaises et de tables blanches en plastique. Toutefois, « la meilleure blague » de l'Institut se cache au coeur du bâtiment. L'aquarium de la cage en verre voûtée du buffet du premier étage donne sur la cour de la maison voisine et vice-versa. « Nous voyons la réincarnation transparente du Mur de Berlin » – écrit un des journalistes critiques du bâtiment le jour de l'inauguration, en se moquant quelque peu de l'idée. Pourtant derrière le café, se cache probablement non pas du mépris, mais un « voyeurisme culturel fécond ». Comme si cet espace nous suggérait que les artistes de passage ne souhaitent pas seulement apporter, mais emporter. Au-dessus du mur en plexiglas formant un quart d'enveloppe, s'étend un second toit horizontal en tissu métallique, et les prises d'air intérieures font penser à celles de la Caisse d'Epargne postale d'Otto Wagner à Vienne. Dans l'angle, recouvert de mosaïques, se trouve un bar au dessus duquel se pointe une cachette pour les amoureux formée par le tournant de l'escalier, un « objet trouvé » datant de l'exposition universelle de Bruxelles. C'est de là qu'on entend le bavardage en français des ravissantes serveuses françaises. En s'approchant, on s'aperçoit que le petit plafond au-dessus du bar est recouvert de mosaïques de verre.

Le bâtiment regorge de tant de détails qu'il semble réclamer une monographie en images. Il serait certainement possible d'obtenir quelque subvention française pour le projet. D'ailleurs, la fantaisie créatrice de Maurios se trouve déjà à des années lumière de ce qu'il a dessiné ici, si on se réfère aux toutes dernières maquettes du livre qui lui est consacré. On a l'impression que les plans de l'hôtel prévu au bord de la Seine, dans le XVème arrondissement de Paris, ont été testés dans une soufflerie.

La petite place située devant le bâtiment est devenu un nouveau lieu public. Du printemps à l'automne, des concerts de rock alternatif et de petits spectacles en plein air y sont prévus. Un bâtiment de style post-postmoderne, d'avant déconstruction, a vu le jour à Budapest. Disons que son style est « austérité » en espérant que ça lui restera.

ANDRÁS TÖRÖK: THE NEW BUILDING OF THE FRENCH INSTITUTE IN BUDAPEST
ARCHITECT: GEORGES MAURIOS
Charles Jencks dated the decline of the classic post-modern style from 1985. The design competition for the French Institute in Budapest took place in the Orwellian year of 1984. Though the French government must have decided on its cultural offensive much earlier.
But if we examine the career of the architect, who is completely unknown in Hungary, we find that he was scarcely touched by the spirit of the age.
The whole building is characterised by a restrained but proud self-exhibition, which challenges the quiet look of prosperity. It is seven stories high with a net area of 5500 m² and has three completely different facades and three great spectacles: the entrance hall, the café and the three stories high media-store.
The river-side facade is almost too reserved, its colouring can hardly counterbalance the dulling effect of distance, atmosphere and the occasional fog. The horizontal part of the aluminium framework tries to upset the vertical relation of the double rows of windows quite forcefully. It must be admitted that this aluminium window-structure looks a bit poor –especially when seen from the Pest side of the Danube–, but when looking at it from a close distance one can only marvel at the precision of formation and manufacturing.
The most conspicuous and original element of the whole building is the main entrance: a gateway composed of two contrasting triangles, a circular window and a cylindrical revolving door, which is a kind of a lock-transmitter of the "architectural glorie" of the Mitterrand era, which seems to suggest: "All prejudices abandon, ye who enter here."
The Fő utca facade is much more quiet than the rest: the powerful vertical lines try not to ridicule the beautiful, corner-domed, early 19th century Kapisztory House on the opposite side of the street.
The small piazza in front of the building became a new public square of Budapest. The management promises to have alternative rock concerts and minor open-air events held there from spring till autumn. A post-post-modern and pre-deconstructive building was built in Budapest. Let's call its style "austerité", it might stick.

Francia „szigor" a Duna-parton

Georges Maurios építész A BUDAPESTI FRANCIA INTÉZET ÚJ ÉPÜLETE, I. FŐ UTCA 17.

Az 1992–93-as év fordulatot sejtet Budapest építészetében. A város dzsentrifikációja néhány jelentős épületet, nagyszámú tatarozással, belső átépítésekkel előre látszik mozdulni. Jellemző viszont, hogy az egyetlen, pályázat nyomán épült középület csupán időrendileg tartozik ehhez az évhez, hiszen a szándéktól a megvalósításig csaknem egy évtized telt el, s minden bizonnyal megvalósult volna a bekövetkezett társadalmi változások híján is.
A mai építészet, mint tudjuk, a funkció formába öltöztetése. Középület tervezése közben ehhez óhatatlanul társul némi kultikus igény, sőt pompavágy is, mind a megrendelő, mind a felhasználó, azaz a nagyközönség részéről. Mármint ha az építtető teheti. Esetünkben az építtető a francia állam: teheti.
Ha a francia állam külországba, követségül épített állami házat, akkor a szempontok tovább sokasodnak. Hisz az adott kultúrát tömören, mégis feltűnően kell felidézni. Ugyanakkor a nagy bennszülött forgalom miatt mindenképpen központi fekvésű telek jöhet csak szóba, ami – az elvárható alkalmazkodás igen magas foka miatt – igencsak megkötí a tervező fantáziáját. Mint ismeretes, a francia államnak sikerült megszereznie a budai Duna-part egyik utolsó beépítetlen telkét, egy három utcára néző kincset. Idealis hely, a lehető legtöbb kötöttséggel.
Charles Jencks 1985-re teszi a klasszikus posztmodern kifulladását. A budapesti Francia Intézet pályázata az orwelli 1984-es évben zajlott, bár a francia kormány már korábban el kellett hogy határozza a kultúroffenzivát. Ám ha végigtekintünk a Magyarországon teljesen ismeretlen építész pályáján, láthatjuk, hogy őt szinte meg sem érintette a korszellem.
George Maurios 1934-ben született Narbonne-ban, '57-ben végzett a párizsi *École Nationale Supérieur des Beaux-art de Paris*-ri. Közvetlenül utána az indiai Chandigarhban dolgozott. Le Corbusier és Pierre Jeanneret keze alatt. 1966 óta van saját építész irodája – a családi ház és a nagyobb lakóegyüttesek specialistája. Egyszerre foglalkoztatták a high-tech megoldások és a társadalmi kérdések. Úgy érezte, a (lakóház)építészet feladatai közé tartozik az is, hogy „elmaszatolja" a társadalmi csoportok határait. Hogy olyan épületeket állítson elő, melyek nem sugároznak a benne lakók státuszát. Egyébként a szolgáló építészek fajtájába tartozónak vallja magát, olyannak, aki nem akar új életformát megelőlegezni. Sőt, nevezetes *Marelle-i komplexum*ában avval is kísérletezett, hogy a majdani lakókat bevonja a lakás belső kialakításába. Erre saját szubadalma nyújtott lehetőséget, amely az épület edényrendszerét egy, a helyszínen előre gyártott szerkezetbe helyezte.
A klasszikus modern érzékenyebb húrjain játszó tereit nézegetve feltűnik, hogy az alaprajzok úgy 1977 körül egyre nagyobb lendülettel mozdulnak el a négyzethálóból addig szentnek tekintett vonatkozási pontjairól.[1] A fény és a geometria, általánosabb értelemben a rend uralma lassan lazul a terveken, mind szabadabb megoldásokat kínálva. Az 1985-ös kelletű *Francia Intézet* Georges Maurios pályájának első szakaszát koronázza meg. Összességében: nagyvárosi környezetbe szuszakolt, finommívű high-tech kulissza. Van benne valami antiszeptikus, valami magától tisztuló, józan kórházi megoldás. Minden „betegséget", mindenfajta kulturális „capricet"-t befogadni képes. Minden illik hozzá. Nincs saját stílusa. Bő fél évvel használatba vétele után bátran kijelenthető, hogy ideális edénye a hiheletlenül szerteágazó funkcióknak, mely a világra segítette.
A fél háztömbnyi, három utcára nyíló telekre épült ház két gyakorlati funkciót tölt be, melyeket teljes mértékben szétválaszt. A kultúrcentrum mellett ugyanis egy másfajta közönségforgalmú iskolát is be kell fogadnia az intézménynek. Az iskola a nyugati, Fő utcai szárnyon működik, míg maga az Intézet a telek fennmaradó Pala utcai és Bem rakparti részén. A két rész össze nem tartozását egy széles hasítékból („sliccből") mértéktartó arcátlansággal kitüremkedő lépcsőház hangsúlyozza. Emblematikus látványossága azonban nem ez, hanem a Pest felől is jól látható – a némileg sápadt-zöld, csak közelről elegánsnak ható zöld gránitburkolatból a másodiktól a negyedik szint magasságáig kidudorodó – kövér alumíniumhenger, amely a 220 személyes színháztermet rejti. Azaz csak rejtené, ha az előcsarnokon át ki nem tárulkozna. Az üvegfalon át jól látható a nézőtér teherbordó szerkezetének alja, mint egy vidéki stadion tribünjének takarékossági okból nem palástolt alsó része. Az egész épületre jellemző a fékentartott, de büszke magamutogatás párharca a nyugodt gazdagsággal. A hétemeletes, 5500 négyzetméter hasznos alapterületű épületnek három, egymástól gyökeresen különböző homlokzata van és három igazi látványossága: az előcsarnok, a kávéház és a háromemeletes médiatár.
A Duna-parti homlokzat talán túlságosan is visszafogott, színezésében alig számol a távolság, a légkör, olykor a köd szintompító hatásával. A két sorban elhelyezkedő ablakok függőleges összetartozását erőnek erejével próbálja megbontani az alumíniumszerkezet vízszintese. Meg kell mondani, hogy ez az alumínium ablakmegoldás, különösen Pestről nézve, szegényesnek hat, közelről viszont a szemlélő elámul a állítás precizitásán. A középső, Pala utcai főhomlokzaton tovább folytatódik a Duna-parti, 5. és 6. emeleti ablaksor, a végén egy igen erős, függőleges lezáró elemmel. Itt is kibújik a sarok mögül a színháztermet rejtő tömzsi alumíniumhenger. De az egész épület legharsányabb, legeredetibb eleme a főbejárat, a két, ellenérdekelt háromszögből, kerek ablakból és hengeres forgóajtóból komponált kapubejárat, mely affélle zsilip, a mitterandi „építészeti gloire" közvetítője, mely mintha azt sugallná: „Ki itt belépsz, hagyj fel minden előítéletel".
A Fő utcai homlokzat lényegesen nyugodtabb a többinél: az erőteljes függőlegesek igyekeznek nem szamárfület mutatni a túloldalon található múlt századi eleji gyönyörszemnek, a saroktornyos Kapisztory-háznak (Dankó András, 1811). Még a térdig érő ereszcsatornák is a függőlegességet hangsúlyozzák. Mint minden oldalon, itt is van kerek ablak, mint Maurios csaknem minden házán.
A kaputér, a ruhatár, a recepciós tér, s a jobbra nyíló kiállítási tér igen tágas, elegáns benyomást keltenek. A földszintről az első emeletre vezető, igen hangsúlyos, egyben igen könnyed félmlépcső sok teret elvesz, az üres térben pöffeszkedőnek hat. Ám ha megtelik a foyer, például kiállítás-megnyitókon, spontán tribünként szolgál, s képes meghittté tenni az előteret: oldja a tömegpszichózist, látni s látnod engedi.
A színháztermen belső kiképzése öltetlennek, szinte szegényesnek, nem pedig, ami a szándék lehetett, kopárnak hat. Ugyanez mondható el az első emeleti bankett-teremről, ahol a sivár, nem elég jó minőségű faborítást nem ellensúlyozzák kellőképpen az ötletszerűen elhelyezett, derékig tört mettlachival borított sovány betonoszlopok. (Az az oldal, ahol a terem a melléklépcsőházzal találkozik, egyenesen zűrzavaros-nak hat.)
Két olyan térrel ajándékozta meg az építész Budapestet, amely bízvást nevezhető hosszú távon is fizlésformálónak, „trend-setter" megoldásnak: a három emelet magas könyvtár és a *Café l'Orient Express* névre keresztelt kávéház. A könyvtár a 4–5–6. emeleten helyezkedik el, s a természetes fény, a sok üveg miatt egyszerre tűnik tágasnak és meghittnek. Kikerülhetetlenül szembekerül a látogató a meredek, családias, üvegfokokból álló lépcsővel. Az épület egyéb tereiben már látott, s kissé modorosnak érzett széles tetejű korlát itt elnyeri megfejését: könyvek, újságok kínálására alkalmas. A helyben olvasók asztalai természetesen a dunai fronton kaptak helyet. Itt egy teljesen új, a városra, a Parlamentre néző panoráma keletkezett. Jóval közelebb a folyószinthez, mint a várbéli kilátás, és jóval védettebb is annál. Különlegesen finomak az egyedi tervezésű fém olvasólámpák, ha nem is merészeen újak, de érdekesek az építész által tervezett székek (*Chaise Budapest*, 1985), melyekből sajnálatosan már nem jutott a kávéházba. Ott meg kellett elégedni, reméljük, csak ideiglenesen, kommersz fehér műanyag asztalokkal és székekkel.
**„Az Institut legjobb tréfája egyébként az épület mélyén rejlik. Az első emeleti büfé ívelt üvegkalickájának akváriuma ugyanis a szomszéd ház gangjára néz. És fordítva. A berlini fal transzparens reinkarnációját látjuk" – írta az épület egyik kritikusa a megnyitás alkalmával, némileg gúnyolva az ötletet.[2] Pedig a kávézó mögött alkalmasint nem lenézés, hanem „termékeny kultúr-voyeurködés" rejlik. Mintha azt sugallná ez a tér, hogy az itt átutazó művészek nemcsak hozni, hanem vinni is akarnak. A feketetett, negyed hengerpalástot formázó kazettás plexifal felett vízszintes, dróthálóval anyagú második tető is húzódik, a belső szellőzők pedig Otto Wagner bécsi Postatakarékjából a pénztárterem szellőzőkürtőit idézik. A sarokban található *metlachi novával* burkolt presszópult, mely fölött kikandikál egy lépcsőfordulóból kialakított, szerelmeseknek való búvóhely, bájos „objet trouvé" a brüsszeli világkiállítás idejéből. Innét, a sarokból hallatszik a bájos francia pincérhölgyek francia purparlója. Ha közelebb megy az ember, látnivaló lesz, hogy a pult fölötti kis mennyezet tört üvegcserepekkel van borítva.
Az épület olyannyira részletgazdag, hogy képes monográfia után kiált. Bizonyára lehetne kapni hozzá valamennyi francia támogatást is. Maurios tervezői fantáziája egyébként – a róla szóló könyv legkésőbbi makettjei alapján – már tetemes távolságra jár ettől a formavilágtól. A Párizs 15. kerületébe tervezett Szajna-parti hotel tervét már mintha szélcsatornában teszteltték volna.
Az épület előtt kis piazza Budapest új köztere lett. Tavasztól őszig alternatív rock-koncerteket, kisebb szabadtéri eseményeket hirdet ide a igazgatóság. Egy posztmodern utáni, dekonstrukció előtti stílusú épület került Budapestre. Nevezzük mondjuk „austerité" stílusúnak, hátha rajta ragad.

Török András

1. Monographes d'architecture: Georges Maurios (1988)
2. György Péter: Törölje. A Fő utcai fal. Magyar napló, 1992. június 24., p. 24.

A város maga a gyönyörűség

– állítja Georges Maurios, a budapesti Francia Intézet tervezője

A három önálló városegység, Pest, Buda és Óbuda egyesítése körüli időszakban megkezdődött nagyarányú városfejlesztés példát állít a mai hazai urbanisták elé. Olyan előremutató és magas színvonalú tervek valósultak meg a múlt század utolsó harmadában, amelyekkel jelenkori városépítészetünk aligha vetekedhet. A mintát – az áttekinthető, rendezett, körutaktól és sugárutaktól meghatározott városszerkezetet – a Szajna megyei prefektus, Haussmann báró koncepciója szolgáltatta – és azt követték Barcelona, Berlin, London, Bécs és Budapest városépítészeti elképzelései. Most úgy látszik, hogy az egykor oly jellegzetes eklektikához harmonikusan kapcsolódó kortárs párizsi építészet megoldásai ismét mintául szolgálhatnak. De legalábbis elgondolkodtatók érdekesek. Georges Maurios a francia főváros egyik megbízásokkal igen jól ellátott építésze, folyamatosan épülnek újabb és újabb házai. Egy évtizede, 1984-ben ő nyerte meg a budapesti Francia Intézet budai Duna-partra tervezett épületének pályázatát. Legutóbbi magyarországi látogatása idején a két város hasonlóságairól, a kortárs francia és magyar építészet sajátosságairól beszélgettünk.

– *Az elmúlt évtized párizsi építkezésében egy olyan irányzat látszik kibontakozni, amely – ámbár nem szakad el a modernizmustól – a házak mérete és külső aránya miatt jól illeszkedik a haussmanni Párizs eklektikájához. Ahhoz, hogy a kortárs hazai építészet is magyar anyanyelvi szinten értse saját ódemek itthoni építészetét, on szerint milyen lépések vezethetnek el?*

– Nem szabad összekeverünk a történelmet a historizmussal, és a modernitást a modernizmussal. Az általam ismernek tartott építészet ahhoz a fiushoz viszonyítva modern, amelyet században Le Courbusier építészete ipviselt. Az az építészet nem volt tőgé hidolgozott, nem alkalmazkodott kellőképpen a város integritásához, legalábbis a kontextus szempontjából nem. Ezért azt gondolom, hogy ha a modernitást a város történelmiségébe helyezni, mint a történelmet a modernitásra erőszakolni. A hatvanas-hetvenes években a korszályomból néhányan tipológiai és orfológiai kutatásokat kezdtünk el ivizsban. Fiatal építésztanárok voltak az egyetemen, és sokat gondolkoztunk a modernizmus–történelem-város összefüggésein. Történészekkel és szociológusokkal működtek együtt. Így sajátítottunk el egy, a szabbitól eltérő városértelmezési kultúrát, ami végül is a ma látható eredményeket hozta. Nem minden francia építész vállalkozik erre, hiszen ez rendkívüli nehéz munkafolyamat.

Szabadság

– *Ezt a szemléleti változást gyakran forradalmi változásként szokták magyarázni. Egy olyan új nemzedék megjelenéséről, amelyik nem kerülte el 1968 hatását. Egy ezt követő későbbi már kevésbé is volt. Párizs XIII. kerületében Christian de Portzampare lakótelepe, mely előfutárát jelezte ezt a változást. Mi jelentett önöknek 1968?*

– Fontos volt, de nem a politikai, hanem inkább a társadalmi változások miatt. Mi mindannyian haloldaliak vagyunk. Én például kommunista. Portzparc maoista – de voltak trockisták is közöttünk. Megtanultunk kritikusan látni. 1970-ben aztán leálltunk, és akkor már hülyeségnek tartottuk az egészet. Viszont ezalatt valami nagyon fontos alakult ki bennünk, ami a szabadságot jelentette és a forradalmiságot. Először az utcán, aztán a lelkünkben és a fejünkben is. Nem folytattuk tovább az elődeink által megkezdett utat, hanem új kérdésekkel, problémákkal kezdtünk foglalkozni. A forradalom inkább a gondolkodásmódunk megváltozásában mutatkozott meg. Az 1970 és 1975 közötti időszakban apránként új programokat vezettünk be az építészképzésben. Építészeti analízis, építészet és történelem, városrostörténet – ezek voltak a fő szempontjaink, megközelítéseink. Lefordítottuk jeles olasz kortársunk, Benevolo könyveit, rengeteget dolgoztunk abban az öt évben. Úgy éreztük, hogy egy új forrásra bukkantunk. Amit csináltunk, nem a modernizmus ellen irányult, hanem épp azért, hogy bevigyük, integráljuk a modern építészetet a városba. Az új technológiákat, a modern formanyelvet is a fény alkalmazását, amit Le Courbusier tanított nekünk. Rengeteg elemzést készítettünk, makettéket építettünk. Ez a munka újszerű volt, és ezt nevezem a tervezés kultúrájának. Tehát: nagyon átgondolt tipológiai, a különböző városrészek sajátosságait összegző és morfológiai, a területfejlesztés rendszerével foglalkozó vizsgálatokkal dolgozni: nézni és megfigyelni. Ezt oktattuk a diákjainknak is.

– *Hogyan lehet rendszerre tenni az építészet által felidézett érzéki benyomások sokaságát, és hogyan lehet oktatni ezek alkalmazását?*

– A képzés Franciaországban öt évig tart, és további egy év, amíg a diplomát megkapják a hallgatók. Az irodámban, a műhelyemben vannak, akik dolgoznak, mindig ott vannak velem a már végzett diákjaim. Visszajárnak és velem dolgoznak. Így apránként megtanuljuk az anyagok használatát, a részletek iránti érzékenységet és főleg a kritikus szemléletet. Az épületeknek alkalmazható érzékenység, azt hiszem, az egyéntől függ.

– *Néhány párizsi építész – mint ön, az említett Portzampare vagy Pencreac'h és Gaudin – munkáin feltűnik egy közös vonás, a részletek iránti különös figyelem. Anyaghasználatukban olyasféle szigorú kifinomultság nyilvánul meg, amely nemcsak egy-egy építész szemléletét jellemzi.*

Az építészetben alkalmazható érzékenység – azt hiszem – az egyéntől függ

– A tervezés kultúrájához nélkülözhetetlen az általános műveltség. Az ideális az lenne, ha nem húsz-, hanem ötvenéveseket vennénk fel építészhallgatónak. Akkor kellene elkezdeni a képzésüket. Ugyanezt gondolom a többi művészeti ágról is. Én magam is sokat utaztam a diákjaimmal – például Ausztriában – mielőtt nekifogtam volna a budapesti Francia Intézet tervezésének. Otto Wagner, Josef Hoffmann és Adolf Loos építészetét tanulmányoztuk. Wagner építészetében például nagyon jól megragadható az érzékiség, az anyaghasználat kifinomultsága. Az ilyen élmények sokaságára van szükség. A kultúra akkumulációja az, amin keresztül a személyiség megtanul látni. Nincs általánosan alkalmazható módszer, recept. A tudni akarást, az elmélyülni vágyást kell tanítani, átadni és nem a diszciplinákat. Persze ez nálunk sem működik tökéletesen. A tervezésnél nem formákban, szabályokban kell gondolkoznunk, egy konkrét mű létrehozása kell legyen a célunk. Építeni kell, ez a fontos. A tanuló csak a tevékenységen keresztül értheti, láthatja meg, hogy miként alakul ki egy tér az adott funkció szolgálatában. Érezni kell a főfalak, tartóelemek szerepét, de nem kell foglalkoznia a többi szabállyal, matematikával, statikával – az a mérnökök dolga. A legjobb tanáraink persze építészek és mérnökök is egyszerre, mindkét iskolát elvégezték.

Egy utácska

– *Hasonló kiindulási pontokból építkezik az a gondolkozási folyamat is, amely a napjainkban zajló hatalmas berlini építkezések elvi alapjait kívánta tisztázni. Az ott létesített kulcsfogalom, a „kritikai rekonstrukcionizmus" ellenére a Berlin számára tervezett Jean Nouvel-, Renzo Piano- vagy Richard Rogers-féle épületek inkább szoborszerű önálló plasztikák lesznek, amelyek mit sem törődnek a kontextus kérdéseivel. Miért nincs olyan nemzetközi párbeszéd, amelynek hatására az önök által alkalmazott stílusintegráló szemlélet érvényesülne?*

– Úgy gondolom, hogy ez a tendencia leginkább Franciaországban és Spanyolországban, elsősorban Rafael Moneo építészetében érvényesül. Kicsit Olaszországban és elvétve Ausztriában is találni hasonló példákat, Németországban azonban szinte egyáltalán nem. Ott nem ugyanaz a tervezési kultúra, mint nálunk. Eltérő a történelem, és mások a tipológiai és morfológiai szempontok is. Berlinre inkább a megőrzött nagy városrészek jellemzőek, az egységes tömbök, amelyekben Párizzsal szemben nincsenek udvarok. Helyükön óriási meg a műhelyeket és kiszüreneket is. Németország ettől még nagyon érdekes építészeti szempontból, de a részletekhez máshogyan közelítenek, mint a franciák. De hogy válaszoljak az első kérdésére is: úgy látom, Budapesten sincs meg az említett tendencia az építészetben. Talán azért, mert a magyarországi építészképzésben nem érvényesül a mienkhez hasonló látásmód, a tervezéshez fűződő viszony. A budapesti építészek, elsősorban a fiatal építészek számára a legfontosabb tanuláság az lehet, hogy nem szabad átugrani a lényeges lépcsőfokokat. A fiatalok a világ minden pontján szívesen akarják kinőni magukat. De az avantgárd ma már nem olyan attitűd, ami „azonnal jön". Senki nem születik avantgárd építésznek, azzá csak a „kötelező gyakorlatok" által lehet válni. Húsz-harminc évesen nem lehetünk irányadóak, meghatározóak az építészetben, csak jóval később. Budapestnek nagyon kellene vigyáznia, mit teszünk vele. Máris nagyon sok rossz hatás látható. Neoposztmodern hatások, ormótlan üveg- és lemfelületek és így tovább.

– *Ugyanez a veszély máshol is fennáll. Épp az ön egyik párizsi házának, illetve a vele szinte egy időben tervezett budapesti Francia Intézetének történetes homlokzati burkolata szolgál jó példával arra, hogy lehetnek kivezető utak a francia szociális lakásépítést meghatározó fehér lerántvacsempés burkolatok uniformizmusából. Ezektől eltérően Párizs kültérein, mintha az utcák fürdőszobái vagy üres hentesüzletek lennének.*

– Az ön által említett párizsi lakóházaknak nemcsak esztétikai, hanem történeti összefüggések között is született. A közeli Mirabeau hídnál állt egy ház, amit mindig csodáltam. A harmincas években épült, és a szociális lakásépítkezés egyik legszebb, példaértékű alkotása. Szintén kerámiával díszítették. Nagyon jó anyagokból emelték. Könnyű rendben tartani, és ezért a lakók szeretik. Tehát amikor 40-50 év után hasonló anyagokhoz nyúltam, nem is annyira a történelmi tiszteletadás motivált, inkább a környezeti összefüggések, a kontextus. Ebből persze nem következik, hogy a ház formái ne változhatnának meg. Ezt a szemléletmódot kísérelem meg alkalmazni Budapesten is, csak más megközelítésben. Ha megfigyeli, látja, hogy a Francia Intézet bejárata előtt teret hagytam, egy utcácskát alakítva ki így, noha a telek a szemközti ház faláig beépíthető lett volna. Mellesleg készültek is ilyen tervek. Ha azonban megnézzük a Bem rakpart és a Fő utca között, a Duna mentén sorakozó házak kapcsolatát, látható, hogy ritmikus megszakítások, kis ácsoló utcák követik egymást. Ehhez akartam hű maradni, amikor még a tervezés előtt megfigyeltem a negyed morfológiai karakterét, amit később tiszteletben is tartottam. Haussmannál is hasonló volt a helyzet. De a mai, kortárs építészetben több a szabadságunk. Ez az, ami számít. És még egy: a város szerelete. A város ugyanis maga a gyönyörűség. A városlakóknak meg kell adni a lehetőséget, hogy örüljenek a városuknak. Az érzékiségben pedig ott az öröm, és ez az örömszerzés a célunk. Ezenkívül az építészeknek természetesen vannak saját stílusjegyeik is, amelyek aztán a részletekben jelentkeznek. A párizsi és a budapesti házam ezért is épült egyazon gondolati ívre, hasonló logika alapján. Amikor először jöttem Budapestre, rögtön beleszerettem egy harmincas években épült, Hofstätter Béla és Domány Ferenc által tervezett házba: a Margit körút 17-es számúba. Fotókat, rajzokat, tanulmányokat készítettem róla. Számomra ez az a budapesti kultúra, amelyből kiindulhattam. Ez a vizsgálódás a Francia Intézet megépítésének előkészületeihez tartozott.

Igényesség

– *Milyen terveken dolgozik most?*

– Egy harmincas szobás szállodán dolgozom Párizs XV. kerületében. A Szajna partjára akarják építeni, de még csak a kezdeteknél tartunk. Egy kisebb, harminclakásos házat a XIX. kerületbe tervezek, és most kezdjük el egy nagyon szép kő–üveg épület kivitelezését az új nagy könyvtár közelében, szintén a Szajna mentén.

– *Szintén összefügg a haussmanni városrendezési örökséggel az, ahogyan a mai városokat szabályozzák és irányítják. Nálunk az önkormányzati törvény furcsasága miatt gyakorlatilag huszonnégy faluból, városból vagy városiból áll össze az a Budapest, amelyet mindig is központi szándékok és erők alakítottak olyanná, amilyen. Mi a helyzet Párizsban?*

– Nálunk a főpolgármester hatáskörébe alá rendelt városfejlesztési központ, az APUR a meghatározó szerv. E politikai, irányító szervezet mellett pedig működik egy szakmai irányító testület is, a lakásépítési igazgatóság, a DAU. Bármely kerület csak a fővárosi önkormányzattal közösen határozhat a kerületen belüli változtatásokról, bontásról, felújításról vagy akár egyetlen új középület építéséről. Ha egy kerület polgármestere úgy dönt, hogy meg kívánja változtatni a kerület arculatát, először helyi szinten kell megszavaztatnia, majd az APUR tanulmányozni kezdi az adott területet és ajánlati terveket készít. Ezt követően több építész pályázik a feladatra, amelyekből nyílt kiállítást is rendeznek a kerületi önkormányzatoknál. Ott a lakosság is elmondhatja a véleményét.

– *Úgy tudom, a Párizs–Berlin Alapítvány keretében a két ország kétféle építészeti szemléletmódjának képviselői várostervezési együttműködésre tesznek kísérletet. Tudna-e vagy volna-e kedve valami hasonlóban részt venni Párizs és Budapest kettősében?*

– Igen. Folytattam is tárgyalásokat az itteni francia kulturális tanácsossal, Madame Francoise Alleire-rel ez ügyben, veszélyt látok ugyanis abban, hogy a sok francia bank, szálloda, vállalat, amely eljön Magyarországra, elsősorban a gazdaságosságot tartja szem előtt. A beruházásokhoz szükségük van tervezőre, ezért a legegyszerűbb, ha egy olyan francia építészt hívnak, aki azonosul a szemléletükkel. Szeretnék jelen lenni, kicsit koordinálni a folyamatokat, hogy felhívjam a figyelmet a szükséges igényességre. Én már elégge jól ismerem a várost. Igaz, nem beszélek magyarul, de szívesen részt vennék ilyen munkában.

Bojár Iván András

Népszabadság, 1995/53

Iván András BOJÁR

« La ville est la splendeur même »

– affirme Georges Maurios, architecte de l'Institut français de Budapest

Au moment de l'unification des trois villes indépendantes, Pest, Buda et Óbuda, a démarré un aménagement de la cité de grande envergure qui constitue un exemple pour les urbanistes d'aujourd'hui. Durant le dernier tiers du siècle dernier, ont été réalisés des projets précurseurs de haut niveau avec lesquels les architectes actuels ne sauraient rivaliser. Le modèle – urbanisme transparent, aménagé à partir d'avenues et de boulevards – venait du baron Haussmann, préfet du département de la Seine, et après Paris, il a été transposé à Barcelone, Berlin, Londres, Vienne et Budapest. Aujourd'hui, il semble que les solutions de l'architecture parisienne contemporaine, autrefois caractérisée par son éclectisme harmonieux, puissent nous servir à nouveau de modèle. Ou du moins, pourrait-on réfléchir à ses vertus. Les bâtiments de Georges Maurios, un des architectes les plus en vue de la capitale française, sont de plus en plus nombreux à voir le jour. En 1984, c'est lui qui a remporté l'appel d'offres pour la construction de l'Institut français au bord du Danube. Au moment de sa dernière visite à Budapest, nous avons bavardé des similitudes de nos villes et des particularités des architectures françaises et hongroises contemporaines.

– Au cours de la dernière décennie, une nouvelle tendance semble éclater dans l'architecture parisienne, tendance qui, sans renoncer au modernisme, s'inscrit bien dans le Paris éclectique d'Haussmann par la taille de ses maisons et de leurs pièces. Pour que l'architecture hongroise contemporaine soit aussi à l'aise avec les constructions de ses prédécesseurs, quelles démarches seraient nécessaires ?

– Il ne faut pas confondre l'histoire avec l'historisme, pas plus que la modernité avec le modernisme. L'architecture que je considère comme moderne l'est par rapport à ce que représentait avant tout celle de Le Corbusier. Celle-ci n'était pas assez élaborée, ne s'adaptait pas assez à l'intégrité de la ville, tout du moins au contexte. C'est la raison pour laquelle je pense qu'il vaut mieux placer la modernité au-dessus de l'histoire de la ville plutôt que le contraire. Dans les années soixante, soixante-dix, avec quelques collègues de ma génération, j'ai effectué des recherches typologiques et morphologiques dans Paris. Nous étions de jeunes enseignants en architecture à l'Université et réfléchissions beaucoup sur les rapports modernisme-histoire-ville. Nous avons travaillé avec des historiens et des sociologues. C'est ainsi que nous avons assimilé une culture d'urbanisation différente de la précédente qui a fini par apporter les résultats visibles aujourd'hui. Tous les architectes français ne s'engagent pas dans cette voie car c'est un travail extrêmement long et difficile.

LIBERTÉ

– On a souvent l'habitude d'appeler ce changement de vision « saut de génération ». Comme l'apparition d'une nouvelle génération n'ayant pas échappé à l'influence de 1968. Une décennie plus tard, le centre d'habitations de Christian de Portzamparc voyait le jour dans le XIIIème arrondissement de Paris ; il a été le premier à indiquer ce changement. Qu'a signifié pour vous 1968 ?

– C'était important, mais pas tant à cause de la politique que des changements sociaux. Nous étions tous de gauche. Moi par exemple, j'étais communiste, Portzamparc était maoïste et il y avait des trotskistes parmi nous. Nous avons appris à regarder et à voir d'une façon critique, puis, en 1970, nous nous sommes arrêtés et nous avons considéré le tout comme une idiotie. Toutefois, quelque chose de très important était né en nous, synonyme de liberté et d'esprit révolutionnaire. Tout d'abord dans la rue, puis dans notre âme et notre tête. Nous n'avons pas continué la route empruntée par nos aînés et avons commencé à nous occuper de nouvelles questions et de nouveaux problèmes. Le changement révolutionnaire s'est surtout manifesté dans notre façon de penser. Entre 1970 et 1975, nous avons introduit petit à petit de nouveaux programmes dans la formation des architectes. Analyse de l'architecture, architecture et histoire, histoire de la ville, telles étaient nos approches principales. Nous avons traduit les livres de Benevolo, notre illustre contemporain italien, et nous avons énormément travaillé durant ces cinq ans en ayant l'impression d'avoir découvert une nouvelle source. Ce que nous avons fait n'était pas dirigé contre le modernisme, au contraire : nous voulions l'intégrer dans la ville. Les nouvelles technologies, les formes modernes, l'utilisation de la lumière que Le Corbusier nous avait enseignée. Nous avons réalisé de nombreuses analyses, avons construit des maquettes. Ce travail était nouveau et c'est ce que j'appelle la culture du projet. Donc, travailler avec des études typologiques très approfondies comprenant les caractéristiques de chaque quartier urbain et des études morphologiques consacrées au système d'aménagement du territoire : c'est-à-dire regarder et faire attention. C'est ce que nous avons enseigné à nos étudiants.

– Comment peut-on systématiser les multiples impressions sensuelles suscitées par l'architecture et comment peut-on enseigner leur application ?

– En France, la formation dure cinq ans, plus un an avant l'obtention du diplôme. Cependant, dans mon bureau, dans l'atelier où je travaille, il y a toujours mes anciens élèves. Ils reviennent et travaillent avec moi. Ainsi, ils apprennent à utiliser les matériaux, à être sensibles aux détails et surtout, à avoir une vision critique. A mon sens, la sensibilité qu'on peut mettre dans l'architecture dépend de l'individu.

– Dans les oeuvres de quelques architectes parisiens comme vous, Portzamparc déjà évoqué, ou encore Pencreac'h et Gaudin, on découvre un trait commun : l'attention extrême pour les détails. Dans l'utilisation des matériaux apparaît une sorte de raffinement du goût qui caractérise la vision de nombreux architectes.

– L'idéal serait de prendre des étudiants de 50 ans et non de 20 ans. C'est à cet âge qu'on devrait commencer leur formation. Je pense la même chose des autres disciplines artistiques. Moi même j'ai beaucoup voyagé, par exemple en Autriche, avant de me lancer dans le projet de l'Institut français de Budapest. J'ai étudié l'architecture d'Otto Wagner, Josef Hoffmann et Adolf Loos. Par exemple, dans l'oeuvre de Wagner, on est saisi par la sensualité, le raffinement dans l'utilisation des matériaux. On a besoin de nombreuses expériences. C'est toute cette culture accumulée qui nous permet d'apprendre à voir. Il n'existe pas de méthode, de recette applicable à tout. Il faut enseigner et transmettre la volonté de savoir, le désir de s'approfondir, et non pas uniquement les disciplines. Pour un projet architectural, on ne doit pas réfléchir en termes de formes, de règles. Notre objectif doit être la réalisation d'une oeuvre concrète. Il faut construire, c'est ce qui compte. Ce n'est qu'à travers l'activité que l'étudiant peut comprendre et voir comment un projet prend forme pour servir une fonction donnée. Il doit sentir le rôle des murs porteurs, de la charpente et ne doit pas s'occuper de règles, de mathématiques et de stabilité de l'édifice : c'est la tâche des ingénieurs. Bien sûr, nos meilleurs professeurs sont à la fois architectes et ingénieurs. Ils ont obtenu les deux diplômes.

UNE RUELLE

– C'est à partir d'idées semblables que s'opère le processus de réflexion qui souhaite éclaircir les principes des immenses constructions qui se déroulent actuellement à Berlin. Malgré la mise au point sur « le reconstuctionnisme critique », les bâtiments construits pour Berlin par Jean Nouvel, Renzo Piano ou Richard Rogers seront plutôt des espèces de statues ne se préoccupant pas du contexte. Pourquoi n'y a-t-il pas de dialogue international qui pourrait permettre de réaliser cette vision d'intégration des styles que vous appliquez ?

Je pense que cette tendance s'exerce surtout en France et en Espagne, avant tout dans l'architecture de Rafael Moneo. On peut voir quelques exemples similaires en Italie et parfois en Autriche, mais pratiquement jamais en Allemagne où la culture architecturale n'est pas la même que chez nous. L'histoire est différente, les aspects typologiques et morphologiques sont autres. Berlin se caractérise avant tout par ses quartiers préservés, des blocs homogènes qui ne comportent pas de cours contrairement à Paris. Les ateliers et les petites usines sont encore en place. C'est ce qui rend intéressante l'Allemagne du point de vue architectural, mais les Allemands ont une approche des détails différente des Français. Mais pour répondre à votre première question, à ce que je vois, la tendance évoquée n'existe pas non plus à Budapest. Peut-être parce que dans votre formation d'architectes ne figure pas cette façon de voir, semblable à la nôtre, qu'est la relation à la construction. La leçon la plus importante pour les architectes budapestois, surtout les jeunes, est qu'il ne faut pas brûler les étapes. Partout dans le monde, les jeunes veulent devenir des stars ; mais l'avant-garde n'est plus une attitude qui « arrive tout de suite ». Personne ne naît architecte d'avant-garde : il ne peut le devenir qu'après avoir effectué « les exercices obligatoires ». A vingt ou trente ans, personne ne peut faire autorité, être une personnalité marquante dans l'architecture : cela ne peut arriver que bien plus tard. Budapest devrait faire attention à ce qu'on fait d'elle. On peut déjà voir de nombreux effets négatifs : des effets néopostmodernes, des surfaces en verre et en acier difformes, etc.

– Ce risque est présent ailleurs. Le recouvrement de la façade en mosaïque d'une de vos maisons à Paris et de celle de l'Institut français de Budapest datant de la même époque, montre qu'il y a des issues aux recouvrements uniformes en céramique blanche caractérisant les logements sociaux en France. A cause d'eux, les rues des banlieues parisiennes ressemblent à des salles de bain ou à des boucheries vides.

– Ma réalisation que vous évoquez a été construite selon des critères non seulement esthétiques, mais aussi historiques. Près du pont Mirabeau, tout proche, se trouvait une maison que j'ai toujours admirée. Bâtie dans les années 30, elle constitue un des plus beaux fleurons du logement social. Le bâtiment est orné de céramiques et a été construit avec de très bons matériaux. Ses locataires l'aiment beaucoup car il est facile à entretenir. Donc, quand 40–50 ans plus tard, j'ai eu recours aux mêmes matériaux, ce n'était pas tant le respect de l'histoire que le contexte et l'environnement qui m'ont guidé. Certes, ça ne veut pas dire que les formes de la maison ne pourraient pas changer. J'ai essayé d'appliquer cette même façon de voir à Budapest, mais sous une autre approche. Si vous faites attention, vous voyez que j'ai laissé un espace devant l'entrée de l'Institut français qui forme une ruelle, bien que le terrain ait été constructible jusqu'au mur du bâtiment en face. D'ailleurs, des plans allant en ce sens ont été dessinés. Toutefois, si on regarde les maisons alignées au bord du Danube entre le quai Bem et Fő utca, on s'aperçoit qu'il y a des coupures rythmiques avec une succession de ruelles. J'ai voulu rester fidèle au lieu quand, avant de dessiner le bâtiment, j'ai remarqué la morphologie du quartier que j'ai respectée par la suite. Haussmann était dans une situation identique, mais nous avons plus de liberté aujourd'hui. C'est ce qui compte. Encore autre chose : l'amour de la ville. En effet, la ville est la splendeur même. Il faut donner la possibilité aux habitants d'une ville de s'y sentir bien. Le plaisir est dans la sensualité, et la recherche du plaisir est notre objectif. En outre, chaque architecte a naturellement son style dont les marques apparaissent dans les détails. Mes réalisations parisiennes et budapestoise ont vu le jour sur la même courbe de pensée, sur une logique semblable. Lorsque je suis venu pour la première fois à Budapest, je suis tombé immédiatement amoureux d'une maison construite par Béla Hofstatter et Ferenc Domány dans les années 30 : au 17 du boulevard Margit. J'ai fait des photos, des dessins et des études du bâtiment. Pour moi, il constitue la culture budapestoise d'où je suis parti. Ces recherches font partie des préparatifs de la construction de l'Institut français.

EXCELLENCE

– Sur quels projets travaillez-vous actuellement?

– Sur un hôtel de trois cents chambres dans le XVème arrondissement de Paris. Il devrait être construit au bord de la Seine, mais on n'en est encore qu'au tout début. Je dessine aussi un immeuble plus petit, de trente logements, dans le XIXème et on va commencer la construction d'un très bel édifice en pierre et en verre près de la Nouvelle Bibliothèque, toujours au bord de la Seine.

– La façon dont nos villes sont réglementées et gérées fait toujours penser à l'héritage urbanistique d'Haussmann. Chez nous, à cause des bizarreries des lois municipales, vingt-quatre villages, villes et petites villes composent Budapest dont les décisions indépendantes forment la capitale. Quelle est la situation à Paris ?

– Chez nous, l'organisme le plus important est l'APUR, un centre d'aménagement urbain placé sous la responsabilité du Maire de Paris. A côté de cette organisation de gestion politique, existent des directions administratives : la Direction de la Construction et du Logement, et la Direction de l'Aménagement Urbain. Chaque arrondissement ne peut prendre de décisions sur des transformations, démolitions, rénovations – ne serait-ce que sur la construction d'un seul bâtiment public – qu'avec l'accord de la Municipalité de Paris. Si le maire d'un arrondissement souhaite modifier le visage de son arrondissement, il doit d'abord faire voter son projet à l'échelon local, puis l'APUR vient étudier le territoire en question et élabore des propositions de projets. Ensuite, plusieurs architectes peuvent répondre à l'appel d'offres et les différents projets font l'objet d'une exposition dans la mairie concernée, ce qui permet aussi à la population d'exprimer son avis.

– A ma connaissance, dans le cadre de la Fondation Paris-Berlin, les représentants de deux approches architecturales différentes des deux pays vont tenter une coopération dans le domaine de l'aménagement urbain. Pourriez-vous ou aimeriez-vous participer à un projet semblable entre Paris et Budapest ?

– Oui et j'ai entamé des discussions dans ce sens avec Madame Françoise Allaire, conseiller culturel de l'ambassade de France à Budapest. Il me semble dangereux que beaucoup de banques, hôtels et entreprises français venant s'installer en Hongrie soient intéressés avant tout par le profit. Ils ont besoin d'architectes pour leurs investissements et le plus simple pour eux est de faire appel à un architecte qui épouse leurs vues. J'aimerais être présent, coordonner un peu les démarches pour attirer l'attention sur l'excellence requise.
Je connais assez bien la ville ; c'est vrai que je ne parle pas hongrois, mais j'aimerais prendre part à un projet de ce type.

http://beszelo.c3.hu/00/02/20nagy.htm

NAGY Bálint

Egy francia Pesten

Georges Maurios Fő utcai épületéről

A hazai és a külföldi építészszakma közötti kapcsolatok ritkák és esetlegesek, egyéni akciókra épülnek. A kapcsolatteremtés egyik – a gyakorló építészek által nagyon támadott – módja az, amikor a hazánkban építeni kívánó külföldi megrendelő saját hazájából hoz tervezőt magának. A magam részéről tiszteletben tartom és támogatom a szabad tervezővalasztás jogát. Az eredmény ugyan meglehetősen vegyes, de az egyedi épületekhez importált külföldi kollégák művei jót tesznek a magyar építészetnek. Ezek a művek kulturáltság, felkészültség, műszaki tartalom, de legelső sorban felszabadultság tekintetében jó hatással lehetnek a hazai gyakorlatra. A Nationale Nederlanden Andrássy úti székháza, Erick van Egeraat holland építész műve, több nemzetközi publikációban az egyetlen magyarországi építészeti példa (Taschen's World Architecture: New Forms, Architecture in the 1990s). De említhetném a Holland Nagykövetség épületét is a Füge utcában, melynek építésze Fred Dubbeling és Borostyánkői Mátyás.

A bel-budai Duna-part – a Bem József tértől az Ybl Miklós térig – méltatlanul kezelt, jobb sorsra érdemes, szomorú állapotban lévő útvonal. Északi végén a Külügyminisztérium felújított épülete elkeserítő képet mutat a hivatalépítészet hazai állásáról. Déli végén a lassanként teljesen rommá vált Ybl bazár. A Batthyány téri rendezésre kiírt 1995-ös tervpályázatból sem jött ki semmi. Némileg szorongva várom, hogy mi sül ki a most épülő Park Plaza Hotelből, amelyet a Mérték Stúdió jegyez.

Ebben a környezetben épült egy meghatározó, de máig nem követett épület, a budapesti Francia Intézet. Építésze a francia Georges Maurios, aki sokat és nagy kedvvel pályázó, eredményes építész hazájában. A budapesti munka előképeinek – az életművéből rendelkezésünkre álló anyag alapján – a Mozart avenue-i apartmanház és a rue du Cambrai középiskola tekinthető.

Georges Maurios a minden idegenbe látogatótól elvárható, de sajnos kevesek által tanúsított visszafogottsággal látott munkához. Nem hangos, tiszteletben tartja a számára ismeretlen környezetet, de öntudatosan vállalja saját egyéniségét.

A múlt év tavaszán Párizsban számtalan olyan épületet láttam, amely nem illeszkedne a budapesti környezethez, de Párizsban igazán jól érzi magát. A sarokház mindig erősebb sorban álló társainál. A három utcára nézõ háromhomlokzatú ház még meghatározóbb. De ez a ház még ennél is többet vállalt. A Duna-parti térsorban újabb kis teret alakított ki, melyet az intézet gazdag programmal tölt meg.

Az épület fő építészeti attrakciói két átlóra szerveződnek. A Fő utca és az új kis tér átlójában egy hasítékból lépcsőház türemkedik ki. A rakpart–kis tér átlót (mely a Lánchídról élvezhető legjobban) a zömök, henger formájú konferenciaterem határozza meg. A ház homlokzatainak léptéke, ritmusa, perforáltsága jól illeszkedik a tágabb környezethez. A szomszédos épületekhez való csatlakozása példaszerű. Az alumínium nyílászárók és a hálós osztású zöld gránitburkolat a funkciónak megfelelõ eleganciát sugároz. „Egy posztmodern utáni, dekonstrukció előtti épület" (Török András).

Az épület belső közösségi terei nagyvonalúak, tágasak, jól használják ki a megnyitás lehetőségét a háromfelé tájolt homlokzat és a tágas belső udvar felé. Az épület alaprajzilag és térben is több irányban átlátható. Ez az átláthatóság, a fények tobzódása néha nem használ a belé helyezett funkciónak. A kiállítóterem a sok tükröződés miatt céljának nem nagyon felel meg, ugyanez a tér hangulatos kávéháznak adhatna helyt.

A Francia Intézet épülete nem hibátlan alkotás. Lépcsőházának homlokzati megjelenése nekem sok, nem harmonizál az épület egészével, bár felfedezhető a szemben lévő épületből vett idézet. Fenntartásomat fokozza a nem használt bejáratok körüli elkerülhetetlen elkoszolódás.

A Francia Intézet épülete jót tett a hazai építésznetnek, napi működése még fontosabb a budapesti művészeti, tudományos életben. A magyar építészet számára fontos az itt zajló építészeti előadások sokasága: Jean Nouvel, Jean Perrottet és Claude Parent nevét kell említenem meg. Február végi–március eleji exkluzív ajánlatuk Bernard Tschumi és Alain Fleiser lesz. Köszönet érte.

http://beszelo.c3.hu/00/02/20nagy.htm

Bálint NAGY

Un français à Pest,

le bâtiment de Georges Maurios

Les relations entre architectes hongrois et étrangers sont rares, occasionnelles et reposent sur des actions individuelles. L'une des prises de contacts les plus décriées par les architectes en exercice a lieu quand un maître d'ouvrage étranger souhaitant construire un bâtiment en Hongrie fait venir un architecte de son propre pays. En ce qui me concerne, je respecte et soutiens le droit de choisir son architecte. Certes, le résultat est assez mitigé, mais les oeuvres des collègues étrangers « importées » font du bien à l'architecture hongroise. La civilité, la préparation, le contenu technique et avant tout, la liberté d'expression de ces bâtiments ont un effet positif sur la pratique locale. Le siège de Nationale Nederlanden situé rue Andrássy, oeuvre de l'architecte hollandais Erick van Egeraat est le seul exemple architectural hongrois dans de nombreuses publications internationales (Taschen's World Architecture : New Forms, architecture in the 1990s) mais je pourrais encore citer le bâtiment de l'Ambassade des Pays-Bas, rue Füge, construit par Fred Dubbeling et Mátyás Borostyánköi. Le bord du Danube du centre de Buda – de la Place Bem József à la Place Ybl Miklós – est un tronçon dans un triste état, indignement traité, méritant un meilleur sort. Le bâtiment rénové des Affaires étrangères situé à son extrémité nord présente une image affligeante de l'architecture locale au niveau des bâtiments administratifs. A l'extrémité sud, le bazar Ybl menace de tomber en ruines. L'appel d'offres de 1995 concernant l'aménagement de la place Batthyány n'a rien donné. J'attends avec anxiété le résultat du Park Plaza Hotel qui se construit actuellement sous la direction de Mérték Stúdió.

C'est dans cet environnement qu'est né un bâtiment marquant – même s'il n'a pas fait d'émules à ce jour – l'Institut français de Budapest dû au français Georges Maurios, un architecte enthousiaste ayant remporté de nombreux appels d'offres dans son pays. D'après les documents en notre possession, on peut considérer que l'immeuble de l'avenue Mozart et le lycée professionnel de la rue de Cambrai sont les préludes de son oeuvre budapestoise.

Georges Maurios s'est mis au travail avec la retenue qu'on est en droit d'attendre de tout étranger, mais qui, hélas, n'est pas très courante. Il n'est pas exubérant et respecte l'environnement qui lui est inconnu, tout en assumant sa personnalité. Au printemps dernier, j'ai vu de nombreux bâtiments à Paris qui n'auraient pas leur place à Budapest, mais qui sont parfaitement à l'aise dans la capitale française. Un bâtiment d'angle a toujours plus de force qu'un bâtiment aligné. A fortiori, un bâtiment à trois façades qui donne sur trois rues. Mais notre bâtiment assume encore plus. Il a créé au bord du Danube une nouvelle petite place pouvant accueillir les programmes variés de l'Institut. Les principaux attraits architecturaux du bâtiment reposent sur deux diagonales. Sur la diagonale de Fő utca et de la nouvelle petite place, une montée d'escalier forme une avancée. La diagonale du quai (que l'on peut admirer le mieux du pont des Chaînes) est définie par la salle de conférence massive, cylindrique. La taille, le rythme, les ouvertures du bâtiment s'intègrent dans le quartier. Son harmonie avec les maisons voisines est exemplaire. Ses portes et fenêtres en aluminium et sa façade en dalles de granit vert ont l'élégance qui convient à sa fonction. « C'est un bâtiment post post-moderne, d'avant déconstruction » (Török András).

Les salles publiques internes sont spacieuses et profitent bien des possibilités d'ouverture sur la façade orientée dans trois directions et sur la cour intérieure. Le bâtiment est transparent dans plusieurs directions. D'ailleurs, cette transparence, cette débauche de lumières, nuit à sa fonction. A cause des multiples reflets, la salle d'exposition ne répond pas vraiment à son objectif : cet espace serait plus propice à un café.

L'Institut français n'est pas une création sans faute. La façade de sa montée d'escalier me déplait car elle ne s'harmonise pas avec l'ensemble du bâtiment, encore qu'on puisse y découvrir une référence au bâtiment d'en face. Mes réserves sont renforcées par la saleté inévitable qui s'accumule autour des entrées non utilisées.

Le bâtiment de l'Institut français a fait du bien à l'architecture locale et ses activités quotidiennes sont encore importantes dans la vie artistique et culturelle de Budapest. Pour l'architecture hongroise, les nombreux colloques sur ce thème qui s'y déroulent sont du plus haut intérêt : il suffit d'évoquer les noms de Jean Nouvel, Jean Perrotet et Claude Parent. Fin février-début mars, l'Institut accueillera en exclusivité Bernard Tschumi et Alain Fleiser. Un grand merci.

Budapest, 2012. február 23.

interjú | entretien

TÖRÖK András

újságíró | journaliste

A Francia Intézet épülete nagyon nagy hatást gyakorolt rám, részben azzal, hogy egy nagyon hangsúlyos ponton, a budai Duna-parton teljesen megújította a környezetet. Egyszerre igényes volt és a funkciót is nagyon erősen szolgálta. Úgy éreztem, hogy egy nagyon kvalitásos francia építész nyerte el a pályázatot és a mitterrand-i építészeti sugárzás egyenesen Budapestig hatolt el.

Mindig is csodáltam a francia építészetet – sok száz évre visszamenőleg, és úgy éreztem, hogy nagyon szerencsés Budapest, hogy annyire fontos Franciaországnak, hogy egy ilyen drága és kvalitásos épületet emel itt a fővárosban. Nagyon sokszor jártam benne, különösen az első évtizedében. Aztán az élet egy kicsit másfelé vitt, de ma is elég gyakran elmegyek oda. Éreztem egyből, hogy egy nagyon különleges funkció a kulturális intézeté, mert a legkülönfélébb műfajú produkciókat kell befogadnia.

1992-ben az ember azt gondolhatta, hogy ez az épület előhírnöke annak a sok építészetileg magas minőségű épületnek, ami majd jön Budapestre, akár belülről, akár külföldi befektetőktől. Ez sajnos nem következett be. Vannak tűrhető, jó és nagyon kiváló épületek – ez utóbbiak általában kis léptékűek. Amikor a Francia Intézet épületére nézek, mindig az elúszott álmainkra is emlékeztet. Arra, hogy milyen lehett volna Budapest, hogyha ez az épület áttörést hoz és példát mutat. Azonban úgy látszik, hogy nem vagyunk elég szerencsés nép ahhoz, hogy olyan tömegben gazdagodjon hasonló épületekkel Budapest, hogy az áttörést hozzon.

Ez alatt a húsz év alatt szerintem egy nagyon erős változás történt, tulajdonképpen egy poszt-posztmodern korszakba kerültünk. Mindenfelé elmozdult a világ, a művészet is a dallamosság és a figurativitás felé. Az épület építésekor – és különösen tervezésekor – még inkább a nonfiguratív, a kakofón és a ritmus és a repetitivitás volt a divat. Ez az inga később elmozdult a történet, a melódia, a figurativitás felé. Ez az épület ennek ellenére ugyanazt sugározza húsz év óta, és ez egy nagyon nagy dolog.

Le bâtiment de l'Institut français a eu un grand effet sur moi ; en partie parce qu'il a complètement rénové l'environnement dans un point stratégique de la ville, au bord du Danube. C'était un bâtiment exigeant dans sa conception qui répondait parfaitement à sa fonction. J'avais le sentiment qu'un architecte français de grande qualité avait remporté l'appel d'offres et que le rayonnement architectural mitterrandien s'était étendu à Budapest.

J'ai toujours admiré l'architecture française – sur plusieurs siècles – et je me suis dit que Budapest avait de la chance d'être assez précieux à la France pour qu'elle lui consacre un édifice de cette valeur et de cette qualité. J'ai beaucoup fréquenté ce lieu, surtout dans la première décennie. Puis, les aléas de la vie m'ont entraîné vers d'autres cieux, mais j'y retourne assez fréquemment. J'ai senti qu'un institut culturel avait une fonction tout à fait extraordinaire car il doit accueillir les spectacles les plus divers.

En 1992, on pouvait penser que ce bâtiment était le précurseur d'une foule d'édifices de haute qualité architecturale qui verraient le jour à Budapest grâce à des investissements hongrois ou étrangers. Hélas, cela ne s'est pas produit. Il y a des bâtiments acceptables, des bons et des excellents, mais ces derniers sont peu nombreux. Quand je contemple l'Institut français, je repense toujours à mes rêves évanouis : à ce qu'aurait pu être Budapest si ce bâtiment avait constitué un tournant et avait servi de modèle. Hélas, il semble que le peuple hongrois ne soit pas assez chanceux pour que Budapest s'enrichisse de multiples édifices de cette qualité.

Selon moi, un grand changement s'est opéré durant les vingt dernières années : on s'est retrouvé dans une période post-postmoderne. Le monde et l'art ont bougé dans toutes les directions, vers la mélodie et la figurativité. Au moment de la conception du bâtiment, le non-figuratif, la cacophonie et la répétitivité étaient à la mode. Plus tard, le pendule s'est déplacé vers l'histoire, la mélodie et la figurativité. Malgré tout, ce bâtiment exprime la même chose depuis vingt ans et c'est quelque chose d'énorme.

Budapest, 2012. február 24.

interjú | entretien

RAJK László

építész | architecte

A Francia Intézet épületét én egy eléggé konzervatív épületnek tartottam akkor is, ma is. Mégpedig azért, mert Franciaország építészete akkor már egészen máshol járt, vagy legalábbis hihetetlenül izgalmas tendenciák terepe volt. Utalhatnék csak Bernard Tschumi-ra és a Parc de la Villette épületeire, de említhetném Nouvel-t is és az Institut du Monde Arabe-ot is. Ezekhez képest ez egy nagyon konzervatív ház volt. Ráadásul egy olyan retrót is megérintett – a hatvanas évek retróját – különösen belsőépítészetben, ami most sem tetszik nekem, akkor meg pláne egy mulatságos és olcsó jelenség volt.

Az épület funkciójáról azt gondolom, hogy zárt. Befelé fordul, még az előadóterem alatti, az előcsarnokba, a kávéházba nyíló nagy üveghomlokzat ellenére is. Ez nem segít azon, hogy az egész nem egy transzparens, nem egy kinyíló, nem egy befogadó épület, hanem egy nagyon magába záruló ház. Ami kissé inkompatibilis a funkciójával. Belül azonban nagyon izgalmas terek vannak, és fantasztikusak az átlátások.

Hogy kell-e egy intézetnek épületet csinálni feltétlenül? Én nem hiszek ebben, mert azt gondolom, hogy az országok nem feltétlen azért nem építenek kultúrintézetet egy másik országban, mert szegények, vagy nem akarják a kultúrát támogatni, hanem logikusabban gondolják át az ügyet.

Hogyha idejön például a chicagói filharmonikus zenekar, akkor manapság a MÜPÁ-t bérlik ki, és ha és idejön valamelyik mozgásszínház, akkor ők a Trafóban játszanak. Egy ilyen intézetet nem lehet úgy építészetileg megoldani, hogy mind a kettőnek megfeleljen, mert biztosan valami olyan öszvér megoldás jön ki, ami finoman szólva semmire sem jó. Én azt gondolom, hogy a régi Francia Intézet a francia kultúra reprezentálására a méreténél fogva sokkal inkább alkalmas volt, gyakorlatilag és praktikus szempontból is. Kétségtelen tény, hogy fantasztikus gesztus volt Franciaországtól, hogy az Intézet új épületét felépítette Magyarországon és ezzel mutatta Magyarország fontosságát, csak nem biztos, hogy így kellett volna megcsinálni. Látható, hogy nyökög az épület.

Nem akarom teljesen kinyírni ezt a házat, mert nem érdemli meg. Különösen nem érdemli meg a Francia Intézet stratégiája maga, ami a frankofón kultúra terjesztése mellett tényleg a progresszív oldalon áll, és tényleg fantasztikus dolgokat hozott Magyarországra. De nagyon sokszor fordult elő, hogy fantasztikus volt a program és csak egy mellékprogram zajlott az Intézetben, mert az egész esemény nem fért be az épületbe. A képzőművészet haladó ága vélhetőleg szintén a funkcióhiány miatt nem nagyon tud itt meggyökeresedni, és ez lehet az oka annak, hogy nem erről híresült el a ház.

Amennyire visszaemlékszem, nagyon pozitív volt az épület visszhangja és fogadtatása, a szakmai berkeken belül is. Valószínű, hogy ez bennem tovább fokozta a nemtetszést.

J'ai toujours considéré le bâtiment de l'Institut français comme assez conservateur et mon avis n'a pas changé. Tout simplement parce qu'à l'époque, l'architecture française était très différente et était le point de rencontre de tendances absolument passionnantes : il suffirait d'évoquer Bernard Tschumi et ses bâtiments du Parc de la Villette, sans oublier Nouvel et son Institut du Monde arabe. Par rapport à eux, le bâtiment est très conservateur. En outre, il avait un côté rétro des années soixante – surtout dans son architecture intérieure – qui ne me plaît toujours pas ; encore moins à l'époque où c'était un phénomène amusant et bon marché.

En ce qui concerne la fonction du bâtiment, je pense qu'elle est fermée. Fermée vers l'intérieur, malgré la grande façade en verre qui donne sur le hall d'entrée et le café. Ça ne permet pas au bâtiment d'être un lieu transparent, ouvert, d'accueil : il demeure très replié sur lui-même, ce qui est incompatible avec sa fonction. Toutefois, il y a des espaces passionnants à l'intérieur et les effets visuels sont fantastiques.

Un institut se doit-il de construire un bâtiment ? Je ne crois pas. A mon avis, les pays ne construisent pas nécessairement d'Institut culturel dans un autre pays parce qu'ils sont pauvres ou ne veulent pas soutenir la culture, mais ils ont une réflexion plus logique. Si par hasard, l'orchestre philharmonique de Chicago vient à Budapest, ils louent le Palais des Arts et si une troupe de théâtre gestuel arrive, elle se produira au Trafó. Il est impossible de construire un bâtiment susceptible d'accueillir les deux spectacles ou alors on obtiendrait à coup sûr une solution hybride ne satisfaisant personne. Je pense que l'ancien Institut français était beaucoup plus apte à la diffusion de la culture française par ses dimensions et aussi son côté pratique. Il est incontestable que c'était un geste fantastique de la part de la France de construire un nouvel institut en Hongrie et de montrer l'importance de ce pays, mais je ne suis pas sûr qu'il aurait fallu agir ainsi. On peut voir que le bâtiment a du mal à trouver sa place.

Je ne veux pas descendre cette réalisation car elle ne le mérite pas. Pas plus que ne le mérite la stratégie de l'Institut français qui, en plus de la diffusion de la culture francophone, est toujours du côté du progrès et a fait venir des spectacles fantastiques en Hongrie. Mais très souvent, le programme était fantastique et pourtant, l'Institut n'a abrité que l'événement secondaire parce que tout le spectacle ne pouvait pas se dérouler dans le bâtiment. La branche progressive des Beaux-Arts a aussi du mal à y prendre racine et c'est sans doute pour ça que la maison n'est pas renommée dans ce domaine.

Pour autant que je m'en souvienne, l'accueil a été très favorable même au niveau de la profession. Il est probable que cela ait renforcé mon mécontentement !

A Prehuman Syndicate kiállításának előkészületei

Préparation de l'installation de Prehuman Syndicate

Budapest, 2012. február 7.

interjú | entretien

HATVANI Ádám

építész és a Kortárs Építészeti Központ alapító tagja
architecte et membre fondateur du KÉK – Centre d'architecture contemporaine hongrois

A Francia Intézet épületét mindenki pozitív példaként emlegette, egyfajta hivatkozási alapként. Amikor az ember egyetemistaként féléves terveket csinál, és a terveit megtámadják, ilyenkor mindig hivatkozik valamire: „... de hát akkor nézzétek meg ezt vagy ezt, ha ott lehetett, akkor ott miért nem lehet?" A Francia Intézet példáját sokszor hallottam ilyen kontextusban. Amikor a tanáraink nem tudták, hogy milyen az ipari parketta, akkor mondhattuk, hogy olyan, mint a Francia Intézetben. Az az anyag nekem konkrétan ahhoz az épülethez kötődik, mert ott láttam először lerakva. Nagyon fontos, hogy minden technikai megoldásnál legyen mire hivatkozni, rámutatni, ha nem hisznek neked.

Abban az időszakban, mikor a Francia Intézet épült, nem nagyon voltak olyan házak Budapesten, amiket szívesen nézett meg az ember. Sok apróság volt, ami az Intézet épületét érdekessé tette: hogy milyen a bejárat, hogy miként lehet ennyire meredek előadótermet tervezni; minden részlete kicsit más volt, mint a megszokott megoldások. Az egésznek friss hangulata volt, és az ember arra gondolt, hogy „Ó, ezt lehetett? Jó, akkor lehet még tovább menni." A Francia Intézetben láttam először olyat, hogy egy kockába így van belerakva egy ház, a szintek közötti kommunikációval, átlátásokkal. Ha ma megnézzük, hogy melyek az elmúlt 20 év minőségi épületei, ez biztosan közéjük tartozik. Húsz év elteltével sem dobja le magáról a telek az épületet.

Tout le monde évoquait le bâtiment de l'Institut français comme un exemple positif, comme une sorte de référence. Quand un étudiant fait des projets semestriels et que ceux-ci sont attaqués, l'étudiant se réfère toujours à quelque chose : « Bon, mais alors regardez ça ; si c'était possible, alors pourquoi ça ne l'est plus aujourd'hui ? » J'ai souvent entendu l'exemple de l'Institut français dans un tel contexte. Quand nos professeurs ne savaient pas ce qu'était le parquet industriel, on pouvait leur dire que c'était ce qu'il y avait à l'Institut français. Pour moi, ce matériau est lié à ce bâtiment parce que c'est là que je l'ai vu posé la première fois. Il est très important d'avoir des références techniques à présenter quand les gens ne vous croient pas.

A l'époque où l'Institut français a été construit, il n'y avait guère de bâtiment à Budapest qu'on regardait avec plaisir. Il y avait des tas de petites choses qui le rendaient intéressant : la forme de son entrée, la pente incroyable de sa salle de conférence. Chaque détail était différent des solutions habituelles. Le tout respirait la fraîcheur et chacun se disait « Oh, c'était donc possible ? Bon alors, il faut continuer. » C'est à l'Institut français que j'ai vu pour la première fois un édifice installé dans un cube avec une communication et des interférences visuelles entre les niveaux. Si on regarde aujourd'hui quels sont les bâtiments de qualité des 20 dernières années, il est certain qu'il en fait partie. Vingt ans après, l'Institut a toujours fière allure.

Budapest, 2012. február 28.

interjú | entretien

NAGY Bálint

építész, a FUGA Építészeti galéria vezetője
architecte, directeur de la galerie d'architecture FUGA

A Francia Intézet építészeti és funkcionális kvalitásain túl maga a kontextus volt nagyon fontos. Hogy hogyan jelenik meg egy külföldi építész munkája, munkássága egy olyan meglehetősen zárt piacon, mint amilyen a magyar piac. És az az érzésem, hogy húsz év elteltével ez a kérdés még mindig nagyon aktuális. Húsz éve ritka volt az ilyen típusú megjelenés, de nem volt ellenséges a fogadtatás. Ma már nagyobb számú lenne a külföldi építészek magyarországi megjelenése, de kifejezetten ellenséges környezet fogadja őket – mind a nagyközönség, mind az építész szakma részéről.

A Bem rakpart az 1980-as évek végén teljesen elhagyatott volt. A házakon láthatóak voltak talán még a háborús, de az ötvenhatos nyomok mindenképpen. Ebben a környezetben megjelent egy formailag, funkciójában és építészeti részletképzésében is újszerű ház. Nekem az az érzésem, hogy a Francia Intézet – és még az a két-három hasonló épület, ami körülbelül ugyanazokban az években épült – felszabadítólag hatott a szakmának arra a részére, amely egyáltalán fel akart szabadulni. Ez a ház is nagyon fontos volt abból a szempontból, hogy jelezte: elindult valami. Ez olyan, mint amikor összetámasztják az emberek a vállukat: amikor többen gondolnak valami mást, együtt bátrabban mernek valami mást gondolni és bátrabban mernek valamit lerajzolni, mert van mire hivatkozni.

Outre les qualités architecturales et fonctionnelles de l'Institut français, le contexte était aussi très important. Comment le travail, l'oeuvre d'un architecte étranger apparaissent-ils sur un marché relativement fermé comme le marché hongrois ? J'ai le sentiment que vingt ans après, cette question est toujours d'actualité. Il y a vingt ans, une apparition de ce type était rare, mais l'accueil n'était pas hostile. Aujourd'hui, il y aurait plus d'architectes étrangers en Hongrie, mais un environnement plus hostile les attend ; aussi bien de la part du grand public que des professionnels.

A la fin des années 1980, le quai Bem était complètement à l'abandon. Les façades des maisons laissaient encore apparaître les traces de la seconde guerre mondiale ou des événements de 1956. C'est dans cet environnement qu'apparut un édifice tout à fait nouveau par sa forme, sa fonction et son architecture. J'ai le sentiment que l'Institut français – et deux ou trois bâtiments construits à la même époque – a eut une influence libératrice sur la partie de la profession qui souhaitait se libérer. Ce bâtiment était important parce qu'il indiquait qu'un processus avait démarré. C'est comme quand des gens se regroupent, quand plusieurs personnes pensent différemment. Ensemble, elles ont plus de courage pour oser penser autre chose et le dessiner parce qu'elles peuvent se réclamer de quelque chose.

Budapest, 2012. március 6.

interjú | entretien

SMILÓ Dávid

építészhallgató, közíró, blogger
etudiant en architecture, chroniqueur, bloggeur

Ami miatt nagyon tetszik ez az épület, az a nyitottság, amellyel Budapestet tudta kezelni. Ha van olyan, hogy budapesti építészet, akkor azt gondolom, hogy ez az épület jól ráérzett arra, hogy valójában mi is ez, hogy mi Budapest. Ráadásul jól is figurázta ki, tehát kettős viszonya van a városhoz.

Hogyha a modern térben tervez, akkor ennél az épületnél azt érzem, hogy ez térben és időben is meg van tervezve. Egy forgatókönyvet sugall, amin hogyha belépek, akkor végigmegyek; a tereit tekintve igen dinamikus. Ha párhuzamot kellene vonnom ezzel a házzal, akkor Fintának a Képviseleti Irodaházát mondanám, ami úgy érzem, hogy hasonlóképp viselkedik, mint a Francia Intézet, csak nem ugyanolyan jól. Az Irodaház szintén ezzel a posztmodern vehemenciával illeszkedik egy városszövethez, csak kevésbé fordítja olyan jól ki, mint ez.

Nem érzem azt, hogy ez bármilyen szinten is inspirálta volna a magyar építészeket. Ez az épület egy zárvány maradt a saját viszonyrendszerén belül, nem hozott változást. Ezt mi sem példázza jobban, mint a vele átellenben lévő, szintén kortárs magyar épület, amely gyakorlatilag ugyanabban a szituációban homlokegyenesen mást és lényegesen unalmasabban teljesít.

Ce qui me plaît dans ce bâtiment, c'est l'ouverture avec laquelle il a su s'intégrer dans le tissu de Budapest. Si on peut parler d'architecture budapestoise, je pense que ce bâtiment est à même de montrer ce qu'est Budapest. En outre, il caricature très bien la ville, ce qui fait qu'il a une double relation avec elle.

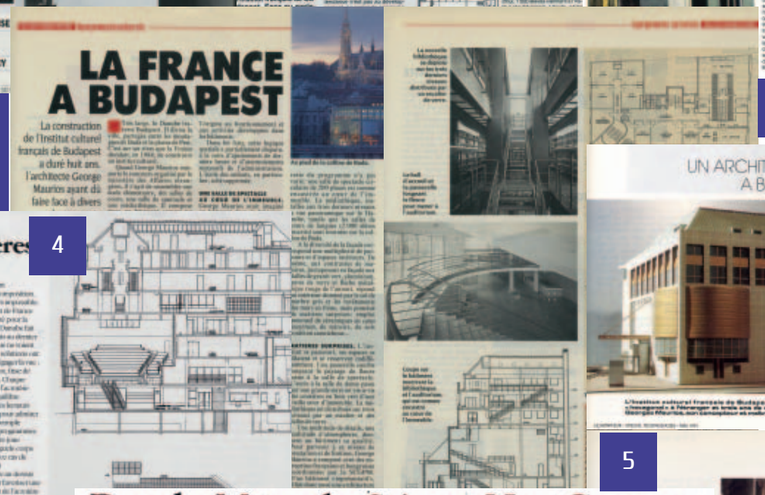
J'ai le sentiment que ce bâtiment est projeté dans l'espace et le temps. Il suggère un scénario qu'on ne peut s'empêcher de lire jusqu'au bout une fois qu'on l'a commencé. Il est très dynamique grâce à ses salles. Si je devais faire un parallèle, je dirais Immeuble de Bureaux des Représentants de Finta qui, à mon avis, a le même comportement que l'Institut français, mais pas aussi bon. L'immeuble de bureaux s'insère dans le tissu urbain avec la même véhémence postmoderne, mais il le rend moins bien.

Je ne pense pas que ce bâtiment ait influencé l'architecture hongroise à quelque niveau que ce soit. Il demeure une enclave dans son propre système de valeurs et n'a pas apporté de changement. Il ne peut y avoir de meilleur exemple que le bâtiment hongrois, contemporain lui aussi, qui se trouve en face : dans la même situation, il offre quelque chose de radicalement différent et de profondément ennuyeux.

1

2

3

4

5

1 Francis Rambert, *Maurios sur le Danube*, D'A, juin 1992

Francis Rambert, *Maurios a Dunán*, D'A, 1992. június

2 O. F., *La France à Budapest*, Le Moniteur, mai 1992

O. F., *Franciaország Budapesten*, Le Moniteur, 1992. május

3 François Lamarre, *Un architecte français à Budapest*, Le Moniteur spécial technologie, mai 1991

François Lamarre, *Egy francia építész Budapesten*, Le Moniteur spécial technologie, 1991. május

4 *Acrotères, acrotères*, AMC, avril 1992

Párkányok, párkányok, AMC, 1992. április

5 Bart Édes, *Danube Meets the Seine at New Center*, Budapest Week, 1995

Bart Édes, *A Duna találkozása a Szajnával az új központban*, Budapest Week, 1995.

6

7

8

9

10 Yves-Michel Riols, *Le Beaubourg du Danube*, Le Monde, 1992

Yves-Michel Riols, *A Duna Pompidou-központja*, Le Monde, 1992.

11 Frédéric Edelmann, *L'éclectisme redécouvert*, Le Monde, 1992

Frédéric Edelmann, *Az újra felfedezett eklektika*, Le Monde, 1992

12 *Des ambassades pour l'architecture française*, Le Moniteur, août 1985

A francia építészet nagykövetei, Le Moniteur, 1985. augusztus

6 Ingénierie Conseil, juin 1995

Ingénierie Conseil, 1995. június

7 Bauwelt, mai 1992

Bauwelt, 1992. május

8 Raphaël de Gubernatis, *Beau fixe sur Budapest*, Le Nouvel Observateur, avril 1992

Raphaël de Gubernatis, *Szép idő Budapesten*, Le Nouvel Observateur, 1992. április

9 *Institut français de Budapest : Georges Maurios, lauréat*, Le Moniteur, décembre 1984

A budapesti Francia Intézet: Georges Maurios, a pályázat győztese, Le Moniteur, 1984. december

SANS FRONTIERE

MAURIOS SUR LE DANUBE

Catherine Tasca, secrétaire d'état à la francophonie, a inauguré, le 25 mai dernier, l'institut français de Budapest. Face au parlement hongrois, ce bâtiment signé Maurios est un nouveau palais de la culture sur le Danube.

A Budapest, on débaptise les rues et le russe n'est plus obligatoire à l'école. Les Hongrois apprennent de plus en plus le français. Pour répondre à la demande, l'institut français s'est modernisé. Depuis 1984, date de l'ouverture de l'institut de Lisbonne, un bâtiment signé Buffi, la France n'avait pas investi dans ce type d'équipement culturel. Et la tendance n'est pas au développement. Le projet de construire un autre institut à Santiago du Chili a été abandonné. Tunis est peut-être la dernière capitale destinée à accueillir un institut tricolore. La France est présente à Budapest depuis 1947. Et depuis 1961, l'institut avait trouvé asile dans des locaux très exigus à Pest. Changement total, l'institut français émigre cette année à Buda, dans un nouveau bâtiment cinq fois plus grand (5 500 m2). Coût de l'opération: *"entre 60 et 80 MF"*, dit prudemment Alain Lombard, le nouveau directeur, qui a quitté la Villa Médicis, à Rome, pour les rives du Danube. La fonction d'un institut ? L'enseignement, la documentation et les activités culturelles. Trois missions pour un seul bâtiment. Le projet de l'institut de Budapest a changé en cours de route. Pourtant, la programmation initiale (réalisée par la *Seeri Renault* en 1983) n'est pas en cause. Tout a plutôt bien démarré. *"C'est l'exemple même du bon concours"*, confirme Georges Maurios. Entendez une rémunération *"correcte"* qui permit aux six concurrents d'aller prendre connaissance du site avant de dessiner le moindre trait. Mais la maîtrise d'ouvrage a dû changer son fusil d'épaule.

Ce projet a été lancé bien avant l'effondrement du bloc communiste. Il a dû s'adapter à la nouvelle situation. L'ouverture de la Hongrie a favorisé l'implantation des entreprises dont une quinzaine de sociétés françaises. Afflux de capitaux mais également afflux d'élèves. Les effectifs ont doublé en cinq ans. Aujourd'hui, 1 500 élèves viennent à l'institut régulièrement. L'école, gérée par une association de la loi de 1901, a pris la décision de s'installer dans la banlieue de Budapest. Cependant l'institut dispense des cours dans les douze classes aménagées dans le nouveau bâtiment.

En 1988, alors que les marchés sont signés - avec l'entreprise *SCGPM* notamment, qui a démontré son savoir-faire à l'export - et que le chantier démarre, une partie des locaux n'a plus d'affectation. Il faut redéfinir le programme. Maurios est obligé de revoir sa copie.

Exit le logement de gardien, il se métamorphose en espace d'exposition. La cour de récréation, cet *"espace cathédrale"* imaginé par l'architecte, est transformé en club, appelé à devenir *"une sorte de café viennois"*, selon les mots du directeur de l'institut. Et des classes sont reconverties en bureaux. Formellement, le projet n'a pas trop souffert des modifications de programme.

L'architecte français a conçu ce bâtiment comme un palais de la culture : *"Ce bâtiment devait avoir la présence du palais Farnese à Rome."* Le directeur de l'institut établit, lui, d'autres comparaisons: *"Je trouve que ce bâtiment est assez proche de l'école de danse de Portzamparc, il s'intégre bien dans l'environnement tout en affichant sa modernité."*

De loin, on ne voit que lui. L'oeil est attiré par les reflets métalliques de l'institut français. De près, le zoom sur les détails est inévitable. Pléthore de détails. *"Une architecture d'auteur"*, revendique Maurios qui a peaufiné son projet, profitant par là même des pesanteurs des administrations locales (un an pour obtenir un permis !). L'assemblage des matériaux est extrêmement sophistiqué. Ici du verre, là de la céramique "assiette brisée", chère à Maurios. Là encore, du granit des Grisons, puis de l'alu anodisé...

GRANDE FENETRE SUR COUR

"L'architecture moderne est pour moi une relecture de l'architecture classique par ses interventions hérétiques", confesse Maurios. Exemple, côté rue, cette corniche percée pour laisser filer un vitrage. "Moderne" ou pas, ce bâtiment n'offre pas de lecture unitaire. C'est la rançon du contextualisme. Il faut préciser que l'institut français est situé dans le quartier de Buda, lui-même placé sous haute surveillance des architectes des Monuments historiques. *"Sur ce site, j'ai retrouvé ma culture de projet"*, explique Maurios. Côté rue, on bute sur une faille où vient se loger un escalier de verre. Elle marque la frontière entre les deux fonctions majeures du bâtiment. Enseignement d'un côté, services culturels de l'autre. Et puis l'on tombe sur des excroissances, comme cet auvent d'allure constructiviste, ou ce cylindre d'alu encastré. Il déborde comme si l'on avait voulu gaver le programme. Résultat, la salle de spectacles de deux cent vingts places n'est en fait utilisable que pour des conférences ou du cinéma.

Mais ce bâtiment est surtout à voir de l'intérieur. Maurios a bien explo té les transparences : sur le Danub bien sûr ; dans ce généreux volum d'entrée, grand espace qui met e scène un escalier monumental dans cette bibliothèque-médiath que, de loin le plus bel espace Transparence également sur l'inté rieur de l'ilôt. Maurios a ouvert un belle fenêtre sur cour. En fait, l'a chitecte a valorisé la cour intérieur de cet immeuble de logements ty piquement hongrois. Une grand verrière dévoile la façade pistach de cet immeuble domestique.

Le projet de l'institut français d Budapest n'a pas fini sa mutation *"Mon regret est de ne pouvoir accueillir des artistes,* soupire Alain Lombard, *mais je ne désespère pas de transformer certaines salles de cours qui feraient de magnifiques chambres pour résidents temporaires."* La nostalgie de la Villa Medicis, en quelque sorte. De fait, l'architecte a créé, sous les toits, de superbes salles de cours avec vue sur l'église Saint-Mathias.

Maurios s'est particulièrement investi dans ce projet, au point de ne presque rien déléguer. Cela crée des liens. Il a gardé un pied en Hongrie. Son agence parisienne, rue Saint-Jacques, n'est autre que l'ancien consulat hongrois. Difficile de couper les ponts avec Budapest.

Texte et photos
FRANCIS RAMBERT ■

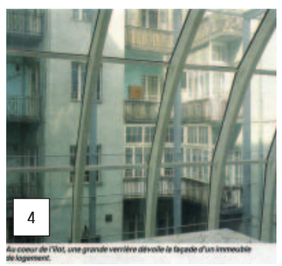
1 Un très beau site sur le Danube, dans le quartier de Buda.

2 Intérieur de la bibliothèque-médiathèque.

3 Une faille de verre marque la différence entre les parties du programme.

4 Au coeur de l'îlot, une grande verrière dévoile la façade d'un immeuble de logement.

KÉPALÁÍRÁSOK

1 Gyönyörű helyszín a Duna mentén, a budai oldalon
2 A könyvtár-médiatár belseje
3 Üvegtörés jelzi a programrészek közötti különbséget
4 A tömbbelsőben hatalmas üvegfelületen keresztül rálátunk a bérház homlokzatára

D'A, 1992. június

Francis RAMBERT

HATÁROK NÉLKÜL

Maurios a Duna mentén

Catherine Tasca, a Frankofónia államtitkára május 25-én nyitotta meg a budapesti Francia Intézetet. A magyar parlamenttel szemben fekvő épület, amelyet Georges Maurios tervezett, egy új kulturális palota a Duna mellett.

Budapesten átnevezik az utcákat, és az orosz nyelv sem kötelező már az iskolákban. Egyre több magyar tanul franciául. Hogy az igényeknek eleget tegyen, a Francia Intézet is megújult. Franciaország 1984 óta, a Buffi nevéhez kötődő lisszaboni intézet megnyitása óta nem vágott bele ilyen típusú kulturális létesítmény beruházásába. És ez a tendencia nem is tűnik megfordulni. Meghiúsult a Santiago de Chilében létesítendő intézet terve is; talán Tunisz az a főváros, ahol utoljára trikolór intézet épült. Budapesten 1947 óta képviselteti magát Franciaország, 1961 óta az Intézet nagyon szűkös helyeken húzta meg magát Pesten. Ehhez képest teljes fordulat történt, a Francia Intézet ebben az évben Budára költözött, egy ötször nagyobb új épületbe (5 500 m^2). A beruházás összege: „60 és 80 millió frank közötti összeg", mondja óvatosan Alain Lombard, az új igazgató, aki a római Medici-villát hagyta el a Duna-part kedvéért.

Mi az intézet rendeltetése? Oktatás, adatszolgáltatás és kulturális tevékenység. Három funkció egyetlen épületen belül. A budapesti Intézet terve folyamatos változásokon ment keresztül. Ezért azonban nem a kezdeti (Seeri Renault által 1983-ban megalkotott) program hibáztatható. Az elején minden nagyon jól indult. „Sőt, példaként is szolgált az intézet arra, hogy milyen is a jó pályázat" – erősíti meg Georges Maurios. A díjazás lehetővé tette a hat döntőbe került pályázó számára, hogy elutazzanak Budapestre, megismerjék a helyszínt, még mielőtt az első vonalat meghúznák. A kivitelezésben azonban taktikát kellett változtatni.

A projekt még jóval a kommunista blokk összeomlása előtt kezdődött, így aztán alkalmazkodni kellett az új körülményekhez. A határok megnyitásával Magyarország támogatta a külföldi cégek megtelepedését, köztük mintegy 15 francia cégét is. Ez egyrészt tőkebeáramlást jelentett, másrészt a diákok száma is megnövekedett. A létszám öt év alatt megduplázódott, ma 1 500 diák jár rendszeresen az Intézetbe. Az iskola, amelyet egy alapítvány kezel, Budapest külvárosába költözött, az Intézet új épületében ezzel felszabadult tizenkét tanterem.

1988-ban, noha a megbízást már aláírták – mégpedig az SCGPM vállalattal, amely több országban is bizonyította már szakértelmét – és a kivitelezés el is indult, kiderült, hogy a helyiségek egy részének megszűnt az eredeti rendeltetése. Újra kellett fogalmazni a programot, Maurios-nak felül kellett vizsgálnia a terveket.

A biztonsági őr szállásának búcsút mondtak, helyette kiállítóteret hoztak létre. Az iskolaudvart, amelyet az építész katedrálisba illő térként képzelt el, klubhelyiséggé alakították, „egy bécsi kávéház mintájára"– az Intézet igazgatójának szavaival. A tantermeket pedig irodákká alakították. A program módosítása azonban nem okozott jelentős formai változást a tervben.

A francia építész az intézményt a kultúra palotájának szánta: „Olyan erősen legyen jelen az épület, mint Rómában a Farnese-palota." Az intézet igazgatója más összehasonlításokkal illeti az intézetet: „Úgy vélem, hogy ez az épület elég közel áll Portzamparc tánciskolájához, jól illeszkedik a környezetébe, miközben modern." Távolról csak ezt az épületet látjuk.

Vonzza a szemünket a Francia Intézet fémes csillogása. Közelről elkerülhetetlen, hogy szemügyre ne vegyük a részleteket. A bőség zavarba ejtő. „Szerzői építészet", vállalja Maurios, aki a legkisebb részleteket is kidolgozta, kihasználva a helyi bürokrácia nehézkességét (egy évbe telt az engedély megszerzése!). A felhasznált anyagok összeállítása rendkívül tudatos. Itt üveg van, ott a Maurios-nak kedves tört csempe, amott pedig Grisons-ból való gránit, illetve eloxált alumínium.

UDVARRA NÉZŐ HATALMAS ABLAK

„A modern építészet számomra a klasszikus építészet újraértelmezése eretneknek számító beavatkozásokon keresztül"– vallja be Maurios. Például az utca oldalán a párkányzat áttörése lehetővé teszi, hogy végigfusson a homlokzati üvegfal. „Modern" vagy sem, az épület nem nyújt egységes látványt. Ez a környezethez való illeszkedés ára. Mivel a Francia Intézet Budán található, a műemlékvédelem építészei különös figyelmet fordítottak rá. „Ezen a helyszínen éreztem rá a saját tervezési kultúrámra", magyarázza Maurios. Az utca felől nézve megakad a szemünk egy törésen, ahol üveglépcsőt helyeztek el. Egyben ez a törés jelzi is az épület két jelentősebb funkciója közötti határt. Egyik oldalon az oktatás, másik oldalon pedig a kulturális részleg kapott helyet. Majd a kiugrások tűnnek szembe, mint például a konstruktivista jellegű előtető vagy a beékelt alumínium cilinder. Olyan érzésünk támad, mintha túlzsúfoltuk volna a programot. Az eredmény az lett, hogy a kétszázhúsz fős előadóterem csak konferenciák megtartására és mozifilmek vetítésére alkalmas.

Az épületet elsősorban belülről kell szemrevételeznünk. Maurios igencsak élt az áttetszőség lehetőségével: természetesen a Duna felé, a nagy volumenű bejárat és a terjedelmes könyvtár-médiatár esetében, ahol egy monumentális lépcső is található. Ez messzemenően a legszebb tér. A transzparencia érvényesül a tömbbelső felé is. Maurios mutatós üvegfelületet nyitott az udvar irányába. Az építész nagyra értékelte a tipikus magyar bérház belső udvarát. A hatalmas üvegfelületen keresztül ráláthatunk a szomszédos bérház pisztácia színű homlokzatára.

A Budapesti Francia Intézetben még nem értek véget a változtatások. „Sajnálom, hogy nem tudok művészeket fogadni, sóhajt Alain Lombard, de nem mondtam le arról, hogy bizonyos tantermek átalakításával csodálatos helyiségeket alakíthatok ki az időszakosan itt lakó művészek számára." Bizonyos értelemben itt a Medici-villa iránt érzett nosztalgia beszél az igazgatóból. Ugyanakkor az építész olyan különleges tantermeket alakított ki, ahonnan a Mátyás-templomra láthatunk rá.

Maurios különösen sok energiát fektetett a tervbe, olyannyira, hogy semmilyen építészeti munkarészt nem ruházott át másra. Ez természetesen számos kötődést teremtett az építész számára: Maurios egyik lábát még mindig Magyarországon tartja. Párizsi irodája az egykori magyar konzulátus Szent Jakab utcai épületébe költözött be: nehéz megszakítania a kapcsolatot Budapesttel.

UN ARCHITECTE FRANÇAIS A BUDAPEST

Pratiquer la maîtrise d'œuvre à l'étranger est quelquefois une gageure, voire une «galère». Georges Maurios, architecte, en a fait l'expérience, à Budapest, pour la construction de l'Institut culturel français. Une opération pourtant bien «hexagonale», sous maîtrise d'ouvrage française (ministère des Affaires étrangères) et sur enclave territoriale française. *A priori* du velours! Cependant, rien n'est tout à fait simple dans les pays de l'Europe de l'Est...

Dès le montage de l'opération, la source de tracasseries fonctionne. On est en 1984 et la Hongrie socialiste monnaie ses autorisations. Toute initiative étrangère de travaux — qu'il s'agisse d'une simple réfection de façade ou d'une construction neuve — est soumise à contrôle administratif. Il faut passer sous les fourches caudines de la DTEI, une direction technique du ministère hongrois des Affaires étrangères, qui, tout à la fois, dicte les normes et la réglementation technique et distille l'information. Toute une équipe de techniciens locaux est détachée sur le projet pour assurer la conformité technique et lever les autorisations. Georges Maurios s'est ainsi retrouvé flanqué d'un gros bureau d'études hongrois, le BVTV, dès la conception. Cette structure étatique (cinq cents personnes), domiciliée à l'hôtel de ville de Budapest, ancien hôpital aux capacités immenses, détache sur le projet une cohorte de techniciens aux compétences multiples: un architecte et des ingénieurs-conseils pour les fluides (électricité, chauffage, plomberie-sanitaire) et pour la structure. En tout, cinq responsables sectoriels et leurs troupes. Ces ingénieurs imposés n'ont pas toujours, en premier, le souci des réalités. «Il a fallu changer en cours de route trop de choses acceptées au départ», constate Georges Maurios.

UN APPEL D'OFFRES DIPLOMATIQUE

Avec le lancement des appels d'offres, l'opération gagne encore en complexité. Le jeu diplomatique biaise quelque peu la logique économique. Tout marché intègre des équilibres... et des contreparties. Un major français du bâtiment ayant des espérances pour la réalisation d'une centrale nucléaire en Hongrie, le gros œuvre de l'Institut culturel français devait forcément tomber dans l'escarcelle d'une entreprise hongroise. Béton pour béton! Côté français, l'arbitrage est rendu par la DAEI (direction des Affaires économiques et internationales) du ministère de l'Equipement. A ce compte-là, le bel appel d'offres bâti par le concepteur français est relégué au rang des formalités superfétatoires. Des offres autrichiennes, pourtant compétitives, n'ont pas été prises en considération. Le gâteau est partagé d'Etat à Etat: à l'entreprise hongroise AEV 22 les fondations, le gros œuvre, le clos et le couvert (un marché de 13 millions de francs); à des PME françaises spécialisées à l'export les lots «fluides» (SPVE), «électricité» (Amica) et l'ensemble du second œuvre aux prestations forcément sophistiquées (SCGPM et ses sous-traitants — Groupe Spie Batignolles).

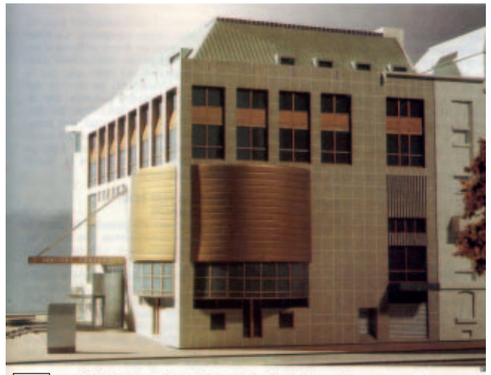
Tous ces matériaux aux normes occidentales (châssis, lanterneaux, faux plafonds, etc.) ont été acheminés à Budapest par convois sous douane de 12 tonnes jusqu'à la pierre agrafée, du granit en provenance des Grisons suisses.

Le bâtiment, qui comporte deux niveaux de sous-sol, requérait une paroi moulée (proximité du Danube) et un déminage préalable. Le chantier a très vite pris du retard. L'entreprise de bâtiment hongroise est, avant tout, une structure de main-d'œuvre et l'outil industriel y est réduit à sa plus simple expression. La Hongrie étant un pays de douze millions d'habitants, les entreprises embauchent dans les pays voisins. C'est ainsi que sur le chantier de l'Institut, la moitié des soixante ouvriers étaient polonais, une interprète faisant l'interface entre ces derniers et les Hongrois. Au total, une main-d'œuvre peu qualifiée et un encadrement souvent insuffisant: «deux chefs d'équipe pour soixante ouvriers quand la norme française est de un pour huit».

LE PRIX D'UN PETIT BOUT DE TERRITORIALITE

Les Français ont dû prendre en main le pilotage et la coordination. Un cadre, ingénieur de qualification, s'en est acquitté sous la bannière de la SCGPM. Indispensable! Au final, le retard cumulé se chiffre à dix mois, soit un chantier de trois ans pour 6 000 m² en bord du Danube. «On a tenu les prix, mais pas les délais», constate Georges Maurios, pour qui ce genre de chantier est possible à condition d'avoir une main-d'œuvre qualifiée à tous les niveaux — et pas seulement sur les lots techniques — et de l'encadrement. Tel est le prix d'un bout de territorialité française à l'étranger. **François Lamarre**

LE MONITEUR - SPECIAL TECHNOLOGIES - MAI 1991

1 L'Institut culturel français de Budapest : un projet «hexagonal» à l'étranger et trois ans de «galère» pour Georges Maurios, son concepteur et maître d'œuvre.

LE MONITEUR - SPECIAL TECHNOLOGIES - MAI 1991

2 La France et la Hongrie se sont partagé le marché : le gros œuvre de l'Institut est tombé dans l'escarcelle d'une entreprise magyare tandis que le second œuvre, plus sophistiqué, était confié à des PME françaises.

KÉPALÁÍRÁSOK

1 A Budapesti Francia Kulturális Intézet: külföldön megvalósuló francia terv és 3 év küzdelmes munka Georges Maurios, építész számára

2 Franciaország és Magyarország megosztották a munkálatokat, az intézet felmenő szerkezetének megvalósítását egy magyar cég kaparintotta meg, míg az igényesebb befejező munkarészeket a francia kis- és középvállalkozásokra bízták

Le Moniteur spécial technologie, 1991. május

François LAMARRE

Egy francia építész Budapesten

Külföldön tervezni olykor meglehetősen bravúros tettnek, sőt mi több, megfeszített, küzdelmes munkának számít. Georges Maurios építész sok tapasztalatot szerzett e téren a budapesti Francia Intézet építése során. Minden tekintetben francia beruházásról van szó, hiszen a megbízó francia (maga a külügyminisztérium) és az építkezés is francia tulajdonban lévő területen folyt. Úgy tűnt, hogy minden megy majd, mint a karikacsapás! Azonban semmi sem egyszerű a kelet-európai országokban.

Már a beruházás beindításánál kellemetlenségek léptek fel. 1984-et írtunk, és a szocialista Magyarország kiaknázta az engedélyeztetés folyamatából származó előnyöket. Minden külföldről eredő építési kezdeményezés – legyen szó egyszerű homlokzat-helyreállításról vagy éppen új építkezésről – hivatali ellenőrzés alatt valósulhatott csak meg. Az építtetőnek át kellett jutnia a Külügyminisztérium műszaki hatósága, a DTEI veszedelmes hágóján, amely egymagában diktálta a normákat és műszaki szabályokat, valamint adagolta apránként az információt. Helyi szakemberek egész csapatát küldték a projekthez a műszaki feltételek felügyeletére és az engedélyek visszavonására.

Georges Maurios tevékenységét már a koncepció megalkotásától fogva egy hatalmas mérnökiroda, a BVTV kísérte. Az ötszáz főt alkalmazó állami szervezet a városházán, egy nagy befogadóképességű egykori kórházban székelt. Különböző szaktudású szakemberekből álló csoportot állítottak össze erre a feladatra: építészt és mérnöktanácsadókat a gépészeti (elektromos tervezés, fűtéstechnika, vízvezetékszerelés-szennyvízelvezetés) és a szerkezeti tervezéshez. Ez összesen öt szakterületet jelentett egy-egy vezetővel és csapataikkal. A kijelölt mérnökök nem mindig látták reálisan a helyzetet. „Túl sok mindent meg kellett idővel változtatni, amit már kezdetben elfogadtak", jegyzi meg Georges Maurios

DIPLOMÁCIAI TENDEREZTETÉS

A tendereztetési eljárás elindításával a beruházás még bonyolultabbá vált. A diplomáciai játszmák eltérítették a projektet a gazdaságilag logikus pályáról. Minden piac tartalmaz egyensúlyokat és ellensúlyokat is. Egy, a magyarországi atomerőmű építésére aspiráló vezető francia építőipari céggel szemben egy magyar vállalat kaparintotta meg a Francia Intézet tartószerkezeteinek munkáit. Betont betonért! Francia oldalon a döntést a DAEI, a nemzetközi és gazdasági ügyek minisztériuma hozta meg. Így a francia megbízó által kiírt kivitelezési pályázat visszaszorult a felesleges formalitások közé. Az osztrák ajánlatokat, amelyek egyébként versenyképes lettek volna, figyelemre se méltatták. A Magyar és a francia állam egymás között osztotta el a feladatokat: a magyar 22-es ÁEV-t az alapozással, a felmenő szerkezetek, födémek és az épületszerkezet kivitelezésével (13 millió frankos munkával) bízták meg, az exportra szakosodott francia kis- és középvállalkozások kapták meg a közművesítést (SPVE), az elektromos szerelést (Amica) és a szerelvények beszerelését (SCGPM és az alvállalkozói – Groupe Spie Batignolles).

A nyugati normáknak megfelelő anyagokat, a keretszerkezetektől kezdve a felülvilágítókon és az álmennyezet elemein keresztül a svájci Grison (Graubünden) régióból származó gránitig, mind 12 tonnás, vámmentes kamionokban szállítottak Budapestre.

A két pinceszinttel rendelkező épület monolit falszerkezeteket igényelt (a Duna közelsége miatt), valamint előzetes aknamentesítésre is szükség volt. Az építkezésnél nagyon hamar késés lépett fel. Ez mindenekelőtt abból adódott, hogy a magyar kivitelező vállalat kevés létszámú munkaerővel és nem megfelelő színvonalú felszereléssel rendelkezett. A 12 milliós Magyarországon a vállalatok a szomszédos országokból toborozták a munkásaikat. Így esett meg az Intézet építkezésénél is, hogy a hatvan munkás fele lengyel volt, és tolmács közvetített a lengyelek és magyarok között. Mindent összevéve, alacsonyan képzett munkaerőről és gyakran nem elégséges számú vezetőről volt szó: két építésvezető jutott hatvan munkásra, miközben a francia norma nyolc munkásra ír elő egy vezetőt.

EGY KIS FÖLDDARAB ÁRA

A franciáknak kézbe kellett venni a vezetést és a koordinációt. Ezt a szerepet a SCGPM vállalat képviseletében egy vezető beosztású mérnök kapta. Nélkülözhetetlen! Összességében tíz hónapos késés alakult ki a hároméves 6 000 m²-es Duna parti építkezésnél. „Betartottuk a költségvetést, de a határidőket nem", – ismeri el Georges Maurios, aki számára akkor lehetséges ez a fajta kivitelezés, ha minden szinten megfelelő irányítás és szakképzett munkaerő áll rendelkezésre, nem csak a műszaki munkaerőseknél. Ez az ára annak, ha egy talpalatnyi Franciaországot akarunk külföldön.

François	FEJTŐ	sep 92	Claude	LEFORT	oct 96	Marc	PERRONE
Agota	KRISTOF	oct 92	Miklós	MOLNÁR	oct 96	François	CHAPLIN
Jacques	DERRIDA	oct 92	Edgar	MORIN	oct 96	Daniele	SALLENAVE
Dominique	PERRAUD	oct 92	Ágota	KRISTÓF	oct 96	Laurent	LE BON
Claude	BRUMACHON	déc 92	Didier	DAENINCKX	nov-96	Rudy	RICIOTTI
Louis	SCLAVIS	janv 93	Pierre	SZÉKELY	déc-96	Yann	MOULIER BOUTANG
Zoltán	KOCSIS	fév 93	Rita (Les)	MITSOUKO	janv-97	Michel	CRÉPU
Dezső	RÁNKI	fév 93		PLANTU	janv 97	Catherine	HOREL
Edit	KLUKON	fév 93	Claude	HAGEGE	mars 97	Serge	LATOUCHE
Alain	BOUREAU	mai 93	Jacques	JULLIARD	avr 97	Amos	GITTAI
Alain	COTTA	mai 93	Lorand	HEGYI	avr 97	Goulven	BOUDIC
Josef	NADJ	mai 93	Michel	VOVELLE	mai 97	Pierre	KENDE
Georges	DUBY	mai 93	Robert	MERLE	juin 97	Paul	THIBAUD
Jacques	JUILLARD	mai 93	Dominique	FERNANDEZ	janv-98	Michel	MAFFESOLI
Claude	LEFORT	mai 93	Jean-Jacques	LEBEL	avr 98	Jean	AUDOUZE
Noir	DÉSIR	juin 93	Odile	DECQ	avr 98	Maris-Monique	ROBIN
Dominique	FERNANDEZ	sep 93	Jean-Pierre	MIQUEL	avr 98	Heinz	WISMANN
Michel	TOURNIER	sep 93	Jean-Michel	ALBEROLA	nov-98	Marc	MIMRAM
Ben	VAUTIER	sep 93	Jean	NOUVEL	janv 99	Dietmar	FEICHTINGER
Alfred	GROSSER	oct 93	Alain	PARIS	mars 99	Dominique	BORNE
Jean-Efflam	BAVOUZET	oct 93	Marcel	LANDOVSKI	mai 99	Etienne	FRANCOIS
Jean-Yves	TADIÉ	nov-93	Jacques	TADDEI	mai 99	Jean-Louis	SCHLEGEL
Hélene	CARRERE D'ECAUSSE	nov-93	Cesaria	EVORA	juin 99	Jean-Marc	DANIEL
Bernard	FAUCON	nov-93	Philippe	DÉCOUFLÉ	juil 99	János	MARTONYI
Jean-Luc	MOREAU	déc-93	Eric	TRUFFAZ	sep 99	Pierre	KENDE
Jacques	NICHET	sep 94	Jean	PERROTTET	oct 99	Jacques	FREDJ
Françoise	HÉRITIER-AUGÉ	nov-94	Alain	ROBBE-GRILLET	nov-99	Ágnes	HELLER
Daniel	BEAUVOIS	nov-94	Olivier	ROLIN	nov-99	Didier	DAENINCKX
Jacques	RUPNIK	nov-94	Marie	DARRIESSECQ	nov-99	Edouard	FRANCOIS
Ferenc	GLATZ	nov-94	Martin	WINKLER	nov-99	Mohamed	KACIMI
Pierre	KENDE	nov-94	Bernard	TSCHUMI	mai 00	Jacques	ROUBAUD
Gábor	KLANICZAY	nov-94	Alain	FLEISCHER	mai 00	Jacques	JOUET
György	LITVÁN	nov-94	Nicolas	BQVQREZ	oct 00	Mona	OUZOUF
Jean-Philippe	TOUSSAINT	nov-94	Jean-Claude	CASANOVA	oct 00	Jacques	RANCIERE
Robert	FRANK	déc 94	Philippe	RAYNAUD	oct 00	Bernard	CERQUIGLINI
Jacques	LE RIDER	déc 94	Fred	VARGAS	nov 00	Ignacio	RAMONET
René	RÉMOND	déc 94	Tonino	BENACQUISTA	nov 00	Nicolas	TERTULIAN
Georges Henri	SOUTOU	déc 94	Jean-Bernard	POUY	nov 00	Carine	LACROIX
Domokos	KOSÁRY	déc 94	Róbert	ALFÖLDI	juil 01	Pierre	NOTTE
Viktor	KARÁDY	déc 94	Luc	MONTAGNIER	oct 01	Olivier	KEMEIDE
János	KORNAI	déc 94	Alain	FINKIELKRAUT	nov 01	Jacques	TESTARD
Catherine	DURANDIN	déc 94	Yves	MICHAUD	nov 01	Alfred	GROSSER
Jeanne	BOURIN	mars 95	Jean	LACOUTURE	déc 01	Don	ZAGIER
Christine	BASTIN	mars 95	Miklós	GASPÁR TAMÁS	déc 01	Irene	THÉRY
Marco	STROPPA	mars 95	Pierre	MOSCOVICI	janv 02	Mihály	SZEGEDI-MASZÁK
Daniel	MESGUICH	mai 95	Daniel	SCHNEIDERMANN	janv 02	Patrick	RAYNAL
Alain	TOURAINE	mai 95	Alexandre	ADLER	janv 02	Pierre	VERLUISE
Pau				CASSEN	janv 02	Bernard	NOEL
Gyö				VÁSÁRY	mars 02	Robert	MISRAHI
Mat				CURIEN	avr 02	Jean	ROUAUD
Kar				MARTONYI	mai 02	Andrei	MAKINE
And				ATTIAS	mai 02	Emmanuel	TODD
Mac				FAIVRE-D'ARCIER	sep 02	Clément	ROSSET
Yve				CHANGEUX	fév 03	Péter	ERDŐ
Oliv				DE MONTBRIAL	fév 03	Jean	BAUBÉROT
Pier				MONGIN	fév 03	Jean-Luc	MARION
Pas				KASPI	mars 03	Péter	SZENDY
Pál				VERNANT	janv 04	Dominique	SCHNAPPER
Lás				ALLEGRE	janv 04	François	JULIEN
Ale				ZIM			
Ala				MA			
Dor				MA			
And	FONTAINE	oct 96	Robin	RENUCCI	oct 04	Ali	MEZGHANI

« On dit que la langue hongroise est de type agglutinante à caractère flexionnel. Le bâtiment qu'on a fait à Budapest pour l'Institut français, c'est une agglutination de fonctions. »

Georges Maurios,
15 février 2012, Paris

„Azt szokás mondani, hogy a magyar ragozó-ragasztó nyelv; és ebben az épületben is, amelyet a budapesti Francia Intézet számára csináltunk, összetapadnak a funkciók."

Georges Maurios,
2012. február 15., Párizs

Az Intézetbe 1992 és 2012 között meghívott személyek névsora

Liste de personnalités invitées à l'Institut entre 1992 et 2012

7

Minden-napok

1992–2012

Egy épület mindig a használat során nyeri el valódi értékét: legfőbb próbatétele az, hogy mennyire és miként marad használható tíz, húsz, harminc évvel megépülése után. A Francia Intézet épületének már avatásakor sajátos kihívással kellett szembenéznie: az eredetileg francia iskolának tervezett Fő utcai épületrész programját a megrendelő francia állam az utolsó pillanatban megváltoztatta, amikor az épület kivitelezése már elkezdődött. Ennek a változásnak természetesen alapos okai voltak: a rendszerváltás következtében megnyíló határok és a külföldi cégek magyarországi megjelenése annyi francia családot vonzottak Budapestre, amennyire az épület tervezésekor nem lehetett számítani.
A Fő utca 17. telkére elképzelt intézmény ennyi gyereket nem tudott volna befogadni, így a francia iskola más budapesti helyszínen rendezkedett be, az épület Fő utcai szárnya pedig nyelviskolai és adminisztratív funkciókat kapott; a két épületrészt elválasztó külső lépcsőház és az iskola tervezett bejárata funkciójukat vesztették. Az épület alapvető dimenziói természetesen változatlanul maradtak: 5 500 négyzetméteren, 200 férőhelyes előadóteremmel, 35 000 könyvet tartalmazó médiatárral működik ma a Francia Intézet a Fő utcában.

Ha geopolitikai tényezők ilyen mértékben át tudták hangolni az épületet, a változó feladatok és körülmények is rajta hagyták nyomukat a házon. Az első emelet Fő utcai oldalán elhelyezkedő Salle Pedrazzini, amely az iskola nyitott udvara lett volna, de táncteremként működött, néhány éve átvette a galéria szerepét a Dunára néző földszinti teremtől, amely viszont az új kávézónak adott helyet. Miközben

7

L'Institut au quotidien

1992–2012

La valeur réelle d'un bâtiment ne se révèle que dans l'usage. Comment utiliser et faire fonctionner un équipement de 5 500 m², dix, vingt, trente ans après sa construction?

Dés le début du chantier, le bâtiment de l'Institut français de Budapest doit faire face à un changement assez particulier : l'aile donnant sur Fő utca aurait dû accueillir une école primaire. Or l'Etat français revient sur cette partie du programme à la toute dernière minute, lorsque la structure est déjà mise en place. Cette modification du programme est certes bien motivée : après le changement de régime, l'ouverture des frontières du pays a pour conséquence l'installation en Hongrie de plus en plus d'entreprises françaises, ce qui signifie en même temps l'arrivée de familles expatriées, en nombre bien plus nombreux qu'avant 1989. La conception de l'établissement ne prévoyait l'accueil que de 200 à 300 élèves alors que les besoins se situeront très vite à 500, 600 places. L'école française doit donc être aménagée ailleurs. L'aile de Fő utca qui se libère ainsi abritera des salles de cours de l'école de langue et des bureaux administratifs, et comme la séparation des deux ailes n'est plus nécessaire, l'escalier ouvert et l'entrée secondaire se voient complètement dépourvus de leurs fonctions. Quand au reste du bâtiment, il conserve tous les partis pris architecturaux dessinés au concours sans compromis.

Aux cours des années, les affectations de certains lieux changent, suivant l'évolution des époques.
La salle Pedrazzini, par exemple, située du côté Fő

Georges Maurios-t az Intézet mindenkori vezetői megpróbálták bevonni az átalakításokba, egyes tervek, mint az emeleti kávézó régi párizsi bisztróvá való alakításának ötlete, nem találtak kedvező fogadtatásra az építésznél: „a párizsi bisztró általában egy századfordulós épület földszintjén helyezkedik el és az utcára nyílik. Itt ez első emeleten vagyunk, eltávolodva az utcától, egy modern épület szívében” – írta az épület modernségét védő Maurios egy 1997-es levélben.

utca, qui figurait encore sur le permis de construire comme cour ouverte de récréation de l'école, a été transformée en salle de danse puis en salon de thé, puis enfin en salle d'exposition il y a quelques années, en cédant l'ancien espace d'exposition du rez-de-chaussée à une nouvelle cafétéria-restaurant. Le personnel de l'Institut veille à ce que tout projet de transformation soit soumis à l'approbation de l'architecte qui en étudie certains, souvent avec un esprit critique (comme par exemple celui de l'aménagement au premier étage du foyer en un bistrot « belle époque »).

« Le bistrot parisien est installé en rez-de-chaussée sous un immeuble généralement haussmannien entre des colonnes en fonte et en vitrine sur la rue. Nous sommes ici, éloignés de la rue, au premier étage, au cœur d'un bâtiment moderne. Il s'agit là d'un détournement caractérisé par un amateurisme frelaté », écrit Maurios dans une lettre de 1997 pour défendre l'intégrité moderne de son bâtiment.

A könyvtári lépcső | L'escalier de la médiathèque

Göncz Árpád és Pierre Székely a franciák és magyarok közötti kölcsönös megértést ünneplő szobor előtt, 1996.

MM. Árpád Göncz et Pierre Székely devant la sculpture célébrant l'affinité des peuples français et fongrois, 1996

20 évvel később a kávézó teraszként használja ezt a teret

La même prise de vue 20 ans après, la terrasse de la cafétéria a investi l'espace du parvis

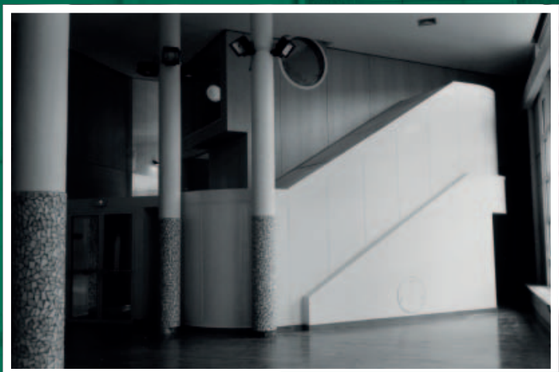
A földszinti kiállítótér látványa 1992-ben

Vue de la salle d'exposition au Rez-de-chaussée en 1992

A 2004-ben kávézóvá alakított régi kiállítótér

Vue actuelle de l'ancienne salle d'exposition, devenue cafétéria en 2004

A Pedrazzini terem látványa 92-ben

Vue de la salle Pedrazzini en 1992

A Pedrazzini az évek során többször is új szerepet kapott. Az eredeti építési engedélyben szereplő szabadtéri iskolaudvarból táncterem lett, majd teaszalon, amíg el nem nyerte jelenlegi formáját kiállítóteremként, befogadva a kávézóvá alakított földszinti tér eredeti funkcióját.

La salle Pedrazzini a régulièrement changé de fonction au fil des années : de la cour d'école de plein air, initialement prévue au permis de construire, elle est devenue une salle de danse, puis un salon de thé, pour devenir finalement une salle d'exposition en remplacement de celle du rez-de-chaussée, devenue cafétéria

Budapest, 2012. február 28.

interjú | entretien

NAGY Bálint

építész, a FUGA Építészeti galéria vezetője
architecte, directeur de la galerie d'architecture FUGA

Könnyen elképzelhető, hogy azt gondolta a szerző, hogy egy földszinti kiállítótér igen jól vonzza a közönséget, ugyanakkor nagy felületekkel meg kell nyitni kifelé, hogy hatásos legyen. Azzal az aprósággal nem számolt, hogy ez viszont a kiállítások rovására megy. Az intézet maga jól reagált erre. Megtalálta azt a funkciót – nem hiszem, hogy az én cikkem alapján – amelyik oda igazán jól illik.

On peut facilement imaginer que l'architecte s'est dit qu'une salle d'exposition au rez-de-chaussée attirerait beaucoup le public et qu'il faudrait l'ouvrir vers l'extérieur par de grands espaces pour qu'elle soit efficace. Le seul détail qui lui ait échappé est que ce serait au détriment des expositions. L'Institut a bien réagi. Il a trouvé la fonction – je ne pense pas que mon article l'ait guidé – qui convient au lieu.

Budapest, 2012. február 24.

interjú | entretien

TÖRÖK András

újságíró | journaliste

A Magyar Építőművészetbe az épület elkészülésekor írt cikkemben is kiemeltem, hogy mennyire tetszett az első emeleti kávéház, amely a szomszéd bérház belsejére nézett. Aztán a kávéházat áthelyezték a földszintre, talán mert kicsinek bizonyult. Ott viszont a kiállítóteret foglalta el. Rendkívül szerettem, amikor az első években a földszinti galériában voltak a kiállítások és a megnyitó beszédek: fel lehetett állni a lépcsőre, és ez nagyon jó hangulatot teremtett. A kávéházi funkcióval ez a lehetőség a háttérbe szorult, de úgy látom, hogy a tér végeredményben szépen betölti a szerepét. Az épület helye furcsa a városban: a kávéház azért nem tudott lábra kapni, mert nem tud természetes gyülekezőponttá válni valamilyen furcsa városi, láthatatlan törvény miatt. A francia kultúra terjesztésének feladatát viszont szerintem nagyszerűen betölti az épület.

A kortárs építészetnek van egy borzalmas ellensége, az erkölcsi avulás: amikor a tervrajzon még nagyon korszerűnek, modernnek érzünk egy épületet, és még megépülte után is. Azonban egy-két-három-öt év után, bár műszakilag tökéletes állapotban van, az emberek mégis olyan furcsának és elavultnak érzik. Budapesten számos ilyen épületet tudnék említeni a modern építészetből. A Francia Intézet épülete egyáltalán nem ilyen. Amikor ránézek, ugyanolyan meglepőnek, sokoldalúnak, érdekesnek és eredetinek tartom, mint 92-ben, amikor elkészült.

Dans mon article paru dans *l'Art architectural hongrois* au moment de la réalisation du bâtiment, j'ai souligné que j'aimais beaucoup le café situé au premier étage qui donnait sur l'intérieur de l'immeuble voisin. Plus tard, le café a été transféré au rez-de-chaussée, peut-être par manque de place. Le malheur est qu'il y a occupé la salle d'exposition. J'aimais beaucoup quand, les premières années, les expositions et les discours inauguraux se tenaient dans la galerie du rez-de-chaussée : on pouvait être debout sur l'escalier et ça donnait une excellente ambiance. Avec l'installation du café, cette possibilité a disparu, mais je note que l'espace remplit bien son rôle. L'emplacement du bâtiment est étrange dans la ville : le café n'a pas réussi à prospérer car il ne peut pas devenir un lieu naturel de rencontres à cause d'une certaine loi municipale étrange, invisible. En revanche, pour ce qui est de son rôle de diffusion de la culture française, je pense que le bâtiment est tout à fait à la hauteur.

L'architecture contemporaine a un adversaire terrible, le vieillissement moral : quand, sur le plan, nous sentons qu'un bâtiment est très contemporain et moderne, et même après sa réalisation, et que, deux ou trois ans après, bien qu'il soit en excellent état technique, les gens le trouvent étrange et obsolète. Je n'aurais aucun mal à évoquer de nombreux édifices d'architecture moderne de ce type à Budapest. Le bâtiment de l'Institut français n'est pas du tout comme ça. Quand je le regarde, je le trouve tout aussi surprenant, polyvalent, intéressant et original qu'en 1992, quand il est né.

Budapest, 2012. február 28.

interjú | entretien

BOJÁR Iván András

építészettörténész, újságíró | historien de l'architecture, journaliste

Utólag, húsz év használat után azt mondom, hogy vannak funkcionális hibái a háznak. Több intézetigazgatóval beszéltem időközben, akik mindig elmondták, hogy mennyire gúzsba kötve mozognak. Egy nagyon jellemző dolog az első perctől kezdve jelen volt: az egyik legattraktívabb, legizgalmasabb építészeti elem, a Fő utca felé nyíló lépcsőháznak ez a furcsa hasadéka, – ami Maurios-nak a rue Balard-ban lévő épületére is a legjobban emlékeztet – húsz éve nem működik. Teljesen fölösleges volt. Rendkívül sok teret vesz el minden egyes épületszintből, a földszinti üzletnél, az emeleti kiállítótérből stb. Kár volt. Nem kellett volna, vagy másképp kellett volna megoldani. Nem tudom, hogy a program megírásánál már fennállt-e ez a probléma, csak nem figyeltek oda, vagy Maurios formalista igénye volt, hogy ezt megcsinálja. Építészetileg jó, látványos, reflektál a szemben lévő ház és az eklektikus épület sarokhangsúlyára is, minden oké, de valójában térszervezésileg inkább csak gondokat okozott.

Après coup, au bout de vingt ans d'utilisation, je déclare qu'il y a des erreurs fonctionnelles dans le bâtiment. Entre temps, j'ai parlé avec plusieurs directeurs qui m'ont toujours dit combien ils se sentaient à l'étroit. Une chose très caractéristique était présente dès le début : l'un des éléments architecturaux les plus attractifs, les plus passionnants, la fente étrange de la montée d'escalier donnant sur Fő utca – qui rappelle le mieux le bâtiment de la rue Balard construit par Maurios – n'est pas en service depuis vingt ans. Elle était tout à fait superflue. Elle prend énormément d'espace à chaque étage, au magasin du rez-de-chaussée et à la salle d'exposition située à l'étage, etc. C'était dommage. Il ne fallait pas ou il aurait fallu trouver une autre solution. Je ne sais pas si le problème existait déjà au moment de la composition du programme, et que personne n'y a fait attention, ou si c'était une demande formelle de Maurios. Du point de vue architectural, c'est bien, c'est spectaculaire, ça fait référence à la maison et au bâtiment situés en face, tout est OK, mais en réalité, pour ce qui est de l'organisation de l'espace, ça ne procure que des ennuis.

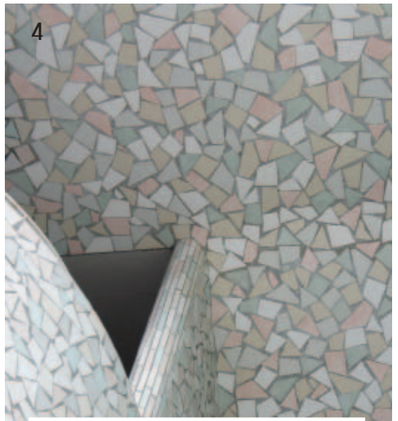
A kiállítótér helyén 2004-ben kialakított kávézó piros üvegtáblái
Fotó: Németh Zsuzsa, 2012.

Les parois de verre colorées en rouge de la cafétéria, aménagée en 2004 à la place de la salle d'exposition
Photo : Zsuzsa Németh, 2012

1

2

3

4

5

6

1–3 Az épület egyik 45°-os szöge

Vue d'un des angles vifs à 45°

4 A G. Maurios által kedvelt „tört mozaik" burkolat

L'« assiette cassée » ou « casson » chère à G. Maurios

5 A párkány illeszkedése a szomszéd épülethez

Détail du raccord exemplaire de la corniche au bâtiment voisin

6 A homlokzaton található „kulcs" a korábban mögötte található széfet szimbolizálja

« La clef » sur la façade symbolise l'ancienne salle du coffre-fort qui se trouvait derrière

Fotók: Evva Ambrus, 2012.

Photos : Ambrus Evva, 2012

Fotó: Czigány Ákos, 2011.

Photo : Ákos Czigány, 2011

Paris, le 15 février 2012

entretien | interjú

Georges MAURIOS

architecte de l'Institut français de Budapest
a budapesti Francia Intézet építésze

« On dit que la langue hongroise est de type agglutinante à caractère flexionnel. Le bâtiment qu'on a fait à Budapest pour l'Institut français, c'est une agglutination de fonctions. »

VISITE DU BÂTIMENT

LE PARVIS
C'est de là qu'il faut commencer pour traiter le problème du parvis, parce que la largeur du territoire de la rue « Pala », plus le recul de 6 mètres avec les bords du parking, plus la contrainte qui faisait que le parking sortait un peu en saillie du niveau de la rue, et il fallait aussi avoir une assise suffisante pour des questions d'inondation, de comblage. Tout ça était assez compliqué à règler.
Le niveau du rez-de-chaussée a été un peu surélevé par rapport au niveau de la rue Fő, au niveau du quai de l'autre côté et au niveau de la rue Pala aussi. Tout ça faisait un ensemble se mélangeant, qui faisait que c'était le parvis. Même si on ne faisait pas passer une voiture et qu'on ne la stationnait pas devant le bâtiment sur l'ancien territoire de la rue Pala, on pouvait faire descendre quelqu'un d'un côté ou de l'autre sur le quai et sur la rue Fő et le faire aller vers le centre du bâtiment. Ce n'est pas mal d'avoir une entrée au centre, parce que ça rayonne davantage. Avec les marches en plus, c'est un heureux événement que d'avoir un phénomène ascensionnel vers le bâtiment, même si ce n'est que 4 ou 5 marches.
Un bâtiment comme ça utilise des supports de papier pour faire son programme, mais ce n'est pas mal d'avoir aussi des panneaux d'affichage, dans et autour du bâtiment, et dehors quand le bâtiment est fermé, qui montrent l'essentiel des programmes. Mais, comme pour le parking, il y avait une nécessité de bien le ventiler et de faire des sorties à l'extérieur du bâtiment, tout en respectant les règles d'urbanisme et de sécurité, il fallait mettre cela autour du parvis. D'où l'idée de faire deux grosses colonnes qui d'un côté servent à faire les aérations à l'extérieur pour le parking, donc les sorties d'air vicié, assez hautes évidemment, et de l'autre côté, sur le côté plat, d'un côté sur la rue Fő, de l'autre côté sur le quai, des affichages bien éclairés, comme des vitrines.

LA FAÇADE
Que mettre en façade ? Des matériaux nobles qui résistent, et Dieu sait si à Budapest avec le charbon et les Trabants, parce que j'ai eu les Trabants pendant longtemps sous mes yeux et sous mon nez. Effectivement l'immeuble est très mal placé de ce point de vue là, puisqu'il est entre deux voies de circulation à sens unique. J'ai pensé qu'il fallait trouver une pierre dure. La pierre la plus dure que je connaisse, c'est le granit. J'ai compris que c'était bien d'harmoniser la couleur de ce bâtiment, de « notre » bâtiment de l'Institut avec celles de la rue Fő. On s'est fait débiter par tranches tout le bâtiment, en tranches de 3 cm d'épaisseur parfaitement calepinées 90×90 sur crochets en inox. Ça n'a pas bougé.

LA TOITURE
Soit la toiture, soit une 5ème façade car il y a une vue plongeante depuis le haut, depuis la colline de Buda, depuis l'église, depuis le bastion des Pêcheurs. Les Hongrois voulaient que volumétriquement cela soit réussi, mais en même temps que fonctionnellement ça puisse absorber de façon significative tous les ingrédients des machineries qu'il devait y avoir sur le toit.

„Azt szokás mondani, hogy a magyar ragozó-ragasztó nyelv; és ebben az épületben is, amelyet a budapesti Francia Intézet számára csináltunk, összetapadnak a funkciók."

AZ ÉPÜLET MEGTEKINTÉSE

AZ ÉPÜLET ELŐTTI TÉR
Az Intézet előtti tér problémáját a következőképpen kell megközelíteni: a Pala utca szélessége, plusz a hatméteres sáv a parkoló kialakításához, plusz a parkoló szükséges megemelése, hogy elég magas legyen a víz elfolyásához – ezt elég bonyolult volt megoldani, a földszintet meg kellett emelni az utcaszinthez képest minden oldalról, és mindez együtt adta ki ezt a terecskét. És még ha nincs is átmenő forgalom az épület előtt a Pala utcán, bármelyik oldalról, a Fő utca vagy a rakpart felől meg lehet közelíteni az épületet, ezért nem rossz, ha a bejárat középen van, mert úgy nagyobb a nyitás. A néhány lépcsőfok a felemelkedés benyomását kelti, még ha csak 4–5 lépcsőről van is szó.
Egy ilyen épület elsősorban szórólapon hirdeti a programját, de nem árt, ha van plakátfelülete is, az épületen belül vagy kívül, amikor zárva van, amely kiemel egy-két fontos eseményt. De mivel a városrendezési és biztonsági előírások betartásával a parkoló szellőzését is az utcáról kellett megoldani, az is a bejárat előtti térre esett. Ezért született meg az a két félkör alapú oszlop, amelyeken keresztül egyrészt kifelé szellőzik a parkoló, magasan kivezethetők a mérges gázok, a másik, lapos oldalukon viszont, a Fő utca és a rakpart felé, lehet hirdetni a megvilágított vitrinben.

A HOMLOKZAT
Mit lehetett a homlokzatra tenni? Nemes, ellenálló anyagokat, mert Budapesten nagyon szennyezett volt a levegő: elég sok Trabantot láttam és szagoltam, amikor itt jártam. Ebből a szempontból elég rossz helyen van az épület, két forgalmas egyirányú utca között, ezért gondoltam, hogy valami szilárd kőre lenne szükség. A legszilárdabb kő, amit ismerek, a gránit. Arra is gondoltam, hogy nem ártana színben összehangolni az épületünket a Fő utcai házakkal. Az egész épületet 3 cm vastag, 90×90-es táblákra osztottuk, amelyeket inox kampókkal illesztettünk össze. Ma is minden a helyén van.

A TETŐ
A tető tekinthető egy ötödik homlokzatnak is, felülnézetből látni rá a Várhegyről, a templom vagy a Halászbástya mellől; ezért a felülete is fontos volt, ugyanakkor funkcionálisan is meg kellett felelnie és megóvnia az alatta lévő rengeteg gépet.

A BEJÁRAT
Mindig is csodáltam a látványos budapesti szállodasort a Gellérttől a Forumon át a Hyattig és a többi hotelig. A szállodák bejárati része egytől egyig lenyűgöző, és arra gondoltam, hogy ezt nem hagyhatom ki. Különleges figyelmet szenteltem annak, hogy az épületen legyen egyfajta zsilipes bejárati rész, amely forgóajtóval véd a széltől és a huzattól, és amit kívülről pedig jelez, összefog egy építészeti megoldás, ez a kiugró, megnyújtott előtető.
Mindig is nagyon érdekelt az építészet szemiológiai oldala, amelyről sok író és szociológus is beszél. Franciaországban a kakas, a szélforgó fontos eleme a toronynak, és arra gondoltam, hogy mi lenne, ha valami ilyesmit csinálnék a bejárat fölé a megszokott sima, lekerekített formák helyett: valami vadabbat.

L'ENTRÉE
Moi, j'ai toujours été fasciné par toute l'hôtellerie à Budapest : le Gellért, le Forum en passant par l'Hyatt et les autres. La qualité de dessin des tambours d'entrée dans les hôtels, c'est quelque chose de merveilleux. Je me suis dit qu'il ne fallait pas rater ce système d'entrée. Je me suis penché sur la question et j'ai dilaté tout ça pour qu'il y ait un sas d'entrée qui protège du vent, qui protège des courants d'air. Du coup, c'est un signe à l'extérieur de la façade sur le centre qui prend tout ça en compte, cet espèce d'auvent en porte-à-faux.
J'ai toujours été intéressé par les phénomènes sémiologiques de l'architecture. Il y a beaucoup d'écrivains, de sociologues, qui ont travaillé sur ces questions. Il ne faut pas oublier qu'il y a en France le coq, le clocher, la girouette. Je me suis dit qu'il fallait faire une espèce de cocotte avec l'entrée ! Au lieu d'avoir quelque chose de lisse, rond, comme partout, il allait y avoir quelque chose d'un peu agressif. Finalement je l'ai fait ! J'ai intégré tout ça dans cette provocation semi sculpturale, que je voulais quand même intégrer à l'architecture de l'entrée en tant que fonction, mais aussi en tant que signe. Cela a provoqué un choc, parce que ce n'était pas dans le ton, ce n'était pas dans le permis. Il fallait le faire passer. En plus, il fallait trouver une couleur qui réponde au granit de la façade : ça a été cet espèce de rose tyrien, qui a eu du mal à passer, avec les lettres noires, mais qui est passé quand même. C'était ce merveilleux travail de macération que représente l'architecture quand on fait un projet, et surtout un projet dans le temps, dans la durée.
Il y a sur le côté de l'entrée, un autre petit signe, qui est fait avec les petites fenêtres carrées, alignées, la fenêtre ronde cet espèce de hublot, et le tout relié par un bandeau en métal qui est en saillie et qui ressemble un peu à une clé. Voilà, c'est une clé. Parce que derrière le mur, il y avait la comptabilité avec le coffre fort.

L'ACCUEIL
Effectivement, quand on entre, on a en face de soi l'accueil, qui a été dessiné avec le sourire. Il faut que l'accueil, dans un bâtiment, quand on le dessine, ça soit fait comme un grand sourire.

L'ESCALIER
On a du bonheur à monter les escaliers dans ce bâtiment, et à changer d'escalier à certains niveaux. Avoir des escaliers éclairés, tous, naturellement. Des escaliers non bruyants, c'est-à-dire avec un revêtement silencieux et absorbant, qui permet en même temps de se sentir entouré.

L'AMPHITHÉÂTRE
Dieu sait si on a beaucoup insisté en me répétant : « A l'étranger, dans ces instituts, il y a tous les spectacles, on ne peut pas avoir une salle spécialisée ! » Donc, il fallait pouvoir faire dans cette salle, des conférences et des spectacles de théâtre, de danse et des séances de cinéma. Il fallait pouvoir dimensionner la régie pour qu'on puisse transporter un piano à queue, pas un quart de queue, mais un grand piano à queue. Il y avait depuis le quai, une ouverture toute en hauteur, qui fait 3×3m avec deux ouvrants, qui permet justement de transporter beaucoup de choses dont un piano à queue, ou des décors qui étaient fabriqués à l'extérieur. Il fallait mettre dans ce bâtiment une salle de 200 places, équipée, avec une bonne régie, mais aussi avec un plateau, une scène. Ayant lu le programme, on était tous conscients de la difficulté de caser une salle dans cet ensemble, dans cette surface.
J'étais complètement obsédé pendant le concours. Je me suis concentré pendant la visite sur cette question de la salle : où mettre la salle ? Si on la met en sous-sol, où met-on les voitures ? Ils voulaient là, une salle, tout à fait classique avec des cintres, avec des passerelles en haut, avec des loges. Tout ça, ça prend une place énorme, ça représentait une très grande partie du programme. Bon, où la mettre ? Et là, j'ai eu l'idée de la mettre en partie en saillie. C'est-à-dire que si la salle a des parties en porte-à-faux, je récupère de la place à l'intérieur. Est-ce que j'ai le droit de le faire ? Je n'en savais rien encore, parce que je ne savais pas du tout encore quels étaient les règlements d'urbanisme de Budapest. J'ai eu par contre une idée que j'ai dessiné à ce moment-là sur un petit croquis, sur place, en me cachant évidemment, parce qu'il y avait les

Végül megcsináltam: ezért találtam ki ezt a provokatív, szoborszerű gesztust, amely szándékaim szerint építészetileg illeszkedik az épületbe, szoborjellegéből adódóan ugyanakkor felhívja a figyelmet a bejárat funkciójára, mint valami jel. Ezt nem volt könnyű elfogadtatni, mert senki sem számított rá. A színét is ki kellett találni, hogy illeszkedjen a homlokzat gránitburkolatához; nehezen fogadtattuk el ezt rózsaszínes árnyalatot fekete betűkkel, de végül csak átment. Ez a szép az építészetben, ahogy beérnek a dolgok, főleg, ha hosszú távú tervekben gondolkozunk.
A bejárat mellett van egy másik jelzés is: egy sor kis, négyszögletes ablak, aztán egy kerek, kajütablak, amelyeket egy kiugró fémrúd köt össze. Az egész leginkább egy kulcsra hasonlít. Mondjuk ki: az egy kulcs. Itt volt eredetileg az Intézet széfje.

A RECEPCIÓ
Amikor az ember belép az épületbe, rögtön beleütközik a recepcióba, amelyet úgy terveztünk, hogy olyan legyen, mint egy mosoly. A recepciós pultnak úgy kell kinéznie, mint egy széles mosolynak.

A LÉPCSŐ
Az ember szívesen megy fel a lépcsőn, szívesen sétál pár lépést, hogy feljebb jusson, örül, hogy világos van mindenhol, természetes fény van a lépcsőházban, örül, hogy nem csap zajt, vagyis a burkolat lefogja, elnyeli a zajokat, ugyanakkor biztonságban érezheti magát.

ELŐADÓTEREM
Az előadóterem kapcsán fontos kikötés volt, hogy az Intézetben mindenféle előadás megfordulhat, így nem lehetett egy műfajt kiemelni. Úgy kellett a termet kialakítani, hogy konferenciákat is lehessen tartani benne, de színházi előadásokat, táncelőadásokat, filmvetítéseket is. A technikai helyiségeket úgy kellett méretezni, hogy be lehessen tolni egy zongorát, de nem ám egy piani-no-t, hanem egy igazi versenyzongorát. Ezért a rakpart felőli oldalra terveztünk egy 3×3 méteres, kétszárnyú ajtót, hogy bármit be lehessen vinni: pianinót, külső műhelyben készült díszleteket. És bár a program 200 férőhelyes előadótermet írt elő az épületbe, teljes felszereléssel, technikusi helyiséggel, színpaddal, hamar megértettük, hogy nem lesz könnyű kialakítani ezt a termet. A helyszíni szemle során teljesen a probléma megszállottja lettem, kizárólag erre a kérdésre koncentráltam, hogy hová tegyük a termet. Ha az alagsorba rakjuk, hol parkolnak majd az autók? Klasszikus termet szerettek volna trége-rekkel, szerelőhíddal fölöttük, öltözőkkel, ami rengeteg helyet foglal; mindez a program fontos része volt. De hová tegyük? És akkor arra gondoltam, hogy valahogyan ki kellene domborítani. Vagyis ha a terem bizonyos részei kidomborodnak, akkor kívülről le tudok csípni tereket. De hogy megtehetem-e, arról egyelőre fogalmam sem volt, mert nem ismertem Budapest urbanisztikai előírásait. De arra gondoltam, és vázlatosan le is rajzoltam magamnak, titokban persze, hogy senki se lássa, gyorsan, hogy kiviszem oldalra, a Duna felé, reprezentatív funkciót adok neki, hogy látsszon, hogy van itt egy előadóterem, ami az épület nem egyetlen, de egyik fontos szimbóluma.

AZ EMELETI KÁVÉZÓ
Eleinte egy egybefüggő tömbben gondolkodtunk, csak aztán jött az ötlet, hogy lukat fúrunk bele, mint a sajtba, hogy mégse egy tömör egység legyen, hanem U-alakú tér, amelynek a belső része valamilyen módon reflektál a szemben lévő lakóházra. Ez rendben is lett volna, bár megkötötte a kezünket. Vagyis azzal kötötte volna meg, ha minden szinten be kellett volna tartani. A kávézó meghosszabbításaként egy kis külső teret is létrehoztunk, nagyjából az első emelet szintjén, amelyből függőkertet lehet csinálni, egyfajta szigetelt teraszt, fákkal, virágládákkal, ami nagyon tetszetős tud lenni egy finom kis kerítéssel, sőt az épület belseje felé haladva akár le is lehet fedni, mint egy üvegházat. Mert nincs csodálatosabb dolog egy üvegháznál: ez kicsit olyan lehetne, mint a 19. századi nagypolgári villákban, akár a Monarchiában, akár Franciaországban vagy bárhol másutt, egyfajta télikert. Az előadóterem előtere pedig azért annyira barátságos, szeret ott lenni az ember, mert bensőséges a hangulata, nem kell ezer vagy ötszáz embernek elférnie benne; elég, ha csak 50-60-an

autres concurrents autour. L'idée était de mettre la salle des deux côtés, côté Danube aussi, et de la mettre en représentation, de montrer qu'il y a une salle de spectacle et que c'est un des symboles, pas le seul, mais un des symboles de l'équipement.

LE FOYER
L'idée était de creuser ce bâtiment, de faire un bâtiment compact au départ, et ensuite de le creuser comme dans du fromage de gruyère, pour que ça devienne non pas un bloc plein, mais un U, de sorte que dans le U, on ait une réponse à la cour d'habitation qui se trouve de l'autre côté. C'était bien, mais c'était pénalisant. C'était pénalisant si on le faisait jusqu'en bas systématiquement. Le faire jusqu'où ça a été fait, c'est très intéressant parce que ça permet d'avoir un plateau au niveau de la mezzanine, c'est-à-dire en gros au premier niveau, que ce plateau n'aille pas jusqu'à la limite du terrain et que, entre les voisins, dans leurs cours et avec leurs galeries autour, et nous, on ait un jardin suspendu, une terrasse avec une étanchéité et des arbres, des arbres dans des bacs, certainement très sympathiques, derrière une sorte de clôture légère ; et encore vers l'intérieur du bâtiment, sur ce plancher qui s'avance, un espace couvert, une verrière ! Et quoi de plus merveilleux qu'une verrière un peu comme dans les demeures bourgeoises du XIXème siècle que ce soit des demeures austro-hongroises, ou que ce soit des demeures françaises ou autres : le jardin d'hiver.
Le foyer est convivial, il y a du plaisir, parce qu'il est intime, parce qu'il n'a pas à contenir 2 000 personnes ou 500 personnes. Il a à contenir 50 ou 60 personnes parce que tout le monde à l'entracte ne va pas au foyer systématiquement ; les gens se baladent, dans cet équipement. Ils peuvent aller voir une exposition !

LE CASSON
Le palier du foyer, ainsi que d'autres parties dans le bâtiment, et notamment l'escalier de l'école sont fabriqués avec ce qu'on appelle du « casson ». Le casson, c'est le nom que l'on donne dans le bâtiment, c'est un nom ancien, pour « l'assiette cassée ». L'assiette cassée, ça se faisait au XIXème, ça s'est fait au début du XXème siècle, et après ça a un peu disparu. Cela s'est fait jusque dans les années trente, vers la fin des années trente, puis ça a disparu, et puis c'est revenu, non pas à la mode, mais c'est revenu !
L'assiette cassée, je peux vous en dire deux mots, parce que je la connais très bien. On prend du grès émaillé, on choisit les couleurs, on choisit les proportions dans ces couleurs. On met une dominante de ceci, une dominante de cela. Je prends un exemple : si on veut une dominante de gris clair, on va mettre de gris clair. Alors, on va mettre 30% de gris clair, et puis on va relever tout ça par du blanc pour faire ressortir le gris clair. On va mettre encore 30% de blanc, puis on va mettre 10% de vert, de noir, de ceci, de cela. Enfin, cela va faire 100% un peu de chaque, et on va acheter les quantités de format 20×20 de grès émaillé correspondant à ces couleurs, et puis on les amène sur le chantier. Là, de braves maçons les prennent un par un, les cassent, les tiennent dans la main comme ça, les doigts bien écartés, et prennent la petite massette du carreleur... Et « tac ! » au milieu, ils donnent un coup, et en général cela fait cinq morceaux. C'est comme les cinq doigts de la main. Tac: cinq ! Voilà. Les morceaux sont irréguliers, des polyèdres irréguliers. Au moment où on les casse, le tas de grès forme un monticule et on le mélange avec une fourche. On soulève, on mélange, et quand il est bien mélangé, on sait qu'on a la proportion harmonieuse de ce qu'on voulait avoir au départ, c'est-à dire une dominante de blanc avec du gris et quelques pointes de vert et puis du noir pour relever le vert, et puis un peu de jaune pour relever le noir et le vert etc.
Bon, et à ce moment-là on attaque, on prend un morceau, on met de la colle des deux côtés, hop, on colle, tac-tac-tac. On commence, on en met un, puis un autre. Et puis ça ne va pas ! Et du coup, les joints entre tous ces morceaux, ils sont irréguliers. Donc, ça fait des traces absolument extraordinaires et c'est ce qui donne toute la beauté de ce truc-là.

férnek el, mert a szünetben nem feltétlenül oda megy ki mindenki. A szünetben az emberek lófrálnak a térben, megnézhetik például a kiállítást.

TÖRT MOZAIK
A kávézó folyosója, akárcsak az épület egyéb részei, mint például az iskola lépcsője, ún. törtmozaik-technikával készült. A tört mozaikot az építőiparban zúzott csempemozaiknak hívták régiesen. Gyakori technika volt a 19. században és a 20. század elején, később kicsit ritkábban használták, de igazán csak a 30-as évek végén tűnt el. Aztán, bár nem jött újra divatba, megint elterjedt.
A tört mozaik a következőképpen készül: Fogja az ember a mázas csempelapokat. Kiválasztja a színeket. Meghatározza a színek arányait: vesz egy kicsivel többet ebből meg abból. Például ha azt szeretném, hogy a világosszürke legyen az alapszín, 30%-ban világosszürkét veszek, aztán keverek hozzá 30% feheret, hogy kiemelje a szürkét, és aztán 10% zöldet, feketét, ilyen-olyan színeket. Amikor megvannak az arányok, beszerezzük a kellő mennyiségű 20×20-as csempelapokat minden színből, kivisszük őket a terepre, ahol egy erős kőműves egyenként kézbe veszi, a nyitott tenyerére helyezi és szépen, csempkalapáccsal összetöri őket. Rácsapva a közepére, a csempe rendszerint öt darabra törik. Különös, olyan, mint az emberi kéz öt ujja: kopp, és máris öt darabra esik. Persze a cserepek szabálytalanok, mindenféle sokszög alakúak. Akkor, amikor a cserépdarabok már szép nagy kupacot alkotnak, megforgatjuk őket egy vasvillával: alányúlunk, megforgatjuk, és amikor jól összekeveredtek, akkor biztosak lehetünk benne, hogy megfelelő a színarány, amit el akartunk érni. Vagyis az alap fehér és szürke, lesz benne egy kis zöld, egy kis fekete, hogy kihozza a zöldet, meg egy kis sárga, hogy kiemelje a feketét és a zöldet, és így tovább.
És akkor találomra nekiállunk. Fogunk egy darabot, mindkét oldalát bekenjük ragasztóval, és felragasztjuk, pikk-pakk, és csak ragasztjuk, rakjuk egyiket a másik után, javítgatjuk. És egyszer csak elővillannak a darabok közti szabálytalan rések. Hihetetlen formák alakulnak így ki, ettől olyan szép az egész.

A MÉDIATÁR
A könyvtár sem volt könnyű feladat a tervezés során, elsősorban azért, mert hatalmas. Azt hiszem, jelenleg több mint 30 000 kötettel rendelkezik, talán 35 000-rel. Akkoriban nagyon korszerűnek számított, megvolt benne minden, ami kellett; mára már mindez idejét múlta, mert hát nincsenek már CD-romok, egy csomó dolog nincs már. A médiatárnak haladnia kell a korral, és maximálisan átláthatónak kell lenni. Lélegeznie kell, hogy minél több levegő tudjon átáramlani rajta: azt hiszem, ezt sikerült elérnünk.

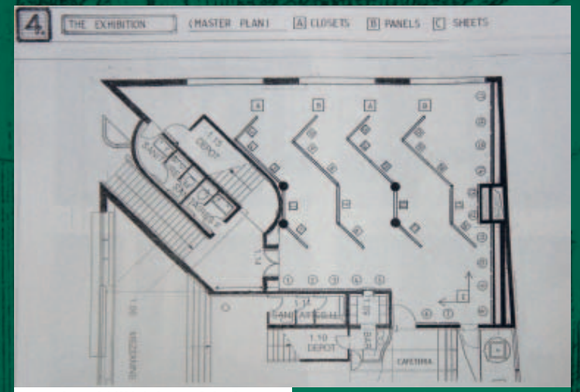
Az összetett funkciójú épületnek haladnia kell a korral, és maximálisan átláthatónak kell lenni. Lélegeznie kell, hogy minél több levegő tudjon átáramlani rajta: azt hiszem, ezt sikerült elérnünk.

„Elégedett vagyok, persze. Tény, hogy büszke vagyok erre az épületre. Nem véletlen, hogy azóta is rajta tartom a szemem."

LA MÉDIATHÈQUE
La médiathèque, c'est encore une difficulté énorme dans le projet, parce qu'elle était très grande. Je crois que, à l'heure actuelle, il y a plus de 30 000, il y a 35 000 ouvrages. A l'époque, elle était très « up to date », très adaptée aux moyens que l'on avait. Maintenant, elle est dépassée, parce qu'on n'a plus les CDrom, parce qu'on n'a plus ceci, on n'a plus cela.

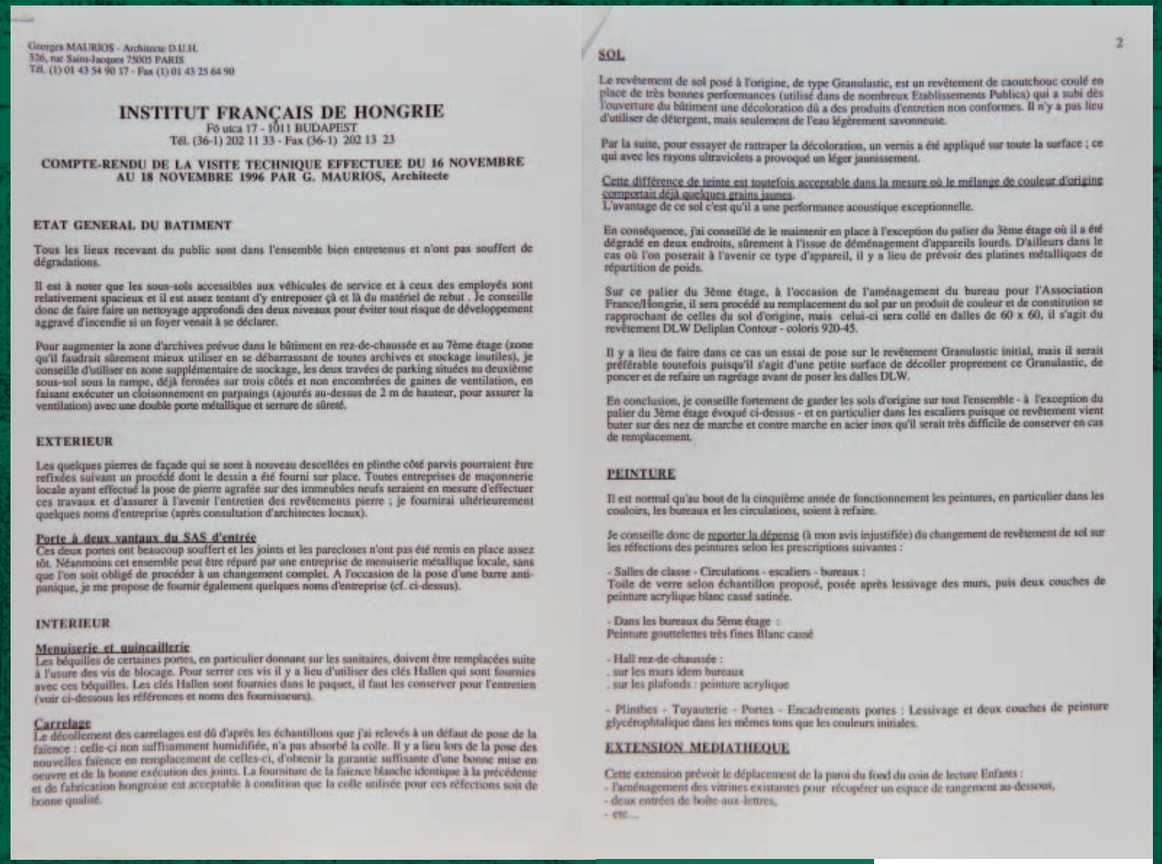
Donc, le bâtiment, c'est une agglutination de fonctions, dans laquelle il faut évoluer et dans laquelle il faut avoir le maximum de transparence, le maximum de souffle, le maximum d'air, le maximum de fluidité et là, je crois qu'on l'obtient.

« C'est vrai que c'est un bâtiment dont je suis très fier et ce n'est pas un hasard si j'ai toujours gardé contact avec ce bâtiment. »

Javaslat a kiállítási panelek elrendezésére az iskolaudvarból átalakított Pedrazzini teremben

Proposition d'aménagement des cimaises dans l'ancienne cour de récréation devenue la salle d'exposition Pedrazzini

Georges MAURIOS - Architecte D.U.H.
326, rue Saint-Jacques 75005 PARIS
Tél. (1) 01 43 54 90 17 - Fax (1) 01 43 25 64 90

INSTITUT FRANÇAIS DE HONGRIE
Fő utca 17 - 1011 BUDAPEST
Tél. (36-1) 202 11 33 - Fax (36-1) 202 13 23

COMPTE-RENDU DE LA VISITE TECHNIQUE EFFECTUEE DU 16 NOVEMBRE AU 18 NOVEMBRE 1996 PAR G. MAURIOS, Architecte

ETAT GENERAL DU BATIMENT

Tous les lieux recevant du public sont dans l'ensemble bien entretenus et n'ont pas souffert de dégradations.

Il est à noter que les sous-sols accessibles aux véhicules de service et à ceux des employés sont relativement spacieux et il est assez tentant d'y entreposer çà et là du matériel de rebut . Je conseille donc de faire faire un nettoyage approfondi des deux niveaux pour éviter tout risque de développement aggravé d'incendie si un foyer venait à se déclarer.

Pour augmenter la zone d'archives prévue dans le bâtiment en rez-de-chaussée et au 7ème étage (zone qu'il faudrait sûrement mieux utiliser en se débarrassant de toutes archives et stockage inutiles), je conseille d'utiliser en zone supplémentaire de stockage, les deux travées de parking situées au deuxième sous-sol sous la rampe, déjà fermées sur trois côtés et non encombrées de gaines de ventilation, en faisant exécuter un cloisonnement en parpaings (ajourés au-dessus de 2 m de hauteur, pour assurer la ventilation) avec une double porte métallique et serrure de sûreté.

EXTERIEUR

Les quelques pierres de façade qui se sont à nouveau descellées en plinthe côté parvis pourraient être refixées suivant un procédé dont le dessin a été fourni sur place. Toutes entreprises de maçonnerie locale ayant effectué la pose de pierre agrafée sur des immeubles neufs seraient en mesure d'effectuer ces travaux et d'assurer à l'avenir l'entretien des revêtements pierre ; je fournirai ultérieurement quelques noms d'entreprise (après consultation d'architectes locaux).

Porte à deux vantaux du SAS d'entrée
Ces deux portes ont beaucoup souffert et les joints et les parecloses n'ont pas été remis en place assez tôt. Néanmoins cet ensemble peut être réparé par une entreprise de menuiserie métallique locale, sans que l'on soit obligé de procéder à un changement complet. A l'occasion de la pose d'une barre anti-panique, je me propose de fournir également quelques noms d'entreprise (cf. ci-dessus).

INTERIEUR

Menuiserie et quincaillerie
Les béquilles de certaines portes, en particulier donnant sur les sanitaires, doivent être remplacées suite à l'usure des vis de blocage. Pour serrer ces vis il y a lieu d'utiliser des clés Hallen qui sont fournies avec ces béquilles. Les clés Hallen sont fournies dans le paquet, il faut les conserver pour l'entretien (voir ci-dessous les références et noms des fournisseurs).

Carrelage
Le décollement des carrelages est dû d'après les échantillons que j'ai relevés à un défaut de pose de la faïence : celle-ci non suffisamment humidifiée, n'a pas absorbé la colle. Il y a lieu lors de la pose des nouvelles faïence en remplacement de celles-ci, d'obtenir la garantie suffisante d'une bonne mise en oeuvre et de la bonne exécution des joints. La fourniture de la faïence blanche identique à la précédente et de fabrication hongroise est acceptable à condition que la colle utilisée pour ces réfections soit de bonne qualité.

2

SOL

Le revêtement de sol posé à l'origine, de type Granulastic, est un revêtement de caoutchouc coulé en place de très bonnes performances (utilisé dans de nombreux Etablissements Publics) qui a subi dès l'ouverture du bâtiment une décoloration dû a des produits d'entretien non conformes. Il n'y a pas lieu d'utiliser de détergent, mais seulement de l'eau légèrement savonneuse.

Par la suite, pour essayer de rattraper la décoloration, un vernis a été appliqué sur toute la surface ; ce qui avec les rayons ultraviolets a provoqué un léger jaunissement.

Cette différence de teinte est toutefois acceptable dans la mesure où le mélange de couleur d'origine comportait déjà quelques grains jaunes.
L'avantage de ce sol c'est qu'il a une performance acoustique exceptionnelle.

En conséquence, j'ai conseillé de le maintenir en place à l'exception du palier du 3ème étage où il a été dégradé en deux endroits, sûrement à l'issue de déménagement d'appareils lourds. D'ailleurs dans le cas où l'on poserait à l'avenir ce type d'appareil, il y a lieu de prévoir des platines métalliques de répartition de poids.

Sur ce palier du 3ème étage, à l'occasion de l'aménagement du bureau pour l'Association France/Hongrie, il sera procédé au remplacement du sol par un produit de couleur et de constitution se rapprochant de celles du sol d'origine, mais celui-ci sera collé en dalles de 60 x 60, il s'agit du revêtement DLW Deliplan Contour - coloris 920-45.

Il y a lieu de faire dans ce cas un essai de pose sur le revêtement Granulastic initial, mais il serait préférable toutefois puisqu'il s'agit d'une petite surface de décoller proprement ce Granulastic, de poncer et de refaire un ragréage avant de poser les dalles DLW.

En conclusion, je conseille fortement de garder les sols d'origine sur tout l'ensemble - à l'exception du palier du 3ème étage évoqué ci-dessus - et en particulier dans les escaliers puisque ce revêtement vient buter sur des nez de marche et contre marche en acier inox qu'il serait très difficile de conserver en cas de remplacement.

PEINTURE

Il est normal qu'au bout de la cinquième année de fonctionnement les peintures, en particulier dans les couloirs, les bureaux et les circulations, soient à refaire.

Je conseille donc de reporter la dépense (à mon avis injustifiée) du changement de revêtement de sol sur les réfections des peintures selon les prescriptions suivantes :

- Salles de classe - Circulations - escaliers - bureaux :
Toile de verre selon échantillon proposé, posée après lessivage des murs, puis deux couches de peinture acrylique blanc cassé satinée.

- Dans les bureaux du 5ème étage :
Peinture gouttelettes très fines Blanc cassé

- Hall rez-de-chaussée :
. sur les murs idem bureaux
. sur les plafonds : peinture acrylique

- Plinthes - Tuyauterie - Portes - Encadrements portes : Lessivage et deux couches de peinture glycérophtalique dans les mêmes tons que les couleurs initiales.

EXTENSION MEDIATHEQUE

Cette extension prévoit le déplacement de la paroi du fond du coin de lecture Enfants :
- l'aménagement des vitrines existantes pour récupérer un espace de rangement au-dessous,
- deux entrées de boîte-aux-lettres,
- etc...

Compte rendu de G. Maurios de l'état du bâtiment 4 ans après sa livraison

G. Maurios beszámolója az épület állapotáról 4 évvel az átadás után

Az Intézet kulisszái mögött

Dans les coulisses de l'Institut

A Francia Intézet üzemeltetéséhez számos technikai eszköz hibátlan működése a feltétel. Ezek nagy része a mindennapi látogató számára láthatatlan marad.

L'exploitation de l'Institut requiert de nombreuses zones techniques dont le fonctionnement doit être irréprochable. Ces zones sont pour la plupart toujours invisibles et inconnues du public.

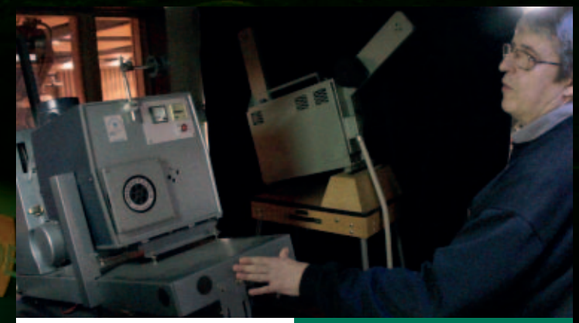
Az Intézetben 1992 óta funkcionáló liftben mindössze egyszer fordult elő, hogy valaki beszorult, de pár percen belül a vész forgatókar segítségével ki is szabadult.

Depuis la mise en service de l'ascenseur en 1992, seule une personne est restée coincée dedans, mais elle a été libérée en quelques minutes grâce à la manivelle de secours.

Erősítők, jó képességű hangpult, fénypult, és a legújabb szerzemény: egy teljesen automata tolmácsrendszer.

Amplificateurs, lecteurs, consoles son et lumières, et la dernière acquisition : un pupitre interprète numérique.

A csoda: a 35 mm-es Cinemeccanica vetítőgép, amely már a Szegfű utca Intézetben is üzemelt.

La merveille : le projecteur 35 mm Cinemeccanica, déjà en fonctionnement à l'ancien Institut de Szegfű utca.

Az épület majd' 19 000 m^3-ét télen-nyáron friss, ideális hőmérsékletű levegővel ellátó fűtő-hűtő szellőzőrendszer sematikus ábrája.

Schéma technique du réseau de ventilation double flux chaud-froid qui permet aux quelques 19 000 m^3 du bâtiment d'être idéalement tempérés, été comme hiver.

A 90-es évek öko-technológiája: a fűtési körök programozással vezérelhető kézi termosztátjai.

Technologie écologique des années 90 : le chauffage est géré sur plusieurs circuits par des thermostats mécaniques programmables.

Az előadóterem rendezvényei általában 23–25 világítótestet igényelnek. Ha szükséges, ez a szám 90-re is növelhető. A rendszer használatát ez a szerkezeti rajz segíti már 20 éve.

Généralement, les événements de la grande salle nécessitent 23 à 25 projecteurs. Si besoin, ce chiffre peut être augmenté jusqu'à 90. Ce schéma aide à s'y retrouver depuis maintenant 20 ans.

A 200 férőhelyes nagyterem legtöbbször konferenciák és filmvetítések helyszíne. A mozgatható falakat és akusztikai mennyezeti elemeket csak nagyon ritkán, bizonyos színházi és felolvasó esteken, koncerteken veszik igénybe.

La plupart du temps, la grande salle de 200 personnes n'est utilisée que pour des conférences et des projections de films. Les grandes parois mobiles et les panneaux acoustiques au plafond ont rarement été déplacés ; seulement pour quelques pièces de théâtre, lectures ou concerts particuliers.

Az építész a pusztán technikai funkciókat ellátó tetőtéren sem mulasztotta el a főhomlokzatról visszaköszönő mozaik- és gránitburkolatot alkalmazni.

Sur la terrasse technique, l'architecte n'a pas oublié de mettre le même revêtement en mosaïque et en granit vert que sur la façade principale.

Az Intézet összes műszaki berendezését Franciaországból importálták. A kazán alkatrészeit itthon is gyártják, de szerencsére cseréjükre még nem volt szükség.

Tous les éléments techniques de l'Institut ont été importés de France. Les accessoires de la chaufferie, eux, sont fabriqués en Hongrie, mais heureusement, il n'a pas encore été besoin d'en changer.

Az emeleti sminkszoba a Duna és a Parlament panorámájával igazán különleges hangulatban várja a művészeket.

La loge, à l'étage, étonne toujours les artistes, avec sa vue panoramique sur le Danube et le Parlement.

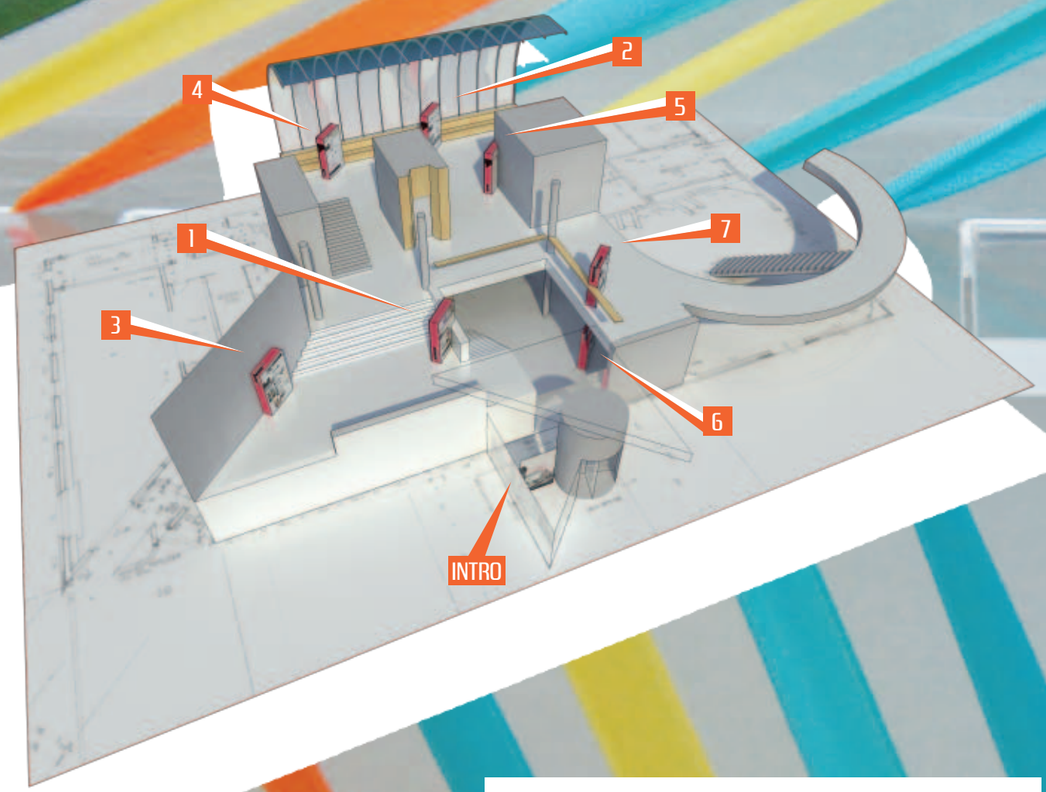

A Francia Intézet 2005-ben Jules Verne-ről emlékezett meg. A népszerű dekorációkat nem hagyták kárba veszni, jelenleg a parkoló falait díszítik.

En 2005, l'Institut commémorait Jules Verne. Les décorations tant appréciées n'ont pas été jetées et font partie maintenant de l'embellissement des murs du parking.

A kiállítás látványterve

Représentation en image de synthèse de la scénographie de l'exposition

2012. április 2–május 20.

'Fő utca 17' a kiállítás

A kiállítás kurátorai:

Evva Ambrus és Polyák Levente,
KÉK – Kortárs Építészeti Központ

1 kiállítás 7 fejezetben

1 exposition en 7 chapitres

1	Francia jelenlét Budapesten 1906–1988.	La présence française à Budapest 1906–1988
2	Az építészeti pályázat 1984.	Le concours d'architecture 1984
3	Az építész Georges Maurios	L'architecte Georges Maurios
4	Alkotó együttműködés? 1984–1992.	Une coopération constructive ? 1984–1992
5	Az Intézet építése 1988–1992.	Le chantier de l'Institut 1988–1992
6	Az épület fogadtatása	Accueil médiatique
7	Az Intézet mindennapjai 1988–1992.	L'Institut au quotidien 1988–1992

Georges Maurios legsikerültebb munkájaként tartja számon a Fő utca 17-et: „Tény, hogy büszke vagyok rá. Nem véletlen, hogy azóta is rajta tartom a szemem” – így emlékszik az építész 20 évvel az épület megépülte után. Szembeszállva a francia kultúra nosztalgikus asszociációival, Maurios rendszeresen megvédte az Intézet modernségét az azt átalakítani vágyókkal szemben. Az épület modernsége iránti tisztelet volt munkánk alapgondolata is: ha a kiállításon, amelynek témája maga a kiállítást befogadó tér, a díszletek megtervezőiként nem fedtük el a falakat, ez a döntés az épület „szabadon engedésének” vágyából táplálkozott. Ezt a logikát követtük a Salle Pedrazziniban illetve a belső udvarra néző foyerban is, ahol a tereket kiszabadítottuk a gipszfalak sokéves szorításából.

A kiállítás elemei, amelyeket az épület közlekedő tereiben elhelyeztünk, mind az épület eredeti tagolásának, az iskola és az intézet szétválasztásának mozzanatát, annak elhalványult dinamikáját és hegyesszögeit hozták vissza a térbe. Paradox módon, miközben ezek az elemek akadályoknak tűnhettek az épületben, egyúttal a különböző terek összekapcsoltságáról is árulkodtak, amint az egyik témától a következőhöz küldték tovább a látogatót, fokozatosan felfedve az épületet formáló szándékokat, a falak mögött rejlő gondolatokat, az épületet éltető építészeti és mérnöki logikát. Ugyanebbe a logikába illeszkedett az épület tereire kiírt képzőművészeti pályázat győztese, a Prehuman Syndicate munkája is: az alkotópáros több, mint 5 kilométernyi, az épület színvilágára reflektáló szalaggal megvalósított installációja az épület tereinek egymásba nyitottságát, átjárásait, kommunikációját tette láthatóvá a látogatók számára.

du 2 avril au 20 mai 2012

« Fő utca 17 » l'exposition

Commissaires d'exposition :

Ambrus Evva et Levente Polyák,
KÉK – Centre d'architecture contemporaine

Georges Maurios considère l'édifice du 17 Fő utca comme son œuvre la plus aboutie : « C'est vrai, c'est un bâtiment dont je suis très fier. Ce n'est pas par hasard si j'ai toujours gardé contact avec ce bâtiment. » se souvient l'architecte, 20 ans après la construction de l'édifice. Pour contrer une certaine nostalgie de la représentation traditionnelle de la culture française, Maurios a constamment défendu la modernité de l'Institut face à ceux qui voulaient le transformer. Comme l'un des objectifs de notre travail était de rendre hommage au bâtiment, nous n'avons pas voulu recouvrir les murs avec l'exposition. Cette décision est née du désir de libérer le bâtiment. Nous avons suivi la même logique avec le foyer s'ouvrant sur la cour intérieure et la salle Pedrazzini où nous avons nettoyé ces espaces des cloisons qui les enfermaient depuis plusieurs années.

Les éléments de l'exposition que nous avons installés dans les espaces de circulation rappellent les angles vifs du plan de l'édifice, ceux résultant de la séparation en angle entre l'école et l'Institut, séparation qui au fil du temps était devenue moins évidente. Alors que ces éléments auraient pu susciter des obstacles, ils ont paradoxalement créé une liaison entre les différents espaces du bâtiment, et ils ont ainsi, pas à pas, guidé les visiteurs sur le chemin des thèmes, en leur révélant progressivement les objectifs à l'origine de la forme de l'édifice, les intentions se cachant derrière les murs, et la logique des architectes et des ingénieurs faisant l'éloge du bâtiment. Le travail de « Prehuman Syndicate », lauréat du concours artistique lancé pour les espaces du bâtiment, s'inscrivait dans la même logique. L'installation d'un ruban long de 5 km, créé par les deux artistes, aux couleurs de l'édifice, a permis de mettre en évidence pour les visiteurs la communication entre les différents espaces du bâtiment.

2012. április 2.

Kerekasztal-beszélgetés

Az Intézet épületének létrehozásában részt vett legfontosabb francia és magyar személyiségek gyűltek össze Budapesten egy konferencián, hogy felidézzék a korszakot, annak nehézségeit és a projekt jelentősebb mozzanatait, valamint a háttérben zajló egyeztetéseket, amelyek lehetővé tették az épület felállítását.

le 2 avril 2012

Table ronde

Les principaux acteurs français et hongrois du projet de construction de l'Institut se sont réunis à Budapest pour une table ronde afin d'évoquer le contexte de l'époque, les difficultés, les temps forts… et les complicités qui ont accompagné la mise en œuvre du projet.

Georges Maurios
az Intézet építésze

Georges Maurios
architecte de l'Institut français

Jack Batho
az Intézet igazgatója (1986–89)

Jack Batho, ancien directeur de l'Institut (1986–89)

Sáfár György, Jack Batho és Georges Maurios

György Sáfár, Jack Batho et Georges Maurios

Polyák Levente
a kiállítás kurátora, KÉK

Levente Polyák
commissaire d'exposition, KÉK

Sáfár György
a DTEI képviselője

György Sáfár
représentant du DTEI

François Laquièze
az Intézet igazgatója

François Laquièze
directeur de l'Institut

Jacques Cabanieu
a francia külügyminisztérium építésügyi igazgatója

Jacques Cabanieu
directeur de la construction au ministère des Affaires étrangères

Acél Péter
az I. kerület főépítésze

Péter Acél
architecte en chef de la Mairie du 1er arrondissement

Evva Ambrus
a kiállítás kurátora, KÉK

Ambrus Evva
commissaire d'exposition, KÉK

Sáfár György és Jacques Cabanieu

Sáfár György et Jacques Cabanieu

Georges Maurios, Acél Péter és Evva Ambrus

Georges Maurios, Péter Acél et Ambrus Evva

2012. április 2.

A kiállítás-megnyitó

le 2 avril 2012

L'inauguration de l'exposition

2012. április 3.

Kerekasztal-beszélgetések

Az Intézet épületének 20. évfordulója kiváló alkalom volt arra is, hogy szó essen a francia–magyar kulturális együttműködési politikáról, annak fejlődéséről az elmúlt húsz esztendőben, valamint jövőbeli szerepéről. A témában több kerekasztal-beszélgetés is megrendezésre került francia és magyar vendégekkel.

le 3 avril 2012

Tables rondes

La célébration du 20ème anniversaire de l'Institut a été l'occasion d'évoquer la politique de coopération culturelle franco-hongroise, en s'interrogeant sur son développement au cours de ces vingt dernières années et sur les enjeux d'avenir. Plusieurs tables rondes se sont déroulées sur ce thème auxquelles ont participé des personnalités hongroises et françaises.

20 ÉV FRANCIA–MAGYAR KULTURÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉS

Résztvevők: Hoffmann Rózsa, Pröhle Gergely, Inkei Péter, François Nicoullaud és Dominique de Combles de Nayves
Moderátor: Catherine Horel

20 ANS DE POLITIQUE CULTURELLE ENTRE LA HONGRIE ET LA FRANCE

Intervenants : Rózsa Hoffmann, Gergely Pröhle, Péter Inkei, François Nicoullaud et Dominique de Combles de Nayves
Modératrice : Catherine Horel

Jean-Luc Soulé
az Intézet volt igazgatója

Jean-Luc Soulé
ancien directeur de l'Institut

TÖRTÉNETEK AZ ELMÚLT IDŐSZAKBÓL

Résztvevők: Alain Lombard, Jean-Luc Soulé, Stanislas Pierret, Rubovszky Rita, Farkas Ádám és Szabó György
Moderátor: François Laquièze

QUELQUES TÉMOIGNAGES

Intervenants : Alain Lombard, Jean-Luc Soulé, Stanislas Pierret, Rita Rubovszky, Ádám Farkas et György Szabó
Modérateur : François Laquièze

François Nicoullaud
Franciaország volt magyarországi nagykövete

François Nicoullaud
ancien ambassadeur de France en Hongrie

Hoffmann Rózsa
oktatásért felelős államtitkár

Rózsa Hoffmann
secrétaire d'Etat à l'éducation

Pröhle Gergely
EU kétoldalú kapcsolatokért felelős helyettes államtitkár

Gergely Pröhle
secrétaire d'Etat adjoint chargé des affaires européennes bilatérales et de la diplomatie culturelle

Stanislas Pierret
volt kulturális és együttműködési tanácsos

Stanislas Pierret
ancien conseiller de coopération et d'action culturelle

Szabó György
a Trafó igazgatója

György Szabó
directeur de Trafó

Szabó Magda
Magyar–Francia Ifjúsági alapítvány volt igazgatónője

Magda Szabó
ancienne directrice de la Fondation franco-hongroise pour la jeunesse

Hatos Pál
a Balassi Intézet főigazgatója

Pál Hatos
directeur général de l'Institut Balassi

Sylviane Tarsot-Gillery
a Párizsi Francia Intézet ügyvezető igazgatója

Sylviane Tarsot-Gillery
directrice générale déléguée de l'Institut français de Paris

Catherine Suard
a Francia Intézetek hálózatának koordinátora

Catherine Suard
chef de la mission du réseau au ministère français des Affaires étrangères

Ablonczy Balázs
a Párizsi Magyar Intézet kulturális tanácsosa és igazgatója

Balázs Ablonczy
conseiller culturel et directeur de l'Institut hongrois de Paris

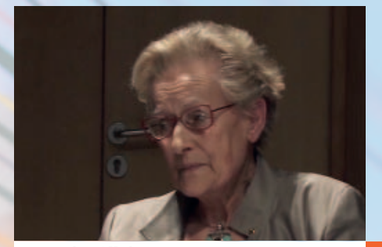

20 ÉV EGYETEMI ÉS NYELVI EGYÜTTMŰKÖDÉS

Résztvevők: Françoise Allaire, Henri Lebreton, Granasztói György, Didier Haguenauer, Cécile Fisteberg, Szabó Magda, Szabó Miklós, Bárdosi Vilmos és Sepsi Enikő
Moderátor: François Laquièze

20 ANS DE COOPERATION UNIVERSITAIRE ET LINGUISTIQUE

Intervenants : Françoise Allaire, Henri Lebreton, György Granasztói, Didier Haguenauer, Cécile Fisteberg, Magda Szabó, Miklós Szabó, Vilmos Bárdosi et Enikő Sepsi
Modérateur : François Laquièze

Françoise Allaire
a magyarországi francia Nagykövetség volt kulturális és együttműködési tanácsosa

Françoise Allaire
ancienne Conseillère de Coopération et d'Action Culturelle de l'Ambassade de France en Hongrie

Őexc. Roland Galharague
Franciaország magyarországi nagykövete

S.E.M. Roland Galharague
ambassadeur de France en Hongie

A KULTURÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉS ÚJ FORMÁI

Résztvevők: Szőcs Géza, Hatos Pál, Sylviane Tarsot-Gillery, Catherine Suard, Ablonczy Balázs és Őexcellenciája Roland Galharague
Moderátor: Catherine Horel

DE NOUVELLES FORMES DE COOPÉRATION ET D'ACTION CULTURELLE ?

Intervenants : Géza Szőcs, Pál Hatos, Sylviane Tarsot-Gillery, Catherine Suard, Balázs Ablonczy et S.E.M. Roland Galharague
Modératrice : Catherine Horel

Kurátorok: Evva Ambrus és Polyák Levente,
KÉK – Kortárs Építészeti Központ

Katalógusterv: Németh Zsuzsa

Fordítók: Molnár Zsófia, Varga Júlia és Lardellier Raymond

Magyar nyelvi lektor: Polyák Emese
Francia nyelvi lektor: Carole Ballereau

Fotók: Evva Ambrus, Kováts Dániel, Németh Zsuzsa, Czigány Ákos, a budapesti Francia Intézet archívuma, Gerges Maurios arhívuma, a Francia Külügyminisztérium archívuma és a BTM Kiscelli Múzeum archívuma

Kiadó: a budapesti Francia Intézet
Felelős kiadó: François Laquièze
Kiadás éve: 2013.

Nyomda: Printmanager Kft.
750 példányszámban nyomtatva

ISBN 978-963-89735-0-4

Kutatás: Evva Ambrus és Polyák Levente, KÉK
A kutatásban részt vettek: Henri de Montety, Marion Emery és Kováts Bence

Installáció terv: Evva Ambrus

Kiállítás grafika: Németh Zsuzsa

Installáció kivitelezés: Biró Bulcsú, Biró Zsófi, Toma Dominik és M.G. dekor print Kft.

A kiállítás a Francia Intézet és a KÉK – Kortárs Építészeti Központ együttműködésében valósult meg.

A kiállítás és a katalógus megvalósulását a budapesti Francia Intézet finanszírozta.

Köszönetet mondunk mindenkinek, aki segítette a kiállítás és a katalógus megvalósítását.

Commissaires : Ambrus Evva et Levente Polyák,
KÉK – Centre d'architecture contemporaine

Graphisme du catalogue : Zsuzsa Németh

Traducteurs : Zsófia Molnár, Júlia Varga et Raymond Lardellier

Relecture vers le français : Carole Ballereau
Relecture vers le hongrois : Emese Polyák

Photographies : Ambrus Evva, Dániel Kováts, Zsuzsa Németh, Ákos Czigány, les archives de l'Institut français de Budapest, les archives de Georges Maurios, les archives du Ministère des Affaires étrangères et les archives du Kiscelli Múzeum BTM

Publié par : l'Institut français de Budapest
Directeur de la publication : François Laquièze
Année de parution : 2013

Impression : Printmanager Kft.
Imprimé en 750 exemplaires

ISBN 978-963-89735-0-4

Recherches : Ambrus Evva et Levente Polyák, aidés de Henri de Montety, Marion Emery et Bence Kováts

Scénographie de l'exposition : Ambrus Evva

Graphisme de l'exposition : Zsuzsa Németh

Montage de l'exposition : Bulcsú Biró, Zsófi Biró, Dominik Toma et M.G. dekor print Kft.

L'exposition à été conçue par le KÉK – Centre d'architecture contemporaine, Budapest – à la demande de l'Institut français de Budapest.

L'exposition et le catalogue ont été financés par l'Institut français de Budapest.

Nous remercions toutes les personnes qui nous ont aidé à la réalisation de cette exposition et de ce catalogue.

A kiállítás alatt az épület tereiben a PREHUMAN SYNDICATE (Iván Katalin és Mindák Gergely), a képzőművészeti pályázat győzteseinek installációja volt látható. Kiállításmegnyitó, 2012. április 2. Fotó: Kováts Dániel

Le temps de l'exposition, les espaces de l'Institut ont été investis par une installation de PREHUMAN SYNDICATE (Katalin Iván et Gergely Mindák) lauréats du concours organisé à cette occasion. Photo lors du vernissage, le 2 avril 2012. Photo : Daniel Kováts

Liberté • Égalité • Fraternité
RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

INSTITUT FRANÇAIS
BUDAPEST